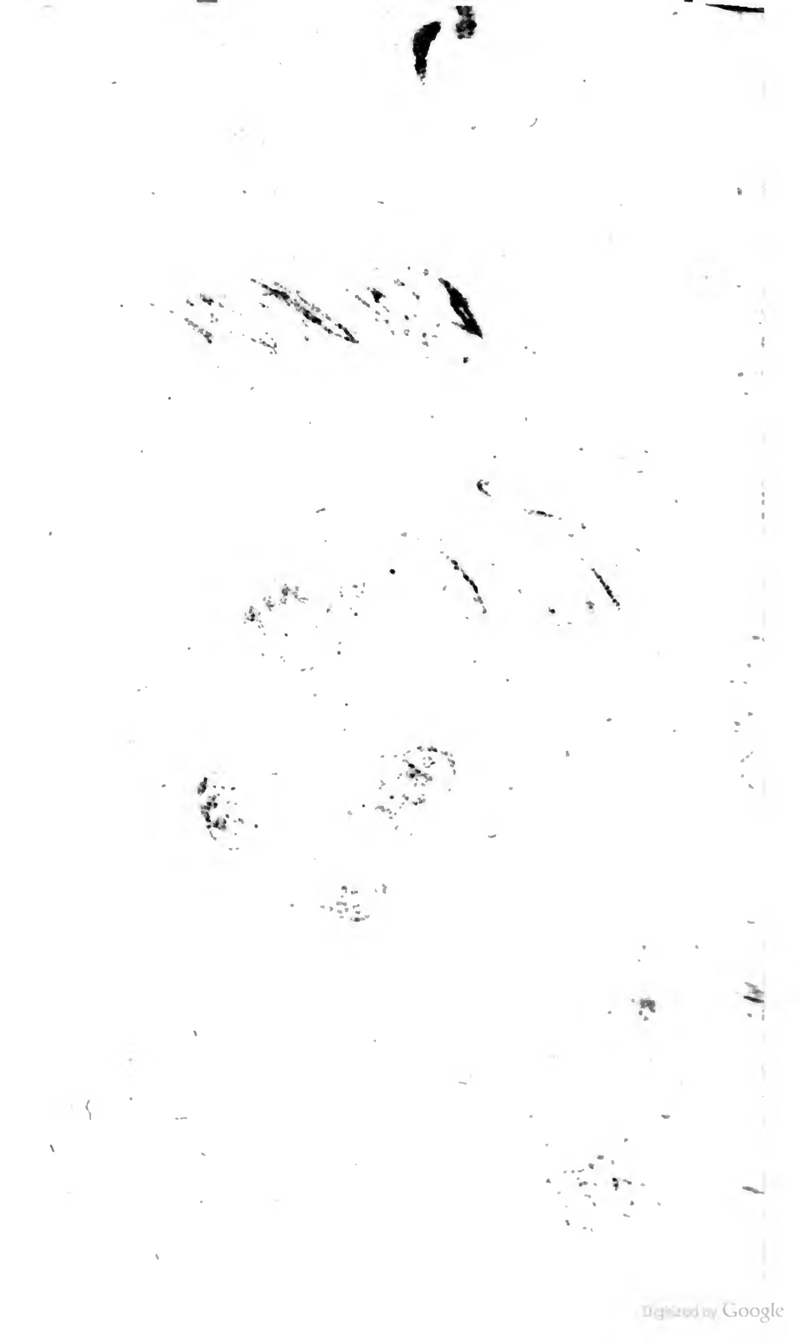
Q. CURTIJ RUFI DE REBUS AB ALEXANDRO MAGNO GESTIS LIBRI OCTO. IN...

Matthaeus Rader, Quintus Curtius Rufus

Q. CVRTII RVFI
DE REBVS AB ALEXANDRO MAGNO GESTIS LIBRI OCTO.

IN CAPITA DISTINCTI
synopsibus argumentisque, & figuris varijs, addita Tabula Geographica, illustrati.

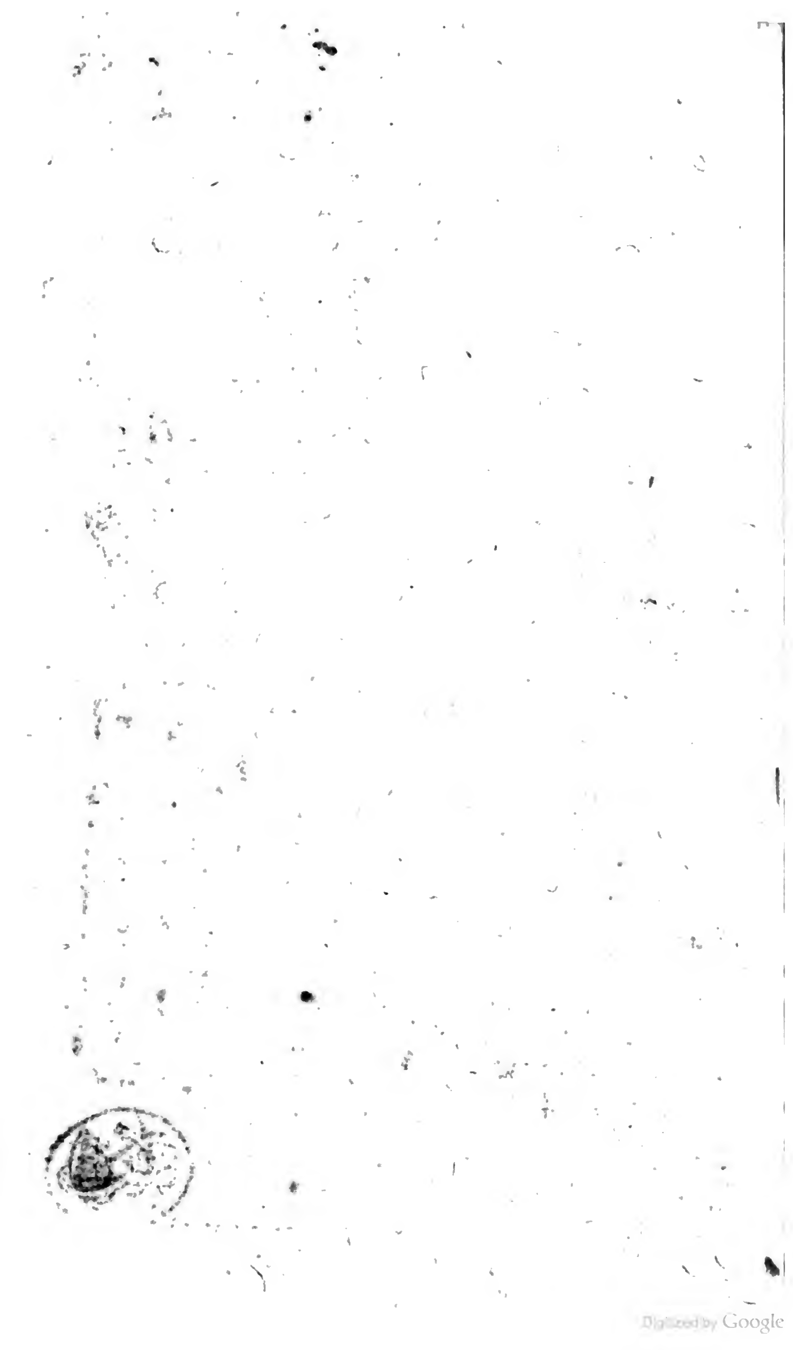
A R. P. MATTHÆO RADERO
è Societate IESV.

Editio vltima, recognita.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Apud IOANNEM KINCKIVM sub Monocerote.

ANNO M. DC. XXX.

Lectori S.

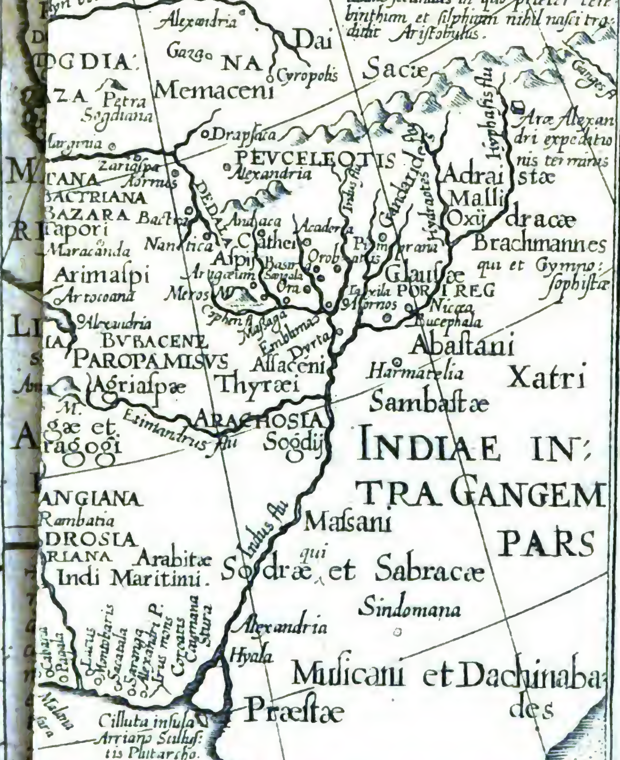
ANnis abhinc aliquot Historiam Q. Curtij de rebus ab Alexandro Magno gestis, octo libris comprehensam, (vnus enim & alter desideratur) & per capita digestam, synopsibusque librorum & lemmatis Capitum illustratam foras dedi, atque iam pridem libros commentarios ad eamdem pollicitos expediui, quos Ioannes Kinckius Bibliopola Coloniens. excudit. Nunc eundem Curtium iterato recognitum damus. Si qua cognoueris aliter hic, quàm in vulgatis legi, noli σφάλμα (nisi mendum Typographicum esset) putare; rationem scripturæ redditam in meis commentarijs, non repudiabis.

PROGRAMMA
RADERI.

TV mihi, qui QVINTVM dicunt, es ab indole primus,
Inclitus AEmathiæ conditor historiæ,
His TITVS, his placeat CRISPVS, vel IVLIVS illis,
Tu meus es CRISPVS, IVLIVS atq; TITVS.
Attica QVINTVS apis, mea CVRTIVS Attica SIREN,
Melle fluit, quamuis non sine felle fluat.
Cætera par idem Grais, idemque Latinis,
Aut si par non est, parcite, maior HIC EST.

SYNO-

Scythae Asiatici. A° M DC XXVIII.

SYNOPSIS RERVM AB ALEXANDRO MAGNO GESTARVM, ANNO REGNI PRIMO, ET SECVNDO, QVI IN Curtio desiderantur.

Vpplementa Curtij scripsêre Quintianus Stoa, & Christophorus Bruno, olim antè Sociorum aduentum Monachij poetica doctor & Iuris Ciuilis Candidatus, cuius libelli duo ad Curtium passim vel à fronte, vel à calce sunt adiuncti, quibus quod in primo & altero libro desideratur, quoquo modo resarcitur. Stoam vidi in Lugdunensi editione loco Brunonis adscriptum, ex quo cæpi dubitare Stoæne an Brunonis sint eadem supplementa, cum Brunonis labor Stoæ adsignetur, quem tamen in præfatione ad Principem Boiorum Albertum, Bruno sibi vendicat. Mihi visum ad exemplum Flori argumentum etiam & synopsin primi & secundi

cundi libri Curtij ex varijs & antiquis ijsque potissimum Græcis scriptoribus concinnare, quod & reliquis in libris omnibus Curtij priore editione feci.

Anno ergò ab rerum & mundi conditu CIↃ. CIↃ. CIↃ. IↃCXCVIII. vti Salianus numerat; ante Christum natum CCCLV. Olymp. CVI. anno primo, Elpino Athenis Archonte post Vrb. Cond. CCCXCVII. (vel vt alijs placet CCCXCV. & alijs CCCXCIX rursumque alijs CCCC. adeò variat calamus scriptorum) Coss. Popilio Lænate, Cn. Manlio Imperioso, vel vt Solinus ex nepote obseruauit, M. Fabio Ambusto, T. Quinctio Capitolino Coss. Alexander M. Philippo Macedoniæ rege & Olympiade matre Pellæ Macedoniæ natus, paternum genus ab Hercule, maternum ab Aeacidis traxit. Morum formatorem Leonidam habuit, eloquentiæ doctorem Anaximenem Lampsacenum, omnis humanæ sapientiæ magistrum & naturæ ocellum Aristotelem, naturalis philosophiæ & geometriæ institutorem AEnaxarchum, ita felix illud seculum summa in vario disciplinarum genere protulit ingenia, armis verò potentissimum & maximum orbis domitorem Alexandrum: qui regnum vicennis adijt, & patri sub finem anni Olymp. CXI. anno primo à Pausania sublato, statim in Peloponnesum profectus, coactis illic in concilium Græcis, creatus est imperator exercitus aduersus Persas, solis Lacedæmonijs refragantibus, quos postea semper in numero hostium habuit. Primo vere Olymp. CXI. anno secundo Thracas autonomos bello

aggressus

aggressus domuit. Ab illis recta in Triballos & Illyrios mouit, quos & mox acie deiecit. Inde traiecto Danubio Getas petijt, prælioque fudit, vrbem illorum excidit, prædam abegit. Reuersus in castra, legatos Syrmi regis Triballorum & Germanorum, quos Græci Celtas id temporis appellarunt, amicitiam petentes excepit: data vtrinq; fides, Germani excepti conuiuio cùm rogarentur, quid maximè timerent, ne cælum, inquiunt, ruat. quos inde superbos dixit Alexander, ratus fore, vt dicerent, se nihil præter Alexandrum timere. Hinc traiecto rursus Danubio per Pæonas & Agrianos copias reduxit, quorum rex Langarus cum auxilijs suppetiatum Alexandro occurrit, qui inde Glauciam Taulentiorum regem inuasit, fusoq; exercitu Glauciæ in Græciam redijt, & Thebas, cùm & defecissent, & præsidium Macedonicum eiecissent, præsidijque duces Amyntam & Timolaum interfecissent, exceptis Pindari laribus, funditus euertit, reliquasque Græcorũ Respub. ingenti metu perculsas in officio continuit; cum certatim legatos mitterent, qui vel defectionis pœnā deprecarentur, vel fidem & Societatem redintegrarent. Ab Athemensibus Alexander decem oratores ad supplicium petijt, sed pacem eisdem orantibus solo Charidemo in exilium pulso, ignouit. Atq; ita vniuersam Græciam pacauit. Hæc primi & secundi anni synopsis, poterit in primi libri & secundi qui apud Curtium desideratur, pro supplemento succedere.

SYNOPSIS

Anni tertij, Anno Mundi 3720. Olymp. cxi Anno III.

ALexander, Romæ T. Viturio Caluino & Sp. Posthumio Albino Coss. ante Christum natum CCCXXXIII. cùm annum ageret alterum & vicesimum Ctesicle Atheniensium Archonte, cum triginta peditum, quatuor millibus equitum, & quingentis, centumque & sexaginta triremibus, plurimisq; onerarijs, primò vere per Hellespontum in Asiam traiecit, primumq; ex naui hastam in littus coniectam quasi Asiæ possessionem occupaturus defixit. Cùm ad Ilium venisset, Palladi litauit, suisq; armis Deæ dicatis; ex adytis illius alia depromsit, induit, armigerisq; alia ferenda tradidit. inde Achillis tumulum coluit, felicemq; ob Homerum prædicauit. Tum ad Arisben, vbi exercitus eius castra posuerat, progressus, tandem ad Granicum amnem penetrauit, vbi illum trans flumen omnis Darij exercitus cum ducibus, aditum Asiæ præclusurus expectabat. Alexander superato cum ingenti periculo & labore, Granico, in Adastrijs campis cum Darij ducibus conflixit, qui ex Diodori sententia, centum millia peditum, decem equitum collegerant. Iustinus indistinctè Persarum sexcenta millia fuisse tradit. Victis prælio Persis & viginti peditum millibus auctore Plutarcho, duobus equitum millibus & quingen-

tis, Si-

tū, Siculo verò decem peditum, duobus millibus equitum cæsis, viginti millibus captis, Alexander ex Macedonum auxiliaribus copijs tantum XXV. in primo conflictu amisit, quibus fusas à Lysippo statuas equestres in Iouis templo posuit, ex reliquis Græcis equites lx. pedites XXX. duntaxat desiderauit, vt Arrianus est auctor. Iustinus centum viginti equites, nouem pedites desideratos scripsit. Aristobulus apud Plutarchum non amplius, equites XXV. pedites nouem cecidisse testatur.

Alexander inde Sardibus Lydorum regia occupatis, omnique Lydia potitus, Ephesum ingressus populum libertate donauit, tributum barbaris ante pensa Dianæ aßignauit. Dum Ephesi versatur, legati ex Magnesia & Trallibus adueniunt, vrbesq; & gentem Alexandro dedunt. Tum Miletum profectus non sine labore insulam & vrbem recepit. ex Milesijs trecentos in exercitum suum transcripsit, reliquis vitam & libertatem concessit. Atque ibi classem dissoluit, cū ex aquilæ augurio didicisset, terrestri prælio Persas vincendos. Mileto in Cariam mouit, & Halicarnassum magna vi expugnatam deleuit, Cariamq; Adæ reginæ tradidit, quæ Alexandrum non recusantem in filium adoptauit. Hic Cleandrum in Peloponnesum ad militem conquirendum, quod iam initio tertij Curtius narrat, ipse in Lyciam contendit, omnesque oras maritimas occupauit, ac totam inde Lyciam, Phaselidem & Pamphiliam subegit. Interea loci Alexandrum Aeropum

Lynceſtem Arrabai fratrem ſibi inſidiantem cepit, & in cuſtodiam tradidit, ipſe per littus Pamphilij maris exercitum non ſine diuino numine Pergas vſq; ſaluum deducit. Inde progreſſus Aſpendum verſus contendit, vrbemq; in edita aſperaq; rupe ſitam circumſedit, & ad deuotionem compulit. Hinc in Phrygiam, ex hac in Piſidiam peruenit, vbi expugnata Salagaſſo, Piſidiſque fuſis, alteram Phrygiam petijt, & Quintis caſtris caſtra ad Celanas vrbem poſuit, à cuius oppugnatione Curtius Tertium librum inchoat, cuius ſynopſin adiungo.

Q. CVR.

Q. CVRTII RVFI HISTORIARVM ALEXANDRI MAGNI MACEDONIS

LIBER TERTIVS.

AD Q. CVRTII RVFI LIBRVM III. SYNOPSIS.

Alexander victis ad Granicum ducibus Darij, & Lycia, Pamphiliaque in prouinciarum formam redactis, Celenas cum arce occupat. Vbi Marsyus amnis describitur. Inde per Phrygiam venit Gordium, nexumq; Gordium gladio abrumpit potius quàm soluit. Darius interim recenset copias, petit Ciliciam. Alexander inuadit Paphlagoniam, Cappadociam, Ciliciam, vincit Darium ad Issum, & per Parmenionem cum thesauris recipit Damascum.

ARGVMENTVM.

Cleander ad conducendum militem mittitur: Marsyas fabulis celebratus laudatur: Alexander Celenas occupat.

CAP. I. INter hæc Alexãder ad conducendũ ex Peloponneso militẽ Cleandro cũ pecunia misso, Lycię Pamphylięq; rebus cõpositis, ad vrbem Celenas exercitũ admouit. Media illa tempestate mœnia interfluebat Mar-

ſias amnis, fabuloſi Græcorum carminibus inclytus: fons eius ex ſummo montis cacumine excurrens in ſubiectam petram magno ſtrepitu aquarum cadit : inde diffuſus circumiectos rigat campos, liquidus, & ſuas dumtaxat vndas trahens. Itaque color eius placido mari ſimilis locum poetarum mendacio fecit: quippe traditum eſt, Nymphas amore amnis retentas in illa rupe conſidere. Ceterùm quamdiu intra muros fluit, nomen ſuum retinet: at cùm extra munimenta ſe euoluit, maiore vi, ac mole agentem vndas, Lycum appellant. Alexander quidem vrbem deſtitutam ab ſuis intrat: arcem verò, in quam confugerant, oppugnare adortus, caduceatorem præmiſit, qui denuntiaret, Ni dederent, ipſos vltima eſſe paſſuros. Illi caduceatorem in turrim & ſitu, & opere multum editam perductum, quanta eſſet altitudo, intueri iubent, ac nuntiare Alexandro, non eadem ipſum & incolas æſtimatione munimenta metiri: ſe ſcire inexpugnabiles eſſe: ad vltimum pro fide morituros. Ceterùm, vt circumſideri arcē, & omnia ſibi in dies arctiora eſſe viderunt, ſexaginta dierum inducias pacti, vt niſi intra eos auxilium Darius ipſis miſiſſet, dederent vrbem: poſtquam nihil inde præſidij mittebatur, ad præſtitutam diem permiſere ſe regi.

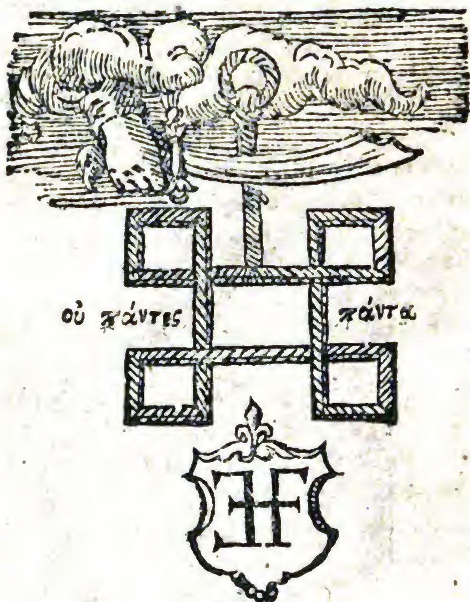
ARGVMENTVM.

Legatis Athenienſium reſpondet, copias aduerſus Darium contrahit, Phrygiam ingreditur, Gordium vrbem capit, Gordium nodum explicat.

CAP. 2. SVperueniunt deinde legati Athenienſium

sium petentes, vt capti apud Granicum amnem redderentur sibi. Ille non hos modò, sed etiam cæteros Græcos restitui suis iussurum, respondit finito Persico bello. Ceterùm Dario imminens, quem nondum Euphratem superasse cognouerat, vndique omnes copias contrahit, totis viribus tanti belli discrimen aditurus. Phrygia erat, per quam ducebatur exercitus, pluribus vicis, quàm vrbibus frequens. Tunc habebat nobilem quondam Midæ regiam: Gordium nomen est vrbi, quam Sangarius amnis præterfluit, pari interuallo Pontico & Cilicio mari distantem. Inter hæc maria angustissimum Asiæ spacium esse comperimus, vtroque in artas fauces compellente terram, quæ, quia continenti adhæret, sed magna ex parte cingitur fluctibus, speciem insulæ præbet: ac, nisi tenue discrimen obijceret, quæ nunc diuidit maria, committeret. Alexander vrbe in suam ditionem redacta, Iouis templum intrat: vehiculum, quo Gordiũ Midæ patrem vectum esse constabat adspexit, cultu haud sanè à vilioribus vulgatisq; vsu abhorrens. Notabile erat iugum adstrictum compluribus nodis in semetipsos implicatis, & celantibus nexus. Incolis deinde affirmantibus, editam esse oraculo sortem, Asiæ potiturum, qui inexplicabile vinculum soluisset: cupido incessit animo sortis eius explendæ. Circa Regem erat & Phrygum turba, & Macedonum: illa explicatione suspensa, hæc solicita ex temeraria Regis fiducia: quippe seriem vinculorum ita astrictam, vt vnde nexus inciperet, quoue se conderet, nec ratione, nec visu percipi posset: soluere aggressus iniecerat curam, ne in omen verteretur irritum inceptum.

Ille nequicquam diu luctatus cum latétibus nodis. Nihil, inquit, interest quomodo soluantur.

gladioque ruptis omnibus loris, oraculi sortem vel elusit, vel impleuit.

ARGVMENTVM.

Alexander ducibus Hellespontum committit, Antipatro Graciam, ipse Ancyram petit, copias lustrat, Paphlagoniam occupat, cui Calas prafectus, ipse Cappadociam inuadit.

CAP. 3. CVm deindè Darium, vbicunq; esset, occupare statuisset, vt à tergo tuta relin-

relinqueret, Amphoterum classi ad oram Hellesponti, copijs autem præfecit Hegelochum Lesbum, & Chium, & Con præsidijs hostium liberaturos. His talenta ad belli vsum quingenta attributa. Ad Antipatrum, & eos, qui Græcas vrbes tuebantur, sexcenta missa. Ex fœdere naues socijs imperatæ, quæ Hellesponto præsiderent. Nondum enim Memnonem vita excessisse cognouerat, in quem omnes intenderat curas, satis gnarus, cuncta in expedito fore, si nihil ab eo moueretur. Iamq; ad vrbem Ancyram ventum erat, vbi numero copiarum inito, Paphlagoniam intrat. Huic iuncti erant Eneti, vnde quidam Venetos trahere originem credunt. Omnis hæc regio paruit Regi, datisque obsidibus, tributum (quod ne Persis quidem tulissent) pendere ne cogerentur, impetrauerunt. Calas huic regioni præpositus est. Ipse assumptis, qui ex Macedonia nuper aduenerant, Cappadociam petijt.

ARGVMENTVM.

Mors Memnonis nunciatur. Darius ipse educit copias, castra ad Babylonem ponit, copiarum numerum init, peditum quadringenta viginti duo millia, equitum vnum supra sexaginta millia. summa CCCIↃↃↃ.CCCIↃↃↃ,CCCIↃↃↃ,CCCIↃↃↃ. IↃↃↃ.CCIↃↃ.CCIↃↃ. CCIↃↃ.CIↃ.CIↃ. CIↃ.*hoc est*, 483000.

Cap. 4. AT Darius nuntiata Memnonis morte, haud secus quã par erat, motus, omissa

omissa omni alia spe statuit ipse decernere: quippe quæ per duces suos acta erant, cuncta damnabat, ratus, pluribus curam, omnibus abfuisse fortunam. Igitur castris ad Babylonē positis, quo maiore animo capesserent bellum, vniuersis vires in conspectum dedit: & circūdato vallo, quod decem millium armatorū multitudinem caperet, Xerxis exemplo numerum copiarum inijt. Orto sole ad noctem agmina, sicut descripta erant, intrauere vallum: Inde emissa occupauerunt Mesopotamiæ campos; equitum, peditumq; propemodum innumerabilis turba, maiorem quam pro numero speciem ferens. Persarum erant centum millia: in queis eques triginta millia implebat. Medi decem equitum, quinquaginta millia peditum habebant. Barcanorū equitum duo millia fuere; armati bipēnibus, leuibusq; scutis maximè cetræ speciē reddentibus: peditū decē millia pari armatura sequebantur. Armenij quadraginta millia miserant peditū, additis septē millibus equitū. Hyrcani egregij, vt inter illas gētes, sex millia expleuerāt, equis militatura. Derbices quadraginta peditum millia armauerant, pluribus hærebant ferro præfixæ hastę, quidam lignū igni durauerant. Hos quoque duo millia equitum ex eadem gente comitata sunt. A Caspio mari octo millium pedester exercitus venerat: ducenti equites cum his erant: ignobiles aliæ gentes, duo millia peditum, equitum duplicem parauerant numerum. His copijs triginta millia Græcorum mercede conducta, egregiæ iuuentutis, adiecta, nam Bactrianos, & Sogdianos, & Indos, ceterosque rubri maris accolas, ignota etiam ipsi gentium nomina, festinatio prohibebat acciri.

ARGV-

ARGVMENTVM.

Charidemus Atheniensis rogatus à Dario, quomodo placeret exercitus Persarum; respondit, compositis vtriusque regis copijs, plures esse Persarum, firmiores Macedonum: pares paribus opponendas, quam ob dicendi libertatem interficitur, cuius cædis mox pænitet Darium.

CAP. 5. NEc quicquam illi minus, quàm multitudo militum defuit: cuius tum vniuersæ aspectu admodum lætus, purpuratis solita vanitate spem eius inflantibus, conuersus ad Charidemum Atheniensium belli peritum, & ob exilium infestum Alexandro (quippe Athenis iubente eo fuerat expulsus) percontari cœpit, satisne ei videretur instructus ad obterendum hostem. At ille & suæ sortis, & regiæ superbiæ oblitus. *Verum, inquit, & tu forsitan audire nolis, & ego, nisi nunc dixero, alias nequicquam confitebor. Hic tanti apparatus exercitus, hæc tot gentiũ & totius orientis exsita sedibus suis moles, finitimis potest esse terribilis: nitet purpura auroq́; fulget armis & opulentia, quantam qui oculis non subiecêre, animis concipere non possunt. Sed Macedonum acies torua sanè & inculta, clypeis, hastisq́; immobiles cuneos, & cõferta robora virorũ teget. ipsi phalangem vocant peditum stabile agmen. vir viro, armis arma conferta sunt: ad nutũ monentis intenti, sequi signa, ordines seruare didicere: quod imperatur, omnes exaudiunt: obsistere, circuire, discurrere in cornu, mu-*

nu, mutare pugnam, non duces magis, quam milites callent, ac ne auri argentiq; studio teneri putes, adhuc illa disciplina paupertate magistra stetit. Fatigatis humus cubile est: cibus, quem occupant, satiat. tempora somni artiora, quàm noctis sunt. Iam Thessali equites, & Acarnanes, AEtolique inuicta bello manus, fundis ; credo, & hastis igne duratis repellentur: pari robore opus est ; in illa terra, quæ hos genuit, auxilia quærenda sunt: argentum istud, atq; aurum ad conducendũ militem mitte. Erat Dario mite, ac tractabile ingenium, nisi etiam suam naturam plerumque fortuna corrumperet. Itaq; veritatis impatiens, hospitem, ac supplicem, tunc cum maximè vtilia suadentem, abstrahi iussit ad capitale supplicium. Ille ne tum quidem libertatis oblitus, *Habeo,* inquit, *paratum mortis meæ vltorem, expetet pœnas mei consilij spreti is ipse, contra quem tibi suasi. tu quidem licentia regni subitò mutatus, documentum eris posteris, homines cum se permisere fortunæ, etiam naturam dediscere.* Hæc vociferantem, quibus imperatum erat, iugulant. Sera deinde pœnitentia subijt regem, ac vera dixisse confessus sepeliri eum iussit.

ARGVMENTVM.

Darius Thymondam conducto Græcorum militi præficit, Pharnabazum Memnoni sufficit. Explicantur somnia & omina Darij.

CAP. 6. Thy-

CAP. 5. Thymondes erat Mentoris filius, impiger iuuenis, cui præceptum est à Rege, vt omnes peregrinos milites, in quos plurimum habebat spei, à Pharnabazo acciperet, opera eorum vsurus in bello. ipsi Pharnabazo tradit imperium, quod ante Memnoni dederat. Anxium dein instantibus curis, agitabant etiam per somnum species imminentium rerũ, siue illas ægritudo, siue diuinatio animi præsagientis accersit. Castra Alexandri magno ignis fulgore collucere ei visa sunt: & paulò pòst Alexander adduci ad ipsum in eo vestis habitu, quo ipse fuisset: equo deinde per Babylonem vectus, subitò cum ipso equo oculis esse subductus. Ad hæc vates varia interpretatione curam distrinxerant: alij lætum id regi somnium esse dicebant, quòd castra hostium arsissent, quòd Alexandrum deposita regia veste, in Persico & vulgari habitu perductum esse vidisset. Quidam non ita augurabantur: quippe illustria Macedonum castra visa, fulgorem Alexandro portendere, quem regnum Asiæ occupaturum esse, haud ambigere: quoniam in eodem habitu Darius fuisset, cùm appellatus est rex. Vetera quoque omina, vt fit, solicitudo reuocauerat. Darium enim in principio imperij vaginam acinacis Persicam iussisse mutari in eam formam, qua Græci vterentur: protinusque Chaldeos interpretatos, imperium Persarum ad eos transiturum, quorum arma esset imitatus. Ceterùm ipse & vatum responso, quod edebatur in vulgus, & specie, quæ per somnum oblata erat: admodum lætus, castra ad Euphratem mouere iubet.

ARGV-

ARGVMENTVM.

Describit ordinem agminus, quo processit Darius ad Euphratem. Confertur acies Macedonum cum acie Persarum, contemnitur hæc, laudatur illa.

CAP. 7. PAtrio more Persarum traditum est, orto sole demum procedere, die iã illustri, signum è tabernaculo regis buccina dabatur. Super tabernaculum, vnde ab omnibus conspici posset, imago Solis crystallo inclusa fulgebat. Ordo autem agminis erat talis: ignis, quem ipsi sacrum, & æternum vocabant, argenteis altaribus præferebatur. magi proximi patrium carmen canebant. Magos trecenti & sexaginta quinque iuuenes sequebantur, puniceis amiculis velati, diebus totius anni pares numero: quippe Persis quoque in totidem dies descriptus est annus. currum deinde Ioui sacratum albentes vehebant equi, hos eximiæ magnitudinis equus, quem Solis appellabant, sequebatur. Aureæ virgæ, & albæ vestes regentes equos adornabant. Haud procul erant vehicula decem, multo auro, argentoque cælata. Sequebatur hæc equitatus duodecim gentium varijs armis, & moribus. Proximi ibant, quos Persæ immortales vocant, ad decem millia: cultus opulentiæ barbaræ non alios magis honestabat. Illi aureos torques, illi vestem auro distinctam habebant, manicatasq; tunicas, gemmis etiam ador-

adornatas. Exiguo interuallo, quos cognatos regis appellant, decem & quinque millia hominum. Hæc verò turba muliebriter propemodum culta luxu magis, quàm decoris armis conſpicua erat: Doryphori vocabantur. Proximum his agmen, ſoliti veſtem excipere regalẽ. Hi currum regis anteibant, quo ipſe eminens vehebatur. Vtrunque currus lętus deorum ſimulacra ex auro argentoque expreſſa decorabant: diſtinguebant internitentes gemmæ iugum: ex quo eminebant duo aurea ſimulacra cubitalia, quorum alterum in alterum belli gerebat effigiem. Inter hæc aquilam auream, pinnas extendenti ſimilem, ſacrauerant. Cultus regis inter omnia luxuria notabatur: Purpureæ tunicæ medium album intextum erat: pallam auro diſtinctam aurei accipitres, velut roſtris inter ſe corruerent, adornabant, & zona aurea muliebriter cinctus acinacem ſuſpenderat, cui ex gemma erat vagina. Cidarim Perſæ regium capitis vocabant inſigne: hoc cærulea faſcia albo diſtincta circuibat. Currum decem millia haſtatorum ſequebantur: haſtas argẽto adornatas, ſpicula auro præfixa geſtabant, dextra læuaque regem, ducenti fermè nobiliſsimi propinquorũ comitabantur. Horũ agmen claudebatur triginta millibus peditũ, quos equi regij quadringenti ſequebantur. Interuallo deinde vnius ſtadij matrem Darij Siſygambim currus vehebat, & in alio erat cõiunx. Turba fœminarum reginas comitantium equis vectabatur. Quindecim dein, quas Armamaxas appellabant, ſequebantur, in his erant liberi regis, & qui educabãt eos ſpadonũq; grex, haud ſane illis gentibus vilis. tum pellices regiæ trecentæ & ſexaginta vehe-

bantur, & ipsæ regali cultu, ornatuq;, post quas pecuniam regis sexcenti muli, & trecenti cameli vehebant, præsidio sagittariorum prosequente. Propinquorum, amicorumque coniuges huic agmini proximæ, lixarumque, & calonum greges vehebantur. Vltimi erant cum suis quisque ducibus, qui cogerent agmen, leuiter armati. Contra, si quis aciem Macedonum intueretur, dispar acies erat, equis virisque, non auro, non discolori veste, sed ferro, atque ære fulgentibus. Agmen & stare paratum, & sequi, nec turba, nec sarcinis prægraue: intentum ad ducis, non signum modò, sed etiam nutum, & castris locus, & exercitui commeatus suppetebant. Ergo Alexandro in acie miles non defuit. Darius tantæ multitudinis rex, loci, in quo pugnauit angustijs, redactus est ad paucitatem quam in hoste contempserat.

ARGVMENTVM.

Alexander ad castra Cyri venit, Arsames stulto consilio Ciliciam, cui praeerat, vastat, portas inde Cilicias per Taurum adeundas describit Curtius, & miratur angustias aditus à Persis desertas. Tum ipsam Ciliciam calamo adumbrat, & antiqua monumenta eruit, Cydnum amnem laudat.

CAP. 8. INterea Alexãder Abistamene Cappadociæ præposito, Ciliciam petens cũ omnibus copijs, in regionem, quæ Castra Cyri appellatur, peruenerat. Statiua illic habuerat Cyrus, cùm aduersus Cræsum in Lydiam exercitum

gitum duceret. Aberat ea regio quinquaginta stadia ab aditu, quo Ciliciam intramus: Pylas incolæ dicunt, artissimas fauces, munimenta, quæ manu ponimus, naturali situ imitante. Igitur Arsames, qui Ciliciæ præerat, reputans quid in initio belli Memnon suasisset, quondam salubre consilium serò exequi statuit. Igni, ferroq; Ciliciam vastat, vt hosti solitudinem faciat: quicquid vsui esse potest, corrumpit, sterile, ac nudum solũ, quod tueri nequibat, relicturus. Sed longè vtilius fuit, angustias aditus, qui Ciliciam aperit, valido occupare præsidio, iugumq; opportunè itineri imminens obtinere: vnde inultus subeuntem hostem aut prohibere, aut opprimere potuisset. Nunc paucis, qui callibus præsiderent relictis, retrò ipse concessit populator terræ, quàm à populationibus vindicare debèbat. Ergo qui relicti erant, proditos se rati, ne conspectum quidem hostis sustinere valuerunt, cum vel pauciores locum obtinere potuissent. Namque perpetuo iugo montis asperi, ac prærupti Cilicia includitur: quod cum à mari adsurgat, velut sinu quodam, flexuque curuatum, rursus altero cornu in diuersum litus excurrit. Per hoc dorsum, quà maximè introrsus mari cedit, asperi tres aditus, & perangusti sunt, quorum vno Cilicia intranda est campestris eadem, quà vergit ad mare, planitiem eius crebris distinguentibus riuis. Pyramus, & Cydnus inclyti amnes fluunt, Cydnus non spatio aquarum, sed liquore memorabilis: quippe leni tractu è fontibus labens, puro solo excipitur, nec torrentes incurrunt, qui placidè manantis alueum turbent. itaq; incorruptus, idemq; frigidissimus, quippe multa ri-

parum amœnitate inumbratus, vbique fontibus suis similis in mare euadit. Multa in ea regione monumenta vulgata carminibus vetustas exederat. Monstrabantur vrbiũ sedes Lyrnesſi, & Thebes: Typhonis quoq; specus, & Corycium nemus, vbi crocum gignitur, ceteraq;, in quibus nihil præter famam durauerat.

ARGVMENTVM.

Alexander ingressus fauces Ciliciæ miratur stultitiam hostis locum relinquentis. Exploratores armatus præmittit, Tarsum incensam ab hoste seruat, & ingreditur.

CAP. 9. ALexander fauces iugi, quæ Pylæ appellãtur, intrauit. Contẽplatus locorũ situm, nõ aliàs magis dicitur admiratus esse felicitatem suam: obrui potuisse vel saxis confitebatur, si fuissent, qui in subeũtes propellerent. Iter vix quaternos capiebat armatos: dorsum montis imminebat viæ, nõ angustæ modò, sed plerunq; præruptæ; crebris oberrantibus riuis, qui ex radicibus montiũ manãt. Thracas tamen leuiter armatos præcedere iusserat, scrutarique calles, ne occultus hostis in subeũtes erumperet. Sagittariorum quoq; manus occupauerat iugum: intentos arcus habebant, moniti non iter ipsos inire, sed prælium. Hoc modo agmen peruenit ad vrbem Tarson, cui tum cùm maximè Persæ subijciebant ignem, ne opulentum oppidum hostis inuaderet. At ille, Parmenione ad inhibendum incendium cum expedita manu præmisso, postquàm Barbaros aduentu suo.

tu suorum fugatos esse cognouit, vrbem à se conseruatam intrat.

ARGVMENTVM.

Alexander dum sudore perfusum corpus Cydno tingit, vltimum vitæ discrimen adit, luget exercitus, queritur de iniqua fortuna, Philippus Acarnan medicus regem salutari potione quamuis suspectus à Parmenione factus, curat.

CAP. 10. MEdiã Cydnus amnis, de quo paullò antè dictũ est, interfluit: & tunc æstas erat, cuius calor non aliam magis, quàm Ciliciæ oram vapore solis accendit, & diei feruidissimum tempus exceperat. Puluere simul ac sudore perfusũ regem inuitauit liquor fluminis, vt calidũ adhuc corpus ablueret: Itaq; veste deposita, in conspectu agminis (decorum quoque futurum ratus, si ostendisset suis leui & parabili cultu corporis se esse contentum) descendit in flumen, vixq; ingressi subito horrore artus rigere cœperunt: pallor deinde suffusus est, & totum propemodum corpus vitalis calor liquit. exspiranti similẽ ministri manu excipiũt, nec satis compotẽ mentis in tabernaculum deferunt. Ingens solicitudo, & penè iam luctus in castris erat, flentes querebantur, in tanto impetu cursuq; rerũ, omnis ætatis ac memoriæ clarissimum regem, non in acie saltem, non ab hoste deiectũ, sed abluentem aqua corpus ereptũ esse, & exstinctum: instare Darium, victorẽ antè, quam vidisset hostẽ: sibi easdem terras quas victoria peragrassent, repetẽdas: omnia aut ipsos,

 aut

aut hostes populatos. per vastas solitudines, etiam si nemo insequi velit, euntes fame atq; inopia debellari posse, quem signum daturũ fugientibus? quem ausurũ Alexandro succedere? Iã, vt ad Hellespontum fuga penetrarent: classem, qua transeant, quem præparaturum? Rursus in ipsum regem misericordia versa: illum florem iuuentæ, illam vim animi, eundem regẽ, & cõmilitonem diuelli à se, & abrumpi, immemores sui querebantur. Inter hæc liberius meare spiritus cœperat, adleuabatq; rex oculos, & paulatim redeunte animo circumstantes amicos agnouerat: laxataq; vis morbi hoc solum videbatur, quia magnitudinem mali sentiebat. Animi autem ægritudo corpus vrgebat, quippe Dariũ quinto die in Ciliciam fore nuntiabatur. Vinctum ergo se tradi, & tantam victoriam eripi sibi è manibus, obscuraq; & ignobili morte in tabernaculo exstingui se querebatur, admissisque amicis pariter ac medicis; *In quo me, inquit, articulo rerum mearum fortuna deprehenderit, cernitis, strepitum hostium armorum exaudire mihi videor: & qui vltrò intuli bellum, iam prouocor Darius ergò cum tam superbas litteras scriberet, fortunam meam in cõsilio habuit. sed nequicquam, si mihi arbitrio meo curari licet. lenta remedia, & segnes medicos non expectant tempora mea, vel mori strenue, quàm tarde conualescere mihi melius est. Proinde, si quid opis, si quid artis in medicis est, sciant, me non tam mortis, quam belli remedium quærere.* Ingentem omnibus incusserat curam tam præceps temeritas. Ergo pro se quisque precari cœperẽre, ne

re, ne festinatione periculũ augeret: sed esset in potestate medentium. inexperta remedia haud iniuria ipsis esse suspecta, cùm ad perniciẽ eius etiam à latere ipsius pecunia solicitaret hostis: quippe Darius mille talenta interfectori Alexandri daturũ se pronunciari iusserat. Itaque ne ausurum quidem quenquã arbitrabantur experiri remedium, quod propter nouitatem posset esse suspectum. Erat inter nobiles medicos ex Macedonia regem sequutus Philippus, natione Acarnan, fidus admodum regi puero comes, & custos salutis datus: non vt regem modò, sed etiam vt alumnum eximia caritate diligebat. Is non pręceps se, sed strenuum remedium afferre, tantamq; vim morbi potione medicata leuaturum esse promisit. Nulli promissum eius placebat, præter ipsum, cuius periculo pollicebatur. omnia quippe facilius, quàm moram, perpeti poterat. arma, & acies in oculis erant, & victoriã in eo positã esse arbitrabatur, si tantum ante signa stare potuisset: id ipsum, quòd post diem tertium medicamentum sumpturus esset (ita enim medicus prædixerat) ægrè ferens. Inter hęc à Parmenione fidissimo purpuratorum litteras accipit: quibus ei denũciabat, ne salutẽ suã Philippo cõmitteret: mille talentis à Dario, & spe nuptiarum sororis eius esse corruptum. Ingentẽ animo solicitudinẽ litteræ incusserant, & quicquid in vtrãq; partem aut metus, aut spes subiecerat, secreta æstimatione pensabat. Bibere perseuerem? vt si venenũ datũ fuerit, ne immeritò quidem, quicquid acciderit, euenisse videatur? damnem medici fidem? in tabernaculo ergo me opprimi patiar? At satius est, alieno me mori scelere, quã metu nostro. Diu animo in di-

aut hostes populatos. per vastas solitudines, etiam si nemo insequi velit, euntes fame atq; inopia debellari posse, quem signum daturũ fugientibus? quem ausurũ Alexandro succedere? Iã, vt ad Hellespontum fuga penetrarent: classem, qua transeant, quem præparaturum? Rursus in ipsum regem misericordia versa: illum florem iuuentæ, illam vim animi, eundem regẽ, & cõmilitonem diuelli à se, & abrumpi, immemores sui querebantur. Inter hæc liberius meare spiritus cœperat, adleuabatq; rex oculos, & paulatim redeunte animo circumstantes amicos agnouerat: laxataq; vis morbi hoc solum videbatur, quia magnitudinem mali sentiebat. Animi autem ægritudo corpus vrgebat, quippe Dariũ quinto die in Ciliciam fore nuntiabatur. Vinctum ergo se tradi, & tantam victoriam eripi sibi è manibus, obscuraq́; & ignobili morte in tabernaculo exstingui se querebatur, admissisque amicis pariter ac medicis; *In quo me*, inquit, *articulo rerum mearum fortuna deprehenderit, cernitis, strepitum hostium armorum exaudire mihi videor: & qui vltrò intuli bellum, iam prouocor Darius ergò cum tam superbas litteras scriberet, fortunam meam in cõsilio habuit. sed nequicquam, si mihi arbitrio meo curari licet. lenta remedia, & segnes medicos non expectant tempora mea, vel mori strenue, quàm tarde conualescere mihi melius est. Proinde, si quid opis, si quid artis in medicis est, sciant, me non tam mortis, quam belli remedium quærere.* Ingentem omnibus incusserat curam tam præceps temeritas. Ergo pro se quisque precari cœperẽre, ne

re, ne festinatione periculũ augeret: sed esset in potestate medentium. inexperta remedia haud iniuria ipsis esse suspecta, cùm ad perniciẽ eius etiam à latere ipsius pecunia solicitaret hostis: quippe Darius mille talenta interfectori Alexandri daturũ se pronuntiari iusserat. Itaque ne ausurum quidem quenquã arbitrabantur experiri remedium, quod propter nouitatem posset esse suspectum. Erat inter nobiles medicos ex Macedonia regem sequutus Philippus, natione Acàrnan, fidus admodum regi puero comes, & custos salutis datus: non vt regem modò, sed etiam vt alumnum eximia caritate diligebat. Is non præceps se, sed strenuum remedium afferre, tantamq; vim morbi potione medicata leuaturum esse promisit. Nulli promissum eius placebat, præter ipsum, cuius periculo pollicebatur. omnia quippe facilius, quàm moram, perpeti poterat. arma, & acies in oculis erant, & victoriã in eo positã esse arbitrabatur, si tantum ante signa stare potuisset: id ipsum, quòd post diem tertium medicamentum sumpturus esset (ita enim medicus prædixerat) ægrè ferens. Inter hęc Parmenione fidissimo purpuratorum litteras accipit: quibus ei denũciabat, ne salutẽ suã Philippo cõmitteret: mille talentis à Dario, & spe nuptiarum sororis eius esse corruptum. Ingentem animo solicitudinẽ litteræ incusserant; & quicquid in vtrãq; partem aut metus, aut spes subiecerat, secreta æstimatione pensabat. Bibere perseuerem? vt si venenũ datũ fuerit, ne immeritò quidem, quicquid acciderit, euenisse videatur? damnem medici fidem? in tabernaculo ergo me opprimi patiar? At satius est, alieno me mori scelere, quã metu nostro. Diu animo in di-

meabat, nec Philippus quicquam inexpertum omisit. Ille fomenta corpori admouit: ille torpentem nunc cibi, nunc vini odore excitauit. atque vt primùm mentis compotem esse sensit, modò matris sororumq;, modò appropinquantis tantæ victoriæ admonere non destitit. Vt verò medicamentum se diffudit in venas, & sensim toto corpore salubritas percipi potuit; primùm animus vigorẽ suum, deinde corpus quoque expectatione maturius recuperauit: quippe post tertium diem, quàm in hoc statu fuerat, in conspectum militũ venit. nec auidius ipsum regem, quàm Philippum intuebatur exercitus. pro se quisque dextram eius amplexi, grates habebãt velut præsenti deo. namq; haud facilè dictu est, præter ingenitam illi genti erga reges suos venerationem, quantum huius vtiq; regis vel admiratione dediti ei fuerint, vel caritate flagrauerint. Iam primum nihil sine diuina ope aggredi videbatur. nam cùm præstò esset vbiq; fortuna, temeritas in gloriam cesserat. ętas quoque vix tantis matura rebus, sed abunde sufficiens, omnia eius opera honestabat: & quæ leuiora haberi solent, plerumque militari gratiora vulgo sunt. Exercitatio corporis inter ipsos, cultus, habitusque paullùm à priuato abhorrens, militaris vigor, quis ille vel ingenij dotibus, vel animi artibus, vt pariter carus ac venerandus esset, effecerat.

ARGVMENTVM.

Darius properat in Ciliciam, Alexander Solos recipit, ludos celebrat, lætum nuncium

de Myndijs, Caunijsque accipit, Mallon, Castabalum, Isson capit, atque Darium expectat.

CAP. II. AT Darius nuncio de aduersa valetudine eius accepto; celeritate, quantã capere tã graue agmen poterat, ad Euphratẽ contendit. Iunctoq; eo pontibus, quinq; tamen diebus traiecit exercitũ, Ciliciam occupare festinans. Iam Alexander viribus corporis receptis, ad vrbẽ Solos peruenerat; cuius potitus, ducentis talentis multæ nomine exactis, arci præsidiũ militũ imposuit. Vota deinde pro salute suscepta per ludũ atq; otium reddens, ostẽdit quanta fiducia Barbaros sperneret: quippe Aesculapio, & Mineruæ ludos celebrauit. Spectanti nuntius lætus affertur Halicarnasso, Persas acie à suis esse superatos: Myndios quoque, & Caunios, & pleraq; tractus eius suæ facta ditionis. Igitur edito spectaculo ludicro, castrisq; motis, & Pyramo amne ponte iuncto, ad vrbem Mallon peruenit. Inde alteris castris ad oppidum Castabalum. Ibi Parmenio regi occurrit, quem præmiserat ad explorandum iter saltus, per quem ad vrbem, Isson nomine, penetrandum erat. Atque ille angustijs eius occupatis, & præsidio modico relicto, Isson quoque desertam à Barbaris ceperat. Inde progressus, deturbatis qui interiora montium obsidebant, præsidijs cuncta firmauit: occupatoque itinere, sicut paullò antè dictum est, idem & auctor & nuntius venit. Isson deinde rex copias admouit: vbi consilio habito vtrumne vltra progrediendum foret, an ibi opperiendi essent no-

hi milites, quos ex Macedonia aduentare constabat: Parmenio non alium locum prælio aptiorem esse censebat: quippe illic vtriusque regis copias numero futuras pares, cùm angustiæ multitudinem non caperent: planitiem ipsis, camposq; esse vitandos: vbi circuiri, vbi ancipiti acie opprimi possent, timere, ne non virtute hostium, sed lassitudine sua vincerētur: Persas recentes subinde successuros, si laxius stare potuissent. Facilè ratio tam salubris consilij accepta est. Itaque inter angustias saltus hostem opperiri statuit.

ARGVMENTVM.

Sisenes Perses perfuga, propter litteras Nabarzanis falsâ suspicione oppressus, iussu regis occiditur.

CAP. 12. ERat in exercitu regis Sisenes Perses, quondā à Prętore Aegypti missus ad Philippū, donisq;, & omni honore cultus exiliū patria sede mutauerat, secutus deindè in Asiam Alexandrū, inter fideles socios habebatur. Huic epistolā Cretensis miles obsignatam anulo, cuius signum haud sanè notum erat, tradidit. Nabarzanes prætor Darij miserat eam, hortabaturq; Sisenem, vt dignum aliquid nobilitate, atque maioribus suis ederet: magno id ei apud regem honori fore. Has litteras Sisenes, vtpotè innoxius, ad Alexandrum sæpè deferre tentàuit. sed cùm tot curis, apparatuque belli regem videret vrgeri, aptius subinde tēpus expectans, suspicionem initi scelesti consi-

lij præbuit. Namque epistola priusquam ei redderetur, in manus Alexandri peruenerat, lectamq; eam ignoti anuli sigillo impresso Siseni dari iusserat, ad æstimandam fidē Barbari. Qui quia per complures dies non adierat regem, scelesto consilio eam visus est suppresisse, & in agmine à Cretensibus haud dubiè iussu regis occisus est.

ARGVMENTVM.

Thymondas peregrini militis ductor, suadet Dario, vt retrò abeat in Mesopotamiam, quod consilium illi, copijsque Græcis propè exitio fuit, dum à Satrapis proditor iudicatur. Ab Dario seruatur, consilium tamen eius cur ipse non sequatur rationem adfert, impedimenta Damascum mittit, ipse Ciliciam petit.

CAP. 13. IAmq; Greci milites, quos Thymondas à Pharnabazo acceperat, præcipua spes & propemodum vnica, ad Dariū peruenerant. Hi magnopere suadebant, vt retro abiret, spatiososq; Mesopotamiæ campos repeteret. Si id consilium damnaret, at ille diuideret saltē copias innumerabiles, ne sub vnum fortunæ ictum totas vires regni cadere pateretur. Minus hoc regi, quam purpuratis eius displicebat: ancipitem fidem, mercede venalem proditionem imminui & diuidi non ob aliud copias velle, quàm vt ipsi in diuersa digresi, si quid

iid commissum esset, traderent Alexandro. hil tutius fore, quàm circumdatos eos exeritu toto obrui telis, documentum non inultæ erfidiæ futuros. At Darius, vt erat sanctus & iitis, se verò tantum facinus negat esse futuum, vt suam secutos fidem, suos milites iubeat rucidari. Quem deind amplius nationum exerarum salutem suam crediturum sibi, si tot nilitum sanguine imbuisset manus? Neminem tolidum consilium capite luere debere, defuturos, qui suaderent, si suasisse, periculum esset. denique ipsos quotidie ad se vocari in consilium, variasq; sententias dicere: nec tamen melioris fidei haberi, qui prudentius suaserit. Itaque Græcis nunciare iubet, ipsum quidem beneuolentiæ illorum gratias agere; ceterùm, si retrò ire pergat, haud dubiè regnum hostibus traditurum. fama bella stare: & eum, qui recedat, fugere credi. Trahendi verò belli vix vllam esse rationem, tantæ enim multitudini, vtique cùm iam hyems instaret, in regione vasta, & inuicem à suis, atq; hoste vexata, non suffectura alimenta. ne diuidi quidem copias posse, seruato more maiorum; qui vniuersas vires discrimini bellorum semper obtulerint. Et herclè terribilem anteà regem, & absentia sua ad vanam fiduciam elatum, postquàm aduentare se senserit cautum pro temerario factum. delituisse inter angustias saltus, ritu ignobilium ferarum, quæ, strepitu prætereuntium audito, siluarum latebris se occulerent. Iam etiam valetudinis simulatione frustrari suos milites: sed non amplius ipsum esse passurum detrectare certamen. in illo specu, in quem pauidi recessissent, oppressurum esse cunctantes. Hæc magnifi-

nificentius iactata, quàm verius. Ceterùm pecunia omni, rerumque pretiosissimis Damascum Syriæ cum modico præsidio militum missis, reliquas copias in Ciliciam duxit, insequentibus more patrio agmen coniuge ac matre: virgines quoque cum paruo filio comitabantur patrem.

ARGVMENTVM.

Alexander ad Syriæ portas, Darius eadem nocte ad pylas Amanicas peruenit, ille vt exiret, hic vt intraret Ciliciam, qui Isson occupat, deprehensos ibi Macedones crudeliter aut truncat, aut trucidat, tergisque fugientium hæret, Alexandrum quasi fugientem assecuturus, qui simul cognouit Darium adesse, conuerso itinere constitit, paratusque Dario occurrit.

CAP. 14. FOrtè eadem nocte & Alexander ad fauces, quibus Syria aditur, & Darius ad eũ locũ, quem Amanicas Pylas vocant, peruenit. nec dubitauere Persæ, quin Isso relicta, quã ceperant, Macedones fugerent. nam etiam saucij quidã & inualidi, qui agmen non poterant persequi, excepti erant. quos omnes instinctu purpuratorum barbara feritate sæuientiũ, præcisis, adustisq; manibus circunduci, vt copias suas noscerent: satisque omnibus spectatis nuntiare, quæ vidissent, regi suo iussit. Motis ergo castris, superat Pinarum amnem, in tergis, vt credebat, fugientiũ hæsurus. At illi, quorum

imputauerat manus, ad castra Macedonum trant, Darium quanto maximo cursu pos-equi, nunciantes. Vix fides habebatur. ita-speculatores in maritimas regiones præ-sos explorare iubet, ipsene adesset, an præ-torum aliquis speciem præbuisset vniuersi nientis exercitus. Sed cùm speculatores re-rterentur, procul ingens multitudo conspe-est. Ignes deinde totis campis collucere cœ-runt, omniaque velut continenti incendio dere visa, cùm incondita multitudo maximè ropter iumenta laxius tenderet. Itaque eo ip-o loco metari suos castra iusserat, lætus, quod omni expetierat voto, in illis potissimum an-gustijs decernendum fore.

ARGVMENTVM.

Aestuat curis Alexander, nocte qua prælium antecessit, sacrificat, manè instructo milite in hostem pergit, aciemq; ad prælium disponit.

CAP. 15. Cæterum, vt solet, cùm vltimi discriminis tempus aduentat, in solitudinē versa fiducia est. illam ipsam fortunam, qua aspirante res tam prospere gesserat, verebatur, nec iniuria. ex his quæ tribuisset sibi, quā mutabilis esset, reputabat. vnam superesse noctem, quæ tanti discriminis moraretur euentum. Rursus occurrebant maiora periculis præmia. & sicut dubium esset an vinceret, ita illud

vti-

nec ad vnum intentus imperium, vario tumultu cuncta turbauerat. Darius initiò iugum montis cum parte copiarum occupare ſtatuit, & à fronte, & à tergo circuiturus hoſtem. à mari quoq; quo dexterum eius cornu tegebatur, alios obiecturus, vt vndique vrgeret. Præter hæc viginti millia præmiſſa cum ſagittariorũ manu, Pinarum amnem, qui duo agmina interfluebat, trãſire, & obijcere ſeſe Macedonum copijs iuſſerat. Si id præſtare non poſſent, retrocedere in montes, & occultè circuire vltimos hoſtium. Ceterùm deſtinata ſalubriter omni ratione potentior fortuna diſcuſsit: quippe alij præ metu imperium exſequi non audebant, alij fruſtra exſequebantur: quia vbi partes labant, ſumma turbatur.

CAPVT XVII.

ARGVMENTVM.

Darius aciem ad pugnam inſtruit.

ACies autem hoc modo ſtetit: Nabarzanes equitatu dexterum cornu tuebatur, additis funditorum ſagittariorumq́ue viginti fermè millibus; in eodem Thymodes erat, Græcis peditibus mercede conductis triginta millibus præpoſitus. Hoc erat haud dubie robur exercitus, par Macedonicę phalãgi acies. In læuo cornu Ariſtomedes Theſſalus viginti millia Barbarorũ peditum habebat. In ſubſidijs pugnaciſsimas locauerat gentes. Ipſum regem in eodem cornu dimicaturum tria millia deiectorũ equitum aſſueta corporis cuſtodia; & pedeſtris acies XL. millia ſequebantur. Hyrcani

deinde, Mediquè equites, his proximi cæterarum gentium vltra eos dextra, læuaque dispositi. Hoc agmen, sicut dictum est, instructum, sex millia iaculatorum, funditorumque antecedebant. Quicquid in illis angustijs adiri poterat, impleuerant copiæ: cornuaque hinc ab iugo, illinc à mari stabant: vxorem, matremque regis, & alium feminarum gregem in medium agmen acceperant.

CAPVT XVIII.

ARGVMENTVM.

Alexander ita militem collocauit, vti nulla ratione posset circuiri aut concludi.

ALexander phalangem, qua nihil apud Macedonas validius erat, in fronte constituit; dextrum cornu Nicanor Parmenionis filius tuebatur: huic proximi stabant Cœnos, & Perdiccas, & Meleager, & Ptolemæus, & Amyntas, sui quisque agminis duces. In læuo, quod ad mare pertinebat, Craterus, & Parmenio erant: sed Craterus Parmenioni parere iussus. Equites ab vtroque cornu locati, dextrum Macedones Thessalis adiunctis, læuum Peloponnenses tuebantur. Ante hanc aciem posuerat funditorum manum sagittarijs admixtis. Thraces quoque & Cretenses ante agmen ibant, & ipsi leuiter armati. At ijs, qui præmissi ab Dario iugum montis insederant, Agrianos opposuit, ex Græcia nuper aduectos, Parmenioni autem præceperat, vt quantū posset, agmen ad mare extēderet, quò longius abesset acies montibus, quos occupauerant Barbari. At illi neq; obstare venientibus

bus, nec circuire prætergreſſos auſi, funditorum maximè aſpectu territi profugerant, eaque res Alexandro tutum agminis latus, quod ne ſupernè inceſſeretur, timuerat, præſtitit. Triginta & duo armatorum ordines ibant: neque enim latius extendi aciem patiebantur anguſtiæ. Paulatim deinde laxare ſe ſinus montium, & maius ſpatium aperire cœperant, ita vt non pedes ſolùm pluribus ordinibus incedere, ſed etiam lateribus circumfundi poſſet equitatus.

CAPVT XIX.

ARGVMENTVM.

Clamor tollitur ingens ab vtraque parte, Alexander ſuos hortatur ad prælium.

IAm in conſpectu, ſed extra teli iactum vtraque acies erat, cùm priores Perſæ inconditum & trucem ſuſtulere clamorem. Redditur & à Macedonibus maior exercitus numero, iugis montium, vaſtiſque ſaltibus repercuſſus: quippe ſemper circumiecta nemora, petræque quantamcunque accepere, vocem multiplicato ſono referunt. Alexander ante prima ſigna ibat, identidem manu ſuos inhibens, ne impenſius ob nimiam feſtinationem concitato ſpiritu capeſſerent prœlium. Cumque agmini obequitaret, varia oratione, vt cuiuſque animis aptum erat, milites alloquebatur. *Macedones, tot bellorum in Europa victores ad ſubigendam Aſiam, atque vltima Orientis, non ipſius magis, quam ſuo ductu profectos, inueterata vir-*

tutis admonebat. illos terrarum orbis liberatores, emensosque olim Herculis, & Liberi patris terminos, non Persis modo, sed etiam omnibus gentibus imposituros iugum. Macedonum Bactra, & Indos fore: minima esse, quæ nunc tuerentur, sed omnia victoria aperiri, nō in præruptis petris Illyricorum, & Thraciæ saxis sterilem laborem fore: spolia totius Orientis offerri. vix gladio futurum opus. totam aciem suo pauore fluctuantem vmbonibus posse propelli. Victor adhæc Atheniensium Philippus pater inuocabatur, domitaq; nuper Bœotia, & vrbis in ea nobilissimæ ad solum dirutæ species repræsentabatur animis: iam Granicum amnem, iam tot vrbes aut expugnatas, aut in fidem acceptas, omniaq;, quæ post tergum erant strata, & pedibus ipsorum subiecta memorabat. Cum adierat Græcos, admonebat, ab ijs gentibus illata Græciæ bella Darij prius, deinde Xerxis insolentia, aquam ipsam, terramq; populantium, vt neq; fontium haustum, nec solitos cibos relinquerent. dedita deis templa ruinis & ignibus esse deleta: vrbes eorum expugnatas, fœdera diuini humaniq; iuris violata, referebat. Illyrios verò, & Thracas, rapto viuere assuetos, aciem hostium, auro purpuraq; fulgentem, intueri iubebat, prædam non arma gestantem. irent, & imbellibus feminis aurum viri eriperent, aspera montium suorum iuga, nudosq; colles, & perpetuo rigentes gelu, ditibus Persarum campis, agrisque mutarent.

CAPVT

CAPVT XX.

ARGVMENTVM.

Prælium patratur, vtrinq; summa ope certatur.

IAm ad teli iactum peruenerant, cum Persarum equites ferociter in læuum cornu hostium inuecti sunt: quippe Darius equestri prœlio decernere optabat, phalangem Macedonici exercitus robur esse coniectans. iamque etiam dextrum Alexandri cornu circuibatur, quod vbi Macedo conspexit, duabus alis equitum ad iugum montis iussis subsistere, ceteros in medium belli discrimen strenuè transfert. Subductis deinde ex acie Thessalis equitib. præfectum eorum occultê circuire tergū suorum iubet, Parmenionique coniungi, &, quod is imperasset, impigrè exsequi. Iamque ipsi in medium Persarum vndique circumfusi egregiè se tuebantur: sed conferti, & quasi cohærentes tela vibrare non poterant. simul erant emissa, in eodem concurrentia implicabantur, leuique & vano ictu pauca in hostem, plura in humum innoxia cadebant. Ergo comminus pugnam coacti conserere, gladios impigrè stringunt. Tum verò multum sanguinis fusum est: duæ quippe acies ita cohærebant, vt armis arma pulsarent, mucrones in ora dirigerent: non timido, non ignauo cessare tum licuit: collato pede quasi singuli inter se dimicarent, in eodem vestigio stabant, donec vincendo locum sibi facerent. Tum demum ergo promouebant gradum, cùm hostem prostrauerant. At illos nouus excipiebat aduersarius fatigatos. nec vulnerati, vt aliàs

ſoient, acie peterant excedere, cùm hoſtis inſtaret à fronte, à tergo ſui vrgerent.

CAPVT XXI.

ARGVMENTVM.

Alexander vrget Darium, illiusq; iugulo imminet, quem frater defendit, ingens circa Darij currum fit cœdes. Darius primus omnium fugit, quem ſtrenuè ſequitur miles. Theſſali tamen laborant, quorum alâ vnâ fusâ, altera circumacta vincit. Ita victor vbiq; euadit Alexander.

ALexander non ducis magis, quàm militis munia exſequebatur, opimum decus cæſo rege expetens: quippe Darius curru ſublimis eminebat, & ſuis ad ſe tuendum, & hoſtibus ad inceſſendum, ingens incitamentum. Ergo frater eius Oxathres cùm Alexandrum inſtare ei cerneret, equites quibus præerat, ante ipsũ currum regis obiecit, armis & robore corporis multum ſuper ceteros eminens; animo verò, & pietate in paucisſimis, illo vtiq; prœlio clarus: alios improuidè inſtantes proſtrauit, alios in fugam auertit. At Macedones, vt circa regem erant, mutua adhortatione firmati, cum ipſo in equitum agmen irrumpunt. Tum verò ſimilis ruinæ ſtrages erat. circa currum Darij iacebant nobiliſsimi duces, ante oculos regis egregia morte defuncti, omnes in ora proni, ſicut dimicantes procubuerant, aduerſo corpore vulneribus acceptis. Inter hos Atizyes & Rheomithres, & Sataces prætor Aegypti, magnorum exercituum præfecti, noſcitabantur: circa eos cumulata erant peditum, equitumq; ob-

obſcurior turba. Macedonum quoque non quidem multi, ſed promtiſsimi tamen cæſi ſunt. inter quos Alexandri dextrum femur leuiter mucrone perſtrictum eſt. Iamq́;, qui Dariũ vehebant, equi confoſsi haſtis & dolore efferati iugum quatere, & regem curru excutere cœperant: cùm ille, veritus ne viuus veniret in hoſtium poteſtatem, deſilit, & in equum, qui ad hoc ipſum ſequebatur, imponitur, inſignibus quoque imperij, ne fugam proderẽt, indecorè abiectis. Tum verò cæteri diſsipantur metu, & qua cuique ad fugam patebat via erumpunt, arma iacientes, quæ paullò antè ad tutelam corporum ſumſerant. adeò pauor etiam auxilia formidat. Inſtabat fugientibus eques à Parmenione miſſus, & forte in illud cornu omnes fuga abſtulerat. At in dextro, Perſæ Theſſalos equites vehemẽter vrgebant, iamq́; vna ala ipſo impetu proculcata erat, cum Theſſali ſtrenuè circumactis equis dilapſi, rurſus in prœliũ redeunt, ſparſosq́; & incompoſitos victoriæ fiducia Barbaros ingenti cæde proſternunt. Equi pariter equitesq́; Perſarum, ſerie laminarum graues agmen ægrè moliebantur: quippe in circũagendis equis ſuis Theſſali (quod genus celeritate maximè conſtat) multos occupauerant.

CAPVT XXII.

ARGVMENTVM.

Alexander perſequitur fugientes, Græci ſoli ſenſim ſe ſubduxere à Perſis, ex quibus alij cæſi, alij Dariũ ſecuti, quatuor millia, cũ Amynta euaſere. Caſtra inde hoſtiũ ab Alexãdri milite occupata, capti filius, mater,

vxor, filia Darij, toto prælio cæsi Persarum centum millia peditum, decem millia equitum, Macedonum duo & triginta pedites, centum quinquaginta equites non amplius desiderati.

HAc tam prospera pugna nuntiata, Alexander non antè ausus persequi Barbaros, vtrinque iam victor instare fugientib. cœpit. Haud amplius regem, quàm mille equites sequebantur, cùm ingens multitudo hostiũ caderet. Sed quis aut in victoria, aut in fuga copias numerat? Agebantur ergo à tam paucis pecorum modo, & idem metus, qui cogebat fugere, fugientes morabatur. At Græci, qui in Darij partibus steterant, Amynta duce, (prætor hic Alexandri fuerat, tunc transfuga,) abrupti à ceteris, haud sanè fugientibus similes euaserãt. Barbari longe diuersam fugam intenderũt, alij qua rectum iter in Persidẽ ducebat, quidam circuitu rupes, saltusq; montiũ occultos petiuere, pauci castra Darij. Sed iam illa quoque hostis victor intrauerat, omni quidẽ opulentia ditia. ingens auri, argentiq; pondus, non belli, sed luxuriæ apparatũ diripuerant milites. cũq; plus raperent, passim strata erant itinera vilioribus sarcinis, quas in comparatione meliorum auaritia contẽpserat. Iamq; ad feminas peruentũ erat: quibus, quò cariora ornamenta sunt, violentius detrahebantur: nec corporib. quidẽ vis, ac libido parcebat. omnia planctu, tumultuque, prout cuiq; fortuna erat, castra repleuerãt: nec vlla facies mali deerat, cum per omnes ætates ordinesque victoris crudelitas, ac licẽtia vagaretur. Tunc verò impotẽtis fortunæ species cõspici

ſpici potuit, cùm ij, qui cùm Dario tabernaculum exornauerant omni luxu & opulentia inſtructum, eadẽ illa Alexandro, quaſi veteri dono reſeruabant. namq; id ſolum intactum omiſerant milites, ita tradito more, vt victorẽ victi regis tabernaculo exciperent. Sed omnium oculos, animoſq; in ſemet auerterant captiuæ mater, coniunxque Darij: illa non maieſtate ſolum, ſed etiam ætate venerabilis: hæc formæ pulchritudine, nec illa quidem ſorte corrupta, acceperat in ſinum filium, nondum ſextum annum ætatis egreſſum, in ſpem tantæ fortunæ, quantam pater eius paullò antè amiſerat, genitum. At in gremio anus auiæ iacebant adultæ duæ virgines, non ſuo tantùm, ſed etiam illius mœrore confectæ. Ingens circa eam nobilium feminarũ turba conſtiterat, laceratis crinibus, abſciſſaque veſte, priſtini decoris immemores, reginas, dominaſque veris quondam, tunc alienis nominibus inuocantes. Illæ ſuæ calamitatis oblitæ, vtro cornu Darius ſtetiſſet, quæ fortuna diſcriminis fuiſſet, requirebant, negabant ſe captas, ſi viueret rex, ſed illum equos ſubinde mutantem longiùs fuga abſtulerat. In acie autem cæſa ſunt Perſarum peditum centum millia, decem equitum. At ex parte Alexandri ad quatuor, & quingenti ſaucij fuere, triginta omnino & duo ex peditibus deſiderati ſunt, equitum centum quinquaginta interfecti.

Tantulo impendio ingens victoria ſtetit.

CAPVT XXIII.

ARGVMENTVM.

Alexander desperato capi posse Darium, reuersus in castra Darij conuiuium celebrat, Leonnattus mittitur ad solandas captiuas.

REx, diu Darium persequendo fatigatus, postquam & nox appetebat, & consequendi spes non erat, in castra paullò antè à suis capta, peruenit. Inuitari deinde amicos, quibus maximè assueuerat, iussit: quippe summa duntaxat cutis in femine perstricta, nó prohibebat interesse conuiuio: cùm repentè è proximo tabernaculo lugubris clamor barbaro vlulatu planctuque permixtus, epulantes conterruit. Cohors quoque, quæ excubabat ad tabernaculum regis, verita, ne maioris motus principium esset, armare se cœperat. Causa subiti pauoris fuit, quòd mater, vxorque Darij cum captiuis nobilibus regem, quem interfectum esse credebant, ingenti gemitu, eiulatuque deflebant. Vnus namq; de captiuis spadonibus, qui forte ante ipsarum tabernaculum steterat, amiculum, quod Darius (sicut paullò antè dictū est) ne cultu proderetur, abiecerat, in manibus eius, qui repertum ferebat, agnouit: ratusque, interfecto detractum esse, falsum nuntium mortis eius attulerat. Hoc mulierum errore comperto, Alexander fortunæ Darij, & pietati earū illacrimasse fertur. Ac primo Mithrenem, qui Sardis tradiderat, peritum Persicæ linguæ, ire ad con-

ad consolandas eas iusserat: veritus deinde ne proditor captiuarum iram, doloremque renouaret: Leonnatum ex purpuratis suis misit, iussum indicare, falsò lamentari eas viuum. Ille cum paucis armigeris in tabernaculum, in quo captiuæ erant, peruenit, missumque se à rege nuntiare iubet. At ij, qui in vestibulo erant, vt armatos conspexere, rati, actum esse de dominis, in tabernaculum currunt, vociferantes adesse supremam horam, missosque qui occiderent captas. Itaque, vt quæ nec prohibere possent, nec admittere auderent, nullo responso dato, tacitè opperiebantur victoris arbitrium. Leonnatus, expectato diu qui se introduceret, postquam nemo procedere audebat, relictis in vestibulo satellitibus, intrat in tabernaculum; ea ipsa res turbauerat feminas, quòd irrupisse non admissus videbatur. Itaque mater & coniunx prouolutæ ad pedes orare cœperunt, vt prius quam interficerentur, Darij corpus ipsis patrio more sepelire permitteret; functas supremo in regem officio se impigrè morituras. Leonnatus & viuere Darium, & ipsas non incolumes modò, sed etiam apparatu pristinæ fortunæ reginas fore. Tum demum Darij mater alleuari se passa est.

CAPVT

CAPVT XXIV.

ARGVMENTVM.

Alexander visitat captiuas, colloquitur cum Sisygambe Darij matre, quæ optimè precatur hosti ob clementiam. qui regiam omnium fortunam conseruat, pudorem singularum singulari cura tuetur, laudatur ab Curtio Alexander ob continentiam, quam omnibus eius operibus meritò anteponit.

ALexander postero die, cum cura sepultis militibus, quorum corpora inuenerat: Persarum quoque nobilissimis eundem honorem haberi iubet: matrique Darij permitti, quos vellet, patrio more sepeliret. Illa paucos arta propinquitate cõiunctos pro habitu præsentis fortunæ humari iussit, apparatũ funerũ, quo Persæ suprema officia celebrarent, inuidiosum fore existimans, cùm victores haud pretiosè cremarentur. Iamq; iustis defunctorũ corporibus solutis, præmittit ad captiuas, qui nuntiaret ipsum venire, inhibitaque comitantium turba tabernaculum cum Hephæstione intrat. Is longè omnium amicorum carissimus erat regi, cum ipso pariter educatus, secretorũ omnium arbiter: libertatis quoque in admonendo eo non alius ius habebat, quod tamen ita vsurpabat, vt magis à rege permissum, quã vindicatum ab eo videretur. & sicut ætate par erat regi, ita corporis habitu præstabat. Ergo regi-

ginæ illum regem esse ratæ, suo more venera-
e sunt. Inde ex captiuis spadonibus, quis Ale-
ander esset, monstrantibus, Sisygambis aduo-
uta est pedibus eius, ignorationem numquam
antea visi regis excusans. quam manu alleuans
rex, Non errasti, inquit, mater: nam & hic Ale-
xander est. Equidem hac continentia animi si
ad vltimum vitę perseuerare potuisset, felicio-
rem fuisse crederem, quam visus est esse, cùm
Liberi patris imitaretur triumphum, vsque ab
Hellesponto ad Oceanum omnes gentes victo-
ria emensus: si vicisset profectò, superbiam at-
que iram, mala inuicta: Si abstinuisset inter e-
pulas cædibus amicorum, egregiosq; bello vi-
ros, & tot gentium secum domitores indicta
causa veritus esset occidere. Sed nondũ fortuna
se animo eius superfuderat. Itaq; orientẽ eam
moderatè, & prudenter tulit, ad vltimum ma-
gnitudinem eius non cepit: tum quidem ita se
gessit, vt omnes ante eum reges & continẽtia,
& clementia vinceret. Virgines reginas excel-
lentis formæ tam sanctè habuit, quàm si eodem,
quo ipse, parente genitæ forent. Coniugẽ eius-
dem, quam nulla ætatis suæ pulchritudine cor-
poris vicit, adeò ipse non violauit, vt summam
adhibuerit curam, ne quis captiuo corpori il-
luderet. Omnem cultum reddi feminis iussit,
nec quicquam ex pristinæ fortunæ magnifi-
centia captiuis, præter fiduciam, defuit.
Itaque Sisygambis, Rex, inquit, *mereris, vt ea
precemur tibi, quæ Dario nostro quondam preca-
tæ sumus: & (vt video) dignus es, qui tantum
regem non felicitate solùm, sed etiã æquitate su-
peraueris. Tu quidem matrem me, & reginam
vocas*

vocas: sed ego me tuam famulam esse confiteor. & præteritæ fortunæ fastigium capio, & præsentis iugum pati possum. Tua interest, quantum in nos licuerit, si id potius clementia, quàm sæuitia vis esse testatum. Rex bonum animum habere eas iussit. Darij deinde filium collo suo admouit. Atque nihil ille conspectu tum primum à se visi conterritus, ceruicem eius manibus amplectitur. Motus ergo rex constantia pueri, Hephæstionem intuens, *Quam vellem*, inquit, *Darius aliquid ex hac indole hausisset.*

CAPVT XXV.

ARGVMENTVM.

Alexander aris pugnæ monumento (nam trophæa Macedones non fixere) positis, Syriam petit. Parmenio Damascum proditione cū thesauro regio & gynaceis capit, proditoris cæsi caput ad Darium fertur.

TVm tabernaculo egressus, tribus aris in ripa Pinari amnis, Ioui, atque Herculi Mineruæque sacratis, Syriam petit, Damascum, vbi regis gaza erat, Parmenione præmisso. Atque is, cùm præcessisse Darij satrapam comperisset, veritus ne paucitas suorum sperneretur, accersere maiorem manū statuit. Sed fortè in exploratores ab eo præmissos incidit natione Mardus, qui ad Parmenionē perductus, litteras ad Alexandrum à præfecto Damasci missas tradit ei: nec dubitare eum, quin omnē regiam supelle-

lecti-

lectilē, cum pecunia traderet. Parmenio asseruari eo iusso, litteras aperit, in quis erat scriptū, vt maturè Alexander aliquem ex ducibus suis mitteret cum manu exigua. Itaque Mardum datis comitibus ad proditorem remittit. Ille è manibus custodientium lapsus, Damascum antè lucem intrat. Turbauerat ea res Parmenionis animum insidias timentis, & ignotum iter sine duce non audebat ingredi: felicitati tamē regis sui confisus, agrestes, qui duces itineris essent, excipi iussit. Quibus celeriter repertis, quarto die ad vrbē peruenit, iam metuente prefecto, ne sibi fides habita nō esset. Igitur quasi parum munimentis oppidi fidens, ante solis ortū pecuniam regiam, (gazam Persæ vocant) cum preciosissimis rerum efferri iubet, fugam simulans; reuera vt prædam hosti offerret. Multa millia virorum, feminarumq; excedentem oppido sequebantur, omnibus miserabilis turba, præter eum, cuius fidei commissa erat. quippe quò maior proditionis merces foret, obijcere hosti parabat gratiorem omni pecunia predam, nobiles viros, prætorum Darij coniuges, liberosque: præter hos Græcarum vrbium legatos, quos Darius velut in arce tutissima, in proditoris reliquerat manibus. Gangabas Persæ vocant humeris onera portantes. Ii cùm frigus tolerare non possent (quippe & procella subitò niuem effuderat, & humus rigebat gelu:) tum astrictas vestes, quas cum pecunia portabant auro, & purpura insignes induunt, nullo prohibere auso, cùm fortuna regis etiam humillimis in ipsum licentiam faceret. Præbuere ergo Parmenioni non spernendi agminis speciem: qui intentiore cura suos quasi ad iustum proe-

prœlium paucis adhortatus, equis calcaria iubet subdere, & acri impetu in hostem euehi. At illi qui sub oneribus erant, omissis per metum capessunt fugam. Armati quoque, qui eos prosequebantur, eodem metu arma iactare, ac nota diuerticula petere cœperunt. Præfectus quasi & ipse conterritus simulans, cuncta pauore compleuerat. Iacebant totis campis opes regię. Illa pecunia stipendio ingenti militum præparata. Ille cultus tot nobilium virorum, tot illustrium feminarum, aurea vasa, aurei freni, tabernacula regali magnificentia ornata, vehicula quoque à suis destituta gentis opulentiæ plena, facies etiam prædantibus tristis, si qua res auaritiam moraretur: quippe tot annorum incredibili, & fidem excedente fortuna cumulata, tunc alia stirpibus dilacerata, alia in cœnum demersa eruebantur: non sufficiebant prædantium manus prædæ. jamque etiam ad eos, qui primi fugerant, ventum erat. fæminæ pleræque paruos trahentes liberos ibant: inter quas fuere tres virgines Ochi, qui ante Darium regnauerat, filiæ, olim quidem ex fastigio paterno, rerum mutatione detractæ, sed dum sortem earum crudelius aggrauante fortuna: in eodem grege vxor quoque eiusdem Ochi fuit, Oxathrisq; (frater hic erat Darij) filia, & coniunx Artabazi princis purpuratorum: & filius, cui Ilioneo fuit nomen. Pharnabazi quoque, cui summum imperium maritimæ oræ rex dederat, vxor cum filio excepta est. Mentoris filiæ tres, ac nobilissimi ducis Memnonis coniunx, & filius. Vixq; vlla domus purpurati fuit tantæ cladis expers. Lacedæmonij quoque, & Athenien-

ienſes, ſocietatis fide violata, Perſas ſecuti, .riſtogiton & Dropides, & Iphicrates, inter .thenienſes genere famaque longe clariſsimi. .acedæmonij Peraſippus, & Onomaſtorides um Omaio, & Callicratide. Hi quoque domi iobiles. Summa pecuniæ ſignatæ fuit talentorum duo millia & ſexcenta: facti argenti pondus quingenta æquabat. Præterea XXX. millia hominum cum ſeptem millibus iumentorum dorſo onera portantium capta ſunt. Ceterùm dij tantæ fortunæ proditorem celeriter cum debita pœna perſecuti ſunt. Namque vnus è conſcijs eius, credo, regis vicem etiam in illa ſorte reueritus, interfecti proditoris caput ad Darium tulit, opportunum ſolatium prodito, quippe & vltus inimicum erat, & nondum in omnium animis memoriam maieſtatis ſuæ exoleuiſſe cernebat.

(∴)

D Q.CVR.

Q. CVRTII RVFI HISTORIARVM ALEXANDRI MAGNI MACEDONIS

LIBER QVARTVS.

SYNOPSIS HVIVS LIBRI.

Alexander respondet litteris Darij, Cœle-Syriam & Phœniciam inuadit. Abdalonymum Sidonis, exauctorato Stratone, nouum regem dat. Tyrum septem mensibus obsessam continenti iungit & expugnat, Gazam capit, Aegyptum recipit, ad Hammonis templum penetrat, Deus salutatur, condit Alexandriam, Luna hebescit, Darius iterum ac tertiò frustra conditiones pacis fert Alexandro: latas ab Alexandro respuit: decernitur prælio ad Gaugamela haud procul Arbelis, Darius victus more suo auxilium à pedibus quærit.

CAPVT

CAPVT I.

ARGVMENTVM.

Darij fugam exequitur Curtius. Alexander Parmenione Syriæ præfecto Aradum insulam cum rege Stratone in deditionem accipit, ad Marathon vrbem castra mouet, vbi literas ab Dario superbe scriptas accipit, pariq; stilo & atrocius etiam respondet.

DARIVS tanti modo exercitus rex, qui triumphantis magis, quàm dimicantis more curru sublimis inierat præliũ, per loca, quæ prope immensis agminibus impleuerat, iam inania & ingenti solitudine vasta fugiebat. Pauci regem sequebantur. Nam nec eodẽ omnes fugam intẽderant, & deficientibus equis cursum eorum, quos rex subinde mutabat æquare non poterãt. Onchas deinde peruenit: vbi excepere Græcorum quatuor millia. cum quibus ad Euphratem contendit: id demum credens fore ipsius, quod celeritate præcipere potuisset. At Alexander Parmenionem, per quem apud Damascum recepta erat præda, iussum eam ipsam & captiuos diligenti asseruare custodia, Syriæ quàm Cœlen vocant præfecit. Nouum imperium Syri nondum belli cladibus satis domiti aspernabantur: sed celeriter subacti obedienter imperata fecerunt. Aradus quoque insula deditur regi. Maritimam tum oram & pleraque longius etiam à mari recedentia rex eius insulæ Strato possidebat: quo in fidem accepto castra mouit ad vrbem Marathon. Ibi illi litteræ à

Dario redduntur, quibus, vt superbè scriptis vehementer offensus est. Præcipuè eum mouit, quod Darius sibi regis titulum, nec eundem Alexandri nomini ascripserat. Postulabat autem magis quàm petebat: vt accepta pecunia quantamcunque tota Macedonia caperet, matrem sibi ac coniugem liberosq; restitueret. De regno, æquo, si vellet, Marte contenderet. Si saniora consilia tandem paci potuisset, contentus patrio, cederet alieni imperij finibus, socius amicusque esset: in ea se fidem & dare paratum & accipere. Contra Alexander in hunc maximè modum rescripsit. *Rex Alexander Dario. Ille, cuius nomen sumsisti Darius, Græcos, qui oram Hellesponti tenent, coloniasque Græcorum Ionias omni clade vastauit, cum magno deinde exercitu mare traiecit, illato Macedoniæ & Græciæ bello. Rursus Xerxes gentis eiusdem, ad oppugnandos nos cum immanium barbarorum copiis venit: qui nauali prælio victus, Mardonium tamen reliquit in Græcia, vt absens quoque popularetur vrbes, agros vreret. Philippum verò parentem meum quis ignorat ab his interfectum esse, quos intentis pecuniæ spe sollicitauerant vestri? Impia enim bella suscipitis, & cum habeatis arma, licemini hostium capita: sicut tu proximè talentis mille tanti exercitus rex percussorem in me emere voluisti. Repello igitur bellum, non infero. Et dijs quoque pro meliore stantibus causa, magnam partem Asiæ in ditionem redegi meam: teipsum acie vici: quem & si nihil à me impetrare oportebat, vtpotè qui ne belli quidem in me iura seruaueris: tamen, si veneris, supplex, & matrem,*

trem, & coniugem, & liberos sine precio recepturum esse promitto. Et vincere & consulere victis scio. Quod si te committere nobis times, dabimus fidem impunè venturum. De cetero, cùm mihi scribes, memento non solum regi te, sed etiam tuo scribere. Ad hanc perferendam Thersippus missus.

CAPVT II.

ARGVMENTVM.

Alexander in Phœnicia Biblon & Sidonem deditas seruat, Stratonem regem abdicat, Abdalonymum regiæ stirpe ortum in regium fastigium extollit.

IPse in Phœnicem descendit: & oppidum Byblon traditum recepit. Inde ad Sidona ventum est, vrbem vetustate famaque conditorum inclytam. Regnabat in ea Strato Darij opibus adiutus: sed quia deditionem magis popularium, quàm sua sponte fecerat, regno visus indignus: Ephæstionique permissum, vt quem eo fastigio Sidonis dignissimum arbitraretur, constitueret & regem. Erant Hephæstioni hospites clari inter suos iuuenes, qui facta ipsis potestate regnandi, negauerunt quemquam patrio more in id fastigium recipi, nisi regia stirpe ortum. Admiratus Hephæstion magnitudinem animi spernentis, quod alij per ignes ferrumque peterent: *Vos quidem macti virtute, inquit, estote, qui primi intellexistis, quanto maius esset regnum fastidire quam accipere. Ceterùm date aliquem regiæ stirpis, qui meminerit à*

vobis acceptum habere se regnum. Atq; illi cùm multos imminere tantæ spei cernerent, singulis amicorum Alexādri ob nimiam regni cupiditatem adulantes, statuunt neminem esse potiorem: quàm Abdalonymum quendam, longa quidem cognatione stirpi regiæ annexum, sed ob inopiam suburbanum hortum exigua colentem stipe. Caussa ei paupertatis sicut plerisque probitas erat, intentusque operi diurno, strepitum armorum, qui totam Asiam concusserat, non exaudiebat. Subito deinde, de quibus ante dictum est, cùm regiæ vestis insignibus hortum intrant: quem fortè steriles herbas eligens Abdelonymus repurgabat. Tum rege eo salutato, alter ex his; *Habitus,* inquit, *quem cernis in manibus meis cum isto squalore permutandus est: ablue corpus illuuie, veternoq; & sordibus squalidum: cape regis animum, & in eā fortunā, qua dignus es, istam continentiam perfer, & cum in regali solio residebis, vitæ necisque omnium ciuium dominus, caue obliuiscaris huius status, in quo accipis regnum, imò herculè, propter quem.* Somnio similis res Abdalonymo videbatur. Interdum satis ne sani essent, qui tam proteruè sibi illuderent, percunctabatur. Sed vt cunctanti squalor ablutus est, & iniecta vestis purpura auroque distincta, & fides à iurantibus facta, serò iā rex ijsdem comitantibus in regiam peruenit. Fama deinde (vt solet) strenuè tota vrbe discurrit, aliorum studiū, aliorum indignatio eminebat: Ditissimus quisque humilitatem inopiāq; eius apud amicos Alexandri criminabatur. Admitti eum rex protinus iussit, diuq; contemplatus, *Corporis,* inquit, *habitus famæ generis nō* *repug-*

repugnat: sed libet scire, inopiam qua patientia tuleris? Tum ille, vtinam, inquit, eodem animo regnum pati possim. Hæ manus suffecere desiderio meo: nihil habenti, nihil defuit. Magnæ indolis specimen ex hoc sermone Abdalonymi cepit. Itaque non Stratonis modò regiam supellectilem attribui ei iussit, sed pleraque etiam ex Persica præda: regionem quoque vrbi appositam ditioni eius adiecit.

CAPVT III.

ARGVMENTVM.

Perfidus Amyntas, & transfuga cum suis quatuor millibus primùm Tripolim venit, inde Cyprũ, dein Aegyptũ, quã conatus occupare ad Mẽphim primum victor, mox victus cum suis deletur.

INterea Amyntas, quem ad Persas ab Alexandro transfugisse diximus, cum quatuor millibus Græcorum ipsum ex acie persecutis fuga Tripolin peruenit. Inde in naues militibus impositis Cyprum transmisit: & cum in illo statu rerum id quemque quod occupasset habiturum arbitraretur, velut certo iure possessum, Aegyptum petere decreuit: vtriq; regi hostis, & semper ex ancipiti mutatione temporum pendens: hortatusq; milites ad spem tantæ rei, docet Sacẽ prætorem Aegypti cecidisse in acie: Persarum præsidiũ & sine duce esse & inualidũ. Aegyptios sẽper prætorib. eorũ infensos, pro sociis ipsos non pro hostib. æstimaturos. Omnia experiri necessitas subigebat: quippe cum primas spes fortuna destituit, futura præsentibus videri esse potiora. Igitur conclamant, duceret quo videretur. Atque ille vtendum animis dũ calerent ratus, ad Pelusij ostium penetrat, simulans

mulans à Dario se esse præmissum. Potius ergo Pelusij Memphim copias promouit: ad cuius famam Aegyptij vana gens, & nouandis quam gerendis aptior rebus, ex suis quisque vicis vrbibusq; hoc ipsum concurrunt ad delenda præsidia Persarum: qui territi tamen spem retinēdi Aegyptum non omiserunt. Sed eos Amyntas prœlio superatos in vrbem compellit, castrisq; positis, victores ad populandos agros velut in medio positis hostium cunctis agebantur. Itaque Mazaces quanquam infelici prœlio suorum animos territos esse cognouerat; tamen palantes & victoriæ fiducia incautos ostentans perpulit, ne dubitarent ex vrbe erumpere, & res amissas recuperare. Id consilium non ratione prudentius, quàm euentu felicius fuit. Ad vnum omnes cum ipso duce occisi sunt. Has pœnas Amyntas vtriq; regi dedit, nihilo magis ei, ad quem transfugerat, fidus quàm illi, quem deseruerat.

CAPVT IV.

ARGVMENTVM.

Darij prætores ex acie Issica superstites, recuperare Lydiam tentantes fundit Antigonus. Describuntur dein varia bella inter duces Darij & Alexandri gesta. Agis quoque rex Lacedæmoniorum Antipatro bellum fecit.

DArii prętores, qui prœlio apud Isson superfuerant, cum omni manu, quæ fugientes secuta erat, assumpta etiam Cappadocum & Paphlagonum iuuentute Lydiam recuperare tentabant. Antigonus prætor Alexandri Lydiæ præerat: qui quanquam plærosque militum ex præsidijs ad regem dimiserat, tamen barbaris

ris spretis in aciem suos eduxit. Eadem illic quoque fortuna partium fuit: tribus prœlijs alia atque alia regione commissis Persæ funduntur. Eodem tempore classis Macedonum ex Græcia accita, Aristomenem, qui ad Hellesponti oram recuperandam à Dario erat missus, captis eius aut demersis nauibus superat. A Milesijs deinde Pharnabazus præfectus Persicę classis pecunia exacta, & præsidio in vrbem Chium introducto, centum nauibus Andrum, & inde Syphnum petijt. has quoque insulas præsidijs occupat, pecunia mulctat. Magnitudo belli, quod ab opulentissimis Europæ Asiæq; regibus in spem totius orbis occupandi gerebatur, Gręciæ quoque & Cretæ arma commouerat. Agis Lacedæmoniorum rex octo millibus Græcorum, qui ex Cilicia profugi domos repetierāt, contractis, bellum Antipatro Macedoniæ præfecto moliebatur. Cretēses has aut illas partes secuti nunc Spartanorum, nunc Macedonum præsidijs occupantur. Sed leuiora inter illos fuere discrimina: vnum certamen, ex quo cetera pendebant, intuente fortuna.

CAPVT V.

ARGVMENTVM.

Tyri law, donum Tyriorum Alexandro missum, Alexander prohibetur vrbis aditu, descriptio maris Tyrij & vrbis.

IAm tota Syria, iam Phœnice quoque excepta Tyro, Macedonum erat: habebatque rex castra in continenti, à quo vrbem angustum fretum

fretum dirimit: Tyrus & magnitudine & claritate ante omnes vrbes Syriæ Phœnicesque memorabilis; facilius societatem Alexandri acceptura videbatur; quam imperium. Coronã igitur auream legati donum afferebant, commeatusq́; largè & hospitaliter ex oppido aduexerãt. Ille dona vt ab amicis accipi iussit, benigneq́; legatos allocutus, Herculi (quẽ præcipuè Tyrij colerẽt) sacrificare velle se dixit: Macedonum reges credere ab illo deo ipsos genus ducere: se verò vt id faceret etiam oraculo monitũ. Legati respondẽt, esse templum Herculis extra vrbẽ, in ea sede quem Palætyron ipsi vocant: ibi regẽ deo sacrum ritè facturum. Nõ tenuit iram Alexander: cuius alioquin potens nõ erat. *Itaq; vos quidem*, inquit, *fiducia loci, quod insulam incolitis, pedestrem hũc exercitum spernitis: sed breui ostendam in continenti vos esse, Proinde sciatis licet, aut intraturum me vrbem, aut oppugnaturum.* Cum hoc responso dimissos monere amici cœperunt, vt regem quem Syria, quem Phænice recepisset, ipsi quoq; vrbem intrare paterentur: at illi loco satis fisi obsidionẽ ferre decreuerunt. Namq; vrbem à continenti quatuor stadiorum fretum diuidit, Africo maxime obiectum, crebros ex alto fluctus in litus euoluit, nec accipiendo operi, quo Macedones continenti insulam iungere parabant, quidquam magis quàm ille ventus obstabat: quippe vix leni & tranquillo mari moles agi possunt. Africus verò prima quæq; congesta pulsu maris illisa subruit: nec vlla tam firma moles est, quam non exedant vndę, & per enixus operum manantes, & vbi acrior flatus existit, summi

ui operis fastigio superfusæ. Præter hanc diffi-ultatem haud minor alia erat: muros turresq; rbis præaltum mare ambiebat. Non tormenta isi è nauibus procul excussa mitti, non scalæ mœnibus applicari poterant: præceps in salum murus, pedestre interceperat iter: naues nec habebat rex, & si admouisset, pendentes & in-stabiles missilibus arceri poterant.

CAPVT VI.

ARGVMENTVM.

Carthaginiensium legati firmant Tyrios contra Alexandrum. prodigia vrbi exitium portendentia.

INter quæ haud parua dictu res Tyriorum fi-duciam accendit. Carthaginiensium legati ad celebrandum sacrum anniuersarium more patrio tunc venerant: quippe Carthaginem Tyrij condiderunt, semper parentum loco culti: hortari ergo Pœni cœperunt, vt obsidionem forti animo paterentur, breui Carthagine auxilia ventura: namque ea tempestate magna ex parte Punicis classibus maria obsidebantur. Igitur bello decreto per muros turresque tormenta disponũt: arma iunioribus diuidũt: opifices, quorũ copia vrbs abundabat, in officinas distribuunt: omnia belli apparatu strepunt: ferreæ quoque manus (harpagonas vocant) quas operibus hostium inijcerent, coruiq; & alia tuendis vrbibus excogitata, præparabantur. Sed cum

cum fornacibus ferrum, quod excudi oporte-bat, impositum esset, admotisq; follibus igne flatu accenderent, sanguinis riui sub ipsis flammis extitisse dicuntur: idque omen in Macedonum metum verterunt Tyrij. Apud Macedonas quoque cum fortè panem quidam militũ frangerent, manantis sanguinis guttas notauerunt: territoque rege Aristander peritissimus vatũ si extrinsecus cruor fluxisset, Macedonibus id triste futurum ait: contrà cum interiore parte manauerit, vrbi, quàm obsidere destinassent, exitium portendere.

CAPVT VII.

ARGVMENTVM.

Tyrij Alexandri legatos de pace missos occidunt, difficultas obsidionis, desperatio militis, Alexandri hortatio.

ALexander cum & classem procul haberet, & longam obsidionem magno sibi ad cætera impedimento videret fore, caduceatores, qui ad pacem eos compellerent, misit: quos Tyrij contra ius gentium occisos præcipitauerunt in altum. Atque ille suorum iam indigna nece commotus, vrbem obsidere statuit. Sed antè iacienda moles erat, quæ continenti vrbem committeret. Ingens ergo animis militum desperatio incessit: profundum mare, quod vix diuina ope posset impleri: quæ saxa tam vasta, quas tam proceras arbores posse reperiri? exhau-

exhauriendas esse regiones, vt illud spatium aggeraretur: exæstuare semper fretum: quoque artius volutetur inter insulam & continentem, hoc acrius furere. At ille haud quaquam rudis tractandi militares animos, speciem sibi Herculis in somno oblatam esse pronuntiat, dextram porrigentis: illo duce, illo aperiente, in vrbem intrare se visum. Inter hæc caduceatores interfectos, gentium iure violato referebat. Vnam esse vrbem: quæ cursum victoris morari ausa esset. Ducibus deinde negotium datur, vt suos quisque castiget: satisque omnibus stimulatis opus orsus est.

CAPVT VIII.

ARGVMENTVM.

Incipit aggerem iacere per mare, Tyrij obnituntur, Expeditio interim in Arabes.

Magna vis saxorum ad manum erat Tyro vetere: materies ex libano monte ratibus turribus faciendis aduehebatur. Iamque à fundo maris in altitudinem modicam opus excreuerat, nondum tamen aquæ fastigium æquabat: & quo longius moles agebatur à litore, eo magis quidquid ingerebatur, præaltum absorbebat mare: cum Tyrij paruis nauigijs admotis per ludibrium exprobrabant, illos armis inclytos dorso sicut iumenta onera gestare: interrogabant etiam, num maior Neptuno Alexander

xander esset. Hæc ipsa insectatio alacritate militum accendit. Iamq; paulum moles aqua eminebat: & simul aggeris latitudo crescebat, vrbique admouebatur: cum Tyrij magnitudine molis, cuius incrementum eos ante fefellerat, conspecta, leuibus nauigijs nondum commissum opus circuire cœperunt: missilibus eos quoque, qui pro opere stabant, incessere. multi ergo impunè vulneratis, cum & remouere, & appellere scaphas in expedito esset: ad curam semetipsos tuendi ab opere conuerterant: Igitur munientibus coria velaque iussit obtendi, vt extra teli iactam essent: duasque turres ex capite molis erexit: è quibus in subeuntes scaphis tela ingeri possent. Contra Tyrij nauigia procul à conspectu hostium litori appellunt, expositisque militibus, eos, qui saxa gestabant, obtruncant. In Libano quoque Arabum agrestes incompositos Macedonas adorti, triginta fere interficiunt, paucioribus captis. Ea res Alexandrum diuidere copias coegit. Et ne segniter assidere vni vrbi videretur, operi Perdiccam Crateronque prçfecit: ipse cum expedita manu Arabiam petijt.

CAPVT IX.

ARGVMENTVM.

Stratagema Tyriorum, clades Macedonum, operis euersio, restitutio aggeris, variæ Tyriorum artes.

Inter

INter hæc Tyrij nauem magnitudine eximia saxis harenaque à puppi oneratam, ita vt multum prora emineret, bitumine ac sulphure illitam remis concitauerunt, & cum magnam vim venti vela quoque concepissent: celeriter ad molem successit. tum prora eius accensa remiges desiluere in scaphas, quæ ad hoc ipsum præparatæ sequebantur. Nauis autem igne cõcepto latius fundere incẽdiũ cœpit: quod priusquã posset occurri, turres & cetera opera in capite molis posita comprehendit. At qui desiluerãt in parua nauigia, faces, & quidquid alẽdo igni erat in eadem opera ingerunt. Iamque non modo Macedonũ turres, sed etiam summa tabulata conceperant ignem: cùm ij, qui in turribus erant, partim haurirenter incendio, partim armis omissis in mare semetipsi immitterent. At Tyrij, qui capere eos, quàm interficere voluerũt, natantiũ manus stipitibus saxisq; lacerabant, donec debilitati impune nauigijs excipi possent: nec incendio solũ opera consumpta, sed fortè eodem die vehementior ventus motũ ex profundo mare illisit in molẽ, crebrisque fluctibus compages operis verberatæ laxauere, saxaq; interluens vnda medium opus rupit. Prorutis igitur lapidũ cumulis, quibus iniecta terra sustinebatur, præceps in profundũ ruit, tantæque molis vix vlla vestigia inuenit ab Arabia rediens Alexander. Hic (quod in aduersis rebus solet) alius in alium culpam referebant, cùm omnes verius de sæuitia maris queri possent. Rex noui operis molem orsus, in aduersum ventũ non latere, sed recta fronte direxit, ea cetera opera velut sub ipsa latẽtia tuebatur. Latitudinem quoq; aggeri adiecit, vt tur-

res

res in medio excitata procul teli iactu abessent. Totas autem arbores cum ingentibus ramis in altum iaciebant; deinde saxis onerabant. Rursusq; cumulo eorum alias arbores inijciebant. Tum humus aggerebatur, super quæ alia strue saxorum arborumq; cumulata, velut quodam nexu continens opus iunxerant. Nec Tyrij quicquid ad impediendam molem excogitari poterat, segniter exsequebantur. Præcipuum auxilium erat, qui procul hostium conspectu subibant aquam, occultoque lapsu ad molem vsq; penetrabant, falcibus palmites arborum eminentium ad se trahentes, quæ vbi secutæ, pleraque secum in profundum dabant: tum leuatos onere stipites truncosque arborum haud ægrè moliebantur. Deinde totum opus, quod stipitibus fuerat innixum, fundamento lapso sequebatur.

CAPVT X.

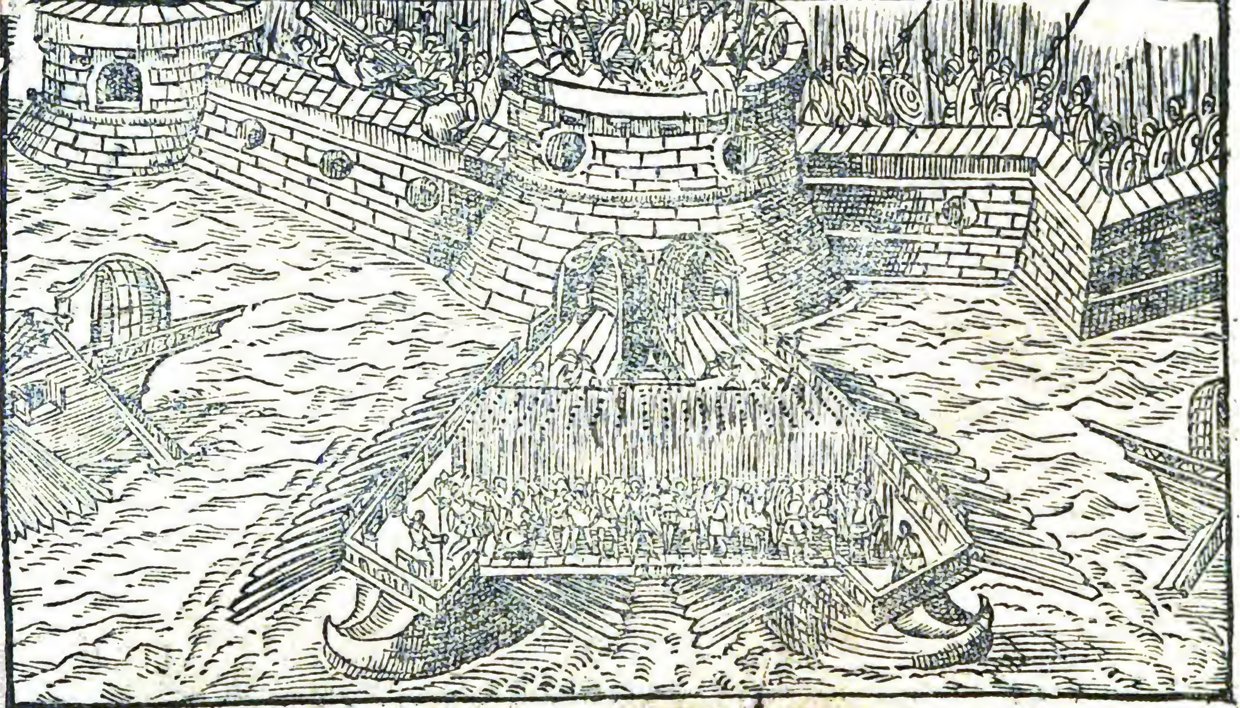
ARGVMENTVM.

Classis Alexandri ad Tyrum oppugnandam, comparata, quam tempestas vexat.

AEgro animi Alexandro, nec perseueraret, an abiret, satis certo, classis Cypro aduenit, eodemque tempore, Cleander cum Græcis militibus in Asiam nuper aduectis, centum & nonaginta nauium classem in duo diuidit cornua. Læuum Pythagoras rex Cypriorum cum Cratero tuebatur: Alexandrum in dextro quin-

que-

queremis regia vehebat. Nec Tyrij, quamquam
classem habebant, ausi nauale inire certamen:
res omnino naues ante ipsa mœnia opposue-
unt: quibus rex inuectus ipsas demersit. Poste-
a die ad mœnia classe admota, vndique tor-
mentis, & maximè arietum pulsu, muros qua-
it: quos Tyrij raptim obstructis saxis refece-
unt. Interiorem quoq; murum vt si prior fe-
ellisset, illo se tuerētur vndiq; orsi. Sed vndiq;
is mali vrgebat: moles intra teli iactum erat:
lassis mœnia circuibat: terrestri simul nauali-
que clade obruebantur: quippe binas quadrire-
mes Macedones inter se ita iunxerant, vt pro-
e cohærerent puppes internallo, quantū ca-
ere poterant, distarent: hoc puppium inter-
allum antennis asseribusq; validis deligatis,
uperq; eos pontibus stratis, qui militem susti-
erent, impleuerāt. Sic instructas remis ad vr-
m agebant: inde missilia in propugnātes in-
rebantur tuto, quia proris miles tegebatur.
edia nox erat, cum classem (sicuti dictum est)
ratam, circuire muros iubet. Iamque naues
bi vndique admouebantur, & Tyrij despera-
one torpebant, cum subitò spissæ nubes in-
idere se cælo, & quidquid lucis internite-
t, effusa caligine extinctum est: Tum inhor-
cens mare paulatim leuari, deindè acriori
nto concitatum fluctus ciere, & inter se na-
gia collidere. Iamque scindi cæperant vincu-
quibus connexæ quadriremes erant, ruere
ulata, & cum ingenti fragore in profundum
um milites trahere. Neque enim conserta
igia vlla ope in turbido regi poterant. Mi-
ministeria nautarum, remex militis officia
babat: & quod in eiusmodi casu accidit,

periti ignaris parebant: quippe gubernatores aliâs imperare soliti, tum metu mortis iussa exsequebantur. Tandem remis pertinacius euerberatum mare; veluti cripientibus nauigia classicis cessit, appulsaque sunt litori lacerata pleraque.

CAPVT XI.

ARGVMENTVM.

Legati Carthaginiensium negant parentibus auxilium. Tyrij imbellem turbam Carthaginem mittunt. Prodigium Apollinis aperitur, Legati suadent, vt sacrum, hominis hostia fiat. Tyrij sacrilegium horrent.

HIIdem fortè diebus Carthaginensium legati xxx. superueniunt: magis obsessis solatium quàm auxilium: quippe domestico bello Pœnos impediri, nec de imperio, sed pro salute dimicare. Syracusani tum Africam vrebant, & haud procul Carthaginis muris locauerant castra. Non tamen defecere animis Tyrij: quanquam ab ingenti spe destituti; sed coniuges liberosq; deuehendos Carthaginé tradiderunt, fortius quidquid accideret laturi, si carissimam sui parté extra sorté communis periculi habuissent. Cumq; vnus è ciuibus concioni indicasset, oblatam esse per somnum sibi speciem Apollinis, qué eximia religione colerent, vrbẽ deserentis, molemq; à Macedonibus in salo actam in siluestrem saltum esse mutatam: quanquam auctor leuis erat, tamen ad deteriora cre-

fretum dirimit: Tyrus & magnitudine & claritate ante omnes vrbes Syriæ Phœnicesque memorabilis; facilius societatem Alexandri acceptura videbatur; quam imperium. Coronã igitur auream legati donum afferebant, commeatusq; largè & hospitaliter ex oppido aduexerãt. Ille dona vt ab amicis accipi iussit, benigneq; legatos allocutus, Herculi (quẽ præcipuè Tyrij colerẽt) sacrificare velle se dixit: Macedonum reges credere ab illo deo ipsos genus ducere: se verò vt id faceret etiam oraculo monitũ. Legati respondẽt, esse templum Herculis extra vrbẽ, in ea sede quem Palætyron ipsi vocant: ibi regẽ deo sacrum ritè facturum. Nõ tenuit iram Alexander: cuius alioquin potens nõ erat. *Itaq; vos quidem*, inquit, *fiducia loci, quod insulam incolitis, pedestrem hũc exercitum spernitis: sed breui ostendam in continenti vos esse, Proinde sciatis licet, aut intraturum me vrbem, aut oppugnaturum.* Cum hoc responso dimissos monere amici cœperunt, vt regem quem Syria, quem Phænice recepisset, ipsi quoq; vrbem intrare paterentur: at illi loco satis fisi obsidionẽ ferre decreuerunt. Namq; vrbem à continenti quatuor stadiorum fretum diuidit, Africo maximè obiectum, crebros ex alto fluctus in litus euoluit, nec accipiendo operi, quo Macedones continenti insulam iungere parabant, quidquam magis quàm ille ventus obstabat: quippe vix leni & tranquillo mari moles agi possunt. Africus verò prima quæq; congesta pulsu maris illisa subruit: nec vlla tam firma moles est, quam non exedant vndę, & per enixus operum manantes, & vbi acrior flatus existit, summi

peris fastigio superfusæ. Præter hanc diffi-atem haud minor alia erat: muros turresq; is præaltum mare ambiebat. Non tormenta è nauibus procul excussa mitti, non scalæ enibus applicari poterant: præceps in salum rus, pedestre interceperat iter: naues nec ebat rex, & si admouisset, pendentes & in-biles missilibus arceri poterant.

CAPVT VI.

ARGVMENTVM.

rthaginiensium legati firmant Tyrios contra Alexandrum. prodigia vrbi exitium portendentia.

Nter quæ haud parua dictu res Tyriorum fiduciam accendit. Carthaginiensium legati d celebrandum sacrum anniuersarium more atrio tunc venerant: quippe Carthaginem Tyrij condiderunt, semper parentum loco culti: hortari ergo Pœni cœperunt, vt obsidionem forti animo paterentur, breui Carthagine auxilia ventura: namque ea tempestate magna ex parte Punicis classibus maria obsidebantur. Igitur bello decreto per muros turresque tormenta disponũt: arma iunioribus diuidũt opifices, quorũ copia vrbs abundabat, in officinas distribuunt: omnia belli apparatu strepunt: ferreæ quoque manus (harpagonas vocant) quas operibus hostium inijcerent, coruiq; & alia tuendis vrbibus excogitata, præparabantur. Sed

cum

cum fornacibus ferrum, quod excudi oportebat, impositum esset, admotisq; follibus ignem flatu accenderent, sanguinis riui sub ipsis flammis extitisse dicuntur: idque omen in Macedonum metum verterunt Tyrij. Apud Macedonas quoque cum forte panem quidam militũ frangerent, manantis sanguinis guttas notauerunt: territoque rege Aristander peritissimus vatũ, si extrinsecus cruor fluxisset, Macedonibus id triste futurum ait: contrà cum interiore parte manauerit, vrbi, quàm obsidere destinassent, exitium portendere.

CAPVT VII.

ARGVMENTVM.

Tyrij Alexandri legatos de pace missos occidunt, difficultas obsidionis, desperatio militis, Alexandri hortatio.

ALexander cum & classem procul haberet, & longam obsidionem magno sibi ad cætera impedimento videret fore, caduceatores, qui ad pacem eos compellerent, misit: quos Tyrij contra ius gentium occisos præcipitauerunt in altum. Atque ille suorum iam indigna nece commotus, vrbem obsidere statuit. Sed antè iacienda moles erat, quæ continenti vrbem committeret. Ingens ergo animis militum desperatio incessit: profundum mare, quod vix diuina ope posset impleri: quæ saxa tam vasta, quas tam proceras arbores posse reperiri? exhau-

exhauriendas esse regiones, vt illud spatium aggeraretur: exæstuare semper fretum: quoque artius volutetur inter insulam & continentem, hoc acrius furere. At ille haud quaquam rudis tractandi militares animos, *speciem sibi Herculis in somno oblatam esse pronuntiat, dextram porrigentis: illo duce, illo aperiente, in vrbem intrare se visum. Inter hæc caduceatores interfectos, gentium iure violato referebat. Vnam esse vrbem: quæ cursum victoris morari ausa esset.* Ducibus deinde negotium datur, vt suos quisque castiget: satisque omnibus stimulatis opus orsus est.

CAPVT VIII.

ARGVMENTVM.

Incipit aggerem iacere per mare, Tyrij obnituntur, Expeditio interim in Arabes.

MAgna vis saxorum ad manum erat Tyro vetere: materies ex libano monte ratibus & turribus faciendis aduehebatur. Iamque à fundo maris in altitudinem modicam opus excreuerat, nondum tamen aquæ fastigium æquabat: & quo longius moles agebatur à litore, hoc magis quidquid ingerebatur, præaltum absorbebat mare: cum Tyrij paruis nauigijs admotis per ludibrium exprobrabant, illos armis inclytos dorso sicut iumenta onera gestare: interrogabant etiam, num maior Neptuno Alexander

xander esset. Hæc ipsa insectatio alacritatem militum accendit. Iamq; paulum moles aquam eminebat: & simul aggeris latitudo crescebat, vrbique admouebatur: cum Tyrij magnitudine molis, cuius incrementum eos ante fefellerat, conspecta, leuibus nauigijs nondum commissum opus circuire cœperunt: missilibus eos quoque, qui pro opere stabant, incessere. multis ergo impunè vulneratis, cum & remouere, & appellere scaphas in expedito esset: ad curam semetipsos tuendi ab opere conuerterant: Igitur munientibus coria velaque iussit obtendi, vt extra teli iactam essent: duasque turres ex capite molis erexit: è quibus in subeuntes scaphis tela ingeri possent. Contra Tyrij nauigia procul à conspectu hostium litori appellunt, expositisque militibus, eos, qui saxa gestabant, obtruncant. In Libano quoque Arabum agrestes incompositos Macedonas adorti, triginta fere interficiunt, paucioribus captis. Ea res Alexandrum diuidere copias coegit. Et ne segniter assidere vni vrbi videretur, operi Perdiccam Crateronque pręfecit: ipse cum expedita manu Arabiam petijt.

CAPVT IX.

ARGVMENTVM.

Stratagema Tyriorum, clades Macedonum, operis euersio, restitutio aggeris, variæ Tyriorum artes.

Inter

INter hæc Tyrij nauem magnitudine eximiā saxis harenaque à puppi oneratam, ita vt multum prora emineret, bitumine ac sulphure illitam remis concitauerunt, & cum magnam vim venti vela quoque concepissent: celeriter ad molem successit. tum prora eius accensa remiges desiluere in scaphas, quæ ad hoc ipsum præparatæ sequebantur. Nauis autem igne cõcepto latius fundere incēdiū cœpit: quod priusquā posset occurri, turres & cetera opera in capite molis posita comprehendit. At qui desiluerāt in parua nauigia, faces, & quidquid alēdo igni erat in eadem opera ingerunt. Iamque non modo Macedonū turres, sed etiam summa tabulata conceperant ignem: cùm ij, qui in turribus erant, partim haurirenter incendio, partim armis omissis in mare semetipsi immitterent. At Tyrij, qui capere eos, quàm interficere voluerūt, natantiū manus stipitibus saxisq; lacerabant, donec debilitati impune nauigijs excipi possent: nec incendio solū opera consumpta, sed fortè eodem die vehementior ventus motū ex profundo mare illisit in molē, crebrisque fluctibus compages operis verberatæ laxauere, saxaq; interluens vnda medium opus rupit. Prorutis igitur lapidū cumulis, quibus iniecta terra sustinebatur, præceps in profundū ruit, tantæque molis vix vlla vestigia inuenit ab Arabia rediens Alexander. Hic (quod in aduersis rebus solet) alius in alium culpam referebant, cùm omnes verius de sęuitia maris queri possent. Rex noui operis molem orsus, in aduersum ventū non latere, sed recta fronte direxit, ea cetera opera velut sub ipsa latētia tuebatur. Latitudinem quoq; aggeri adiecit, vt turres

res in medio excitata procul teli iactu abessent. Totas autem arbores cum ingentibus ramis in altum iaciebant; deinde saxis onerabant. Rursusq; cumulo eorum alias arbores iniiciebant. Tum humus aggerebatur, super quæ alia strue saxorum arborumq; cumulata, velut quodam nexu continens opus iunxerant. Nec Tyrij quicquid ad impediendam molem excogitari poterat, segniter exsequebantur. Præcipuum auxilium erat ; qui procul hostium conspectu subibant aquam, occultoque lapsu ad molem vsq; penetrabant, falcibus palmites arborum eminentium ad se trahentes, quæ vbi secutæ, pleraque secum in profundum dabant: tum leuatos onere stipites truncosque arborum haud ægrè moliebantur. Deinde totum opus, quod stipitibus fuerat innixum, fundamento lapso sequebatur.

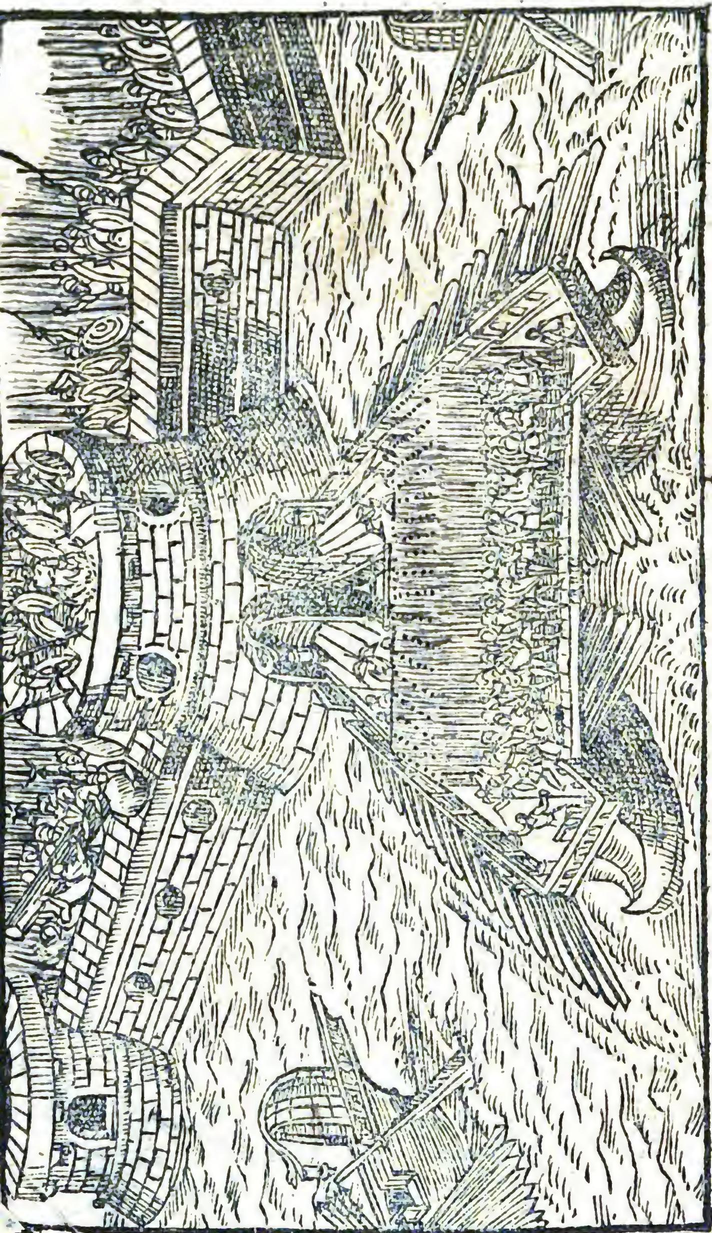
CAPVT X.

ARGVMENTVM.

Claßis Alexandri ad Tyrum oppugnandam, comparata, quam tempestas vexat.

AEgro animi Alexandro, nec perseueraret, an abiret, satis certo, classis Cypro aduenit, eodemque tempore, Cleander cum Græcis militibus in Asiam nuper aduectis, centum & nonaginta nauium classem in duo diuidit cornua. Læuum Pythagoras rex Cypriorum cum Cratero tuebatur: Alexandrum in dextro quinque-

queremis regia vehebat. Nec Tyrij, quamquam classem habebant, ausi nauale inire certamen: tres omnino naues ante ipsa mœnia opposuerunt: quibus rex inuectus ipsas demersit. Postera die ad mœnia classe admota, vndique tormentis, & maximè arietum pulsu, muros quatit: quos Tyrij raptim obstructis saxis refecerunt. Interiorem quoq; murum vt si prior fefellisset, illo se tuerētur vndiq; orsi. Sed vndiq; vis mali vrgebat: moles intra teli iactum erat: classis mœnia circuibat: terrestri simul nauali que clade obruebantur: quippe binas quadriremes Macedones inter se ita iunxerant, vt proræ cohærerent puppes interuallo, quantū capere poterant, distarent: hoc puppium interuallum antennis asseribusq; validis deligatis, superq; eos pontibus stratis, qui militem sustinerent, impleuerāt. Sic instructas remis ad vrbem agebant: inde missilia in propugnātes ingerebantur tuto, quia proris miles tegebatur. Media nox erat, cum classem (sicuti dictum est) paratam, circuire muros iubet. Iamque naues vrbi vndique admouebantur, & Tyrij desperatione torpebant; cum subitò spissæ nubes intendere se cælo, & quidquid lucis internitebat, effusa caligine extinctum est: Tum inhorrescens mare paulatim leuari, deindè acriori vento concitatum fluctus ciere, & inter se nauigia collidere. Iamque scindi cæperant vincula, quibus connexæ quadriremes erant, ruere tabulata, & cum ingenti fragore in profundum secum milites trahere. Neque enim conserta nauigia vlla ope in turbido regi poterant. Miles ministeria nautarum, remex militis officia turbabat: & quod in eiusmodi casu accidit,

periti ignaris parebant: quippe gubernatores aliàs imperare soliti, tum metu mortis iussa exsequebantur. Tandem remis pertinacius euerberatum mare, veluti eripientibus nauigia classicis cessit, appulsaque sunt litori lacerata pleraque.

CAPVT XI.

ARGVMENTVM.

Legati Carthaginiensium negant parentibus auxilium. Tyrij imbellem turbam Carthaginem mittunt. Prodigium Apollinis aperitur, Legati suadent, vt sacrum, hominis hostia fiat. Tyrij sacrilegium horrent.

HIsdem fortè diebus Carthaginensium legati xxx. superueniunt: magis obsessis solatium quàm auxilium: quippe domestico bello Pœnos impediri, nec de imperio, sed pro salute dimicare. Syracusani tum Africam vrebant; & haud procul Carthaginis muris locauerant castra. Non tamen defecere animis Tyrij: quanquam ab ingenti spe destituti; sed coniuges liberosq; deuehendos Carthaginē tradiderunt, fortius quidquid accideret laturi, si carissimam sui partē extra fortē communis periculi habuissent. Cumq; vnus è ciuibus concioni indicasset, oblatam esse per somnum sibi speciem Apollinis, quē eximia religione colerent, vrbē deserentis, molemq; à Macedonibus in salo actam in siluestrem saltum esse mutatam: quanquam auctor leuis erat, tamen ad deteriora creden-

denda proni metu, aurea catena dêuinxere simulacrum, aræq; Herculis, cuius numini vrbé dicauerant, inseruere vinculum, quasi illo deo Apollinem retenturi. Syracusis id simulacrum deuexerant Pœni, & in maiore locauerant patria: multisque alijs spolijs vrbium à semet captarum non Carthaginem magis quam Tyrum ornauerant. Sacrum quoque, quod equidem dijs minimè cordi esse crediderim, multis sæculis intermissum repetendi auctores quidam erant, vt ingenuus puer Saturno immolaretur: quod sacrilegium veriùs quàm sacrum Carthaginenses conditoribus traditum, vsque ad excidium vrbis suæ fecisse dicuntur: ac, nisi seniores obstitissent, quorum consilio cuncta agebantur, humanitatem dira superstitio vicisset.

CAPVT XII.

ARGVMENTVM.

Tyrij tam acriter oppugnationem defendunt, vt rex desperabundus de soluenda obsidione iterum deliberet, à qua, fama sinistra deterretur.

CEterum efficacior omni arte necessitas non vsitata modò præsidia, sed quædam etiam noua admouit. Namque ad implicanda nauigia, quæ muros subibant, validis asseribus coruos & ferreas manus illigauerant: vt cùm tormento asseres promouissent, subito laxatis funibus inijcerent. Vnci quoque & falces ex ijsdem asseribus dependentes, aut propugnatores,

aut ipſa nauigia lacerabant. Clypeos verò æneos multo igne torrebant, quos repletos feruida harena cœnoq; decocto è muris ſubitò deuoluebant: nec vlla peſtis magis timebatur: quippe vbi loricam corpuſq; feruens harena penetrauerat, nec vlla vi excuti poterat, & quidquid attigerat, perurebat: iacientesq; arma laceratis omnibus quis protegi poterant, vulneribus inulti patebant: corui verò & ferreæ manus tormento emiſſæ pleroſque rapiebant. Hic rex, fatigatus ſtatuerat, ſoluta obſidione Aegyptum petere: quippe cum Aſiam ingenti velocitate percurriſſet: circa muros vnius vrbis hærebat, tot maximarum rerum oportunitate dimiſſa. Ceterùm tam diſcedere irritum, quàm morari pudebat. Famam quoque qua plura quàm armis euerterat, ratus leuiorem fore, ſi Tyrum, quaſi teſtem ſe poſſe vinci, reliquiſſet. Igitur nequid inexpertum omitteret, plures naues admoueri iubet, delectosque militum imponi.

CAPVT XIII.

ARGVMENTVM.

Prodigium à viſa belua, quod vtrique in ſuam fortunam interpretantur.

ET fortè belua inuſitatæ magnitudinis ſuper ipſos fluctus dorſo eminens ad molem quam Macedones iecerant, ingens corpus appliceuit, diuerberatiſque fluctibus alleuans ſemet vtrinque conſpecta eſt. Deinde à capite molis rurſus alto immerſit, ac modò ſuper vndas eminens magna ſui parte, modò ſuper fuſis fluctibus.

cum fornacibus ferrum, quod excudi oportebat, impositum esset, admotisq; follibus ignem flatu accenderent, sanguinis riui sub ipsis flammis extitisse dicuntur: idque omen in Macedonum metum verterunt Tyrij. Apud Macedonas quoque cum fortè panem quidam militũ frangerent, manantis sanguinis guttas notauerunt: territoque rege Aristander peritissimus vatũ, si extrinsecus cruor fluxisset, Macedonibus id triste futurum ait: contrà cum interiore parte manauerit, vrbi, quàm obsidere destinassent, exitium portendere.

CAPVT VII.

ARGVMENTVM.

Tyrij Alexandri legatos de pace missos occidunt, difficultas obsidionis, desperatio militis, Alexandri hortatio.

ALexander cum & classem procul haberet, & longam obsidionem magno sibi ad cætera impedimento videret fore, caduceatores, qui ad pacem eos compellerent, misit: quos Tyrij contra ius gentium occisos præcipitauerunt in altum. Atque ille suorum iam indigna nece commotus, vrbem obsidere statuit. Sed antè iacienda moles erat, quæ continenti vrbem committeret. Ingens ergo animis militum desperatio incessit: profundum mare, quod vix diuina ope posset impleri: quæ saxa tam vasta, quas tam proceras arbores posse reperiri? exhau-

hauriendas esse regiones, vt illud spatium
gereraretur: exæstuare semper fretum: quo-
que artius volutetur inter insulam & conti-
nentem, hoc acrius furere. At ille haud qua-
quam rudis tractandi militares animos,
*speciem sibi Herculis in somno oblatam esse pro-
nuntiat, dextram porrigentis: illo duce, illo ape-
riente, in vrbem intrare se visum. Inter hæc ca-
duceatores interfectos, gentium iure violato re-
ferebat. Vnam esse vrbem: quæ cursum victoris
morari ausa esset.* Ducibus deinde negotium
datur, vt suos quisque castiget: satisque omni-
bus stimulatis opus orsus est.

CAPVT VIII.

ARGVMENTVM.

*Incipit aggerem iacere per mare, Tyrij obnitun-
tur, Expeditio interim in Arabes.*

MAgna vis saxorum ad manum erat Tyro vetere: materies ex libano monte ratibus & turribus faciendis aduehebatur. Iamque à fundo maris in altitudinem modicam opus excreuerat, nondum tamen aquæ fastigium æquabat: & quo longius moles agebatur à litore, hoc magis quidquid ingerebatur, præaltum absorbebat mare: cum Tyrij paruis nauigijs admotis per ludibrium exprobrabant, illos armis inclytos dorso sicut iumenta onera gestare: interrogabant etiam, num maior Neptuno Ale-
xander

xander esset. Hæc ipsa insectatio alacritatem militum accendit. Iamq; paulum moles aquam eminebat: & simul aggeris latitudo crescebat, vrbique admouebatur: cum Tyrij magnitudine molis, cuius incrementum eos ante fefellerat, conspecta, leuibus nauigijs nondum commissum opus circuire cœperunt: missilibus eos quoque, qui pro opere stabant, incessere. multis ergo impunè vulneratis, cum & remouere, & appellere scaphas in expedito esset: ad curam semetipsos tuendi ab opere conuerterant: Igitur munientibus coria veláque iussit obtendi, vt extra teli iactum essent: duasque turres ex capite molis erexit: è quibus in subeuntes scaphis tela ingeri possent. Contra Tyrij nauigia procul à conspectu hostium litori appellunt, expositisque militibus, eos, qui saxa gestabant, obtruncant. In Libano quoque Arabum agrestes incompositos Macedonas adorti, triginta fere interficiunt, paucioribus captis. Ea res Alexandrum diuidere copias coegit. Et ne segniter assidere vni vrbi videretur, operi Perdiccam Crateronque prefecit: ipse cum expedita manu Arabiam petijt.

CAPVT IX.

ARGVMENTVM.

Stratagema Tyriorum, clades Macedonum, operis euersio, restitutio aggeris, variæ Tyriorum artes.

Inter

INter hæc Tyrij nauem magnitudine eximia saxis harenaque à puppi oneratam, ita vt multum prora emineret, bitumine ac sulphure illitam remis concitauerunt, & cum magnam vim venti vela quoque concepissent: celeriter ad molem successit. tum prora eius accensa remiges desiluere in scaphas, quæ ad hoc ipsum præparatæ sequebantur. Nauis autem igne cõcepto latius fundere incẽdiũ cœpit: quod priusquã posset occurri, turres & cetera opera in capite molis posita comprehendit. At qui desiluerãt in parua nauigia, faces, & quidquid alẽdo igni erat in eadem opera ingerunt. Iamque non modo Macedonũ turres, sed etiam summa tabulata conceperant ignem: cùm ij, qui in turribus erant, partim haurirenter incendio, partim armis omissis in mare semetipsi immitterent. At Tyrij, qui capere eos, quàm interficere voluerũt, natantiũ manus stipitibus saxisq; lacerabant, donec debilitati impune nauigijs excipi possent: nec incendio solũ opera consumpta, sed fortè eodem die vehementior ventus motũ ex profundo mare illisit in molẽ, crebrisque fluctibus compages operis verberatæ laxauere, saxaq; interluens vnda medium opus rupit. Prorutis igitur lapidũ cumulis, quibus iniecta terra sustinebatur, præceps in profundũ ruit, tantæque molis vix vlla vestigia inuenit ab Arabia rediens Alexander. Hic (quod in aduersis rebus solet) alius in alium culpam referebant, cùm omnes verius de sæuitia maris queri possent. Rex noui operis molem orsus, in aduersum ventũ non latere, sed recta fronte direxit, ea cetera opera velut sub ipsa latẽtia tuebatur. Latitudinem quoq; aggeri adiecit, vt tur-

res

res in medio excitata procul teli iactu abessent. Totas autem arbores cum ingentibus ramis in altum iaciebant; deinde saxis onerabant. Rursusq; cumulo eorum alias arbores iniiciebant. Tum humus aggerebatur, super quæ alia strue saxorum arborumq; cumulata, velut quodam nexu continens opus iunxerant. Nec Tyrij quicquid ad impediendam molem excogitari poterat, segniter exsequebantur. Præcipuum auxilium erat, qui procul hostium conspectu subibant aquam, occultoque lapsu ad molem vsq; penetrabant, falcibus palmites arborum eminentium ad se trahentes, quæ vbi secutæ, pleraque secum in profundum dabant: tum leuatos onere stipites truncosque arborum haud ægrè moliebantur. Deinde totum opus, quod stipitibus fuerat innixum, fundamento lapso sequebatur.

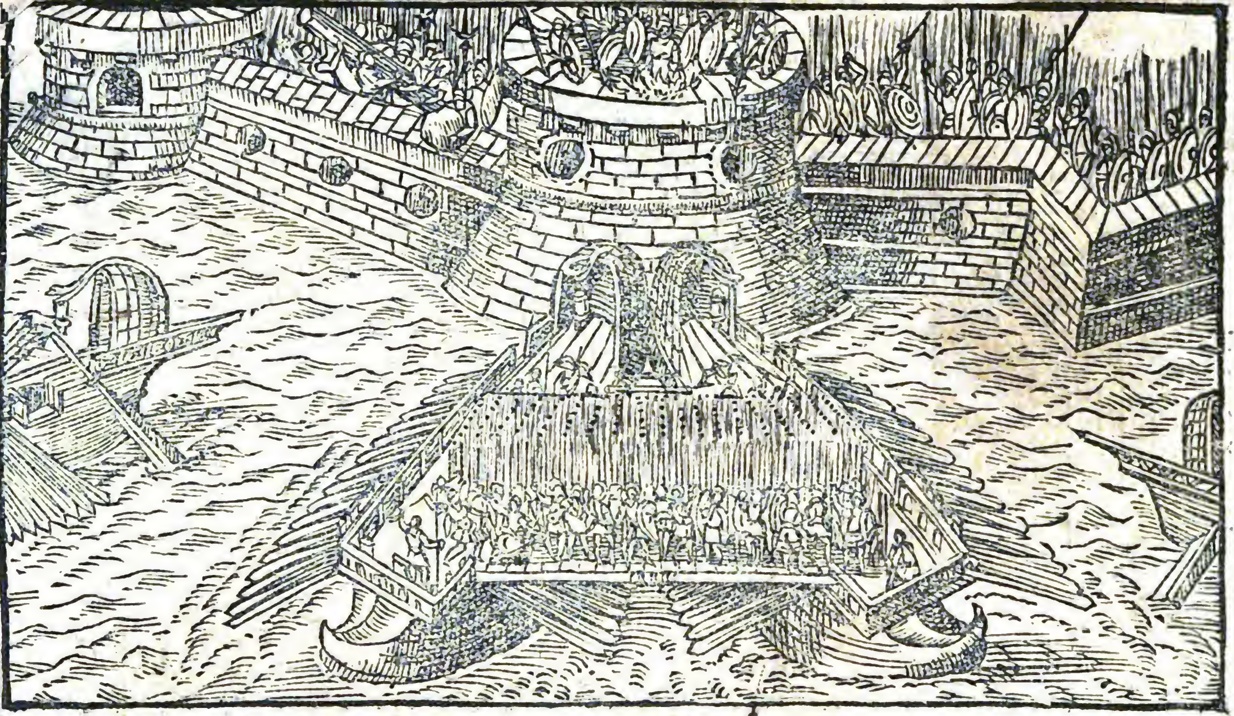
CAPVT X.

ARGVMENTVM.

Classis Alexandri ad Tyrum oppugnandam, comparata, quam tempestas vexat.

Ægro animi Alexandro, nec perseueraret, an abiret, satis certo, classis Cypro aduenit, eodemque tempore, Cleander cum Græcis militibus in Asiam nuper aduectis, centum & nonaginta nauium classem in duo diuidit cornua. Læuum Pythagoras rex Cypriorum cum Cratero tuebatur: Alexandrum in dextro quinque-

queremis regia vehebat. Nec Tyrij, quamquam classem habebant, ausi nauale inire certamen: tres omnino naues ante ipsa mœnia opposuerunt: quibus rex inuectus ipsas demersit. Postera die ad mœnia classe admota, vndique tormentis, & maximè arietum pulsu, muros quatit: quos Tyrij raptim obstructis saxis refecerunt. Interiorem quoq; murum vt si prior fefellisset, illo se tuerētur vndiq; orsi. Sed vndiq; vis mali vrgebat: moles intra teli iactum erat: classis mœnia circuibat: terrestri simul naualique clade obruebantur: quippe binas quadriremes Macedones inter se ita iunxerant, vt proræ cohærerent, puppes interuallo, quantū capere poterant, distarent: hoc puppium interuallum antennis asseribusq; validis deligatis, superq; eos pontibus stratis, qui militem sustinerent, impleuerāt. Sic instructas remis ad vrbem agebant: inde missilia in propugnātes ingerebantur tuto, quia proris miles tegebatur. Media nox erat, cum classem (sicuti dictum est) paratam, circuire muros iubet. Iamque naues vrbi vndique admouebantur, & Tyrij desperatione torpebant; cum subitò spissæ nubes intendere se cælo, & quidquid lucis internitebat, effusa caligine extinctum est: Tum inhorrescens mare paulatim leuari, deindè acriori vento concitatum fluctus ciere, & inter se nauigia collidere. Iamque scindi cæperant vincula, quibus connexæ quadriremes erant, ruere tabulata, & cum ingenti fragore in profundum secum milites trahere. Neque enim conserta nauigia vlla ope in turbido regi poterant. Miles ministeria nautarum, remex militis officia turbabat: & quod in eiusmodi casu accidit,

periti ignaris parebant: quippe gubernatores aliàs imperare soliti, tum metu mortis iussa exsequebantur. Tandem remis pertinacius euerberatum mare, veluti eripientibus nauigia classicis cessit, appullsaque sunt litori lacerata pleraque.

CAPVT XI.

ARGVMENTVM.

Legati Carthaginiensium negant parentibus auxilium. Tyrij imbellem turbam Carthaginem mittunt. Prodigium Apollinis aperitur, Legati suadent, vt sacrum, hominis hostia fiat. Tyrij sacrilegium horrent.

HIsdem fortè diebus Carthaginensium legati xxx. superueniunt: magis obsessis solatium quàm auxilium: quippe domestico bello Pœnos impediri, nec de imperio, sed pro salute dimicare. Syracusani tum Africam vrebant, & haud procul Carthaginis muris locauerant castra. Non tamen defecere animis Tyrij: quanquam ab ingenti spe destituti; sed coniuges liberosq; deuehendos Carthaginē tradiderunt, fortius quidquid accideret laturi, si carissimam sui partē extra sortē communis periculi habuissent. Cumq; vnus è ciuibus concioni indicasset, oblatam esse per somnum sibi speciem Apollinis, quē eximia religione colerent, vrbē deserentis, molemq; à Macedonibus in salo actam in siluestrem saltum esse mutatam: quanquam auctor leuis erat, tamen ad deteriora credenda

aut ipſa nauigia lacerabant. Clypeos verò æneos multo igne torrebant, quos repletos feruida harena cœnoq; decocto è muris ſubitò deuoluebant: nec vlla peſtis magis timebatur: quippe vbi loricam corpuſq; feruens harena penetrauerat, nec vlla vi excuti poterat, & quidquid attigerat, perurebat: iacienteſq; arma laceratis omnibus quis protegi poterant, vulneribus inulti patebant: corui verò & ferreæ manus tormento emiſſæ pleroſque rapiebant. Hic rex, fatigatus ſtatuerat, ſoluta obſidione Aegyptum petere: quippe cum Aſiam ingenti velocitate percurriſſet: circa muros vnius vrbis hærebat, tot maximarum rerum oportunitate dimiſſa. Ceterùm tam diſcedere irritum, quàm morari pudebat. Famam quoque qua plura quàm armis euerterat, ratus leuiorem fore, ſi Tyrum, quaſi teſtem ſe poſſe vinci, reliquiſſet. Igitur nequid inexpertum omitteret, plures naues admoueri iubet, delectoſque militum imponi.

CAPVT XIII.

ARGVMENTVM.

Prodigium à viſa belua, quod vtrique in ſuam fortunam interpretantur.

ET fortè belua inuſitatæ magnitudinis ſuper ipſos fluctus dorſo eminens ad molem quam Macedones iecerant, ingens corpus appliceuit, diuerberatiſque fluctibus alleuans ſemet vtrinque conſpecta eſt. Deinde à capite molis rurſus alto immerſit, ac modò ſuper vndas eminens magna ſui parte, modò ſuper fuſis fluctibus

bus condita, haud procul munimentis vrbis emersit: Vtrisque lætus fuit beluæ aspectus: Macedones iter iaciendo operi monstrasse eam augurabantur: Tyrij Neptunum occupati maris vindicem abripuisse beluam ad molem breui profecto ruituram, lætique omine eo ad epulas dilapsi onerauere se vino: quo graues orto sole nauigia conscendunt redimita floribus coronisque: adeo victoriæ non omen modò, sed etiam gratulationem præceperant.

CAPVT XIV.

ARGVMENTVM.

Naumachia committitur Alexandro victore.

FOrtè rex classem in diuersam partem agi iusserat, xxx. minoribus nauigijs, relictis in litore: è quibus Tyrij duobus captis, cetera ingenti terruerunt metu, donec suorum clamore audito Alexander, classem litori, à quo fremitus acciderat, admouit. Prima è Macedonum nauibus quinqueremis velocitate inter ceteras eminens occurrit: quam vt conspexere Tyrij, duæ ex diuerso in latera eius inuectæ sunt, in quarum alteram quinqueremis eadem concitata, & ipsa rostro icta est, & illam inuicem tenuit. Iamq; ea quæ non cohærebat, libero impetu euecta in aliud quinqueremis latus inuehebatur, cùm oportunitate mira triremis è classe Alexandri in eam ipsam, quæ quinqueremi imminebat, tantà vi impulsa est, vt Tyrius gubernator in mare excuteretur è puppi. Plures

res deindè Macedonum naues superueniunt, & rex quoque aderat, cum Tyrij inhibentes remos ægrè euellere nauem quæ hærebat, portumque omnia simul nauigia repetunt. Confestim rex insecutus, portum quidem intrare non potuit, cùm procul è muris missilibus submoueretur: naues autem omnes ferè aut demersit, aut cepit.

CAPVT XV.

ARGVMENTVM.

Tyrus vi capitur, exscinditur, paucis parcitur, elogium Tyri.

Biduo deinde ad quietem dato militibus; iussisque & classem & machinas pariter admouere, & vndique territis instare, ipse in altissimam turrim ascendit ingenti animo, periculo maiore: quippe regio insigni & armis fulgētibus cōspicuus, vnus præcipuè telis petebatur: & digna prorsus spectaculo edidit, multos è muris propugnātes hasta trāsfixit, quosdam etiā comminus gladio clypeoq; impulsos præcipitauit: quippe turris, ex qua dimicabat, muris hostium propemodū cohærebat. Iamque crebris arietibus saxorū cōpage laxata munimenta defecerant, & classis intrauerat portū, & quidam Macedonū in turres hostiū desertas euaserāt, cū Tyrij tot simul malis victi, alij supplices in templa cōfugiunt, alij foribus ædium obseratis occupant liberum mortis arbitriū, nonnulli ruunt in hostē, haud inultè tamen perituri. Magna pars summa tectorum obtinebat, saxa, & quod in manus fors dederat inge-

rentes subeuntibus. Alexander exceptis qui in templa confugerant, omnes interfici, ignemq; tectis iniici iubet. His per præcones pronũtiatis, nemo tamẽ armatus opem à dijs petere sustinuit. Pueri virginesq; templa compleuerant: viri in vestibulo suarum quisq; ædium stabant. parata sæuientibus turba. Multis tamen saluti fuere Sidonij, qui intra Macedonum præsidia erant. Hi vrbem quidẽ inter victores intrauerãt, sed cognationis cũ Tyrijs memores (quippe vtramq; vrbem Agenorem condidisse) multos Tyriorum etiam protegentes ad sua perduxere nauigia, quibus occultati Sidona vecti sũt. xv. millia hoc furto subducta sæuitiæ sunt, quãtumque sanguinis fusum sit, vel ex hoc existimari potest, quod intra munimenta vrbis sex millia armatorum trucidata sunt. Triste deinde spectaculum victoribus ira præbuit regis: duo millia in quibus occidendis defecerat rabies, crucibus affixa, per ingens litoris spatiũ pepẽderunt. Carthaginensium legatis pepercit: addita denunciatione belli, quod præsentium rerum necessitas moraretur. Tyrus septimo mense, quàm oppugnari cœpta erat, capta est: Vrbs & vetustate originis, & crebra fortunæ varietate ad memoriam posteritatis insignis: condita ab Agenore, diu mare non vicinũ modò, sed quodcunq; classes eius adierunt, ditionis suæ fecit: & si famæ libet credere, hæc gens litteras prima aut docuit, aut didicit. Coloniæ certè eius pænè toto orbe diffusæ sunt. Carthago in Africa: in Bœotia Thebæ: Gades ad Oceanũ. credo libero commeantes mari, sæpiusq; abeundo cæteris incognitas terras elegisse sedes iuuentuti, qua tunc abundabant, seu quia cre-

bris

bris motibus terræ (nam hoc quoque traditur) cultores eius fatigati, noua & externa domicilia armis sibimet quærere cogebantur. Multis ergò casibus defuncta, & post excidium renata, nunc tamen longa pace cuncta refouente, sub tutela Romanæ mansuetudinis acquiescit.

CAPVT XXVI.

ARGVMENTVM.

Litteræ Darij ad Alexandrum, & huius responsum de filia ducenda, & dote.

IIsdem fermè diebus Darij litteræ allatæ sunt tandem, vt regi scriptæ. *Petebat vti filiam suā (Saptina erat nomen) nuptijs Alexander sibi adiungeret. Dotem fore omnem regionem inter Hellespontum & Alyn amnem sitam: inde orientem spectantibus terris contentum se fore. Si fortè dubitaret, quod offerretur accipere, nunquam diu eodem vestigio stare fortunam, semperque homines quantamcunque felicitatem habeant, inuidiam tamen sentire maiorem. Vereri se, ne auium modò, quas naturalis leuitas ageret ad sidera, inani ac puerili mentis affectu efferret. Nihil difficilius esse, quàm in illa ætate tantam capere fortunam: multas se adhuc reliquias habere; nec semper inter angustias posse deprehendi. Transeundum esse Alexandro Euphratem, Tygrimque, & Araxen, & Hydaspen, magna munimenta regni sui. Veniendum in campos, vbi pauci-*

paucitate suorum erubescendum sit. In Mediam, Hyrcaniam, Bactra, & Indos Oceani accolas, quando aditurum: vel Sogdianos, & Arachosios nomine tantum notos, ceterasque gentes ad Caucasum, & Tanaim pertinentes? Senescendum fore tantum terrarum vel sine prœlio obeunti. Se verò ad ipsum vocare desineret, nāque illius exitio esse venturum Alexander his qui litteras attulerant, respondit: *Darium sibi aliena promittere, quod totum amiserit, velle partiri, Doti sibi dari Lydiam, Ionas, Aeolidem, Hellesponti oram, victoriæ suæ præmia: leges autem à victoribus dici, accipi à victis. In vtro statu ambo essent, si solus ignoraret, quàmprimum Marte decernere. Se quoque cum transiret mare non Ciliciam, aut Lydiam, quippe tanti belli exiguam hanc mercedem: sed Persepolim caput regni eius, Bactra, deinde Ecbatana, vltimiq; orientis oram imperio destinasse: quocunque ille fugere potuisset, ipsum sequi posse: desineret terrere fluminibus: quem sciret maria transisse.* Reges quidem hæc inuicem scripserant.

CAPVT XVII.

ARGVMENTVM.

Alexander Gazam obsidet. Græci coronam mittunt victori. Prætores Alexandri rem bene gerunt.

SEd Rhodij vrbem suam portusque dedebant

bant Alexandro. Ille Ciliciam Socrati tradiderat. Philota regioni circa Tyrum iusso præsidere Syriam quæ Cœle appellatur, Andromacho Parmenio tradiderat, bello, quod supererat interfuturus. Rex Ephæstione Phœnicis oram classe præteruehi iusso, ad vrbem Gazam cum omnibus copijs venit. Iisdem ferè diebus solemne erat ludicrum Isthmiorum, quod conuentu totius Græciæ celebratur. In eo concilio, vt sunt Græcorum temporaria ingenia, decernunt, vt duodecim legarentur ad regem, qui ob res pro salute ac libertate Græciæ gestas, coronam auream donum victoriæ ferrent. Iidem paulo antè incertæ famæ captauerant auram, vt quocunque pendentes animos tulisset fortuna, sequerentur. Ceterùm non ipse modo rex obibat vrbes, imperij iugum adhuc recusantes, sed prætores quoque ipsius egregij duces pleraque inuaserant; Calas Paphlagoniam, Antigonus Lycaoniam, Balacrus, Idarne prætore Darij superato, Miletum cepit. Amphoterus & Hegilochus centum sexaginta nauium classe insulas inter Achaiam atque Asiam in ditionem Alexandri redegerunt. Tenedon quoq; receptum, incolis vltro vocantibus. Statuerant & Chion occupare: sed Pharnabazus Darij prætor cũprehensis, qui res ad Macedonas trahebant, rursus Apollinidi & Athenagoræ suarum partium viris vrbem cum modico præsidio militum tradidit. Præfecti Alexandri in obsidione vrbis perseuerabant, non tam suis viribus, quàm ipsorum, qui obsidebantur voluntate: nec fefellit opinio: namq; inter Apollinidẽ & duces militum orta seditio irrũpendi in vrbem

vrbem

bem occasionem dedit. Cumque porta effracta cohors Macedonum intrasset: oppidani olim consilio proditionis agitato, aggregant se Amphotero & Hegilocho: Persarumq; præsidio cæso. Pharnabazus cum Apollinide & Athenagora vincti. Traduntur XII. triremes cum suo milite ac remige, præter eas, triginta inanes, & piratici lembi, Græcorumque tria millia à Persis mercede conducta. His in supplementum copiarum suarum distributis, piratisque supplicio affectis, captiuos remiges adiecere classi suæ. Fortè Aristonicus Methymnæ oræ tyrannus cū piraticis nauibus ignarus omnium, quę ad Chiū acta erant, prima vigilia ad portus claustra successit, interrogatusque à custodibus quis esset: Aristonicum ad Pharnabazum venire se respondit. Illi Pharnabazum quidem iam quiescere, & non posse tum adiri; ceterùm patere socio atque hospiti portum, & postero die Pharnabazi copiam fore affirmant. Nec dubitauit Aristonicus primus intrare. Secuti sunt decem piratici lembi, ac dum applicant nauigia crepidini portus, obijcitur à vigilibus claustrum, & qui proximi excubabant, ab ijsdem excitantur: nullo ex eis auso repugnare, omnibus catenæ iniectæ sunt. Amphotero deinde Hegilochoq; traduntur. Hinc Macedones transiere Mithylenem, quàm Chares Atheniensis nuper occupatam duorum millium Persarum præsidio tenebat: sed cum obsidionem tolerare non posset, vrbe tradita, pactus vt incolumi abire liceret, Imbrum petit: deditis Macedones pepercerunt.

C A-

CAPVT XVIII.

ARGVMENTVM.

Bellum reparat Darius, Bactrianos euocat cum Beſſo non gratis ſuſpecto.

DArius deſperata pace quam per litteras legatoſque impetrare poſſe crediderat, ad reparandas vires, bellumque impigrè renouandum intendit. Duces ergo copiarum Babylonem conuenire, Beſſum quoque Bactrianorum ducem perquam maximo poſſet exercitu coacto, deſcendere ad ſe iubet. Sunt autem Bactriani vt inter illas gentes promtiſsimi, horridis ingenijs, multumque à Perſarum luxu abhorrentibus, ſiti haud procul Scytharum belliciſsima gente, & rapto viuere aſſueta: ſemper in armis erant. Sed Beſſus ſuſpecta perfidia, haud ſanè æquo animo in ſecundo ſe continens gradu regem terrebat. Nam cum regnum affectaret, proditio, qua ſola id aſſequi poterat, timebatur.

CAPVT XIX.

ARGVMENTVM.

Gaza duobus menſibus obſeſſa tandem cum magno periculo regis expugnatur. Batis prætoris ſupplicium.

CEterùm Alexander, quam regionem Darius petijſſet, omni cura veſtigans, tamen explo-

plorare non poterat: more quodã Persarum arcana regũ mira celantium fide: non metus, nõn spes elicit vocem, qua prodantur occulta: vetus disciplina regum silentium vitæ periculo sanxerat. Lingua grauius castigatur, quã vllum probrum: nec magnam rem magis sustineri posse credũt ab eo, cui tacere graue sit, quòd homini facillimũ voluerit esse natura. Ob hanc caussam Alexander omnium, quæ apud hostem gererentur ignarus, vrbem Gazam obsidebat. Præerat ei Batis eximiæ in regem suum fidei, modicoq; præsidio muros ingentis operis tuebatur. Alexander, æstimato locorum situ, agi cuniculos iussit, facili ac leui humo acceptante occultum opus: quippe multam harenã vicinũ mare euomit, nec saxa cotesq;, quæ interpellent specus obstant. Igitur ab ea parte, quã oppidani cõspicere non possent, opus orsus, vt à sensu eius auerteret, turres muris admoueri iubet. Sed eadem humus mouendis inutilis turribus desidẽte sabulo agilitatem rotarum morabatur, & tabulata turrium perfringebat: multiq; vulnerabantur impunè, cũ idem recipiendis, qui admouendis turribus, labor eos fatigaret. Ergo receptui signo dato, postero die muros corona circundari iussit: ortoq; Sole, priusquã admoueret exercitum, opem deum exposcens, sacrũ patrio more faciebat. Fortè præteruolans coruus, glebam quam vnguibus ferebat, subitò omisit: quæ cum regis capiti incidisset, resoluta defluxit. (Ipsa autem auis in proxima turre consedit.) Illita erat turris bitumine ac sulphure: in qua alis hærentibus frustra se alleuare conatus à circumstantibus capitur. Digna res visa, de qua vates consulerentur: & erat nõ

inta-

intactus ea ſuperſtitione mentis. Ergo Ariſtander, cui maxima fides habebatur, vrbis quidem excidium augurio illo portendi. Ceterùm periculum eſſe, ne rex vulnus acciperet. Itaque monuit, ne quid eo die inciperet. Ille quanquã vnam vrbẽ ſibi, quo minus ſecurus Aegyptum intraret, obſtare ægrè ferebat: tamen paruit vati, ſignumq́; receptui dedit. Hinc animus creuit obſeſsis, egreſsiq; porta recedentib. inferũt ſigna, cunctationem hoſtium ſuam fore occaſionem rati. Sed acrius quàm conſtantius prœlium inierunt: quippe vt Macedonum ſigna circumagi videre, repentè ſiſtunt gradum. Iamque ad regem prœliantium clamor peruenerat, cùm denuntiati periculi haud ſanè memor, loricam tamen, quàm raro induebat, amicis orantibus ſumſit, & ad prima ſigna peruenit. Quo conſpecto Arabs quidam Darij miles maius fortuna ſua facinus auſus, clypeo gladium tegens quaſi transfuga genibus regis aduoluitur. Ille aſſurgere ſupplicem recipique inter ſuos iuſſit. At barbarus gladio ſtrenuè in dextram translato, ceruicem appetit regis: qui exigua corporis declinatione euitato ictu, in vanum manum barbari lapſam amputat gladio, denuntiato in illum diem periculo, vt arbitrabatur ipſe, defunctus. Sed (vt opinor) ineuitabile eſt fatum: quippe dum inter primores promptius dimicat, ſagitta ictus eſt, quam per loricam adactam ſtantem in humero medicus eius Philippus euellit: plurimus deinde ſanguis manare cœpit. omnibus territis, quia *quàm alte penetraſſet telum*, lorica obſtante *non* cognouerant: ipſe ne oris quidem colore mutato, ſupprimi ſanguinem, & vulnus obligari iuſsit. Diu antè

ipſa

ipsa signa vel dissimulato, vel dicto dolore perstiterat, cùm suppressus pauló antè sanguis medicamento, longius manare cœpit, & vulnus quod stupens adhuc, dolorem non mouerat, frigente sanguine intumuit. Linqui deinde animo & submitti genu cœpit: quem proximi exceptum in castra receperunt. Et Batis interfectum ratus, vrbem ouans victoria repetit. At Alexander nondum percurato vulnere, aggerem, quo mœnium altitudinem ęquaret, extruxit, & pluribus cuniculis muros subrui iussit. Oppidani ad pristinum fastigium murorum nouum exstruxere munimentũ: sed ne id quidẽ turres aggeri impositas poterat æquare. Itaque interiora quoque vrbis infesta telis erant. Vltima pestis vrbis fuit cuniculo subrutus murus, per cuius ruinas hostis intrauit. Ducebat ipse rex antesignanos, & dum incautius subit, saxo crus eius affligitur. Innixus tamen telo nondum prioris vulneris obducta cicatrice inter primores dimicat, ira quoque accensus, quod duo in obsidione vrbis eius vulnera acceperat. Batim, egregia edita pugna, multisque vulneribus confectum deseruerant sui: nec tamen segnius prœlium capessebat, lubricis armis, suo pariter atque hostium sanguine: cùm vndique telis circumducto Alexander, aliàs virtutem etiam in hoste miratus, non vt voluisti, inquit, morieris Bati, sed quidquid in captiuum inueniri potest, passurũ esse te cogita. Ille non interrito modò, sed contumaci quoque vultu intuens regem, nullam ad minas eius reddidit vocem. Tum Alexander: videtisne obstinatum ad tacendum? inquit, num genu posuit? num supplicem vocem misit? Vincam tamen silentium, & si nihil aliud

aliud certè gemitu interpolabo. Ira deinde vertit in rabiem: iam tum peregrinos ritus noua subeunte fortuna. Per talos enim ſpirantis lora traiecta ſunt, religatúmque ad currum traxere circa vrbem equi, gloriantè rege, Achillem à quo genus ipſe deduceret, imitatum ſe eſſe pœna in hoſtem capienda. Cecidere Perſarum Arabumque circa decem milia: nec Macedonibus incruenta victoria fuit. Obſidio certè non tam claritate vrbis nobilitata eſt, quam geminato periculo regis: qui AEgyptum adire feſtinans, Amyntam cum decem triremibus in Macedoniam ad inquiſitionem nouorum militum miſit. Namque prœlijs etiam ſecundis atterebantur tamen copiæ: deuictarúmque gentium militi minor quàm domeſtico fides habebatur.

CAPVT XX.

ARGVMENTVM.

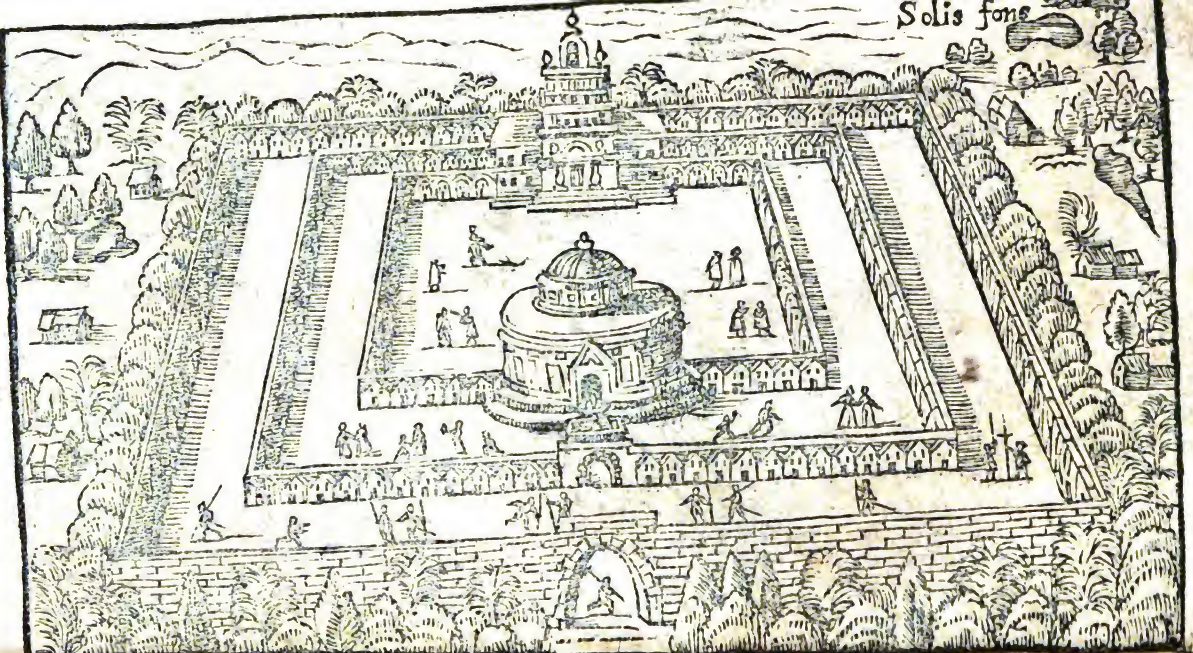
Aegypto expugnata Hammonis Iouis ſedem cum magno periculo adit. Eiuſdem loci deſcriptio.

AEgyptij olim Perſarum opibus infenſi: quippe auarè & ſuperbè imperitatum ſibi eſſe; ad ſpem aduentus eius erexerant animos: vtpotè qui Amyntam quoque transfugam, & cum precario imperio venientem læti recepiſſent. Igitur ingens multitudo Peluſium qua intraturus rex videbatur, conuenerat. Atque ille ſeptimo die poſtquam à Gaza copias mouerat, in regionem AEgypti, quam nunc caſtra Alexandri vocant, peruenit. Deinde pedeſtribus copijs Peluſium petere iuſſis, ipſe cum expedita dilectorum manu Nilo amne vectus eſt. Nec

sustinuere aduentum eius Persæ, defectione quoque perterriti. Iamq; haud procul Memphi erat, in cuius præsidio Astaces prætor Darij relictus, Oron amne superato, octingenta talenta Alexandro, omnemque regiam supellectilem tradidit. A Memphi eodem flumine vectus, ad interiora AEgypti penetrat, compositisq; rebus, ita vt nihil ex patrio Aegyptiorũ more mutaret, adire Iouis Hamonis oraculum statuit. Iter expeditis quoq; & paucis vix tolerabile ingrediendum erat: terra cœloq; aquarum penuria est: steriles harenæ iacent: quas vbi vapor solis accendit, feruido solo exurente vestigia, intolerabilis æstus existit: luctandumque est non tantum cum ardore & siccitate regionis, sed etiam cum tenacissimo sabulo, quod præaltum & vestigio cedẽs ægrè moliuntur pedes. Hæc AEgyptij vero maiora iactabant. Sed ingens cupido animũ stimulabat adeundi Iouem: quem generis sui auctorem haud contentus mortali fastigio, aut credebat esse, aut credi volebat. Ergo cum ijs, quos ducere secum statuerat, secundo amne descendit ad Mareotim paludem. Eo legati Cyrenensium dona attulere: pacẽ, & vt adiret vrbes suas, petentes. Ille donis acceptis, amcitiaque coniuncta, destinata exsequi pergit. Ac primo quidem & sequenti die tolerabilis labor visus: nondum tam vastis nudisq; solitudinibus aditis, iam tamen sterili & moriente terra. Sed vt aperuere se campi alto obruti sabulo, haud secus quàm profundum æquor ingressi, terram oculis requirebant. Nulla arbor, nullum culti soli occurrebat vestigium. Aqua etiam defecerat, quam vtribus cameli deuexerant, & in arido

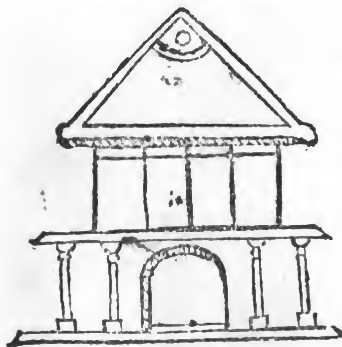
solo

ſolo ac feruido ſabulo nulla erat. Ad hæc, ſol omnia incenderat, ſiccaque & aduſta erant ora: cùm repentè, ſiue illud deorum munus, ſiue caſus fuit, obductæ cælo nubes cõdidere ſolem, ingens æſtu fatigatis, etiamſi aqua deficeret, auxilium. Enimvero vt largum quoq; imbrẽ excuſſerunt procellæ, pro ſe quiſq; excipere eũ, quidam ob ſitim impotentes ſui ore quoq; hiante captare cœperunt. Quatriduum per vaſtas ſolitudines abſumtum eſt. Iamque haud procul oraculi ſede aberant, cum complures corui agmini occurrunt, modico volatu prima ſigna antecedentes: & modò humi reſidebant cum lentius agmen incederet, modo ſe pennis leuabant, antecedẽtium iterq; monſtrantiũ ritu. Tandẽ ad ſedẽ cõſecratam Deo ventũ eſt. Incredibile dictu, inter vaſtas ſolitudines, ita vndiq; ambiẽtibus ramis vix in denſam vmbram cadente ſole, cõtecta eſt: multiq; fontes dulcib⁹ aquis paſſim manantibus alunt ſiluas. Cæli quoque mira temperies, verno tẽpori maximè ſimilis, omnes anni partes pari ſalubritate percurrit. Accolæ ſedis ſunt ab oriente proximi AEthiopiam, meridiem verſus Arabes, Troglodītis cognomẽ eſt: horũ regio vſq; ad rubrũ mare excurrit, at quà vergit ad occidentẽ, alij AEthiopes colũt, quos Symnos vocant: à ſeptentrione Naſamones ſunt, gens Syrtica nauigiorũ ſpolijs quæſtuoſa: quippe obſident litora: & æſtu deſtituta nauigia notis ſibi vadis occupant. Incolæ nemoris, quos Hammonios vocant, diſperſis tugurijs habitant: medium nemus pro arce habent, triplici muro circumdatũ. Prima munitio Tyrannorum veterem regiam clauſit, in proxima coniuges

Solis fons

eorum cum liberis & pellicibus habitant: hic quoque dei oraculum est. Vltima munimenta satellitum armigerorumq; sedes erant. *Est ibi & aliud Hammonis nemus: in medio habet fontem, solis aquam vocant: sub lucis ortum tepida manat: medio die, cuius vehementissimus est calor, frigida eadem fluit: inclinato in vesperam, calescit: media nocte feruida exęstuat: quoque nox propius vergit ad lucem, multum ex nocturno calore decrescit, donec sub ipsum diei ortum assueto tepore languescat. Id quod pro deo colitur, non eandē effigiē habet, quam vulgò dijs artifices accommodauerunt. Vmbilico tenus arieti similis est, habitus smaragdo & gemmis coagmētatus. Hunc, cum responsum petitur, nauigio aurato gestant sacerdotes: multis argenteis pateris ab vtroq; nauigij latere pendentibus. Sequuntur matronæ virginesq;, patrio more inconditum quoddam carmen canentes, quo propitiari Iouem credunt, vt certum edat oraculum. Ac tum quidem regem propius adeuntem, maximus natu è sacerdotibus filium appellat, hoc nomen illi parentem Iouem reddere affirmās. Ille verò & accipere se ait, & agnoscere, humanæ sortis oblitus: consuluit deinde, an totius

Vmbilicus in numo æreo Imp. Antonini expressus.

 orbis

orbis imperium ſatis ſibi deſtinaret pater. Vates æquè in adulationem compoſitus, terrarum omnium rectorem fore oſtendit. Poſthæc inſtitit quærere, an omnes parẽtis ſui interfectores pœnas dediſſent. Sacerdos parentem eius negat vllius ſcelere poſſe violari: Philippi autem omnes interfectores luiſſe ſupplicia. Adiecit, inuictum fore donec excederet ad deos. Sacrificio deinde facto, dona & ſacerdotibus & deo data ſunt, permiſſúmq; amicis, vt ipſi quoque conſulerent Iouem. Nihil amplius quæſiuerunt, quàm an auctor eſſet ſibi diuinis honoribus colendi ſuum regem. Hoc quoque acceptũ fore Ioui vates reſpondit: vt ipſi victorem regem diuino honore colerẽt. Verè & ſalubriter æſtimanti fidem oraculi, vana profectò reſponſa videri potuiſſent. Sed fortuna quos vni ſibi credere coegit, magna ex parte auidos gloriæ magis quàm capaces facit. Iouis igitur filium ſe non ſolùm appellari paſſus eſt, ſed etiam iuſſit: rerumq; geſtarum famam dum augere vult, fali appellatione corrupit: Et Macedones aſſueti quidem regio imperio, ſed in maiore libertatis vmbra, quam ceteræ gentes, immortalitatem contumacius quàm aut ipſis expediebat, aut regi, auerſati ſunt. Sed hæc ſuo quæque tempore referuentur: nunc cetera exſequi pergam.

CAPVT XXI.

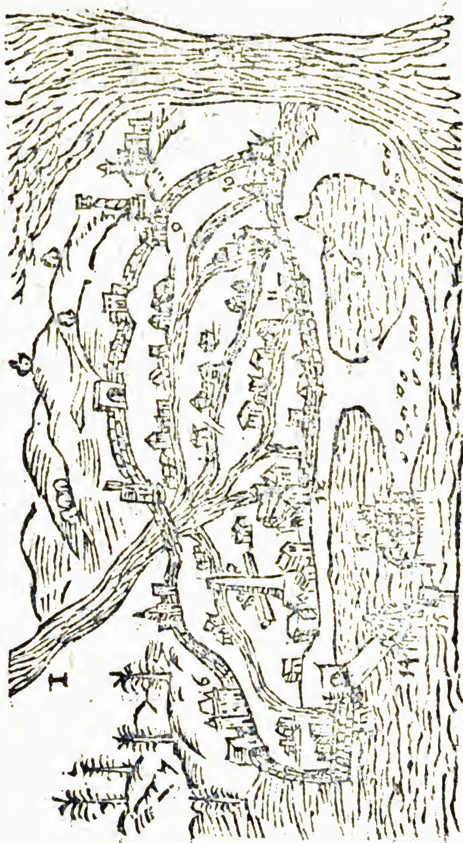
ARGVMENTVM.

Alexandria non ſine prodigijs conditur. Hector Parmenionis F. Nilo perit. Vſtulatus Andromachus præſes Samariæ. tyrannorum ſupplicia.

cia. Legationes Græcorum. Cyprij reges donis culti. Amphoterus contra piratas mittitur. Herculi Tyrio Alexander operatur.

ALexander ab Hammone rediens vt ad Mareotin paludem haud procul insula Pharo sitam venit, contemplatus loci naturam, primûm in ipsa insula statuerat vrbem nouam condere. Inde, vt apparuit, magnæ sedis insulam haud capacem, eligit vrbi locum, vbi nunc est, Alexandria, appellationem trahens ex nomine auctoris: complexus quidquid soli est inter paludem & mare, octoginta stadiorum muri ambitum destinat: & qui exædificandæ vrbi preessent relictis, Memphin petit. Cupido haud iniusta quidem, ceterùm intempestiua incesserat, non interiora modò AEgypti, sed etiam AEthiopiam inuisere. Memnonis Titoniq; celebrata regia cognoscendæ vetustatis auidum trahebat pœnè extra terminos solis. Sed imminens bellum, cuius multo maior supererat moles, ociosæ peregrinationi tempora exemerat. Itaq; AEgypto præfecit AEschylum Rhodiū, & Peucesten Macedonem, quatuor millibus militū in præsidium regionis eius datis: claustra Nili fluminis Polymenem tueri iubet. xxx. ad hoc triremes datæ, Africæ deinde quæ AEgypto iūcta est, præpositus Apollonius: vectigalibus eiusdē Africæ AEgyptique Cleomenes, ex finitimis vrbib⁹ commigrare Alexandriā iussis, nouā Vrbem magna multitudine impleuit. Fama est, cum rex vrbis futuræ muris polentam, vt Macedonum mos est destinasset, auium greges aduolasse, & polentam esse depastas. Cumq; id omen

pro triſti à pleriſq; eſſet acceptũ: reſpõdiſſe vates, magnã illã vrbẽ aduenarũ frequentiã culturam, multiſq; eam terris alimenta præbituram.

Genuina delineatio Alexandriæ Ægypti.

Regem cum ſecundo amne deflueret, aſſequi cupiens Hector Parmenionis filius, eximio ætatis flore, in paucis Alexandro carus, par-

uum

nium nauigium conſcendit, pluribus quàm capere poſſet impoſitis. Itaq; merſa nauis omnes deſtituit. Hector diu flumini obluctatus, cum madens veſtis & aſtricti crepidis pedes natare prohiberẽt, in ripã tamẽ ſemianimis euaſit: & vt primũ fatigatus ſpiritum laxauit, quem metus & periculum intenderant, nullo adiuuante, quippe in diuerſum euaſerant alij, exanimatus eſt. Rex amiſſi eius deſiderio vehementer afflictus eſt, repertumq; corpus magnifico extulit funere. Onerauit hunc dolorẽ nuncius mortis Andromachi: quem præfecerat Syriæ: viuum Samaritæ cremauerant: ad cuius interitum vindicandum, quanta maximè celeritate potuit, contendit: aduenientiq; ſunt traditi tanti ſceleris auctores. Andromacho deinde Memnona ſubſtituit: affectiſq; ſupplicio, qui prętorẽ interemerãt. Tyrannos inter quos Methymneorum, Ariſtonicum & Chryſolaum populari-bus ſuis tradidit: quos illi ob iniurias tortos necauerũt. Athenienſium deinde Rhodiorumq; & Chiorum legatos audit. Athenieſes victoriam gratulabantur, & vt captiui Grecorum ſuis reſtituerentur, orabant. Rhodij & Chij de prę-ſidio quærebantur. omnes æqua deſiderare viſi, impetrauerunt. Mitylenęis quoq; ob egregiam in partes fidem, & pecuniam quam in bellum impenderant reddidit, & magnam regionem finibus eorum adiecit. Cypriorum quoq; regibus, qui à Dario defecerant ad ipſum, & oppugnanti Tyrũ miſerant claſſem, pro merito honos habitus. Amphoterus deinde claſſis præfectus ad liberandam Cretam miſſus, (namq; & Perſarum & piratarũ armis plerąq; eius inſu-

læ obsidebantur) ante omnia mare à piraticis classibus vindicare iussus, quippe obnoxium prędonibus erat in bellum vtroq; rege conuerso. His compositis, Herculi Tyrio ex auro crateram cum XXX. pateris dicauit, imminensque Dario iter ad Euphratem pronunciari iussit.

CAPVT XXII.

ARGVMENTVM.

Darius Babylone collectas copias & instructas mouet ad Tigrim, quem cum Lyco traÿcit, & castra ad Bumellum ponit. Mazeus regionem vastat.

AT Darius cùm Aegypto diuertisse in Africam hostem comperisset, dubitauerat, vtrum ne circa Mesopotamiam subsisteret, an interiora regni sui peteret, haud dubiè potentior autor præsens futurus vltimis gentibus impigrè bellum capessendi, quas ægrè per præfectos suos moliebatur. Sed vt idoneis auctoribus fama vulgauit, Alexandrum cum omnibus copijs, quamcunq; ipse adisset regionem, petiturum, haud ignarus quàm cum strenuo res esset, omnia longinquarum gentium auxilia Babylonem contrahi iussit. Bactriani Schythæque & Indi conuenerant. Nam & ceterarum gentium copiæ partibus simul affuerunt. Ceterùm cum dimidio ferme maior esset exercitus, quàm in Cilicia fuerat, multis arma deerant: quæ summa cura comparabantur. Equitibus equisque tegumenta erant ex ferreis laminis serie inter se connexis. Quis antea præter iacula nihil dederat, scuta gladijque adijciebantur, equorumque domandi greges peditibus distributi sunt, vt maior pristino esset equitatus, ingensq; (vt crede-

diderat)hoſtiũ terror,ducentę falcatæ quadrigæ,vnicũ illarum gentiũ auxilium ſecutæ ſunt.

Ex ſummo temone haſtæ præfixæ ferro eminebant: Vtrinq; à iugo ternos direxerãt gladios, & inter radios rotarum plura ſpicula eminebant in aduerſum. aliæ deinde falces ſummis rotarũ orbibus hærebant, & aliæ in terrã demiſſæ,quicquid obuium concitatis equis fuiſſet,amputaturæ.Hoc modo inſtructo exercitu ac perarmato, Babylone copias mouit. A parte dextra erat Tigris nobilis fluuius,læuam tegebat Euphrates.agmen Meſopotamiæ campos impleuerat. Tigri deinde ſuperato,cum audiſſet haud procul abeſſe hoſtem, Satropacem equitum præfectum cum mille delectis præmiſit. Mazæo prætori ſex millia data, quibus hoſtem tranſitu amnis arceret. Eidem mandatum,vt regionem quam Alexander eſſet aditurus,popularetur,atq; vreret: quippe credebat inopia debellari poſſe, nihil habentẽ niſi quod rapiendo occupaſſet.Ipſi autem commeatus alij terra, alij Tigri amne ſubuehebantur. Iam peruenerat Arbela vicum nobilem ſua clade facturus. Hic commeatuum ſarcinarumque maiore parte depoſita,Lycũ amnem ponte iunxit, & per dies quinq; ſicut antè Euphratẽ, traiecit exercitum.Inde octoginta fere ſtadia progreſſus,

gressus,ad alterum amnem , Boumello nomen est,castra posuit. Opportuna explicãdis copijs regio erat,equitabilis & vasta planicies,ne stirpes quidem & breuia virgulta operiunt solũ, liberq; prospectus oculorum etiam quæ procul recessere permittitur. Itaq; si qua campi eminebant, iussit æquari,totumq; fastigium extendi.

CAPVT XXIII.
ARGVMENTVM.

Profectio Alexandri ad Euphratem & Tigrim, cædes Satrapatis.

ALexandro , qui numerum copiarum eius, quantum procul coniectari poterat, æstimabant,vix fecerunt fidẽ,tot millibus cæsis maiores copias esse reparatas. Ceterũ omnis periculi & maximè multitudinis contemptor, vndecimis castris peruenit ad Euphratem:quo pontibus iuncto,equites primos ire, phalangẽ sequi iubet, Mazæo, qui ad inhibendum transitum cum sex millibus equitum occurrerat,nõ ausus periculum sui facere. Paucis deinde non ad quietem, sed ad præparãdos animos diebus datis militi,strenuè hostem insequi cœpit,metuens ne interiora regni sui peteret,sequẽdusque esset per loca omni solitudine atque inopia vasta. Igitur quarto die præter Arbela penetrat ad Tigrim. Tota regio vltra amnẽ recenti fumabat incendio,quippe Mazæus quæcunque adierat,haud secus quàm hostis vrebat. Ac primo caligine, quàm fumus effuderat, obscurante lucem,insidiarum metu substitit. Deinde vt speculatores præmissi tuta omnia nunciauerunt,

runt, paucos equitum ad tentandum vadũ fluminis præmisit. Cuius altitudo primo summa equorum pectora, mox vt in medium alueum ventũ est, ceruices quoq; æquabat. Nec sanè alius ad Orientis plagam tam violẽtus inuehitur, multorum torrentium non aquas solum, sed etiam saxa secum trahens. Itaq; à celeritate [illegible] defluit, Tigris nomen est inditum, quia Persica lingua Tigrin sagittam appellãt. Igitur pedes velut diuisus in cornua circundato equitatu, leuatis super capita armis haud ægrè ad ipsum alueũ penetrat. Primus inter pedites rex egressus in ripam, vadum militibus manu (quando vox exaudiri nõ poterat) ostendit. Sed gradum firmare vix poterant, cum modo saxa lubrica vestigiũ fallerent, modo rapidior vnda subduceret. Præcipuus erat labor eorum qui humeris onera portabant: quippe cum semetipsos regere non possent, in rapidos gurgites incõmodo onere auferebãtur. Et dum sua quisq; spolia cõsequi studet, maior inter ipsos quàm cum amne orta luctatio est, cumuliq; sarcinarum passim fluitantes plerosq; perculerant. Rex monere, vt satis haberẽt arma retinere, cetera se redditurum. sed neque consilium, neq; imperium accipi poterat. Obstrepebant hinc metus, præter hunc inuicem natantium mutuus clamor. Tandem quà leniore tractu amnis aperit vadũ, emersere, nec quicquam præter paucas sarcinas desideratum est. Deleri potuit exercitus, si quis vincere ausus esset. Sed perpetua fortuna regis auertit inde hostem. Sic Granicum tot millibus equitum peditumq; in vlteriore stantibus ripa superauit, sic angustiis in Ciliciæ callibus

libus tantam multitudinem hostium. Audaciæ quoque, qua maximè viguit, ratio minui potest, quia nunquam in discrimen venit an temerè fecisset. Mizæus, si transeuntibus flumen superuenisset, haud dubiè oppressurus fuit incompositos in ripa: demum etiam perarmatos a[...]uitare cœpit. Mille admodum equites præmiserat: quorum paucitate Alexander explorata, deindè contemta, præfectum Pæonum equitum Aristona laxatis habenis inuehi iussit. Insignis eo die pugna equitum, & præcipuè Aristonis fuit. Præfectum equitatus Persarum Satropacem directa in gutture hasta transfixit, fugientemq; per medios hostes consecutus, ex equo præcipitauit, & obluctanti caput gladio demsit, quod relatum magna cum laude ante regis pedes posuit. Biduo ibi statiua rex habuit, in proximum deindè pronunciari iussit.

CAPVT XXIV.

ARGVMENTVM.

Defectio lunæ describitur, inde trepidatio exercitus & nutatio ac prope seditio. Ratio defectionis explicata, fausta portenta, profectio. Ignis extinctio, copia frumenti reperta, exploratores capti vel cæsi.

SEd prima ferè vigilia luna deficiens, primum nitorem sideris sui condidit, deinde sanguinis colore suffuso lumen omne fœdauit, solicitisque sub ipsum tanti discriminis casum ingens religio, & ex ea formido quædam incussa est. *Dijs inuitis in vltimas terras trahi se. Iam nec flumina posse adiri, nec sidera pristi-*

stinum seruare fulgorem. Vastas terras, deserta omnia occurrere: vnius hominis iactatione tot millium sanguinem impendi. Fastidio esse patriam, abdicari Philippum patrem, cælum vanis cogitationibus peti. Iam prope seditionem res erat, cum ad omnia interritus, duces principesque militum frequẽtes adesse prætorio, Aegyptiosque vates, quos cæli ac siderum peritissimos esse credebat, quid sentirent, expromere iubet. At illi, qui satis scirent temporum orbes implere destinatas vices, lunamq; deficere, cum aut terram subiret, aut sole premeretur, rationem quidem ipsis præceptam, non edocent vulgus, ceterùm affirmant Solem Græcorum, Lunam esse Persarum: quoties illa deficiat, ruinam stragemque illis gentibus portendi. Veteraque exempla recensent Persidis regum, quos auersis dijs pugnasse Lunæ ostendisset defectio. Nulla res multitudinem efficaciùs regit, quam superstitio, alioquin impotens, sæua, mutabilis, vbi vana religione capta est, meliùs vatibus quàm ducibus suis paret. Igitur edita in vulgus Aegyptiorum responsa, rursus ad spem & fiduciam erexere torpentes. Rex impetu animorum vtendum ratus, secunda vigilia castra mouit: Dextra Tygrim habebat, læua montes, quos Gordyæos (vel Gordæos) vocant. Hoc ingresso iter, speculatores qui præmissi erãt sub lucis ortum Darium aduentare nunciauerunt. Instructo igitur milite, & composito agmine, antecedebat. Sed Persarũ exploratores erãt mille ferme, qui speciẽ magni agminis fecerant: quippe vbi explorari vera non possunt, falsa per metum augurantur. His cognitis rex, cum paucis suorum

rum assecutus agmen refugientiũ ad suos, alios cecidit, cepit alios, equitesq; præmisit simul speculatum, simul vt ignem quò Barbari cremauerant vicos, extinguerẽt, quippe fugiẽtes raptim tectis aceruisque frumẽti iniecerant flãmas, quæ cũ in summo hæsissent, ad inferiora nondum penetrauerant. Extincto igitur igne, plurimum frumenti repertum est, copia aliarum quoq; rerum abundare cœperunt. Ea res ipsa militi ad persequendum hostem animum incendit: quippe vrente & populante eo terram, festinandum erat, ne incendio cuncta præciperet. In rationem ergo necessitas versa: quippe Mazæus qui ante per otium vicos incenderat, iam fugere contentus, pleraq; inuiolata hosti reliquit. Alexander haud longius centum quinquaginta stadijs Darium abesse compererat. Itaque ad satietatem quoq; copia commeatuum instructus, quatriduo in eodem loco substitit.

CAPVT XXV.

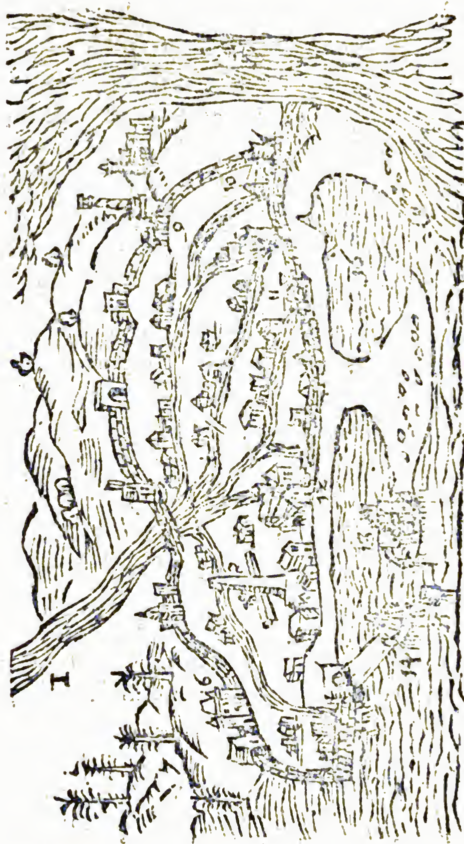
ARGVMENTVM.

Darij insidiatrices litteræ deprehensæ. Mors vxoris Darij, & nuncius de ea ad Darium. Darij lachrymæ & precatio pro Alexandro casto & regio iuuene.

INterceptæ deinde Darij literæ sunt, quibus Græci milites solicitabantur, vt regem aut interficerent, aut proderent: dubitauitque an eas pro cõcione recitaret, satis confisus Græcorum quoque

quoque erga se beneuolentiæ ac fidei. Sed Parmenio terruit, non esse talibus promissis imbuendas aures militum, patere vel vnius insidijs regem: nihil nefas esse auaritiæ. Secutus consilij autorem, castra mouit. Iter facienti Spado ex captiuis qui Darij vxorem comitabantur, deficere eam nunciat, & vix spiritum ducere. Itineris continui labore, animique ægritudine fatigata, inter socrus & virginum filiarum manus collapsa erat, deinde & extincta. Id ipsum nuncians alius superuenit. Et rex haud secus quàm si parentis mors nunciata esset, crebros edidit gemitus, lachrymisque obortis quales Darius profudisset, in tabernaculum, in quo mater erat Darij, defuncto assidens corpori, venit. Hic verò renouatus est mœror, vt prostratam humi vidit, recenti malo priorum quoq; admonitam, receperat in gremium adultas virgines, magna quidem mutui doloris solatia, sed quibus ipsa deberet esse solatio. In conspectu erat nepos paruulus, ob id ipsum miserabilis, quòd nondum sentiebat, calamitatem maxima ex parte ad ipsum redundantem. Crederes Alexandrũ inter suas necessitudines flere, & solatia nõ adhibere, sed quærere. Cibo certè abstinuit, omnemque honorem funeri patrio Persarum more seruauit, dignus Hercule, qui nunc quoq; tantæ & mansuetudinis, & continentiæ ferat fructum. Semel omnino eam viderat, quo die capta est, nec vt ipsam, sed vt Darij matrem videret: eximiamque pulchritudinem, formæ eius non libidinis habuerat inuitamentum, sed gloriæ. E spadonibus, qui circa reginam erant, Tyriotes inter trepidationem lugentium elapsus, per eam portam, quæ quia ab hoste auersa erat,

pro tristi à plerisq; esset acceptū: respōdisse vates, magnā illā vrbē aduenarū frequentiā culturam, multisq; eam terris alimenta præbituram.

Genuina delineatio Alexandriæ Ægypti.

Regem cum secundo amne deflueret, assequi cupiens Hector Parmenionis filius, eximio ætatis flore, in paucis Alexandro carus, par-

uum

num nauigium conſcendit, pluribus quàm capere poſſet impoſitis. Itaq; merſa nauis omnes deſtituit. Hector diu flumini obluctatus, cum madens veſtis & aſtricti crepidis pedes natare prohiberēt, in ripā tamē ſemianimis euaſit: & vt primū fatigatus ſpiritum laxauit, quem metus & periculum intenderant, nullo adiuuante, quippe in diuerſum euaſerant alij, exanimatus eſt. Rex amiſſi eius deſiderio vehementer afflictus eſt, repertumq; corpus magnifico extulit funere. Onerauit hunc dolorē nuncius mortis Andromachi: quem præfecerat Syriæ: viuum Samaritæ cremauerant: ad cuius interitum vindicandum, quanta maximè celeritate potuit, contendit: aduenientiq; ſunt traditi tanti ſceleris auctores. Andromacho deinde Memnona ſubſtituit: affectiſq; ſupplicio, qui prętorē interemerāt. Tyrannos inter quos Methymneorum, Ariſtonicum & Chryſolaum popularibus ſuis tradidit: quos illi ob iniurias tortos necauerūt. Athenienſium deinde Rhodiorumq; & Chiorum legatos audit. Athenieſes victoriam gratulabantur, & vt captiui Gręcorum ſuis reſtituerentur, orabant. Rhodij & Chij de pręſidio quærebantur. omnes æqua deſiderare viſi, impetrauerunt. Mitylenęis quoq; ob egregiam in partes fidem, & pecuniam quam in bellum impenderant reddidit, & magnam regionem finibus eorum adiecit. Cypriorum quoq; regibus, qui à Dario defecerant ad ipſum, & oppugnanti Tyrū miſerant claſſem, pro merito honos habitus. Amphoterus deinde claſſis præfectus ad liberandam Cretam miſſus, (namq; & Perſarum & piratarū armis plerǽq; eius inſu-

læ obsidebantur) ante omnia mare à piraticis classibus vindicare iussus, quippe obnoxium prędonibus erat in bellum vtroq; rege conuerso. His compositis, Herculi Tyrio ex auro crateram cum XXX. pateris dicauit, imminensque Dario iter ad Euphratem pronunciari iussit.

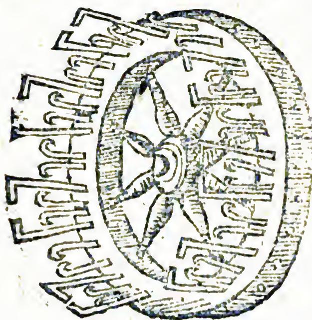
CAPVT XXII.

ARGVMENTVM.

Darius Babylone collectas copias & instructas mouet ad Tigrim, quem cum Lyco traÿcit, & castra ad Bumellum ponit. Mazeus regionem vastat.

AT Darius cùm Aegypto diuertisse in Africam hostem comperisset, dubitauerat, vtrum ne circa Mesopotamiam subsisteret, an interiora regni sui peteret, haud dubiè potentior autor præsens futurus vltimis gentibus impigrè bellum capessendi, quas ægrè per præfectos suos moliebatur. Sed vt idoneis auctoribus fama vulgauit, Alexandrum cum omnibus copijs, quamcunq; ipse adisset regionem, petiturum, haud ignarus quàm cum strenuo res esset, omnia longinquarum gentium auxilia Babylonem contrahi iussit. Bactriani Schythæque & Indi conuenerant. Nam & ceterarum gentium copiæ partibus simul affuerunt. Ceterùm cum dimidio ferme maior esset exercitus, quàm in Cilicia fuerat, multis arma deerant: quæ summa cura comparabantur. Equitibus equisque tegumenta erant ex ferreis laminis serie inter se connexis. Quis anteà præter iacula nihil dederat, scuta gladijque adijciebantur, equorumque domandi greges peditibus distributi sunt, vt maior pristino esset equitatus, ingensq; (vt crede-

diderat)hoſtiũ terror,ducentę falcatæ quadrigæ,vnicũ illarum gentiũ auxilium ſecutæ ſunt.

Ex ſummo temone haſtæ præfixæ ferro eminebant: Vtrinq; à iugo ternos direxerãt gladios, & inter radios rotarum plura ſpicula eminebant in aduerſum. aliæ deinde falces ſummis rotarũ orbibus hærebant, & aliæ in terrã demiſſæ,quicquid obuium concitatis equis fuiſſet,amputaturæ.Hoc modo instructo exercitu ac perarmato , Babylone copias mouit.A parte dextra erat Tigris nobilis fluuius,læuam tegebat Euphrates.agmen Meſopotamiæ campos impleuerat. Tigri deinde ſuperato,cum audiſſet haud procul abeſſe hoſtem, Satropacem equitum præfectum cum mille delectis præmiſit. Mazæo prætori ſex millia data, quibus hoſtem tranſitu amnis arceret. Eidem mandatum,vt regionem quam Alexander eſſet aditurus,popularetur,atq; vreret: quippe credebat inopia debellari poſſe , nihil habentẽ niſi quod rapiendo occupaſſet.Ipſi autem commeatus alij terra , alij Tigri amne ſubuehebantur. Iam peruenerat Arbela vicum nobilem ſua clade facturus. Hic commeatuum ſarcinarumque maiore parte depoſita,Lycũ amnem ponte iunxit, & per dies quinq; ſicut antè Euphratẽ, traiecit exercitum.Inde octoginta fere ſtadia progreſſus,

gressus, ad alterum amnem, Boumello nomen est, castra posuit. Opportuna explicãdis copijs regio erat, equitabilis & vasta planicies, ne stirpes quidem & breuia virgulta operiunt solũ, liberq; prospectus oculorum etiam quæ procul recessere permetitur. Itaq; si qua campi eminebant, iussit æquari, totumq; fastigium extendi.

CAPVT XXIII.

ARGVMENTVM.

Profectio Alexandri ad Euphratem & Tigrim, cædes Satrapaeis.

ALexandro, qui numerum copiarum eius, quantum procul coniectari poterat, æstimabant, vix fecerunt fidẽ, tot millibus cæsis maiores copias esse reparatas. Ceterũ omnis periculi & maximè multitudinis contemptor, vndecimis castris peruenit ad Euphratem: quo pontibus iuncto, equites primos ire, phalangẽ sequi iubet, Mazæo, qui ad inhibendum transitum cum sex millibus equitum occurrerat, nõ auso periculum sui facere. Paucis deinde non ad quietem, sed ad præparãdos animos diebus datis militi, strenuè hostem insequi cœpit, metuens ne interiora regni sui peteret, sequẽdusque esset per loca omni solitudine atque inopia vasta. Igitur quarto die præter Arbela penetrat ad Tigrim. Tota regio vltra amnẽ recenti fumabat incendio, quippe Mazæus quæcunque adierat, haud secus quàm hostis vrebat. Ac primo caligine, quàm fumus effuderat, obscurante lucem, insidiarum metu substitit. Deinde vt speculatores præmissi tuta omnia nunciauerunt,

funt, paucos equitum ad tentandum vadũ fluminis præmisit. Cuius altitudo primo summa equorum pectora, mox vt in medium alueum ventũ est, ceruices quoq; æquabat. Nec sanè alius ad Orientis plagam tam violẽtus inuehitur, multorum torrentium non aquas solùm, sed etiam saxa secum trahens. Itaq; à celeritate quâ defluit, Tigris nomen est inditum, quia Persica lingua Tigrin sagittam appellãt. Igitur pedes velut diuisus in cornua circundato equitatu, leuatis super capita armis haud ægrè ad ipsum alueũ penetrat. Primus inter pedites rex egressus in ripam, vadum militibus manu (quando vox exaudiri nõ poterat) ostendit. Sed gradum firmare vix poterant, cum modo saxa lubrica vestigiũ fallerent, modo rapidior vnda subduceret. Præcipuus erat labor eorum qui humeris onera portabant: quippe cum semetipsos regere non possent, in rapidos gurgites incõmodo onere auferebãtur. Et dum sua quisq; spolia cõsequi studet, maior inter ipsos quàm cum amne orta luctatio est, cumuliq; sarcinarum passim fluitantes plerosq; perculerant. Rex monere, vt satis haberẽt arma retinere, cetera se redditurum. sed neque consilium, neq; imperium accipi poterat. Obstrepebant hinc metus, præter hunc inuicem natantium mutuus clamor. Tandem quà leniore tractu amnis aperit vadũ, emersere, nec quicquam præter paucas sarcinas desideratum est. Deleri potuit exercitus, si quis vincere ausus esset. Sed perpetua fortuna regis auertit inde hostem. Sic Granicum tot millibus equitum peditumq; in vlteriore stantibus ripa superauit, sic angustiis in Ciliciæ callibus

libus tantam multitudinem hostium. Audaciæ quoque, qua maximè viguit, ratio minui potest, quia nunquam in discrimen venit an temerè fecisset. Mizæus, si transeuntibus flumen superuenisset, haud dubiè oppressurus fuit incompositos in ripa: demum etiam perarmatos adequitare cœpit. Mille admodum equites præmiserat: quorum paucitate Alexander explorata, deindè contemta, præfectum Pæonum equitum Aristona laxatis habenis inuehi iussit. Insignis eo die pugna equitum, & præcipuè Aristonis fuit. Præfectum equitatus Persarum Satropacem directa in gutture hasta transfixit, fugientemq; per medios hostes consecutus, ex equo præcipitauit, & obluctanti caput gladio demsit, quod relatum magna cum laude ante regis pedes posuit. Biduo ibi statiua rex habuit, in proximum deindè iter pronunciare iussit.

CAPVT XXIV.

ARGVMENTVM.

Defectio lunæ describitur, inde trepidatio exercitus & nutatio ac propè seditio. Ratio defectionis explicata, fausta portenta, profectio. Ignis extinctio, copia frumenti reperta, exploratores capti vel cæsi.

SEd prima ferè vigilia luna deficiens, primum nitorem sideris sui condidit, deinde sanguinis colore suffuso lumen omne fœdauit, sollicitisque sub ipsum tanti discriminis casum ingens religio, & ex ea formido quædam incussa est. *Dijs inuitis in vltimas terras trahi se. Iam nec flumina posse adiri, nec sidera pri-*

sti-

stinum seruare fulgorem. Vastas terras, deserta omnia occurrere: vnius hominis iactatione tot millium sanguinem impendi. Fastidio esse patriam, abdicari Philippum patrem, cælum vanis cogitationibus peti. Iam prope seditionem res erat, cum ad omnia interritus, duces principesque militum frequẽtes adesse prætorio, Aegyptiosque vates, quos cæli ac siderum peritissimos esse credebat, quid sentirent, expromere iubet. At illi, qui satis scirent temporum orbes implere destinatas vices, lunamq; deficere, cum aut terram subiret, aut sole premeretur, rationem quidem ipsis præceptam, non edocent vulgus, ceterùm affirmant Solem Græcorum, Lunam esse Persarum: quotiens illa deficiat, ruinam stragemque illis gentibus portendi. Veteraque exempla recensent Persidis regum, quos auersis dijs pugnasse Lunæ ostendisset defectio. Nulla res multitudinem efficaciùs regit, quam superstitio, alioquin impotens, sæua, mutabilis, vbi vana religione capta est, meliùs vatibus quàm ducibus suis paret. Igitur edita in vulgus Aegyptiorum responsa, rursus ad spem & fiduciam erexere torpentes. Rex impetu animorum vtendum ratus, secunda vigilia castra mouit: Dextra Tygrim habebat, læua montes, quos Gordyæos (vel Gordæos) vocant. Hoc ingresso iter, speculatores qui pręmissi erãt sub lucis ortum Darium aduentare nunciauerunt. Instructo igitur milite, & composito agmine, antecedebat. Sed Persarũ exploratores erãt mille ferme, qui speciẽ magni agminis fecerant: quippe vbi explorari vera non possunt, falsa per metum augurantur. His cognitis rex, cum pacis suorum

quoque erga se beneuolentiæ ac fidei. Sed Parmenio terruit, non esse talibus promissis imbuendas aures militum, patere vel vnius insidijs regem: nihil nefas esse auaritiæ. Secutus consilij autorem, castra mouit. Iter facienti Spado ex captiuis qui Darij vxorem comitabantur, deficere eam nunciat, & vix spiritum ducere. Itineris continui labore, animique ægritudine fatigata, inter socrus & virginum filiarum manus collapsa erat, deinde & extincta. Id ipsum nuncians alius superuenit. Et rex haud secus quàm si parentis mora nunciata esset, crebros edidit gemitus, lachrymisque obortis quales Darius profudisset, in tabernaculum, in quo mater erat Darij, defuncto assidens corpori, venit. Hic verò renouatus est mœror, vt prostratam humi vidit, recenti malo priorum quoq; admonitam, receperat in gremium adultas virgines, magna quidem mutui doloris solatia, sed quibus ipsa deberet esse solatio. In conspectu erat nepos paruulus, ob id ipsum miserabilis, quòd nondum sentiebat, calamitatem maxima ex parte ad ipsum redundantem. Crederes Alexandrũ inter suas necessitudines flere, & solatia nõ adhibere, sed quærere. Cibo certè abstinuit, omnemque honorem funeri patrio Persarum more seruauit, dignus Hercule, qui nunc quoq; tantæ & mansuetudinis, & continentiæ ferat fructum. Semel omnino eam viderat, quo die capta est, nec vt ipsam, sed vt Darij matrem videret: eximiamque pulchritudinem, formæ eius non libidinis habuerat inuitamentum, sed gloriæ. E spadonibus, qui circa reginam erant, Tyriotes inter trepidationem lugentium elapsus, per eam portam, quæ quia ab hoste auersa erat,

leuius custodiebatur, ad Darij castra peruenit; exceptusq; à vigilibus in tabernaculum regis perducitur, gemens, & veste lacerata: quem vt conspexit Darius, multiplici doloris expectatione commotus, & quid potissimum timeret incertus, *Vultus*, inquit, *tuus, nescio quod ingens malum præfert. sed caue miseri hominis auribus parcas. didici enim esse infelix, & sæpè calamitatis solatium est, nosse sortem suam. Num, quod maximè suspicor, & loqui timeo, ludibria meorum nunciaturus es mihi, & (vt credo) ipsis quoque omni tristiora supplicio?* Ad hæc Tyriotes, *istud quidem procul abest*, inquit, *Quantuscunque enim reginis honos ab ijs, qui parēt, haberi potest, tuis à victore seruatus est: sed vxor tua paulò ante excessit è vita.* Tum verò non gemitus modò, sed etiam eiulatus totis castris exaudiebatur: nec dubitauit Darius, quin interfecta esset, quia nequisset contumeliam perpeti. Exclamatque amens dolore: *Quod ego tantum nefas commisi Alexander? quem tuorum propinquorum necaui, vt hanc vicem sæuitia mea reddas? odisti me non quidem prouocatus. Sed finge iustum intulisse bellum, cum fœminis ergò agere debueras?* Tyriotes affirmare per deos patrios, nihil in eam grauius esse consultum. Ingemuisse etiam Alexandrum morti, & non parcius fleuisse, quàm ipse lacrymaretur. Ob hæc ipsa amantis animus in solicitudinem, suspicionemque reuolutus est, desiderium captiuæ profectò à consuetudine stupri ortum esse coniectans. Submotis igitur arbitris, vno duntaxat Tyriote retento, iam non flens, sed suspirans: *Vides ne in te Tyriote locum*

cum

cum mendacio non esse? Tormenta iam hic erunt, sed ne exspectaueris, per deos, si quid tibi tui regis reuerentia est: num quod & scire expeto, & quaerere pudet, ausus & dominus, & iuuenis? Ille quæstioni corpus offerre, deos testes inuocare, castè sanctèque habitam esse reginam. Tandem, vt fides facta est, vera esse quæ affirmaret Spado; capite velato diu fleuit, manantibusque adhuc lacrymis, veste ab ore reiecta, ad cælum manus tendens, *Di patrij* (inquit) *primum mihi stabilite regnum: deinde si de me iam transactum est? precor ne quis potius Asiæ rex sit, quàm iste tam iustus hostis, tam misericors victor.*

CAPVT XXVI.

ARGVMENTVM.

Vltima Darij legatio ad Alexandrum de pace. Parmenionis consilium ad pacem inclinans propter aurum. Alexandri regia sponsio se non esse mercatorem, questus de insidijs, Dario indicit bellum.

ITaque quanquã frustra pace bis petita, omnia in bellum consilia conuerterat? victus tamen continentia hostis, ad nouas pacis conditiones ferendas, decem legatos cognatorũ principes misit: quos Alexander concilio aduocato introduci iussit, è quib. maximus natu; *Dariũ*, inquit, *vt pacẽ à te iã tertio peteret, nulla vis subegit, sed iustitia & cõtinentia tua expreßit. Matrẽ, cõiugẽ,* libe-

Ante oculos ... nostri

liberosque eius, nisi quod sine illo sunt, captos esse non sensimus, pudicitiæ, earum quæ supersunt curam, haud secus quam parens agens, reginas appellas, speciem pristinæ fortunæ retinere pateris. Vulturam tuum video, qualis Darij fuit cum dimitteremur ab eo: & ille tamen vxorem, tu hostem luges. Iam in acie staret, nisi cura te sepulturæ eius moraretur. Et quid mirum est, si tam ab amico animo pacem petit? Quid opus est armis, inter quos odia sublata sunt? antea imperio tuo finem destinabat Alyn amnem, qui Lydiam terminat: nunc quicquid inter Hellespontum & Euphratem est, in dotem filiæ offert. Tibi tradit Ochum filium, quem habet, pacis & fidei obsidem retine. Matrem & duas virgines filias redde, pro tribus corporibus XXX. millia talentum auri precatur accipias. Nisi moderationem animi tui notam haberem, non dicerem hoc esse tempus, quo pacem nō dare solum, sed etiam occupare deberes. Respice quantum post te reliqueris, intuere quantum petas. Periculosum est prægraue imperium, difficile est, continere quod capere non possis. Vides ne vt nauigia quæ modum excedunt, regi nequeant? nescio an Darius ideo tam multa amiserit, quia nimiæ opes magnæ iacturæ locum faciunt, Facilius est quædam vincere, quàm tueri. Quàm hercule expeditius manus nostræ rapiunt, quàm continent? ipsa mors vxoris Darij admonere potest, minus iam misericordiæ tuæ licet, quam licuit. Alexander legatis excedere tabernaculo iussis, quid placeret, ad consilium refert. Diu nemo quid sentiret,

ret, dicere ausus est, incerta regis voluntate. Tandem Parmenio, *Ante suasissem, ait, vt captiuos apud Damascum redimentibus redderes, ingentem pecuniam potuisse redigi ex iis, qui multi vincti virorum fortium occuparent manus. Et nunc magnoperè censerem, vt vnam anum, & duas puellas, itinerum agminumque impedimenta, XXX. M. talentum auri permutet. Optimum regnum occupari posse, conditione, non bello, nec quemquam alium inter Istrum & Euphratem, possedisse terras ingenti spatio interualloq; desertas. Macedoniam potius respiceres, quàm Bactra & Indos intuereris.* Ingrata oratio regi fuit. Itaque vt finem dicendi fecit, *Et ego,* (inquit) *pecuniam quam gloriam mallem, si Parmenio essem, nunc Alexander, de paupertate securus sum, & me non mercatorem memini, sed regem. Nihil quidem habeo venale, sed fortunam meam vtique non vendo. Captiuos si placet reddi, honestius dono dabimus, quam pretio remittemus.* Introductis deinde legatis, ad hunc modum respondit. *Nunciate Dario, me, quæ fecerim clementer & liberaliter, non amicitiæ eius tribuisse, sed naturæ meæ. Bellum cum captiuis & fœminis gerere non soleo: Armatus sit oportet, quem oderim. Quod si saltem pacem bona fide peteret, deliberarem forsitan an darem. Verum enimuero cum modò milites meos litteris ad proditionem, modò amicos ad perniciem meam pecunia solicitet, ad internecionem mihi persequendus est, non vt iustus hostis, sed vt percussor veneficus. Conditiones verò pacis*

quas fertis, si accepero, victorem eum faciunt. Quæ post Euphratem sunt, liberaliter donat. Vbi igitur me affamini? nempe vltra Euphratem sum. Summum ergo dotis, quam promittit, terminum castra mea transeunt. Hinc me depellite, vt sciã vestrum esse quod ceditis. Eadem liberalitate dat mihi filiam suam: nempe quam scio alicui seruorum eius nupturam. Multum verò mihi præstat, si me Mazæo generum præponit. Ite, nunciate regi vestro, & quæ amisit, & quæ adhuc habet, præmia esse belli. Hoc regente vtriusque terminos regni, id quemque habiturum, quod proximæ lucis assignatura fortuna est. Legati respondent, cum bellum in animo sit, facere eum simpliciter, quod spe pacis non frustraretur: ipsos petere, quam primum dimittantur ad regem: eum quoque bellum parare debere. Dimissi nunciant adesse certamen. Ille quidem confestim Mazæum cum tribus equitum millibus ad itinera quæ hostis petiturus erat, occupanda, præmisit.

CAPVT XXVII.

ARGVMENTVM.

Alexander composito agmine pergit ad hostem. Mazæus iter explorat. Darij copiæ recensentur.

ALexander, corpori vxoris eius, iustis persolutis, omnique grauiore comitatu intra eadem munimenta cum modico præsidio relicto, ad hostem contendit. Duo cornua diuiserat peditum

ditum, vtrimque lateri equite circumdato. Impedimenta ſequebantur agmen pręmiſſum. Deinde cum Scythis equitibus Menidam iubet explorare, vbi Darius eſſet. At ille cum Mazæus haud procul conſediſſet, non auſus vltra procedere, nihil aliud quam fremitum hominum, hinnitumq; equorum exaudiſſe nunciat. Mazæus quoque conſpectis procul exploratoribus, in caſtra ſe recepit, aduentus hoſtium nuncius. Igitur Darius, qui in patentibus campis decernere optabat: armari militem iubet, aciemque diſponit. In leuo cornu Bactriani ibant equites mille admodum, Dahæ totidem, & Arachoſij Suſianique quatuor millia explebant. Hos centum falcati currus ſequebantur. Proximus quadrigis erat Beſſus cum VIII. millibus equitum item Bactrianis. Maſſagetæ, II. millibus agmen eius claudebant, pedites his plurium gentium non immixtos, ſed ſuæ quiſque nationis iunxerant copias. Perſas deinde cum Mardis Sogdianiſque Ariobarzanes & Oriobates ducebant, illi partibus copiarum, Orſines ſummę præerat, à VII. Perſis oriundus, ad Cyrum quoque nobiliſsimum regem originem ſui referens. Hos aliæ gentes ne ſocijs quidem ſatis notæ ſequebantur. Poſt quas quinquaginta quadrigas Phradatès magno Caſpianorum agmine antecedebat. Indi, ceteriq; rubri maris accolæ, nomina verius quam auxilia, poſt currus erant. Claudebatur hoc agmen alijs falcatis curribus, quis peregrinum militem adiunxerat. Hunc Armenij, quos minores appellant Armenios, Babylonij, vtroſque Belitæ, & qui montes Coſſæorum incolebant, ſequebantur. Poſt hos ibant Cortuæ, gentes quidem Euboicæ, Medos quondam

 dam

dam secuti, sed iam degeneres, & patrij moris ignari. Applicauerant his Phrygas & Cataonas. Parthienorum deinde gens, incolentiũ terras, quas nunc Parthi Scythia profecti tenent, claudebant agmen. Hæc sinistri cornus acies fuit. Dexterum tenebat natio maioris Armeniæ, Cadusijque & Cappadoces, & Syrij ac Medi. his quoque falcati currus quinquaginta erant. Summa totius exercitus equites XLV. millia, pedestris acies CC. millia expleuerat. Hoc modo instructi, decem stadia procedunt: iussique subsistere, armati hostem expectabant.

CAPVT XXVIII.

ARGVMENTVM.

Panicus timor militem Alexandri ex vana speciali inuadit, quam sua prudentia rex excussit.

ALexandri exercitum pauor, cuius causa non suberat, inuasit: quippe lymphati trepidare cœperunt, omnium pectora occulto metu percurrente. Cæli fulgor tempore æstiuo ardenti similis internitens, ignis præbuit speciẽ, flammasque ex Darij castris splendere velut latis tenderent præsidijs credebant. Quod si perculsis Mazæus, qui præsidebat itineri, superuenisset, ingens clades accipi potuit. Nunc, dum ille segnis in eo, quem occupauerat, tumulo sedet, contentus non lacessi, Alexander cognito pauore exercitus, signum vt consisterent dari, ante ipsos arma deponere, ac leuare corpora iubet, admonens, nullam subiti causam esse terroris,

roris, hostem procul stare. Tandem compotes sui, pariter arma & animos recepere nec quicquam ex præsentibus tutius visum est, quam in eodem loco castra munire.

CAPVT XXIX.

ARGVMENTVM.

Mazæus cum Persis collem deserit, quem Macedo occupat, atque ibi castra ponit, vnde & aciem hostium prospicit, fluctuat animo, de pugna ratione deliberat, vnus contra omnes aperto campo, claro sole, non noctu more latronum in tenebris pugnandum statuit.

POstero die Mazæus, qui cum dilectis equitum in edito colle, ex quo Macedonum prospiciebantur castra, consederat, siue metu, siue quia speculari modo iussus erat, ad Darium rediit. Macedones eum ipsum collem quem deseruerat, occupauerunt, nam & tutior planitie erat, & inde acies hostium, quæ in campo explicabatur, conspici poterat. Sed caligo, quam circa humidi effuderant montes, vniuersam quidem rei faciem non abstulit, ceterùm agminum discrimina, atque ordinem prohibuit perspici. Multitudo inundauerat campos, fremitusq; tot millium etiam procul stantium aures impleuerat. Fluctuare animo rex, & modò suum, modò Parmenionis consilium sera existimatione perpendere: quippe eò ventum erat, vnde recipi exercitus nisi victor, aut sine clade non posset. Itaque dissimulato pauore mercenarium equitem ex

rum assecutus agmen refugientiũ ad suos, alios cecidit, cepit alios, equitesq; præmisit simul speculatum, simul vt ignem quo Barbari cremauerant vicos, extinguerẽt, quippe fugiẽtes raptim tectis aceruisque frumẽti iniecerant flãmas, quæ cũ in summo hæsissent, ad inferiora nondum penetrauerant. Extincto igitur igne, plurimum frumenti repertum est, copia aliarum quoq; rerum abundare cœperunt. Ea res ipsa militi ad persequendum hostem animum incendit: quippe vrente & populante eo terram, festinandum erat, ne incendio cuncta præriperet. In rationem ergo necessitas versa: quippe Mazæus qui ante per otium vicos incenderat, iam fugere contentus, pleraq; inuiolata hosti reliquit. Alexander haud longius centum quinquaginta stadijs Darium abesse compererat. Itaque ad satietatem quoq; copia commeatuum instructus, quatriduo in eodem loco substitit.

CAPVT XXV.

ARGVMENTVM.

Darij insidiatrices litteræ deprehensæ. Mors vxoris Darij, & nuncius de ea ad Darium. Darij lachrymæ & precatio pro Alexandro casto & regio iuuene.

INterceptæ deinde Darij literæ sunt, quibus Græci milites solicitabantur, vt regem aut interficerent, aut proderent: dubitauitque an eas pro cõcione recitaret, satis confisus Græcorum quoque

quoque erga ſe beneuolentiæ ac fidei. Sed Parmenio terruit, non eſſe talibus promiſsis imbuendas aures militum, patere vel vnius inſidijs regem: nihil nefas eſſe auaritiæ. Secutus conſilij autorem, caſtra mouit. Iter facienti Spado ex captiuis qui Darij vxorem comitabantur, deficere eam nunciat, & vix ſpiritum ducere. Itineris continui labore, animique ægritudine fatigata, inter ſocrus & virginum filiarum manus collapſa erat, deinde & extincta. Id ipſum nuncians alius ſuperuenit. Et rex haud ſecus quàm ſi parentis mora nunciata eſſet, crebros edidit gemitus, lachrymiſque obortis quales Darius profudiſſet, in tabernaculum, in quo mater erat Darij, defuncto aſsidens corpori, venit. Hic verò renouatus eſt mœror, vt proſtratam humi vidit, recenti malo priorum quoq; admonitam, receperat in gremium adultas virgines, magna quidem mutui doloris ſolatia, ſed quibus ipſa deberet eſſe ſolatio. In conſpectu erat nepos paruulus, ob id ipſum miſerabilis, quòd nondum ſentiebat, calamitatem maxima ex parte ad ipſum redundantem. Crederes Alexandrũ inter ſuas neceſsitudines flere, & ſolatia nõ adhibere, ſed quærere. Cibo certè abſtinuit, omnemque honorem funeri patrio Perſarum more ſeruauit, dignus Hercule, qui nunc quoq; tantæ & manſuetudinis, & continentiæ ferat fructum. Semel omnino eam viderat, quo die capta eſt, nec vt ipſam, ſed vt Darij matrem videret: eximiamque pulchritudinem, formæ eius non libidinis habuerat inuitamentum, ſed gloriæ. E ſpadonibus, qui circa reginam erant, Tyriotes inter trepidationem lugentium elapſus, per eam portam, quæ quia ab hoſte auerſa erat,

leuius custodiebatur, ad Darij castra peruenit; exceptusq; à vigilibus in tabernaculum regis perducitur, gemens, & veste lacerata: quem vt conspexit Darius, multiplici doloris expectatione commotus, & quid potissimum timeret incertus, *Vultus*, inquit, *tuus, nescio quod ingens malum præfert. sed caue miseri hominis auribus parcas. didici enim esse infelix, & sæpè calamitatis solatium est, nosse sortem suam. Num, quod maximè suspicor, & loqui timeo, ludibria meorum nunciaturus es mihi, & (vt credo) ipsis quoque omni tristiora supplicio?* Ad hæc Tyriotes, *istud quidem procul abest*, inquit, *Quantuscunque enim reginis honos ab ijs, qui paret, haberi potest, tuis à victore seruatus est: sed vxor tua paulò ante excessit è vita.* Tum verò non gemitus modò, sed etiam eiulatus totis castris exaudiebatur: nec dubitauit Darius, quin interfecta esset, quia nequisset contumeliam perpeti. Exclamatque amens dolore: *Quod ego tantum nefas commisi Alexander? quem tuorum propinquorum necaui, vt hanc vicem sæuitia mea reddas? odisti me non quidem prouocatus. Sed finge iustum intulisse bellum, cum fœminis ergò agere debueras?* Tyriotes affirmare per deos patrios, nihil in eam grauius esse consultum. Ingemuisse etiam Alexandrum morti, & non parcius fleuisse, quàm ipse lacrymaretur. Ob hæc ipsa amantis animus in solicitudinem, suspicionemque reuolutus est, desiderium captiuæ profectò à consuetudine stupri ortum esse coniectans. Submotis igitur arbitris, vno duntaxat Tyriote retento, iam non flens, sed suspirans: *Vides ne in te Tyriote locum*

cum

cum mendacio non esse? Tormenta iam hic erunt, sed ne exspectaueris, per deos, si quid tibi tui regis reuerentiæ est: num quod & scire expeto, & quærere pudet, ausus & dominus, & iuuenis? Ille quæstioni corpus offerre, deos testes inuocare, castè sanctèque habitam esse reginam. Tandem, vt fides facta est, vera esse quæ affirmaret Spado; capite velato diu fleuit, manantibusque adhuc lacrymis, veste ab ore reiecta, ad cælum manus tendens, *D ; patrij* (inquit) *primum mihi stabilite regnum: deinde si de me iam transactum est? precor ne quis potius Asiæ rex sit, quàm iste tam iustus hostis, tam misericors victor.*

CAPVT XXVI.

ARGVMENTVM.

Vltima Darij legatio ad Alexandrum de pace. Parmenionis consilium ad pacem inclinans propter aurum. Alexandri regia sponsio se non esse mercatorem, questus de insidijs, Dario indicit bellum.

ITaque quanquā frustra pace bis petita, omnia in bellum consilia conuerterat? victus tamen continentia hostis, ad nouas pacis conditiones ferendas, decem legatos cognatorū principes misit: quos Alexander concilio aduocato introduci iussit, è quib. maximus natu; *Dariū*, inquit, *vt pacē à te iā tertio peteret, nulla vis subegit, sed iustitia & cōtinentia tua expreßit. Matrē, cōiugē,*

Ante oculos ...

liberosque eius, nisi quod sine illo sunt, captos esse non sensimus, pudicitiæ, earum quæ supersunt curam, haud secus quam parens agens, reginas appellas, speciem pristinæ fortunæ retinere pateris. Vultum tuum video, qualis Darij fuit cum dimitteremur ab eo: & ille tamen vxorem, tu hostem luges. Iam in acie staret, nisi cura te sepulturæ eius moraretur. Et quid mirum est, si tam ab amico animo pacem petit? Quid opus est armis, inter quos odia sublata sunt? antea imperio tuo finem destinabat Alyn amnem, qui Lydiam terminat: nunc quicquid inter Hellespontum & Euphratem est, in dotem filiæ offert. Tibi tradit Ochum filium, quem habet, pacis & fidei obsidem retine. Matrem & duas virgines filias redde, pro tribus corporibus XXX. millia talentum auri precatur accipias. Nisi moderationem animi tui notam haberem, non dicerem hoc esse tempus, quo pacem nō dare solum, sed etiam occupare deberes. Respice quantum post te reliqueris, intuere quantum petas. Periculosum est prægraue imperium, difficile est, continere quod capere non possis. Vides ne vt nauigia quæ modum excedunt, regi nequeant? nescio an Darius ideo tam multa amiserit, quia nimiæ opes magnæ iacturæ locum faciunt, Facilius est quædam vincere, quàm tueri. Quàm hercule expeditius manus nostræ rapiunt, quàm continent? ipsa mors vxoris Darij admonere potest, minus iam misericordiæ tuæ licet, quam licuit. Alexander legatis excedere tabernaculo iussis, quid placeret, ad consilium refert. Diu nemo quid sentiret,

ret, dicere ausus est, incerta regis voluntate. Tandem Parmenio, *Ante suasissem, ait, vt captiuos apud Damascum redimentibus redderes, ingentem pecuniam potuisse redigi ex ijs, qui multi vincti virorum fortium occuparent manus. Et nunc magnoperè censerem, vt vnam anum, & duas puellas, itinerum agminumque impedimenta, XXX. M. talentum auri permutet. Optimum regnum occupari posse, conditione, non bello, nec quemquam alium inter Istrum & Euphratem, possedisse terras ingenti spatio interualloq; desertas. Macedoniam potius respiceres, quàm Bactra & Indos intuereris.* Ingrata oratio regi fuit. Itaque vt finem dicendi fecit, *Et ego,* (inquit) *pecuniam quam gloriam mallem, si Parmenio essem, nunc Alexander, de paupertate securus sum, & me non mercatorem memini, sed regem. Nihil quidem habeo venale, sed fortunam meam vtique non vendo. Captiuos si placet reddi, honestius dono dabimus, quam pretio remittemus.* Introductis deinde legatis, ad hunc modum respondit. *Nunciate Dario, me, quæ fecerim clementer & liberaliter, non amicitiæ eius tribuisse, sed naturæ meæ. Bellum cum captiuis & fœminis gerere non soleo: Armatus sit oportet, quem oderim. Quod si saltem pacem bona fide peteret, deliberarem forsitan an darem. Verum enimuero cum modò milites meos litteris ad proditionem, modò amicos ad perniciem meam pecunia solicitet, ad internecionem mihi persequendus est, non vt iustus hostis, sed vt percussor veneficus. Conditiones verò pacis*

quas fertis, si accepero, victorem eum faciunt. Quæ post Euphratem sunt, liberaliter donat. Vbi igitur me affamini? nempe vltra Euphratem sum. Summum ergo dotis, quam promittit, terminum castra mea transeunt. Hinc me depellite, vt sciã vestrum esse quod ceditis. Eadem liberalitate dat mihi filiam suam: nempe quam scio alicui seruorum eius nupturam. Multum verò mihi præstat, si me Mazæo generum præponit. Ite, nunciate regi vestro, & quæ amisit, & quæ adhuc habet, præmia esse belli. Hoc regente vtriusque terminos regni, id quemque habiturum, quod proximæ lucis assignatura fortuna est. Legati respondent, cum bellum in animo sit, facere eum simpliciter, quod spe pacis non frustraretur: ipsos petere, quam primum dimittantur ad regem: eum quoque bellum parare debere. Dimissi nunciant adesse certamen. Ille quidem confestim Mazæum cum tribus equitum millibus ad itinera quæ hostis petiturus erat, occupanda, præmisit.

CAPVT XXVII.

ARGVMENTVM.

Alexander composito agmine pergit ad hostem. Mazæus iter explorat. Darij copiæ recensentur.

ALexander, corpori vxoris eius iustis persolutis, omnique grauiore comitatu intra eadem munimenta cum modico præsidio relicto, ad hostem contendit. Duo cornua diuiserat peditum

ditum, vtrimque lateri equite circumdato. Impedimenta sequebantur agmen præmissum. Deinde cum Scythis equitibus Menidam iubet explorare, vbi Darius esset. At ille cum Mazæus haud procul consedisset, non ausus vltra procedere, nihil aliud quam fremitum hominum, hinnitumq; equorum exaudisse nunciat. Mazæus quoque conspectis procul exploratoribus, in castra se recepit, aduentus hostium nuncius. Igitur Darius, qui in patentibus campis decernere optabat: armari militem iubet, aciemque disponit. In leuo cornu Bactriani ibant equites mille admodum, Dahæ totidem, & Arachosij Susianique quatuor millia explebant. Hos centum falcati currus sequebantur. Proximus quadrigis erat Bessus cum VIII. millibus equitum item Bactrianis. Massagetæ, II. millibus agmen eius claudebant, pedites his plurium gentium non immixtos, sed suæ quisque nationis iunxerant copias. Persas deinde cum Mardis Sogdianisque Ariobarzanes & Oriobates ducebant, illi partibus copiarum, Orsines summæ præerat, à VII. Persis oriundus, ad Cyrum quoque nobilissimum regem originem sui referens. Hos aliæ gentes ne socijs quidem satis notæ sequebantur. Post quas quinquaginta quadrigas Phradates magno Caspianorum agmine antecedebat. Indi, ceteriq; rubri maris accolæ, nomina verius quam auxilia, post currus erant. Claudebatur hoc agmen alijs falcatis curribus, quis peregrinum militem adiunxerat. Hunc Armenij, quos minores appellant Armenios, Babylonij, vtrosque Belitæ, & qui montes Cossæorum incolebant, sequebantur. Post hos ibant Cortuæ, gentes quidem Euboicæ, Medos quondam

dam

dam secuti, sed iam degeneres, & patrij moris ignari. Applicauerant his Phrygas & Cataonas. Parthienorum deinde gens, incolentiū terras, quas nunc Parthi Scythia profecti tenent, claudebant agmen. Hæc sinistri cornus acies fuit. Dexterum tenebat natio maioris Armeniæ, Cadusijque & Cappadoces, & Syrij ac Medi. his quoque falcati currus quinquaginta erant. Summa totius exercitus equites XLV. millia, pedestris acies CC. millia expleuerat. Hoc modo instructi, decem stadia procedunt; iussique subsistere, armati hostem expectabant.

CAPVT XXVIII.

ARGVMENTVM.

Panicus timor militem Alexandri ex vana spe cæli inuadit, quam sua prudentia rex excussit.

ALexandri exercitum pauor, cuius causa non suberat, inuasit: quippe lymphati trepidare cœperunt, omnium pectora occulto metu percurrente. Cæli fulgor tempore æstiuo ardenti similis internitens, ignis præbuit speciē, flammasque ex Darij castris splendere velut latis tenderent præsidijs credebant. Quod si perculsis Mazæus, qui præsidebat itineri, superuenisset, ingens clades accipi potuit. Nunc, dum ille segnis in eo, quem occupauerat, tumulo sedet, contentus non lacessi, Alexander cognito pauore exercitus, signum vt consisterent dari, ante ipsos arma deponere, ac leuare corpora iubet, admonens, nullam subiti causam esse terroris,

roris, hostem procul stare. Tandem compotes sui, pariter arma & animos recepere nec quicquam ex praesentibus tutius visum est, quam in eodem loco castra munire.

CAPVT XXIX.

ARGVMENTVM.

Mazaeus cum Persis collem deserit, quem Macedo occupat, atque ibi castra ponit, vnde & aciem hostium prospicit, fluctuat animo, de pugnae ratione deliberat, vnus contra omnes aperto campo, claro sole, non noctu more latronum in tenebris pugnandum statuit.

POstero die Mazæus, qui cum delectis equitum in edito colle, ex quo Macedonum prospiciebantur castra, consederat, siue metu, siue quia speculari modo iussus erat, ad Darium rediit. Macedones eum ipsum collem quem deseruerat, occupauerunt. nam & tutior planitie erat, & inde acies hostium, quæ in campo explicabatur, conspici poterat. Sed caligo, quam circa humidi effuderant montes, vniuersam quidem rei faciem non abstulit, ceterùm agminum discrimina, atque ordinem prohibuit perspici. Multitudo inundauerat campos, fremitusq; tot millium etiam procul stantium aures impleuerat. Fluctuare animo rex, & modò suum, modò Parmenionis consilium sera existimatione perpendere: quippe eò ventum erat, vnde recipi exercitus nisi victor, aut sine clade non posset. Itaque dissimulato pauore mercenarium equi-

 tem ex

tem ex Peonia præcedere iubet. Ipse phalangem (sicut antea dictum est) in duo cornua extenderat. Vtrumque cornu equites tegebant. Iamque nitidior lux, discussa caligine, aciem hostium ostenderat. Et Macedones siue alacritate, siue tædio expectationis, ingentem pugnantium more edidere clamorem. Redditus & à Persis, nemora vallesque circumiectas terribili sono impleuerat. Nec iam contineri Macedones poterãt, quin cursu quoque ad hostem contenderent. Melius adhuc ratus Alexander in eodem tumulo castra munire, vallum iaci iussit: strenuèq; opere perfecto, in tabernaculum, ex quo tota acies hostium conspiciebatur, secessit. Tum verò vniuersa futuri discriminis facies in oculis erat, armis insignibus equi virique splendebant, & omnia interiore cura præparari: solicitudo Prætorum agmina sua interequitantium ostendebatur, ac pleraque inania sicut fremitus hominum, equorum hinnitus, armorum internitentium fulgor, solicitam expectatione mentem turbauerant. ¶ Igitur siue dubius animi, siue vt suos experiretur, concilium adhibet, quod optimum factu esset exquirens. Parmenio peritissimus inter duces artium belli, furto non prœlio opus esse censebat: *intempesta nocte opprimi posse hostes, discordes moribus & linguis: ad hæc & somno & improuiso periculo territos, quando in nocturna trepidatione coituros? At interdiu primùm terribiles occursuras facies Scytiarum, Bactrianorúmque: hirta illis ora, & intonsas comas esse: Præterea eximiam vastorum magnitudinem corporum: vanis & inanibus, militẽ magis, quam iustis formidinis caussis moueri: dein-*

de inde tantam multitudinem circumfundi paucioribus posse. Non in Cilicia angustijs & inuiis callibus, sed in aperta & lata planitie dimicandum fore. Omnes ferme Parmenioni assentiebantur. Polypercon haud dubiè in eo consilio positam victoriam arbitrabatur: quem intuens rex (namque Parmenionem nuper acrius quàm vellet increpatum, rursus castigare non sustinebat) *Latrunculorum,* inquit, *& furum illa solertia est, quam praitis mihi: quippe illorum votum vnicum est, fallere. Mea verò gloriæ semper aut absentiam Darij, aut angustias locorum, aut furtum noctis obstare non patiar. palam luce aggredi certum est. Malo me fortunæ pœniteat, quam victoriæ pudeat. Ad hæc illud quoque accedit. Vigilias agere Barbaros, & in armis stare, vt ne decipi quidem possint. Itaque ad prælium vos parate.* Sic incitatos, ad corpora curanda dimisit.

CAPVT XXX.

ARGVMENTVM.

Vtriusque regis suprema noctis, quæ pugnam præcessit, solicitudo explicatur.

DArius id quod Parmenio suaserat, hostem facturum esse coniectans, frenatos equos stare; magnamq; exercitus partem in armis esse, ac vigilias intentiore cura seruari iusserat. Ergo ignibus tota eius castra fulgebant. Ipse cum ducibus propinquisque agmina in armis stantiũ circuibat. Solem Mithren, sacrumq; & æternũ inuocans ignẽ, vt illis dignam vetere gloria, maio-

maiorumque monumentis fortitudinem inspirarent. Et profectò si qua diuinæ opis auguria humana mente conspici possent, deos stare secum: illos nuper Macedonum animis subitam incussisse formidinem: adhuc lymphatos ferri agique, arma facientes. Expetere præsides Persarum imperij debitas à vecordibus pœnas: nec ipsum ducem saniorem esse: quippe ritu ferarum prędam modò quam expeteret, intuentem, in perniciem quæ ante prædam posita esset, incurrere. Similis apud Macedones quoque solicitudo erat, noctemque velut in eam certamine edicto metu egerunt. Alexander non aliàs magis territus, ad vota & preces Aristandrum vocari iubet. Ille in candida veste verbenas manu præferens capite velato, præibat preces regi, Iouem Mineruamque & Victoriam propitianti. Tunc quidem sacrificio ritè perpetrato, reliquum noctis acquieturus in tabernaculum rediјt. Sed nec somnum capere, nec quietem pati poterat. modò è iugo montis aciem in dexterum Persarum cornu dimittere agitabat, modò recta fronte concurrere hosti; interdum hæsitare an potius in læuum detorqueret agmen. tandem grauatum animi anxietate corpus altior somnus oppressit.

CAPVT

CAPVT XXXI.

ARGVMENTVM.

Alexander alto somno pressus, & à Parmenione excitatus, caussas tam securæ quietis reddit, signum dari ad pugnam iubet, duces ad sua munia obeunda dimittit.

IAmque luce orta duces ad accipienda imperia conuenerant, insolito circa prætorium silentio attoniti: quippe alias accersere ipsos, & interdum morantes castigare assueuerat, tunc ne vltimo quidem rerum discrimine excitatum esse mirabantur: & non somno quiescere, sed pauore marcere credebant, non tamen quisquã ex custodibus corporis intrare tabernaculum audebat, & iam tempus instabat, nec miles iniussu ducis aut arma capere poterat, aut in ordines ire. Diu Parmenio cunctatus, cibum vt caperent ipsi, pronunciat. Iamque exire necesse erat. tunc demum intrat tabernaculum, sæpiusq; nomine compellatum, cum voce non posset, tactu excitauit. *Multa lux*, inquit, *est. Instructam aciem hostis admouit, tum miles adhuc inermis expectat imperium. Vbi est vigor ille animi tui? nempe excitare vigiles soles.* Ad hæc Alexander, Credes ne me prius somnum capere potuisse, quàm exonerarem animum solicitudine, quæ quietem morabatur? Signumque pugnæ tuba dari iussit. Et cùm in eadem admiratione Parmenio perseueraret, quod solutum securis somnum cepisse dixisset. *Minime*, inquit, *mirum est.*

Ige

Ego enim cum Darius terram vreret, vicos exscinderet, alimenta corrumperet, potens mei non eram. Nunc vero quid metuam, cùm acie decernere paret? Hercule, votum meum impleuit, sed huius quoque consilij ratio postea reddetur. Vos ite ad copias quibus quisque præestis, ego iam adero, & quid fieri velim, exponam. Raro admodum admonitu amicorum, cum metus discriminis erat, vti solebat, tunc quoque munimento corporis sumto, processit ad milites.

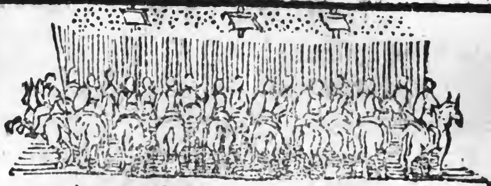
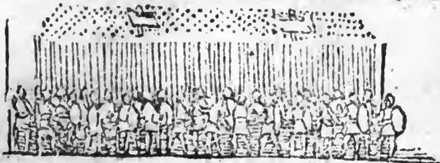
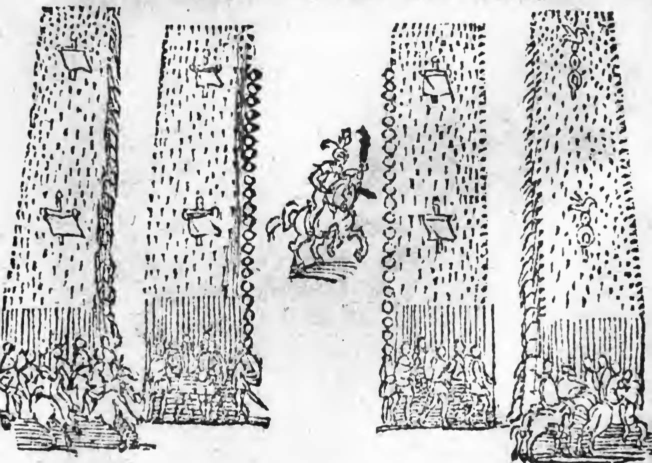
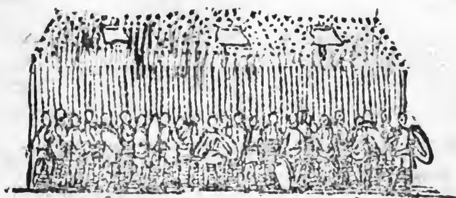
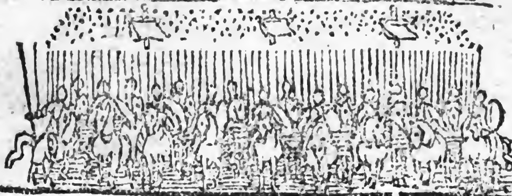
CAPVT XXXII.

ARGVMENTVM.

Alexander sola vultus hilaritate militem excitat ad spem victoriæ, copias in duo cornua dispertit, singulis duces præficit, alis equitum latera firmat, subsidia opportunè collocat, aciem versatilem facit, impedimenta in colle seponit, ipse dextro, Parmenio sinistro cornu praeest.

HAud aliàs tam alacrem viderant regem: & vultu eius interrito, certam spem victoriæ augurabantur: atq; ille proruto vallo exire copias iubet, aciemq; disponit. In dextero cornu locati sunt equites, quos agema appellabant. Præerat his Clytus, cui iunxit Philotæ turmas, ceterosque præfectos equitum lateri eius applicauit. Vltima Meleagri ala stabat, quam Phalanx sequebatur. Post Phalangem Argyraspides erant His Nicanor Parmenionis filius præerat, in subsidijs cum manu sua Cenos; post eum Orestæ, Lyncestæq;. Post illos Polypercon dux peregrini

grini militis. Huius agminis Amyntas princeps erat. Phaligus Balacros regebat, in societatem nuper ascitos. Hæc dexteri cornus facies erat. In læuo Craterus Peloponnesium equites habebat, Acheorumq; & Locrensium & Maleωn turmis sibi adiunctis. hos Thessali equites claudebant, Philippo duce, peditum acies equitatu tegebatur: frons læui cornus hæc erat. Sed ne circuiri posset à multitudine, vltimum agmen valida manu cinxerat. Cornua quoq; subsidijs firmauit, non recta fronte, sed à latere positis: vt si hostis circumuenire aciem tentasset, parata pugnæ forent. Hic Agriani erant, quibus Attalus præerat, adiunctis sagittarijs Cretensibus. Vltimos ordines auertit à fronte, vt totam aciem orbe muniret: Illyrij hi erant adiuncto milite mercede conducto. Thracas quoque simul obiecerat leuiter armatos: adeoq; aciem versabilem posuit, vt qui vltimi stabant, ne circuirentur, verti tamen, & in frontem circumagi possent. Itaque non prima quàm latera, non latera munitiora fuere quam terga. His ita ordinatis præcepit, vt si falcatos currus cum fremitu Barbari emitterent, ipsi laxatis ordinibus impetum incurrentium silentio exciperent, haud dubius sine noxa transcursuros, si nemo se opponeret. Sin autem sine fremitu immisissent, eos ipsi clamore terrerent, pauidosque equos telis vtrinque suffoderent. Qui cornibus præerant, extendere ea iussi, ita vt nec circumuenirentur si artius starent, nec tamen intimam aciem exinanirent. Impedimenta cum captiuis, inter quos mater liberique Darij custodiebantur, haud procul acie in edito colle constituit, modico præsidio

dio relicto. Leuum cornu, sicut alias, Parmenioni tuendum datum. Ipse in dextro stabat.

CAPVT XXXIII.

ARGVMENTVM.

Ante prælium Bion transfuga nunciat Alexandro tribulos ab hoste esse humi defossos contra equitatum. Alexander interequitat ordines, & singulos hortatur ad prælium.

NOndum ad teli iactum peruenerant, cum Bion quidam transfuga, quanto maximo cursu potuerat, ad regem peruenit, nuntians murices ferreos in terram defodisse Darium, quà hostem equites emissurum esse credebat: notatumque certo signo locum, vt fraus euitari à suis posset. Asseruari transfuga iusso, duces conuocat, expositoque quod nunciatum erat, monet vt regionem monstratam declinent, equitemque periculum edoceant. Ceterū hoc tantus exercitus exaudire non poterat, vsum aurium intercipiente fremitu duorum agminum. Sed in conspectu omnium duces & proximum quemque interequitans alloquebatur. *Emensis tot terras, in spem victoriæ, de qua dimicandum foret, hoc vnum superesse discrimen. Granicum hic amnem, Ciliciaq; montes, & Syriam Aegyptúmq; prætereuntibus raptas, ingentia spei gloriæq; incitamenta referebat: reprehensos ex fuga Persas pugnaturos, quia fugere non possent: tertium diem iam metu exangues, armis suis oneratos, in eodem vestigio habere: nullum despe-*

rationis illorum maius indicium esse, quàm quòd vrbes, quòd agros suos vrerent, quicquid non corrupissent, hostium esse confessi. Nomina modò vana gentium ignotarum ne extimescerent. neq; enim ad belli discrimen pertinere, qui ex his Scythæ, quiue Cadusij appellentur. Ob id ipsum, quòd ignotissent, ignobiles esse. Nunquam ignorari viros fortes, at imbelles ex latebris suis erutos, nihil præter nomina afferre. Macedones virtute assecutos, ne quis toto orbe locus esset, qui tales viros ignoraret. Intuerentur Barbarorum inconditum agmen. Alium nihil præter iaculum habere, alium funda saxa librare, paucis iusta arma esse: Itaque illinc plures stare, hinc plures dimicaturos. Nec postulare se vt fortiter capesserent prælium, ni ipse ceteris fortitudinis fuisset exemplum: se ante prima signa dimicaturum: pro se spondere quot cicatrices, totidem corporis decora. scire ipsos, vnum penè se prædæ communis exortem, in illis colendis ornandisq; vsurpare victoriæ præmia. Hæc se fortibus viris dicere. Si qui dissimiles eorum essent, illa fuisse dicturum, peruenisse eos, vnde fugere non possent: tot terrarum spacia emensis, tot amnibus montibúsque post tergum obiectis, iter in patriam & penates manu esse faciendum. Sic duces, sic proximi militum instincti sunt.

CAPVT

CAPVT XXXIV.

ARGVMENTVM.

Darius sublimis curru prolixa oratione hortatur suos ad prælium, contemnit paucitatem hostiũ, omnia sibi fauere, locum, equitatum, copias instructißimas, fugæ quoque hosti (non sibi) præclusos aditus. Rogat postremò Indigetes Deos, vt adesse præliantibus velint, & Persarum regnum tueri.

DArius in læuo cornu erat, magno suorum agmine, dilectis equitum peditumque stipatus: contempseratque paucitatem hostis, vanam aciem esse extentis cornibus ratus. Ceterũ sicut curru eminebat, dextera læuaque ad circumstantium agmina oculos manusq; circumferens. *Terrarũ,* inquit, *quas Oceanus hinc alluit, illinc claudit Hellespontus, paulò ante domini, iã non de gloria, sed de salute, & (quod saluti præponitis) libertate pugnandum est. hic dies imperiũ, quo nulla amplius vidit ætas, aut constituet, aut finiet, apud Granicum minima virium parte cum hoste certauimus. In Cilicia victos Syria poterat excipere. Magna munimenta regni Tigris atque Euphrates erant. Ventum est eo, vnde pulsis ne fugæ quidem locus est. Omnia tam diutino bello exhausta post tergum sunt. Nõ incolas suos vrbes, non cultores habent terræ. Coniuges quoque & liberi sequuntur hanc aciem; parata hostibus præ-*

da, nisi pro charissimis pignoribus corpora apponimus. Quod mearum fuit partium, exercitum, quem pene immensa planicies vix caperet, comparaui: equos, arma distribui: commeatus, ne tantæ multitudini deessent, prouidi: locum in quo acies explicari posset, elegi. Cetera in vestra potestate sunt. Audete modo vincere, famamque, infirmissimum aduersus fortes viros telum, contemnite. Temeritas est, quam adhuc pro virtute timuistis: quæ vbi primum impetum effudit, velut quædam animalia amisso aculeo torpet. Hi verò campi deprehendere paucitatem, quam Ciliciæ montes absconderant. Videtis ordines raros, cornua extenta, mediam aciem vanam, exhaustam. Nam vltimi, quos locauit auersos, terga iam præbent. obteri me hercule equorum vngulis possunt, etiam si nil præter falcatos currus emisero, & bello vicerimus, si vincimus prælio. Nam ne illis quidem ad fugam locus est. Hinc Euphrates, illinc Tigris prohibet inclusos: & quæ antea pro illis erant, in contrarium versa sunt. Nostrum mobile & expeditum agmen est, illud præda graue. Implicatos ergo spolijs nostris trucidabimus, eademque res & causa erit victoriæ, & fructus. Quod si quem è vobis nomen gentis mouet, cogitet Macedonum illius arma esse, non corpora. Multum enim sanguinem inuicem hausimus, & semper grauior in paucitate iactura est. Nam Alexander quantuscunque ignauis & timidis videri potest, vnum animal est, & si quid mihi creditis, temerarium & vecors, adhuc nostro pauore quàm sua virtute felicius. Nihil

autem

autem potest esse diuturnum, cui non subest ratio. Licet felicitas aspirare videatur, tamen ad vltimum temeritati non sufficit. Præterea breues & mutabiles vices rerum sunt, & fortuna numquam simpliciter indulget. Forsitan ita deorum fata ordinauerunt, vt Persarum imperium, quod secundo cursu per CCXXX. annos ad summum fastigium euexerant, magno motu concuterent magis quàm affligerent, admonerentque nos fragilitatis humanæ, cuius nimia in prosperis rebus obliuio est. Modo Græcis vltrò bellum inferebamus, nunc in sedibus nostris propulsamus illatum, iactamur inuicem varietate fortunæ. Videlicet imperium, quia mutuo affectamus, vna gens non capit. Ceterùm etiamsi spes non subesset, necessitas tamen stimulare deberet. Ad extrema peruentum est. Matrem meam, duas filias, Ochum in spem huius imperij genitum, illos principes, illam sobolem regiæ stirpis, duces vestros regum instar, vinctos habet: nisi quid in vobis, ipse ego maiore [redacted] parte captiuus sum. Eripite viscera mea ex vinculis, restituite mihi pignora, pro quibus ipse mori non recus[redacted]. Parentem, liberos (nam coniugem in illo carcere amisi) credite nunc omnes tendere ad vos manus, implorare patrios deos: opem vestram, misericordiam, fidem exposcere, vt compedibus, vt seruitute, vt precario victu ipsos liberetis. An creditis æquo animo ijs seruire, quorum reges esse fastidiunt? Video admoueri hostium aciem: sed quo propius discrimen accedo,

hoc minus his quæ dixi, possum esse contentus. Per ego vos deos patrios, æternumque ignem qui præfertur altaribus, fulgoremque solis intra fines regni mei orientis, per æternam memoriam Cyri, qui ademptum Medis Lydisque imperium primus in Persidem intulit, vindicate ab vltimo dedecore nomen gentemque Persarum. Ite alacres, & spiritus pleni, vt quam gloriam accepistis à maioribus vestris, posteris relinquatis. In dextris vestris iam libertatem, opem, spem futuri temporis geritis. Effugit mortem quisquis contempserit, timidissimum quemque consequitur. Ipse non patrio more solùm, sed etiam vt conspici possim, curru vehor: nec recuso quominus imitemini me, siue fortitudinis exemplum, siue ignauiæ fuero.

CAPVT XXXV.

ARGVMENTVM.

Alexander in Darium, hic in Alexandrum ducit agmen, in quem simul & falcatos currus non sine strage immittit. Mazæus Persa Alexandri impedimenta inuadit, quæ negligenda Alexander in præsens edicit. Prudentia Sysigambis laudatur.

INterim Alexander vt demonstratum à transfuga insidiarum locum circuiret, & Dario, qui læuum cornu tuebatur, occurreret, obliquum agmen incedere iubet. Darius quoque eodem suum obuertit, Besso admonito, vt Massage-

sagittas equites in læuum Alexandri cornu à latere inuehi iuberet. Ipse ante se falcatos currus habebat, quos signo dato vniuersos in hostem effudit. Ruebant laxatis habenis aurigæ, quo plures nondum satis prouiso impetu obtererent. Alios ergo hastæ multum vltra temonem eminentes, alios ab vtroque latere demissæ falces lacerauere. Nec sensim Macedones cedebant, sed effusa fuga turbauerant ordines. Mazæus quoque perculsis metum incussit mille equitibus ad diripienda hostis impedimenta circumuehi iussis, ratus captiuos quoque, qui simul asseruabantur, rupturos vincula, cum suos appropinquantes vidissent. Non fefellerat Parmenionem qui in læuo cornu erat. Properè igitur Polydamanta mittit ad regem, qui & periculum ostenderet, & quid fieri iuberet consuleret. Ille audito Polydamante, *abi, nuncia*, inquit, *Parmenioni, si acie vicerimus, non nostra solum nos recuperaturos, sed etiam quæ hostium sunt, occupaturos. Proinde non est quod virium quicquam subducat ex acie; sed vt me, vt Philippo patre dignum, contemto sarcinarum damno fortiter dimicet.* Interim Barbari impedimenta turbauerant, cæsisque plerisque custodum, captiui vinculis ruptis, quicquid obuium erat quo armari possent, corripiunt, & aggregati suorum equitibus, Macedones ancipiti circumuentos malo inuadunt, lætique circa Sysigambim, vicisse Darium, ingenti cæde prostratos hostes, ad vltimum etiam impedimentis exutos nunciant: quippe eandem fortunam vbique esse credebant, & victores Persas ad prædam discurrisse. Sysigambis hortantibus captiuis vt

animum à mœrore alleuaret, in eodem quo antea fuit, perseuerauit. Non vox vlla excidit ei, non oris color vultusue mutatus est, sed sedit immobilis, credo præcoqui gaudio verita irritare fortunam, adeò vt quid mallet, intuentibus eam fuerit incertum.

CAPVT XXXVI.

ARGVMENTVM.

Ad impedimenta Alexandri ingens certamen est, Menidas à Scythis fugatur, cui Aretes succurrit. Falcati currus cum aurigis præter paucos superati, vltimam tamen aciem Alexandri lacerant. Aretes à Bactrianis in fugam vertitur, qui triumphum ante victoriam canunt. Alexander dextrum cornu Darij inuadit, prope circumuentus, defenditur ab Agrianis, pugnatur vtrinque summa ope, summis viribus. Alexandro felix omen aquila obijcitur. Auriga Darij occiditur, lauo eius cornu in fugam verso, & ipse deliberat de fuga aut nece sibi inferenda, quam imminente Alexandro, fugæ postponit, quem persequitur Macedo, nec assequitur.

Amyntas

INter hæc Menidas præfectus equitum Alexandri, cum paucis turmis opem impedimentis laturus aduenerat, & incertum suo ne consilio an regis imperio. Sed non sustinuit Caucasiorum Scytharumq; impetum: quippe vix tentato certamine refugit ad regem, amissorum impe-

impedimentorum teſtis magis quàm vindex. Iam conſilium Alexandri vicerat dolor: & ne cura recuperandi ſua, militem à prœlio auerteret, non immerito verebatur. Itaque Aretem ducem haſtatorum, Sariſſophoros vocabant, aduerſus Scythas mittit. Inter hæc currus, qui circa prima ſigna turbauerant aciem, in Phalangem inuecti erant. Macedones confirmatis animis in medium agmen accipiunt. Vallo ſimilis acies erat. Iunxerant haſtas, & ab vtroque latere temerè incurrentium ilia ſuffodiebant. Circuire deinde currus, & propugnatores præcipitare cœperunt. Ingens ruina equorum aurigarumque aciem compleuerat. Hi territos regere non poterant, equi crebra iactatione ceruicum non iugum modo excuſſerant, ſed etiam currus euerterant. Vulnerati interfectos trahebant. Nec conſiſtere territi, nec progredi debiles poterant. Paucæ tamen euaſere quadrigæ, in vltimam aciem, ijs quibus inciderunt, miſerabili morte conſumtis. Quippe amputata virorum membra humi iacebant, & quia calidis adhuc vulneribus aberat dolor, trunci quoque & debiles, arma tamen non omittebant, donec multo ſanguine effuſo exanimati procumberent. Interim Aretes, Scytharum, qui impedimenta diripiebant, duce occiſo, grauius territis inſtabat. Superuenere deinde à Dario Bactriani, pugnæque vertere fortunam. Multi ergo Macedonum primo impetu obtriti ſunt, plures ad Alexandrum refugerunt. Tum Perſæ clamore ſublato, qualem victores ſolent edere, ferociter in hoſtem quaſi vbique profligatum incurrunt.

Alexander territos castigare, adhortari, prœlium, quod iam elanguerat, solus accendere: confirmatisque tandem animis ire in hostem iubet. Rarior acies erat in dextero cornu Persarum. namque inde Bactriani decesserant ad opprimenda impedimenta. Itaque Alexander laxatos ordines inuadit, & multa cæde hostium inuehitur. At qui in læuo cornu erant Persæ, spe posse eum includi, agmen suum à tergo dimicantis opponunt. Ingensq; periculum in medio hærens adisset, ni equites Agriani calcarib. subditis circumfusos regi Barbaros adorti essent, auersosq; cædendo in se obuerti coegissent. Turbata erat vtraque acies. Alexander & à frōte & à tergo hostem habebat, qui auerso ei instabant, ab Agrianis equitibus premebantur. Bactriani impedimentis hostium direptis reuersi, ordines suos recuperare non poterant. Plura simul abrupta à ceteris agmina. Vbicunq; alium alij fors miscuerat, dimicabāt. Duo reges iunctis prope agminibus prælium accendebāt. Plures Persæ cadebant, par ferme vtrinque numerus vulnerabatur. Curru Darius, Alexander equo vehebatur. Vtrunque delecti tuebantur, sui immemores: quippe amisso rege nec volebant salui esse, nec poterant, ante oculos sui quisque regis mortem occumbere ducebant egregium. Maximum tamen periculum adibant, qui maximè tuebantur: quippe sibi quisque cæsi regis expetebat decus. Ceterùm siue ludibrium oculorum, siue vera species fuit, qui circa Alexandrum erant, vidissese crediderunt paulum super caput regis placidè volantem aquilam, non sonitu armorum, non gemitu morientium territam. diuque circa equū Alexandri penden-

ti magis

ti magis quam volanti similis apparuit. Certè vates Aristander alba veste indutus, & dextera præferens lauream, militibus in pugnam intentis auem monstrabat, haud dubium victoriæ auspicium. Ingens ergo alacritas ac fiducia paulo ante territos accendit ad pugnam, vtique postquàm auriga Darij, qui ante ipsum sedens equos regebat, hasta transfixus est. Nec aut Persę, aut Macedones dubitauere, quin ipse rex esset occisus. Lugubri ergo vlulatu & incondito clamore gemituque totam ferè aciem adhuc æquo Marte pugnantium turbauere cognati Darij: & armigeri læuam tuentes in fugam effusi destituerant currum, quem à dextera parte stipati in medium agmen receperunt. Dicitur acinace stricto Darius dubitasse, an fugæ dedecus honesta morte vitaret. Sed eminens curru nondum omnem suorum aciem prœlio excedentem destituere erubescebat: dum inter spem & desperationem hæsitat, sensim Persæ cedebant, & laxauerant ordines. Alexander mutato equo, quippe plures fatigauerat, resistentium ora fodiebat, fugientium terga: Iamque non pugna, sed cędes erat, cùm Darius quoque currum suum in fugam vertit, hærebat in tergis fugientium victor. sed prospectum oculorum nubes pulueris, quæ ad cælũ ferebatur, abstulerat. Ergo haud secus quam in tenebris errabant, ad sonum notæ vocis, vt signum subinde coeuntes. Exaudiebant tamen strepitus habenarum, quibus equi currum vehentes identidem verberabantur: hæc sola fugientis vestigia excepta sunt.

CAPVT

CAPVT XXXVII.

ARGVMENTVM.

Parmenionis læuum cornu à Mazæo adeò vrgetur, vti fugam iam circumspectet, petit auxilium ab Alexandro, qui Darium fugientem persequebatur. Sistit agmen indignabundus. Mazæus intellecto Darium fugere, remittit pugnam, & ipse perculsus metu tergum vertit. Darius media nocte Arbela peruenit. Describitur inde clades & strages cadentium, fugientium, persequentium, & immensa hostium sitis.

AT in læuo Macedonum cornu, quod Parmenio (sicut ante dictum est) tuebatur, longè alia fortuna vtriusque partis res gerebatur, Mazæus cum omni suorum equitatu vehementer inuectus, vrgebat Macedonum alas. Iamque abundans multitudine aciem circumuehi cœperat. tum Parmenio equites nunciare iubet Alexandro, in quo discrimine ipsi essent: ni maturè subueniretur, non posse sisti fugam. Iam multum viæ processerat rex imminens fugientium tergis, cùm à Parmenione tristis nuncius venit: refrenare equos iussit, qui vehebantur; agmenque constitit; frendente Alexandro eripi sibi victoriam è manibus, & Darium felicius fugere, quàm sequi se. Interim ad Mazæum superati regis fama peruenerat. Itaque quanquam validior erat, tamen fortuna partium territus, perculsis languidius instabat. Parmenio igno-

rabat

rabat quidem caussam sua spõte pugnæ remisse, sed occasione vincendi strenuè est vsus. Thessalos equites ad se vocari iubet. *Ecquid videtis,* inquit, *istos, qui ferociter modo instabant, pedem referre, subito pauore perterritos? Nimirum nobis quoque regis nostri fortuna vicit: omnia Persarum eade strata sunt. quid cessatis? an ne fugientibus quidem pares estis?* Vera dicere videbatur, & spes languentes quoque erexerat: subditis calcaribus proruere in hostem: & illi iam non sensim, sed citato gradu recedebant; nec quicquam fugæ, nisi quod terga nondum verterant, deerat. Parmenio tamen ignarus quænam in dextro cornu fortuna regis esset, repressit suos. Mazæus dato fugæ spatio, non recto itinere, sed maiore, & ob id tutiore circuitu Tigrim superat, & Babylonem cum reliquijs deuicti exercitus intrat: Darius paucis fugæ comitibus ad Lycum amnem contenderat: quo traiecto dubitauit an solueret pontem: quippe hostem iam affore nunciabatur. Sed tot millia suorum, quæ nondum ad amnem peruenerant, ponte reciso, prædam hostis fore videbat. Abeuntem, cum intactum sineret pontem, dixisse constat, Malle insequentibus iter dare, quam auferre fugientibus. Ipse ingens spatium fuga emensus, media ferè nocte Arbela peruenit. Quis tot ludibria fortunæ, ducum, agminum, cædem multiplicem, deuictorum fugam, clades nunc singularum, nunc vniuersorum, aut animo assequi queat, aut oratione complecti? Propemodum seculi res in vnum illum diem fortuna cumulauit. Alij quà breuissimum patebat iter, alij diuersos saltus, & ignotos sequentibus calles petebant. Eques pedesq; confusi sine duce, armatis inermes, integris debiles

debiles implicabantur. Deinde misericordia in metum versa, qui sequi non poterant, inter mutuos gemitus deserebantur. Sitis præcipuè fatigatos & saucios exurebat, passimque omnibus riuis prostrauerant corpora, præterfluentem aquam hianti ore captantes: quam cum auidè turbidam hausissent, tendebantur extemplo præcordia premente limo, resolutisque & torpentibus membris, cum superuenisset hostis, nouis vulneribus excitabantur. Quidam occupatis proximis riuis diuerterant longius, vt quidquid occulti humoris vsquam manaret, exciperent. Nec vlla adeò arida & sicca lacuna erat, vt vestigantium sitim falleret. E proximis verò itineri vicis vlulatus senum, feminarumque exaudiebantur, barbaro ritu Darium adhuc regem clamantium.

CAPVT XXXIIX.

ARGVMENTVM.

Persæ per fugam Lyco mersi, tantum aquæ hauserunt, vti plerique nunquam amplius sitirent. Alexander suos cohibet porrò sequi volentes, parcerēt ferro, seruarent vires meliori fortunæ, vertitque aciem ad Parmenionem, quem laborare acceperat. ipse in ipso reditu vltimum incurrit periculum, quod sola virtute, fusis hostibus qui se conglobauerant, euasit. Parmenio interim & ipse vicit. Numerantur vtrinque cæsi, laudatur Alexander, & soli

soli propè victoria tribuitur, nec tacentur præcipui duces, Ephestio, Cænos, Perdiccas, Menides. Additur epiphonema, regem dignum tali milite, & militem tali rege.

ALexander (vt supra dictum est) inhibito suorum impetu, ad Lycum amnem peruenerat, vbi ingens multitudo fugientium onerauerat pontem, & plerique, cum hostis vrgeret, in flumen se præcipitauerant, grauesque armis, & prælio ac fuga defatigati, gurgitibus hauriebantur. Iamq; non pons modò fugientes, sed ne amnis quidē capiebat agmina sua improuidè subinde cumulantes, quippe vbi intrauit animos pauor, id solum metuunt, quod primum formidare cœperunt. Alexander instantib. suis, impunè abeuntem hostem permitteret sequi, hebetia esse tela, & manus fatigatas, tantoque cursu corpora exhausta, & præceps in noctem diei tempus causatus est: reuera de leuo cornu, quod adhuc in acie stare credebat, solicitus, reuerti ad ferendam opē suis statuit. Iamq; signa cōuerterat, cū equites à Parmenione missi illius quoq; partis victoriā nunciant. Sed nullū eo die maius periculū adijt, quam dū copias reducit in castra. Pauci eum & incompositi sequebantur ouantes victoria: quippe oēs hostes, aut in fugā effusos, aut in acie cecidisse credebant; cum repentè ex aduerso apparuit agmen equitum, qui primò inhibuere cursum, deinde Macedonum paucitate conspecta, turmas in obuios concitauerunt. Ante signa rex ibat dissimulato magis periculo quàm spreto. Nec defuit ei perpetua in dubijs rebus felicitas. Namque præfectum equitatus auidum certaminis, & ob id ipsum incautius

cautius in se ruentem, hasta transfixit. Quo ex equo lapso proximum, ac dein plures eodē telo confodit. Inuasere turbatos amici quoque, nec Persæ inulti cadebant. Quippe non vniuersæ acies, quam hæ tumultuariæ manus vehementius iniere certamen. Tandem barbari, cum obscura luce fuga tutior videretur esse, quam pugna, diuersi agminibus abiere. Rex extraordinario periculo defunctus incolumes suos reduxit in castra. Cecidere Persarum, quorum numerum victores inire potuerunt, millia XL. Macedonū minùs quàm CCC. desiderati sunt. Ceterùm hāc victoriam rex maiore ex parte virtuti suæ debuit. Animo, non (vt antea) loco vicit. Nam & aciem peritissimè instruxit, & promptissimè ipse pugnauit, & magno consilio iacturam sarcinarum impedimentorumq; contempsit, cum in ipsa acie summæ rei videret esse discrimen; dubioq; adhuc pugnæ euētu, pro victore se gessit: perculsos deinde hostes fudit: fugiētes, quod in illo ardore animi vix credi potest, prudētius quàm auidius persecutus est. Nam si parte exercitus adhuc in acie stante, instare cedentib: perseuerasset, aut sua culpa victus esset, aut aliena virtute vicisset. Iam si multitudinem equitū occurrentium extimuisset, victori aut fœdè fugiendum, aut miserabiliter cadendum fuit. Nec duces quidem copiarum sua laude fraudandi sunt, quippe vulnera quæ quisq; excepit, indicia virtutis sunt. Hephæstionis brachium hasta ictū est. Perdiccas, ac Cœnos & Menides sagittis propè occisi. Et si verè æstimare Macedones, qui tunc erant, volumus, fatebimur & regē talibus ministris, & illos tanto rege fuisse dignissimos.

Q. CVRTII RVFI HISTORIARVM MAGNI ALEXANDRI MACEDONIS

LIBER QVINTVS.

SYNOPSIS HVIVS LIBRI.

Darius in Mediam cum suis profugit, Alexander Arbelis potitur, Babylonem à Mazæo deditam cum Mazæo in fidem accipit. Babylon vrbs & vrbis mores describuntur. Amyntas Andromenis, supplementum militum ex Græcia adducit. Rex ludos militares committit. Susa deduntur, vbi thesaurus Darij exhaustus, tricies millies centena millia Philippæorum: vt barbari vocant, triginta milliones talentorum, Rex Sisygambem solatur, & illius deprecatu victis Vxijs parcit. Persidem intrare conatus ab Ariobarzane Satrapa repellitur, vbi Alexandri deprehensa hæsit felicitas. Duce tamen Lycio per inuia & auia penetrat. Araxem amnem superat, supplices Græcos & captiuos liberat, captam Persepolim exhaurit, septuagies bis millies centena millia aureorum in ærarium redigit, quibus ex Parsagadis tricies sexies centena millia addit. Summam totius prædæ ex toto Oriente capta, suo loco edemus.

edemus, inde Mardos subit: redit Persepolim, vrbemque cum regia, suasu Thaidis, incendio delet. Hinc Mediam accepto supplemento intrat. Darius Ecbatanis pugnæ seruursum accingit, ad quam suos hortatur. Nabarzanes & Bessus in Darij exitium coniurant. Græcus miles regem tueri conatur, capitur rex, vulneratur, destituitur à suis, à Macedone spirans reperitur, extinguitur, quod in Curtio deletum est.

CAPVT I.

ARGVMENTVM.

Dilata rerum in Europa gestarum narratione, fugam & consilia Darij explicat.

QVæ interim ductu imperioque Alexandri vel in Græcia, vel Illyrijs ac Thracia gesta sunt, si suis quæque temporibus reddere voluero, interrumpendæ sunt res Asiæ, quas vtique ad fugam, mortemque Darij vniuersas in conspectum dari, & sicut inter se cohærent, ita opere ipso coniungi. haud paulo aptius videri potest. Igitur quæ prœlio apud Arbela coniuncta sunt, ordiar dicere. Darius media fere nocte Arbela peruenerat; eodemque magnæ partis amicorum eius ac militum fugam fortuna compulerat: quibus conuocatis exponit, *haud dubitare se, quin Alexander celeberrimas vrbes agrosq; omni copia rerum abundantes petiturus esset, prædam opimam paratamq; ipsum & milites eius spectare. Id suis rebus tali in statu salu-*

ſaluti fore, quippe ſe deſerta cum expedita manu petiturum. Vltima regni adhuc intacta eſſe, inde bello vires haud ægre reparaturum. Occuparet ſane Gazam auidiſſima gens, & ex longa fame ſatiaret ſe auro, mox futura præda ſibi: vſu ſe didiciſſe pretioſam ſuppellectilem, pelliceſq; , & ſpadonum agmina nihil aliud fuiſſe, quam onera & impedimenta. Eadem trahentem Alexandrum, quibus rebus antea viciſſet, inferiorem fore: Plena omnibus deſperationis videbatur oratio: quippe Babylonem vrbem opulentiſsimam dedi, iam Suſa, iam cetera ornamenta regni, cauſamq; belli victorem occupaturum. At ille docere pergit, *non ſpecioſa dictu, ſed vſu neceſſaria in rebus aduerſis ſequenda eſſe. Ferro geri bella, non auro: viris, non vrbium tectis: omnia ſequi armatos. Sic maiores ſuos perculſos in principio rerum celeriter priſtinam reparaſſe fortunam.* Igitur ſiue confirmatis eorum animis, ſiue imperium magis quam conſilium ſequentibus, Mediæ fines ingreſſus eſt.

CAPVT II.

ARGVMENTVM.

Prædæ bello captæ, & Tigris & Euphratæ fluminum deſcriptio.

PAulò poſt Alexandro Arbela traduntur regia ſuppellectili ditique gaza repleta. quatuor

tuor millia talentum fuere, præterea pretiosæ vestes, totius (vt supra dictum est) exercitus opibus in illam sedem congestis. Ingruentibus deinde morbis, quos odor cadauerum totis iacentium campis vulgauerat, maturius castra mouit. Euntibus aperit se à læua Arabia odorum fertilitate nobilis regio. Campestre iter est inter Tigrim & Euphratem tam vberis & pinguis soli, vt à pastu repelli pecora dicantur, ne satietas perimat. Causa fertilitatis est humor, qui ex vtroq; amne manat, toto ferè solo propter venas aquarum resudante. Ipsi amnes ex Armeniæ montibus profluunt, ac magno deinde aquarum diuortio iter quod cępere percurrunt. Duo millia & D stadia mensi sunt, qui amplissimum interuallum circa Armeniæ montes notauerunt. Iidem cum Mediæ & Cordiænorum terras secare cœperunt, paulatim in arctius coeunt. & quo longiùs manant, hoc angustius inter se spatium terræ relinquunt. Vicini maximè sunt his campis, quos incolæ Mesopotamiam appellant. Mediam namque ab vtroque latere cludunt. Iidem per Babyloniorum fines in rubrum mare prorumpunt. Alexander quartis castris ad Mennin vrbem peruenit. Cauerna ibi est; ex qua fons ingentem vim bituminis effundit, adeò vt satis constet Babylonios muros ingentis operis, huius fontis bitumine interlitos fuisse.

CAPVT

CAPVT III.

ARGVMENTVM.

Alexander Babylonem deditam ingreditur.

CEterûm Babylonem procedenti Alexandro Mazæus, qui ex acie in eam vrbem confugerat, cum adultis liberis supplex occurrit, vrbẽ, seque dedens. Gratus aduentus eius regi fuit, quippe magni operis futura obsidio tam munitæ vrbis. Ad hoc vir illustris, & manu promptus, famaque etiam proximo prœlio celebris, & ceteros ad deditionem sui incitaturus exemplo videbatur. Igitur hunc quidem benignè cum liberis excepit. Ceterùm quadrato agmine, quod ipse ducebat, velut in aciem irent, ingredi suos iubet. Magna pars Babyloniorum constiterat in muris, auida cognoscendi nouum regẽ. Plures obuiam egressi sunt: inter quos Bagophanes arcis & regiæ pecuniæ custos, ne studio à Mazæo vinceretur, totum iter floribus coronisque constrauerat, argenteis altaribus vtroq; latere dispositis, quæ non thure modò, sed omnibus odoribus cumulauerat. Dona eum sequebantur, greges pecorum, equorumque: leones quoque & pardales caueis præferebantur. Magi deinde suo more carmen canentes. Post hos Chaldæi, Babyloniorumque non vates modò, sed etiam artifices cum fidibus sui generis ibãt. Laudes ij regum canere soliti. Chaldæi siderum motus, & statas vices temporum ostendere. Equites deinde Babylonij suo equorumq; cultu ad luxuriã magis, quàm ad magnificentiãexacto,

vltimi ibant. Rex armatis stipatus, oppidanorum turbam post vltimos pedites ire iussit. Ipse cum curru vrbem, ac deinde regiam intrauit. Postero die suppellectilem Darij, & omnem pecuniam recognouit.

CAPVT IV.

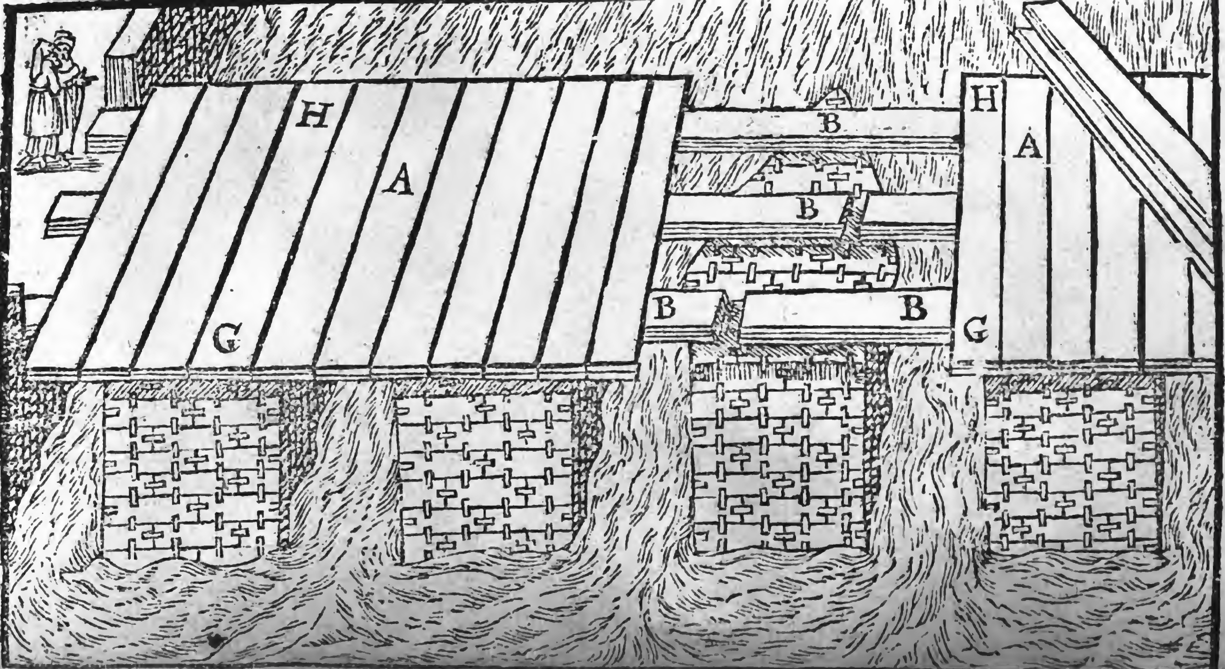
ARGVMENTVM.

Babylonis descriptio.

CEterùm ipsius vrbis pulchritudo ac vetustas non regis modò, sed etiam omnium oculos in semet haud immerito conuertit. Semiramis eam condiderat, vel (vt plerique credidere) Belus: cuius regia ostenditur. Murus laterculo coctili, bitumine interlitus, spatium xxx. & duorum pedum latitudinem amplectitur, quadrigæ inter se occurrentes sine periculo commeare dicuntur, Altitudo muri L. cubitorum eminet spatio. Turres denis pedibus quàm murus altiores sunt. Totius operis ambitus CCCLXVIII. stadia complectitur. singulorum stadiorum structuram singulis diebus perfectam esse memoriæ proditum est. Aedificia non sunt admota muris, sed ferè spatium iugeri vnius absunt. Ac ne totam quidem vrbem tectis occupauerunt; per LXXX. stadia habitabatur, nec omnia continua sunt, credo, quia tutius visum est pluribus locis spargi. Cetera serunt coluntque, vt si externa vis ingruat, obsessis alimenta ex ipsius vrbis solo subministrent. Euphrates interfluit, magnæque molis crepidinibus coercetur. Sed omnium operum magnitudinem

circum.

circumueniunt cauernæ ingentes in altitudinem preſſæ ad accipiendum impetum fluminis: quod vbi appoſitæ crepidinis faſtigium exceſſit, vrbis tecta corriperet, niſi eſſent ſpecus lacuſque qui exciperent. Coctili laterculo ſtructi ſunt: totum opus bitumine aſtringitur. Pons lapideus flumini impoſitus iungit vrbem, hic quoque inter mirabilia Orientis opera numeratus eſt: quippe Euphrates altum limum vehit, quo penitus ad fundamenta iacienda egeſto, vix fulciendo operi firmum reperiunt ſolum. Arenæ autem ſubinde cumulatæ, & ſaxis quibus pons ſuſtinetur, annexæ, morantur amnem, qui retentus, acrius quàm ſi libero curſu mearet, illiditur. Arcem quoque ambitu xx. ſtadia complexam habet; xxx. pedes in terram turrium fundamenta demiſſa ſunt: ad LXXX. ſummum munimenti faſtigium peruenit. Super arcem vulgatum Græcorum fabulis miraculum penſiles horti ſunt, ſummum murorum altitudinem æquantes, multarumq; arborum vmbra & proceritate amœni. Saxeæ pilæ, quæ totum onus ſuſtinent, inſtructæ ſunt. Super pilas lapide quadrato ſolum ſtratum eſt, patiens terræ quam altam inijciunt, & humoris quo rigant. adeoque validas arborum ſuſtinent moles, vt ſtipites earum VIII. cubitorum ſpatium craſſitudine æquent, in L. pedum altitudinem emineant, & frugiferæ æquè ſint, ac ſi terra ſua alerentur. Et cum vetuſtas non opera ſolum manu facta, ſed etiam ipſam naturam paulatim exedendo perimat, hæc moles, quæ tot arborum radicibus premitur, tantique nemoris pondere onerata eſt, inuiolata durat: quippe XX. lati parietes ſuſtinent, XI. pedum interuallo vt pro neris

H
A
G
B
B
B
B
H
A
G

procul visentibus siluæ montibus suis imminere videantur. Syriæ regem Babylone regnantem hoc opus esse molitum memoriæ proditum est, amore coniugis victum, quę desiderio nemorum siluarumque in campestribus locis, virum compulit naturæ genium amœnitate huius operis imitari.

CAPVT V.

ARGVMENTVM.

Mores Babyloniorum corruptissimos exponit.

DIutius in hac vrbe, quàm vsquam constitit rex, nec vllus locus disciplinæ militari magis nocuit. Nihil vrbis eius corruptius moribus, nihil ad irritandas illiciendasque immodicas cupiditates instructius. Liberos coniugesq; cum hospitibus stupro coire, modò pretium flagitij detur, parentes maritiq; patiuntur. Conuiuales ludi tota Perside regibus purpuratisq; cordi sunt: Babylonij maxime in vinum, & quæ ebrietatem sequuntur, effusi sunt. Fœminarum conuiuia ineuntium in principio modestus est habitus, dein summa quæque amicula exuunt, paulatimque pudorem profanant. Ad vltimum (honos auribus sit) ima corporum velamenta proijciunt; nec meretricum hoc dedecus est, sed matronarum virorumq;, apud quos comitas habetur vulgati corporis vilitas. Inter hæc flagitia exercitus ille domitor Asiæ per XXXIV. dies saginatus, ad ea quæ sequebantur discrimina haud dubiè debilior futurus fuit, si hostem habuisset.

CAPVT VI.

ARGVMENTVM.

Copias auget, regnum Babylonis Satrapis & prætoribus administrandum committit, chiliarchas creat, militarem disciplinam mutat.

CEterùm, quo minùs damnum sentiret, identidem incremento renouabatur. Namq; Amyntas Andromenis ab Antipatro, Macedonũ peditum sex millia adduxit. DC. preterea eiusdẽ generis equites; cum his DC. Thracas, adiunctis peditib. suæ gentis III. millib. & D. & ex Pelopõneso mercenarius miles ad quatuor millia aduenerat, cum CCCLXXX. equitib. Idem Amyntas adduxerat L. principum Macedoniæ liberos adultos, ad custodiam corporis: quippe inter epulas hi sunt regis ministri, ijdemq; equos ineunti prœlium admouent, venantemq; comitãtur, & vigiliarum vices ante cubiculi fores seruãt, magnorumq; præfectorum & ducum hæc incrementa sunt & rudimenta Igitur rex arci Babylonis Agathone præsidere iusso, cũ DCC. Macedonum, CCC. q. mercede conductis, prætores, qui regioni Babyloniæ & ciuitati præessent, Menetem & Apollodorum reliquit. Duo his millia peditum cum mille talentis data. Vtriq; præceptum, vt in supplementũ milites legerẽt. Mazæum transfugam Satrapia Babyloniç donat. Bagophanem, qui arcem tradiderat, sequi iussit. Armenia Mythreni Sardium proditori data est. Ex pecunia deinde Babyloniæ Macedonibus equi-

ıbus ſexceni denarij tributi, peregrinus e-
quingenos accepit. Duceni pedeſtrium ſti-
lium menſum. His ita compoſitis, in regio-
ı quæ Satrapene vocatur, peruenit. fertilis
ːa, copia rerum & omni commeatu abun-
ıs. Itaque diutius ibi ſubſtitit: ac ne deſides
ıo remitterent animos, iudices dedit, præ-
ıaque propoſuit de virtute militari certanti-
ıs: Octo, qui fortiſsimi iudicati eſſent, ſingulis
ılitum millibus præfuturi erant. Chiliarchas
ocabant, tum primum in hunc numerum co-
ɔijs diſtributis. Namq; antea quingenariæ co-
hortes fuerant, nec fortitudinis præmia ceſſe-
rant. Ingens militum turba conuenerat, egregio
interfutura certamini, teſtis eadem cuiuſque
factorum, & de iudicibus latura ſententiam:
quippe vero ne an falſo honos cuiq; haberetur,
ignorari non poterat. Primus omnium virtutis
cauſa donatus eſt Adarchias ſenior, qui omiſſum
apud Alicarnaſſon à iunioribus prœlium vnus
maximè accenderat. Proximus ei Antigenes vi-
ſus eſt. Tertium locum Philotas Angæus obti-
nuit, quartus Amyntæ datus. Poſt hos Antigo-
nus, & ab eo Lynceſtes Amyntas fuit: ſeptimum
locum Theodotus, vltimum obtinuit Hellani-
cus. In diſciplina quoque militaris rei ple-
raque à maioribus ſumta vtiliter muta-
uit. Nam cum antè equites in ſuam quiſ-
que gentem deſcriberentur ſeorſum à ce-
teris; exemto nationum diſcrimine, præfe-
ctos non vtique ſuarum gentium, ſed dele-
ctos attribuit. Tuba, cum caſtra mouere vel-
let, ſignum dabat: cuius ſonus plerum-
que tumultuantium fremitu exoriente,
haud

haud satis exaudiebatur. Ergo perticam, quæ vndique conspici posset, supra prætorium statuit, ex qua signum eminebat pariter omnibus conspicuum. Obseruabatur ignis noctu, fumus interdiu.

CAPVT VII.

ARGVMENTVM.

Susa cum thesauro traduntur.

IAmq; Susa adituro Abulites regionis eius præfectus, siue Darij iussu, vt Alexandrum præda retineret, siue sua sponte, filium obuiam misit, traditurum se vrbem promittens. Benignè iuuenem excepit Rex, & eodem duce ad Choaspen amnem peruenit, delicatam (vt fama est) vehentem aquam. Hic Abulites cum donis regalis opulentiæ occurrit. Dromades cameli inter dona erant, velocitatis eximiæ, XII. Elephanti à Dario ex India acciti, iam non terror (vt sperauerat) Macedonum, sed auxilium, opes victi ad victorem transferente fortuna. Vt verò vrbem intrauit, incredibilem ex thesauris summam pecuniæ egessit. L. millia talentum argenti, non signati forma, sed rudi pondere. Multi reges tantas opes longa ætate cumulauerant liberis posterisque, vt arbitrabantur: quas vna hora in externi regis manus intulit. Consedit deinde in regia sella multo excelsiore, quàm pro habitu corporis. Itaque cum pedes imum gradum non contingerent, vnus ex regijs pueris mensam subdidit pedibus; & cum spadonem qui Darij fuerat, ingemiscentem conspexisset

rex,

ıuſſam mœſtitiæ requiſiuit. Ille indicat, ım veſci in ea ſolitum, ſeque ſacram eius am ad ludibrium recidentem ſine lachry. onſpicere non poſſe. Subijt ergò regem cundia violandi hoſpitales deos: jamque luci iubebat, cum Philotas, *Minimè verò fe-s rex, ſed omen quoque accipe, menſam ex libauit hoſtis epulas, tuis pedibus eſſe ſubie-m.*

CAPVT VIII.

ARGVMENTVM.

iſygambim cum præſidio Suſis relinquit, eique ve-ſtes Macedonicas cum tela donat, qua filias occuparet. Mæſtam ex dono & dicto, ſerui-tutis indice præſens ſolatur.

REx Perſidis fines aditurus, Suſa vrbem Archelao, & præſidium III millium tradidit. Xenophilo arcis cura mandata eſt. Mille Macedonum ætate grauibus præſidere arcis cuſtodiæ iuſsis. Theſaurorum Callicrati tutela permiſſa, Satrapea regionis Suſianæ reſtituta Abulitæ. Matrem quoque Darij & liberos in eadem vrbe deponit. Ac forte Macedonicas veſtes multamque purpuram dona ex Macedonia ſibi miſſa cum ijs qui confecerant, tradi Siſygambi iubet. Omni namque honore eam, & filij quoque pietate proſequebatur. Admonerique iuſsit, vt ſi cordi quoque veſtis eſſet, conficere eam neptes ſuas aſſuefaceret, donoque doceret dare. Ad hanc vocem lachrymæ obortæ, prodidere animum

tuor millia talentum fuere, præterea pretiosæ vestes, totius (vt supra dictum est) exercitus opibus in illam sedem congestis. Ingruentibus deinde morbis, quos odor cadauerum totis iacentium campis vulgauerat, maturius castra mouit. Euntibus aperit se à læua Arabia odorum fertilitate nobilis regio. Campestre iter est inter Tigrim & Euphratem tam vberis & pinguis soli, vt à pastu repelli pecora dicantur, ne satietas perimat. Causa fertilitatis est humor, qui ex vtroq; amne manat, toto ferè solo propter venas aquarum resudante. Ipsi amnes ex Armeniæ montibus profluunt, ac magno deinde aquarum diuortio iter quod cępere percurrunt. Duo millia & D stadia mensi sunt, qui amplissimum interuallum circa Armeniæ montes notauerunt. Iidem cum Mediæ & Cordiænorum terras secare cœperunt, paulatim in arctius coeunt: & quo longiùs manant, hoc angustius inter se spatium terræ relinquunt. Vicini maximè sunt his campis, quos incolæ Mesopotamiam appellant. Mediam namque ab vtroque latere cludunt. Iidem per Babyloniorum fines in rubrum mare prorumpunt. Alexander quartis castris ad Mennin vrbem peruenit. Cauerna ibi est; ex qua fons ingentem vim bituminis effundit, adeò vt satis constet Babylonios muros ingentis operis, huius fontis bitumine interlitos fuisse.

CAPVT

CAPVT III.

ARGVMENTVM.

Alexander Babylonem deditam ingreditur.

CEterûm Babylonem procedenti Alexandro Mazæus, qui ex acie in eam vrbem confugerat, cum adultis liberis supplex occurrit, vrbē, seque dedens. Gratus aduentus eius regi fuit, quippe magni operis futura obsidio tam munitæ vrbis. Ad hoc vir illustris, & manu promptus, famaque etiam proximo prœlio celebris, & ceteros ad deditionem sui incitaturus exemplo videbatur. Igitur hunc quidem benignè cum liberis excepit. Ceterùm quadrato agmine, quod ipse ducebat, velut in aciem irent, ingredi suos iubet. Magna pars Babyloniorum constiterat in muris, auida cognoscendi nouum regē. Plures obuiam egressi sunt: inter quos Bagophanes arcis & regiæ pecuniæ custos, ne studio à Mazæo vinceretur, totum iter floribus coronisque constrauerat, argenteis altaribus vtroq; latere dispositis, quæ non thure modò, sed omnibus odoribus cumulauerat. Dona eum sequebantur, greges pecorum, equorumque: leones quoque & pardales caueis præferebantur. Magi deinde suo more carmen canentes. Post hos Chaldæi, Babyloniorumque non vates modò, sed etiam artifices cum fidibus sui generis ibāt. Laudes ij regum canere soliti. Chaldæi siderum motus, & statas vices temporum ostendere. Equites deinde Babylonij suo equorumq; cultu ad luxuriā magis, quàm ad magnificentiā exacto,

vltimi ibant. Rex armatis ſtipatus, oppidanorum turbam poſt vltimos pedites ire iuſsit. Ipſe cum curru vrbem, ac deinde regiam intrauit. Poſtero die ſuppellectilem Darij, & omnem pecuniam recognouit.

CAPVT IV.

ARGVMENTVM.

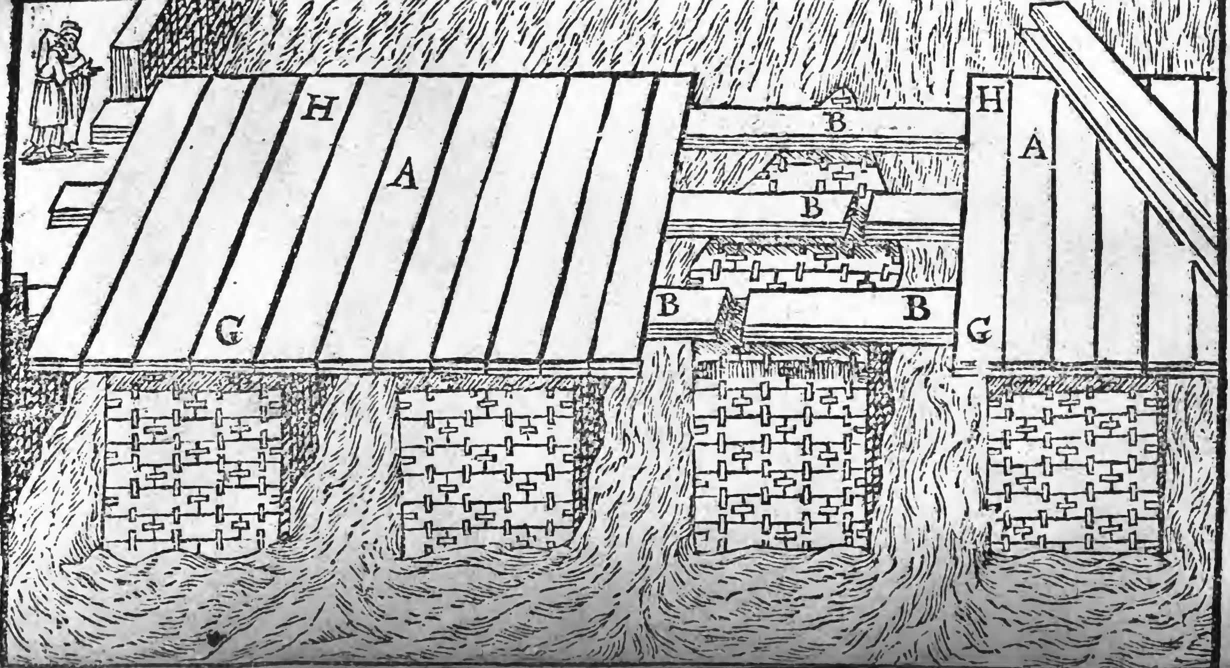
Babylonis deſcriptio.

CEterùm ipſius vrbis pulchritudo ac vetuſtas non regis modò, ſed etiam omnium oculos in ſemet haud immerito conuertit. Semiramis eam condiderat, vel (vt plerique credidere) Belus: cuius regia oſtenditur. Murus laterculo coctili, bitumine interlitus, ſpatium XXX. & duorum pedum latitudinem amplectitur, quadrigæ inter ſe occurrentes ſine periculo commeare dicuntur, Altitudo muri L. cubitorum eminet ſpatio. Turres denis pedibus quàm murus altiores ſunt. Totius operis ambitus CCCLXVIII. ſtadia complectitur. ſingulorum ſtadiorum ſtructuram ſingulis diebus perfectam eſſe memoriæ proditum eſt. Aedificia non ſunt admota muris, ſed ferè ſpatium iugeri vnius abſunt. Ac ne totam quidem vrbem tectis occupauerunt; per LXXX. ſtadia habitabatur, nec omnia continua ſunt, credo, quia tutius viſum eſt pluribus locis ſpargi. Cetera ſerunt coluntque, vt ſi externa vis ingruat, obſeſsis alimenta ex ipſius vrbis ſolo ſubminiſtrent. Euphrates interfluit, magnæque molis crepidinibus coercetur. Sed omnium operum magnitudinem

circum.

circumueniunt cauernæ ingentes in altitudinem preſſæ ad accipiendum impetum fluminis: quod vbi appoſitæ crepidinis faſtigium exceſſit, vrbis tecta corriperet, niſi eſſent ſpecus lacuſque qui exciperent. Coctili laterculo ſtructi ſunt: totum opus bitumine aſtringitur. Pons lapideus flumini impoſitus iungit vrbem, hic quoque inter mirabilia Orientis opera numeratus eſt: quippe Euphrates altum limum vehit, quo penitus ad fundamenta iacienda egeſto, vix fulciendo operi firmum reperiunt ſolum. Arenæ autem ſubinde cumulatæ, & ſaxis quibus pons ſuſtinetur, annexæ, morantur amnem, qui retentus, acrius quàm ſi libero curſu mearet, illiditur. Arcem quoque ambitu xx. ſtadia complexam habet; xxx. pedes in terram turrium fundamenta demiſſa ſunt: ad LXXX. ſummum munimenti faſtigium peruenit. Super arcem vulgatum Græcorum fabulis miraculum penſiles horti ſunt, ſummum murorum altitudinem æquantes, multarumq; arborum vmbra & proceritate amœni. Saxeæ pilæ, quæ totum onus ſuſtinent, inſtructæ ſunt. Super pilas lapide quadrato ſolum ſtratum eſt, patiens terræ quam altam inijciunt, & humoris quo rigant. adeoque validas arborum ſuſtinent moles, vt ſtipites earum VIII. cubitorum ſpatium craſſitudine æquent, in L. pedum altitudinem emineant, & frugiferæ æquè ſint, ac ſi terra ſua alerentur. Et cum vetuſtas non opera ſolum manu facta, ſed etiam ipſam naturam paulatim exedendo perimat, hæc moles, quæ tot arborum radicibus premitur, tantique nemoris pondere onerata eſt, inuiolata durat: quippe XX. lati parietes ſuſtinent, XI. pedum interuallo ~~vt pro petis~~

distantes, ut

H
A
G
B
B
B
B
H
A
G

procul visentibus siluæ montibus suis imminere videantur. Syriæ regem Babylone regnantem hoc opus esse molitum memoriæ proditum est, amore coniugis victum, quę desiderio nemorum siluarumque in campestribus locis, virum compulit naturæ genium amœnitate huius operis imitari.

CAPVT V.

ARGVMENTVM.

Mores Babyloniorum corruptißimos exponit.

DIutius in hac vrbe, quàm vsquam constitit rex, nec vllus locus disciplinæ militari magis nocuit. Nihil vrbis eius corruptius moribus, nihil ad irritandas illiciendasque immodicas cupiditates instructius. Liberos coniugesq; cum hospitibus stupro coire, modò pretium flagitij detur, parentes maritiq; patiuntur. Conuiuales ludi tota Perside regibus purpuratisq; cordi sunt; Babylonij maximè in vinum, & quæ ebrietatem sequuntur, effusi sunt. Fœminarum conuiuia ineuntium in principio modestus est habitus, dein summa quæque amicula exuunt, paulatimque pudorem profanant. Ad vltimum (honos auribus sit) ima corporum velamenta proijciunt; nec meretricum hoc dedecus est, sed matronarum virorumq; apud quos comitas habetur vulgati corporis vilitas. Inter hæc flagitia exercitus ille domitor Asiæ per XXXIV. dies saginatus, ad ea quæ sequebantur discrimina haud dubiè debilior futurus fuit, si hostem habuisset.

CAPVT VI.

ARGVMENTVM.

Copias auget, regnum Babylonis Satrapis & prætoribus administrandum committit, chiliarchas creat, militarem disciplinam mutat.

CEterùm, quo minùs damnum sentiret, identidem incremento renouabatur. Namq; Amyntas Andromenis ab Antipatro, Macedonũ peditum sex millia adduxit. DC. prȩterea eiusdẽ generis equites; cum his DC. Thracas, adiunctis peditib. suæ gentis III. millib. & D. & ex Pelopõneso mercenarius miles ad quatuor millia aduenerat, cum CCCLXXX. equitib. Idem Amyntas adduxerat L. principum Macedoniæ liberos adultos, ad custodiam corporis: quippe inter epulas hi sunt regis ministri, ijdemq; equos ineunti prœlium admouent, venantemq; comitãtur, & vigiliarum vices ante cubiculi fores seruãt, magnorumq; præfectorum & ducum hæc incrementa sunt & rudimenta Igitur rex arci Babylonis Agathone præsidere iusso, cũ DCC. Macedonum, CCC. q. mercede conductis, prætores, qui regioni Babyloniæ & ciuitati præessent, Menetem & Apollodorum reliquit. Duo his millia peditum cum mille talentis data. Vtriq; præceptum, vt in supplementũ milites legerẽt. Mazæum transfugam Satrapia Babyloniȩ donat. Bagophanem, qui arcem tradiderat, sequi iussit. Armenia Mythreni Sardium proditori data est. Ex pecunia deinde Babyloniæ Macedonibus equi-

equitibus sexceni denarij tributi, peregrinus eques quingenos accepit. Duceni pedestrium stipendium mensum. His ita compositis, in regionem quæ Satrapene vocatur, peruenit. fertilis terra, copia rerum & omni commeatu abundans. Itaque diutius ibi substitit: ac ne desides otio remitterent animos, iudices dedit, præmiaque proposuit de virtute militari certantibus. Octo, qui fortissimi iudicati essent, singulis militum millibus præfuturi erant. Chiliarchas vocabant, tum primum in hunc numerum copijs distributis. Namq; antea quingenariæ cohortes fuerant, nec fortitudinis præmia cessérant. Ingens militum turba conuenerat, egregio interfutura certamini, testis eadem cuiusque factorum, & de iudicibus latura sententiam: quippe vero ne an falso honos cuiq; haberetur, ignorari non poterat. Primus omnium virtutis causa donatus est Adarchias senior, qui omissum apud Alicarnasson à iunioribus prœlium vnus maximè accenderat. Proximus ei Antigenes visus est. Tertium locum Philotas Angæus obtinuit, quartus Amyntæ datus. Post hos Antigonus, & ab eo Lyncestes Amyntas fuit: septimum locum Theodotus, vltimum obtinuit Hellanicus. In disciplina quoque militaris rei pleraque à maioribus sumta vtiliter mutauit. Nam cum antè equites in suam quisque gentem describerentur seorsum à ceteris; exemto nationum discrimine, præfectos non vtique suarum gentium, sed delectos attribuit. Tuba, cum castra mouere vellet, signum dabat: cuius sonus plerumque tumultuantium fremitu exoriente, haud

haud satis exaudiebatur. Ergo perticam, quæ vndique conspici posset, supra prætorium statuit, ex qua signum eminebat pariter omnibus conspicuum. Obseruabatur ignis noctu, fumus interdiu.

CAPVT VII.

ARGVMENTVM.

Susa cum thesauro traduntur.

IAmq; Susa adituro Abulites regionis eius præfectus, siue Darij iussu, vt Alexandrum præda retineret, siue sua sponte, filium obuiam misit, traditurum se vrbem promittens, Benignè iuuenem excepit Rex, & eodem duce ad Choaspen amnem peruenit, delicatam (vt fama est) vehentem aquam. Hic Abulites cum donis regalis opulentiæ occurrit. Dromades cameli inter dona erant, velocitatis eximiæ, XII. Elephanti à Dario ex India acciti, iam non terror (vt sperauerat) Macedonum, sed auxilium, opes victi ad victorem transferente fortuna. Vt verò vrbem intrauit, incredibilem ex thesauris summam pecuniæ egessit. L. millia talentum argenti, non signati forma, sed rudi pondere. Multi reges tantas opes longa ætate cumulauerant liberis posterisque, vt arbitrabantur: quas vna hora in externi regis manus intulit. Consedit deinde in regia sella multo excelsiore, quàm pro habitu corporis. Itaque cum pedes imum gradum non contingerent, vnus ex regijs pueris mensam subdidit pedibus; & cum spadonem qui Darij fuerat, ingemiscentem conspexisset

rex,

ussam mœstitiæ requisiuit. Ille indicat, m vesci in ea solitum, seque sacram eius am ad ludibrium recidentem sine lachry. onspicere non posse. Subijt ergò regem cundia violandi hospitales deos: jamque uci iubebat, cum Philotas, *Minimè verò fe- rex, sed omen quoque accipe, mensam ex ibauit hostis epulas, tuis pedibus esse subie-*

CAPVT VIII.

ARGVMENTVM.

igambim cum præsidio Susis relinquit, eique vestes Macedonicas cum tela donat, qua filias occuparet. Mæstam ex dono & dicto, seruitutis indice præsens solatur.

R Ex Persidis fines aditurus, Susa vrbem Archelao, & præsidium III millium tradidit. enophilo arcis cura mandata est. Mille Maceonum ætate grauibus præsidere arcis custodiæ ussis. Thesaurorum Callicrati tutela permissa, atrapea regionis Susianæ restituta Abulitæ. Matrem quoque Darij & liberos in eadem vrbe deponit. Ac fortè Macedonicas vestes multamque purpuram dona ex Macedonia sibi missa cum ijs qui confecerant, tradi Sisygambi iubet. Omni namque honore eam, & filij quoque pietate prosequebatur. Admonerique iussit, vt si cordi quoque vestis esset, conficere eam neptes suas assuefaceret, donoque doceret dare. Ad hanc vocem lachrymæ obortæ, prodidere animum

mum aspernantis id munus: quippe non aliud magis in contumeliam Persarum feminæ accipiunt, quàm admouere lanæ manus: Nunciant, qui dona tulerant, tristem esse Sisygambim. Dignaque res & excusatione & solatio visa. Ipse ergo peruenit ad eam, &, *Mater,* (inquit) *hanc vestem, qua indutus sum, sororum non donum solum, sed etiam opus vides: nostri decepere me mores. Caue obsecro, ne in contumeliam acceperis ignorationem meam. Quæ tui moris esse cognoui (vt spero) abundè seruata sunt. Scio apud vos filio in conspectu matris nefas esse considere, nisi cum illa permisit. Quoties cunque ad te veni, donec vt considerem annueres restiti. Procumbens venerari me sæpè voluisti, inhibui. Dulcißima matri Olympiadi nomen debitum, tibi reddo.* Mitigato animo eius rex quartis castris peruenit ad Tigrim fluuium.

CAPVT IX.

ARGVMENTVM.

Pasi-tigrim describit, Alexander Vxios subigit, Madari prætori Vxiorum, deprecante Sisygambe, ignoscit.

PAsi-Tigrim incolæ vocat, oritur in montibus Vxiorum, & per M. stadia siluestribus ripis præceps inter saxa deuoluitur. Accipiunt deinde eum campi, quos clementiore alueo præterit; iam nauium patiens, DC. stadia sunt mollioris soli, per quod leni tractu aquarum Persico

co

co mari se insinuat. Alexander amne superato cum IX. millibus peditum & Agrianis Satrianisque Græcorum mercenariorum, III. millibus; additis M. Thracum, in regionem Vxiorum peruenit. Finitima Susis est, & in primam Persidem excurrit, artum inter se & Susianos aditum relinquens. Madates erat regionis præfectus, haud sanè temporum homo: quippe vltima pro fide experiri decreuerat. Sed periti locorum Alexandrum docent occultum iter esse per calles, & auersum ab vrbe. Si paucos misisset leuiter armatos, super capita hostium euasuros. Cùm consilium placuisset, ijdem itinerum fuerunt duces M. & D. mercede conducti, & Agriani ferè M. Tauroni præfecto dati, ac post solis occasũ iter ingredi iussi. Ipse tertia vigilia castris motis, circa lucis ortum superat angustias, cæsaq; materia cratibus & pluteis faciendis, vt qui turres admouerent, extra teli iactũ essent, vrbem obsidere cœpit. Prærupta erant omnia saxis & cotib. Multis ergo vulnerib. depulsi, vt quibus non cũ hoste solũ, sed etiam cũ loco dimicandum esset. subibant tamen, quia rex inter primos constiterat, interrogans, an tot vrbium victores non erubescerent hærere in obsidione castelli exigui & ignobilis: simul iam admonens inter hæc eminus petebatur, cum testudine obiecta milites, quem vt inde cederet, propellere nequiuerant, tuebantur. Tandem Tauron super arcem vrbis se cum suo agmine ostendit: ad cuius conspectũ & animi hostium labare, & Macedones acrius prœliũ inire cœperunt. Anceps oppidanos malũ vrgebat, nec sisti vis hostiũ poterat. Paucis ad moriendũ, plurib. ad fugã animus

mus fuit. Magna pars in arcem concefsit. Inde xxx. oratoribus mifsis ad deprecandum, trifte refponfum à rege redditur, non effe veniæ locum. Itaque fuppliciorum quoq; metu perculfi, ad Sifygambim Darij matrem occulto itinere, ignotoque hoftibus mittunt, qui peterent vt ipfa regem mitigaret, haud ignari parentis eam loco diligi colique. Et Madates fororis eius filiam fecum matrimonio iunxerat, Darium propinqua cognatione contingens. Diu Sifygambis fupplicum precibus repugnauit, abnuens deprecationem pro illis, conuenire fortunæ in qua effet: adiecitq; metuere fefe ne victoris indulgentiam fatigaret: fæpiufque cogitare captiuam effe fe, quam reginam fuiffe. Ad vltimum victa, litteris Alexandrum ita deprecata eft, vt idipfum excufaret, quod deprecaretur, petere fe vt illis quoque, fi minus, fibi ignofceret: pro neceffario ac propinquo fuo iam non hofte, fed fupplice tantum vitam precari. Moderationem clementiamque regis quæ tunc fuit, vel vna hæc res pofsit oftendere. Non Madati modò ignouit, fed omnes & deditos & captiuos libertate atq; immunitate donauit; vrbem reliquit intactam, agros fine tributo colere permifit. A victore Dario plura mater non impetraffet.

CA-

CAPVT X.

ARGVMENTVM.

fidem petit, regredi cum clade cogitur; alia via intrat. Persidis descriptio, ingressus in regionem, cædes Ariobarzanis.

Xiorum deinde gentem subactam Susianorum satrapæ contribuit; diuisisq; cum Parnione copijs illum campestri itinere prolere iubet, ipse cum expedito agmine iugum ntium cepit, quorum perpetuum dorsum in sidem excurrit. Omni hac regione vastata, tio die Persidem, quinto angustias (quas illi idas Pylas vocant) intrat. Ariobarzanes has n xx. millibus peditum occupauerat, rupes cissas, & vndique præruptas: in quarum caminibus extra teli iactum Barbari stabant, industria quieti, pauentibus similes; donec arctissimas fauces penetraret agmen. Quod i contemptu sui pergere vident: tum verò gentis magnitudinis saxa per montium prodeuoluunt, quæ incussa sæpius subiacentibus tris maiore vi incidebant, nec singulos mo, sed agmina proterebant. Fundis quoque ussi lapides, & sagittæ vndique ingerebant. Nec id miserrimum fortibus viris erat, quòd inulti ferarum ritu veluti in fouea dehensi cæderentur. Ira igitur in rabiem versa, inentia saxa complexi, vt ad hostem peruenent, alius alium leuantes conabantur ascenre. Ea ipsa multorũ simul manibus conuulsa, in

in eos qui commouerant, recidebant. Nec stare ergo poterant, nec niti, nec testudine quidem protegi, cui tantæ molis onera propellerent Barbari. Regem non dolor modò, sed etiam pudor temerè in illas angustias coniecti exercitus angebat. Inuictus ante eam diem fuerat, nihil frustra ausus: impune Ciliciæ fauces intrauerat: mari quoque nouum iter in Pamphiliam aperuerat: tunc hæsitabat deprehensa felicitas. nec aliud remedium erat, quam reuerti quà venerat. Itaque signo receptui dato, densatis ordinibus, scutisque super capita consertis, retro euadere ex angustijs iubet. xxx. fuere stadia quę remensi sunt. Tum castris vndique aperto loco positis, non consultare modò quid agendum esset, sed vates quoque adhibere cœpit à superstitione animi. Sed quid tunc prædicere Aristāder, cui tum plurimum credebatur, ex vatibus poterat? Itaque damnatis intempestiuis sacrificijs, peritos locorum conuocari iubet. medium iter ostendebant, tutum, apertumque. Sed rex deserere milites insepultos erubescebat, ita tradito more, vt vix vllum militiæ tam solemne esset munus, quàm humādi suos. Captiuos ergo, quos nuper exceperat, vocari iubet: inter quos erat quidam Græcę Persicæque linguæ peritus, qui frustra eum in Persidem montium dorso exercitum ducere affirmat: siluestres esse calles, vix singulis peruios, omnia contegi frondibus, implexosque arborum ramos siluas committere. Namque Persis ab altero latere perpetuis montium iugis clauditur, quod in longitudinem M.DC. stadia, in latitudinem CLXX. procurrit. Hoc dorsum à Caucaso monte ad rubrum mare pertinet; quaque defe-

cit

cit mons, aliud munimentum fretum obiectum est. Planicies deinde sub radicibus montium spatiosa procumbit, fertilis terra, multisque vicis atque vrbibus frequens. Araxes amnis per hos campos multorum aquas torrentium euoluit in Medum. Medus à mare ad meridiem versus, minor amnis eo quem accipit, euehitur; gignendæq; herbæ non alius est aptior, quicquid alluit, floribus vestiens. Platani quoque & populi contegunt ripas, ita vt procul visentibus continuata videantur montibus nemora riparum: quippe obumbratus amnis presso in solum dilabitur alueo, imminentque colles ipsi quoque frondibus læti, radices humore subeunte. Regio non alia tota Asia salubrior temperat cælum: hinc perpetuum iugum opacum & vmbrosum, quod æstus leuat: illinc mare adiunctum, quod modico tepore terras fouet. His captiuus expositis, interrogatur à rege auditu ne an oculis comperta haberet, quæ diceret; pastorem se fuisse, & omnes eos calles percurrisse respondit; bis captum, semel à Persis in Lycia, iterum ab ipso. Subit animum regis memoria oraculo editæ sortis: quippe consulenti responsum erat ducem, in Persidem ferentis viæ Lycium, ciuem fore. Igitur promissis quanta & præsens necessitas exigebat, & ipsius fortuna capiebat oneratum, armari iubet Macedonum more, &, quod bene verteret, monstraret iter, quamuis arduum & præceps, euasurum se esse cum paucis: nisi forte crederet, qua ipse pecoris causa isset, Alexandrum pro gloria & perpetua laude ire non posse. Etiam atque etiam docere captiuus, quàm difficile iter esset, maximè armatis.

Tum rex, Prædem me, inquit, accipe, neminem meorum qui sequuntur, recusaturum ire quà duces. Cratero igitur ad custodiam castrorum relicto, cum peditibus quis assueuerat, & ijs copijs quas Meleager ducebat, & sagittarijs equitibus M. præcepit, vt castrorum specie manente, plures de industria ignes fieri imperaret, quò magis Barbari crederent ipsum regem in castris esse. Cęterùm si fortè Ariobarzanes cognouisset, per callium anfractus intrare, & ad occupandum iter suum partem copiarum tentasset opponere; Craterus eum illato terrore retineret, ad propius periculum conuersurum agmen. Sin autem ipse hostem fefellisset, & saltum occupasset, cùm trepidantium Barbarorum tumultum exaudisset, relegere id ipsum iter, quo pridie pulsi fuerant, ne dubitaret: quippe vacuum fore hostibus in semet auersis. Ipse tertia vigilia silenti agmine, ac ne tuba quidem dato signo, pergit ad demonstratum iter calliū. Tridui alimenta portare militem iusserat, leuiter armatum. Sed præter inuias rupes, ac prærupta saxa vestigium subinde fallentia, nix cumulata vento, ingredientes fatigabat: quippe velut in foueas delati hauriebantur, & cum à commilitonibus alleuarentur, trahebant magis adiuuantes, quam sequebantur. Nox quoque & ignota regio, ac dux, incertum an satis fidus, multiplicabant metum. Si custodes fefellissent, quasi feras bestias ipsos posse deprehendi. Ex vnius captiui vel fide vel anima pendere & regis salutem & suam. Tandem venere in iugum. A dextera iter ad ipsum Ariobarzanem erat. hic Philotam & Cœnon cum Amynta & Polyperconte expeditam habentes manum reliquit, monitos,

nitos, vt quia eques pediti erat mixtus, qua pinguissimum esset solum, & pabuli fertile, sensim procederent. Duces itineris de captiuis dati. Ipse cum armigeris & ala quam Agema appellabant, ardua semita, sed longius à stationibus hostium remota, multa cum vexatione processit. Medius erat dies, & fatigatis necessaria quies; quippe tantundem itineris supererat, quantum emensi erant, sed minus præcipitis atque ardui. Itaq; refectis cibo, somnoque militibus, secunda vigilia surgit, & cetera quidem haud ægrè præterit: ceterùm quà se montium iugum paulatim demittit, ingens vorago concursu cauata torrentium iter ruperat. Ad hoc arborum rami alius alio implicati, & cohærentes, vt perpetuam obiecerant sepem. Desperatio igitur ingens, adeò vt vix lachrymis abstinerent, inceßerat; præcipuè obscuritas terrori erat. Nam etiam si qua sidera internitebant, continenti fronde arbores conspicere prohibebãt. Ne aurium quidem vsus supererat, siluas quatiente vento, quæ concurrentibus ramis maiorem quàm pro flatu sonum edebant. Tandem expectata lux, omnia quæ terribiliora nox fecerat, minuit. Circuiri breui spatio poterat eluuies, & sibi quisque dux itineris cœperat fieri. Euadunt ergo in editum verticem, ex quo hostium statione conspecta, strenuè armati a tergo se ostẽdunt, nihil tale metuentibus; quorum pauci, qui congredi ausi erant, cæsi sunt. Itaque hinc morientium gemitus, hinc ad suos recurrentium miserabilis facies, integros quoque anteà quàm discrimen experirentur, in fugam auertit. Fremitu deinde in castris quis Craterus præsidebat illato ad occupãdas angustias, in quibus pridie hæsita-

 hæsita-

hæsitarat, miles educitur. Simul & Philotas cum Polyperconte Amyntaque & Cœno diuersum iter ingredi iussus, alium terrorem intulit Barbaris. Vndique ergo Macedonum armis fulgentibus, ancipiti malo oppresi, memorabile tamen prœlium edunt: vt opinor, ignauiam quoque necessitas acuit, & sæpe desperatio spei causa est. Nudi complectebantur armatos, & ingenti corporum mole secum ad terram detrahentes, ipsorum telis plerosq; fodiebant. Ariobarzanes tamen XL. fermè equitibus, & V. peditum millibus stipatus, per mediam aciem Macedonum cum multo suorum atque hostium sanguine erupit, Persepolim vrbem, caput regionis occupare festinans. Sed à custodibus vrbis exclusus consecutis strenuè hostibus cum omnibus fugæ comitibus renouato prœlio cecidit. Craterus quoque raptim agmine acto superuenit.

CAPVT XI.

ARGVMENTVM.

Persepolim properat Alexander, cuius mira ab auctore celeritas prædicatur.

REx eodem in loco quo hostium copias fuderat, castra communit. Quamquam enim vndique fugati hostes victoriam concesserant, tamen præaltæ præcipitesque fossæ pluribus locis obiectæ abruperant iter, lensimque & cautè progrediendum erat, iam non hostium, sed locorum fraude suspecta. Procedenti ei lit-

litteræ redduntur à Tyridate custode pecuniæ regiæ, indicantes eos qui in vrbe essent, audito eius aduentu diripere velle thesauros: properaret occupare thesauros ditissimos, expeditum iter esse, quamquam Araxes amnis interfluat. Nullam virtutem regis istius, quàm celeritatem laudauerim: relictis pedestribus copijs, tota nocte cum equitibus itineris tanto spatio fatigatis ad Araxem prima luce peruenit. vici erant in propinquo, quibus dirutis pontem ex materia eorum subditis saxis strenuè induxit.

CAPVT XII.

ARGVMENTVM.

Græci mutili & captiui petunt agrum ab Alexandro.

IAmq; haud procul vrbe erant, cùm miserabile agmen inter pauca fortunæ exempla memorandum regi occurrit. Captiui erant Græci ad quatuor ferè millia, quos Persæ vario suppliciorum modo affecerant. Alios pedibus, quosdam manibus auribusque amputatis, inustisque barbararum literarum notis in longum sui ludibrium reseruauerant, & cum se quoq; alienæ ditionis esse cernerent, volẽtes regi occurrere, non prohibuerant. Inusitata simulacra, non homines videbantur, nec quicquam in illis præter vocem poterat agnosci. Plures igitur lachrymas commouere, quàm profuderant ipsi: quippe in tam multiplici variaque fortuna singulorum intuentibus similes quidem, sed tamen dispares pœnas, quis maximè miserabilis esset, liquere non poterat. Omnes pari

supplicio affecti sibi videbantur. Vt verò Iouem illi tandem Græciæ vltorem, aperuisse oculos conclamauere, rex abstersis quas profuderat lacrymis, bonum habere animum iubet, visuros vrbes suas coniugesque: & castra inde duo ab vrbe stadia communit. Græci excesserant vallo, deliberaturi quid potißimum à rege peterent. Cumq; alijs sedes in Asia rogare, alijs reuerti domos placeret, Euctemon ita locutus ad eos fertur: *Nos, qui modo etiam ad opem petendam ex tenebris & carcere procedere erubuimus, vt nunc est, supplicia nostra, quorum nos pudeat magis, an pœniteat, incertum est, ostentare Græciæ velut lætum spectaculum cupimus? Atqui optimè miserias ferunt, qui abscondunt: nec vlla est tam familiaris infelicibus patria, quàm solitudo, & status prioris obliuio. Nam qui multum in suorum misericordia ponunt, ignorant quàm celeriter lacbrymæ inarescant. Nemo fideliter diligit, quem fastidit. nam & calamitas querula est, & superba felicitas. Ita suam quisque fortunam in consilio habet, cum de aliena deliberat: nisi mutuò miseri essemus, olim alius alij potuissemus esse fastidio. Quid mirum est, fortunatos sibimet semper parem quærere? Obsecro vos, olim vita defuncti, quæramus locum in quo hæc semesa membra obruamus. Ingrati prorsus coniugibus, quas iuuenes duximus, reuertemur. Liberi in flore & ætatis & rerum vt patres agnoscent ergastuli detrimenta? & quota pars nostri tot obire terras potest? Procul Europa in vltima orientis relegati, senes, debiles, maiore membrorum parte multati,*

tole-

tolerabimus scilicet, quæ armatos & victores fatigarunt. Coniuges deinde, quas captis sors & necessitas vnicum solatium applicuit, paruosq; liberos trahimus nobiscum, an relinquimus? Cum his venientes nemo agnoscere volet. Relinquemus ergo præsentia pignora, cum incertum sit an visuri simus illa quæ petimus? Inter hos latendum est, qui nos miseros nosse cœperunt. Hæc Euctemon: contrà Thæetetus Atheniensis orsus est dicere: *Neminem pium habitu corporis suos æstimaturum, vtiq; sæuitia hostis, non natura calamitosos. Dignum esse omni malo, qui erubesceret fortuita. tristem eum de mortalitate ferre sententiam, & desperare misericordiam quam ipse alteri denegaturus sit. Deos (quod ipsi nunquam ausi forēt optare) offerre patriam, coniuges liberos, & quicquid hominis vel vita æstimant, vel morte redimunt: quin illi ex hoc carcere erumperent. Alium domi esse cæli haustum, alium lucis aspectum. Mores, sacra, linguæ commerciũ etiam à Barbaris expeti, quæ ingentia ipsi omissuri sint sua sponte, non ob aliud tam calamitosi, quam quod illis carere coacti essent: se certè rediturum ad penates, & in patriam, tantoque beneficio regis vsurum. Si quos contubernÿ liberorumq;, quos seruitus coegisset agnoscere, amor detineret, manerent, reliqui irent, quibus nil patria carius est.* Pauci huius sententiæ fuere; ceteros consuetudo natura potentior vicit. Consenserunt petendum esse à rege, vt aliquam ipsis attribueret sedem. Centum ad hoc lecti sunt, quos Alexander ratus, quod ipse præstare cogitabat, petituros. Iumenta, in

ta, inquit, assignaui, quæ vos veherent, & singulis vestrum mille denarium dari iussi: Cùm redieritis in Græciam, præstabo, ne quis statum suum, si hæc calamitas absit, vestro credat esse meliorem. Illi obortis lachrymis terram intuebantur, nec aut erigere vultus, aut loqui audebant. Tandem rege tristitiæ causam exigente, Euctemon similia ijs quæ in consilio dixerat, respondit. Atque ille non fortunæ solum eorum, sed etiam pœnitentiæ misertus, terna millia denarium singulis dari iussit. Denæ vestes adiectæ sunt, & armenta cum pecoribus ac frumento data, vt coli serique attributus ijs ager posset.

CAPVT XIII.

ARGVMENTVM.

Capta Persepolis, prædæ magnitudo, hostium cædes, euersa vrbs, excepta regia.

POstero die conuocatos duces copiarum docet nullam infestiorem vrbem Græcis esse, quam regiam veterum Persidis regum. Hinc illa immensa agmina infusa, hinc Darium prius, deinde Xerxem Europæ impium intulisse bellum. Excidio illius parentandum esse maioribus. Iámq; Barbari deserto oppido, quaquemq; metus agebat, diffugerāt, cum rex phalangem nil cunctatus inducit. Multas vrbes refertas opulentia regia partim expugnauerat, partim in fidem acceperat: sed vrbis huius diuitiæ vicere præterita. in hanc totius Persidis opes congesserant Barbari, aurum argentumq; cumulatum erat; vestis ingens modus; supellex non

non ad vsum, sed ad ostentationem luxus comparata, itaque inter ipsos victores ferro dimicabatur: pro hoste erat, qui preciosiorem occupauerat prædam, & cùm omnia quæ reperiebantur, capere non possent (nam res non occupabantur, sed æstimabantur) lacerabant regias vestes, ad se quisque partem trahentes: dolabris preciosæ artis vasa cædebant. nihil neque intactum erat, nec integrum ferebatur. Abrupta simulacrorum membra, vt quisque auellerat, trahebat. neque auaritia solùm, sed etiam crudelitas in capta vrbe grassata est. Auro argentoque onusti, vilia captiuorum corpora trucidabant, passimque obuij cædebantur, quos antea precium sui miserabiles fecerat. Multi ergo hostium manus voluntaria morte occupauerunt, preciosissima vestium induti è muris semetipsos cum coniugibus ac liberis in præceps iactantes. Quidam ignes, quod paullò pòst facturus hostis videbatur, subiecerant ædibus, vt cum suis viui cremarentur. Tandem suos rex, corporibus & cultu feminarum abstinere iussit. Ingens pecuniæ captiuę modus traditur, prope vt fidem excedat. Ceterum aut de alijs quoque dubitabimus, aut credemus in huius vrbis gaza fuisse C. & XX. millia talenta, ad quæ vehenda (namque ad vsus belli secum portare decreuerat) iumenta & camelos & à Susis & à Babylone contrahi iussit.

CAPVT

CAPVT XIV.

ARGVMENTVM.

Capta Parsagada, præda noua reperta, excursio, & vastatio Persidis, Mardi subacti.

ACcessere ad hanc pecuniæ summam captis Pasagardis VI. millia talentum. Cyrus Pasargadum vrbem condiderat, quam Alexandro præfectus eius Globaris tradidit. Rex arcem Persepolis III. millibus Macedonum præsidio relictis, Nicarthiden tueri iubet. Tyridati quoque qui gazam tradiderat, seruatus est honos, quem apud Darium habuerat: magnaque exercitus parte & impedimentis ibi relictis, Parmenionem Craterumque præfecit. Ipse cum mille equitibus peditumque expedita manu interiorem Persidis regionem sub ipsum Vergiliarum sidus petijt, multisque imbribus, & propè intolerabili tempestate vexatus, procedere tamen quo intenderat, perseuerauit. Ventum erat ad iter perpetuis obsitum niuibus, quas frigoris vis gelu astrinxerat; locorumque squalor & solitudines inuiæ fatigatum militem terrebant, humanarum rerum terminos se videre credentem. Omnia vasta, vtque sine vllo humani cultus vestigio attoniti intuebantur: & antequam lux quoque & cœlum ipsos deficerent; reuerti iubebant. Rex castigare territos supersedit. Ceterùm ipse equo desilijt, pedesque per niuem & concretam glaciem ingredi cœpit. Erubuerunt non sequi primùm amici, deinde copia-

copiarum duces, ad vltimum milites: primusq; rex dolabra glaciem perfringẽs, iter sibi fecit. Exemplum regis ceteri imitati sunt. Tandem propemodum inuias siluas emensi, humani cultus rara vestigia, & passim errantes pecorum greges repperere: & incolæ, qui sparsis tugurijs habitabant, cum se callibus inuijs septos esse credidissent, vt conspexere hostium agmen; interfectis, qui fugientes comitari non poterant, deuios montes & obsitos niuibus petiuerunt. Inde per colloquia captiuorum paulatim feritate mitigata, tradidere se regi: nec in deditos grauius consultum. Vastatis dein agris Persidis, vicisque compluribus redactis in potestatem, ventum est in Mardorum gentem bellicosam, & multum à ceteris Persis cultu vitæ abhorrentem, specus in montibus fodiunt, in quos seque ac coniuges & liberos condunt: pecorum aut ferarum carne vescuntur. Nec feminis quidem pro naturæ habitu molliora ingenia sunt. Comæ prominent hirtæ, vestis super genua est, funda vinciunt frontem: hoc & ornamentum capitis, & telum est. Sed hanc quoque gentem idem fortunæ impetus domuit. Itaque trigesimo die postquam à Persepoli profectus erat, eodem redit. Dona deinde amicis cæterisque pro cuiusque merito dedit, propemodum omnia quæ in ea vrbe ceperat, distributa.

CAPVT

ctum conuiuæ, & ministri pellicesque. Multa cedro ædificata erat regia, quæ celeriter igne cōcepto late fudit incendium. Quod vbi exercitus, qui haud procul vrbe tendebat, conspexit, fortuitum ratus, ad opem ferendam concurrit. Sed vt ad vestibulum regiæ ventum est, vident regem ipsum adhuc aggerentem faces. Omissa igitur, quam portauerant, aqua, aridam materiam in incendium iacere cœperunt. Hunc exitum habuit regia totius Orientis, vnde tot gentes ante iura petebant; patria tot regum, vnicus quondam Græciæ terror, molita mille nauium classem, & exercitus, quibus Europa inundata est, contabulato mari molibus, perfossisque montibus, in quorum specus fretum immissum est. Ac ne tam longa quidem ætate, quæ excidium eius secuta est, resurrexit. Alias vrbes habuere Macedonum reges, quas nunc habēt Parthi. Huius vestigium non inueniretur, nisi Araxes amnis ostenderet. Haud procul mœnibus fluxerat. Inde vrbem fuisse viginti stadijs distantem credunt magis quàm sciunt accolæ. Pudebat Macedones tam præclaram vrbem à comessabundo rege deletam esse. Itaque res in serium versa est, & imperauerunt sibi, vt crederent illo potissimum modo fuisse delendam. Ipsum, vt primùm grauatam ebrietate mentem quies reddidit, pœnituisse constat, & dixisse maiores pœnas Græcis Persas daturos fuisse, si ipsum in solio regiaque Xerxis conspicere coacti essent. Postero die Lycio itineris quo Persidem intrauerat, duci, triginta talenta dono dedit.

CA-

CAPVT XVI.

ARGVMENTVM.

Mediam intrat, supplementum accipit, Darius Ecbatanis se ad vltimum prælium parat. Syllabus copiarum eius.

HInc in regionem Mediæ transijt, vbi supplementum nouorum militum è Cilicia occurrit. Peditum erant quinque millia, equites mille: vtrisque Plato Atheniensis præerat. his copijs auctus. Darium persequi statuit. Ille iam Ecbatana peruenerat, caput Medię. Vrbem hanc tenent Parthi: eaque æstiua genti sedes. Adire deinde Bactra decreuerat, sed veritus ne celeritate Alexandri occuparetur, consilium iterq; mutauit. Aberat ab eo Alexander stadia M. D. sed iam nullum interuallum aduersus velocitatem eius satis longum videbatur. Itaque prœlio magis quam fugæ se præparabat XXX. millia peditum sequebantur, in quibus Græcorum erant IIII. millia, fide erga regem ad vltimum inuicta. funditorum quoque & sagittariorum manus IIII. millia expleuerat. præter hos III. millia & CCC. equites erant, maximè Bactrianorum. His Bessus præerat Bactrianæ regionis præfectus. Cum hoc agmine Darius paullum declinauit via militari; iussis præcedere lixis impedimentorum custodibus.

CAPVT XVII.

ARGVMENTVM.

Oratio Darij qua Satrapas suos ad extremum prælium adhortatur.

COncilio deinde aduocato. *Si me cum ignauis,* inquit, *& pluris qualemcunque vitam honesta morte æstimantibus fortuna iunxisset, tacerem potius, quàm frustra verba consumerem: sed maiore quā vellem documento & virtutē vestrā & fidem expertus, magis etiam conniti debeo, vt dignus talibus amicis sim, quàm dubitare an vestri similes adhuc sitis. Ex tot millibus, quæ sub imperio fuerunt meo; bis victum me, bis fugientem persecuti estis. Fides vestra & constantia, vt regem me esse credam, facit. Proditores & transfugæ in vrbibus meis regnant, non Hercule quia tanto honore digni habentur, sed vt præmijs eorum vestri solicitentur animi. Meam fortunam tamen quàm victoris maluistis sequi: dignißimi quibus, si ego non poßim, dij pro me gratiam referant: & me Hercule referent. Nulla erit tam surda posteritas, nulla tam ingrata fama, quæ non in cœlum vos debitis laudibus ferat. Itaque etiam si consilium fugæ, à qua multum abhorret animus, agitassem, vestra tamen virtute fretus obuiam issem hosti. Quousque enim in regno exulabo, & per fines imperij mei fugiam externum & aduenam*

uenam regem, cùm liceat experto belli fortunam, aut reparare quæ amisi, aut honesta morte defungi? nisi fortè satius est expectare victoris arbitrium, & Mazæi & Methrenis exemplo precarium accipere regnum nationis vnius, vt iam malit ille gloriæ suæ, quàm iræ obsequi. Nec dij siuerint, vt hoc detus mei capitis, aut demere mihi quisquam, aut condonare poßit, nec hoc imperium viuus amittam. Idem erit regni mei, qui & spiritus finis. Si hic animus, si hæc lex, nulli non parta libertas est: nemo è vobis fastidium Macedonum, nemo vultum superbum ferre cogetur. Sua cuique dextera aut vltionem tot malorum pariet, aut finem. Equidem quam versabilis fortuna sit, documentum ipse sum. Nec immerito mitiores vices eius expecto. Sed si iusta ac pia bella dij auersantur, fortibus tamen viris licebit honestè mori. Per ego vos decora maiorum, qui totius orientis regna cum memorabili laude tenuerunt, per illos viros quibus stipendium Macedonia quondam tulit, per tot nauium classes in Græciam missas, per tot tropæa regum oro & obtestor, vt nobilitate vestra gentisque dignos spiritus capiatis, vt eadem constantia animorum, qua præterita tolerastis, experiamini quicquid deinde fors tulerit. Me certè in perpetuum aut victoria egregia nobilitabit, aut pugna.

CAPVT

CAPVT XVIII.

ARGVMENTVM.

Desperatio cum horrore Ducum ex oratione Darij concepta: Artabazi fides, Nabarzanis & Bessi coniuratio.

HAec dicente Dario, præsentis periculi species omnium simul corda animosque horrore perstrinxerat, nec aut consilium suppetebat, aut vox; cum Artabazus vetustissimus amicorum, quem hospitem fuisse Philippi sæpe diximus. Nos verò, inquit, pretiosissimam vestem induti, armisque quantò maximò cultu possumus adornati, regem in aciem sequemur, ea quidem mente, vt victoriam speremus, mortem non recusemus. Assensu excepere cęteri hanc vocem. Sed Nabarzanes, qui in eodem consilio erat; cum Besso, inauditi antea facinoris societate inita, regem suum per milites, quibus ambo præerant, comprehendere & vincire decreuerant, ea mente, vt si Alexander ipsos insecutus foret, tradito rege viuo, inirent gratiam victoris, magno profectò cepisse Darium æstimaturi: sin autem eum effugere potuissent, interfecto Dario, regnum ipsi occuparent, bellumque renouarent. Hoc parricidium cum diu volutassent. Nabarzanes aditum nefariæ spei præparans. *Scio me*, inquit, *sententiam esse dicturum prima specie haudquaquā auribus tuis gratā: sed medici quoque grauiores morbos asperis remediis curant, & gubernator vbi naufragiū timet, iactura quicquid seruari potest, redimit. Ego*

mit. Ego tamen non vt damnum quidem facias suadeo: sed vt te ac regnum tuum salubri ratione conserues. Dijs auersis bellum inimus, & pertinax fortuna Persas vrgere non desinit. Nouis initijs & ominibus opus est. Auspicium & imperium alij interim trade, qui tamdiu rex appelletur, donec Asia decedat hostis: victor deinde regnum tibi reddat. hoc autem breui futurum ratio promittit: Bactra intacta sunt, Indi & Sagæ in tua potestate: tot populos, tot exercitus, tot equitum peditumque millia ad renouandas vires parata habes, vt maior belli moles supersit, quam exhausta sit. Quid ruimus belluarũ ritu in perniciem non necessariam? Fortium virorũ est, magis mortẽ contemnere, quam odisse vitam. Sæpè tædio laboris ad vilitatem sui cõpelluntur ignaui, at virtus nihil inexpertum omittit. Vtique vltimum omnium mors est, ad quam non pigrè ire satis est. Proinde si Bactra, quod tutissimum receptaculum est, petimus, præfectum regionis eius Bessum, regem temporis gratia statuamus. Compositis rebus iusto regi tibi fiduciarium restituet imperium.

CAPVT

CAPVT XIX.

ARGVMENTVM.

Darius sentit insidias, quas exire tamen non potuit, Artabazi fides in eundem. Artabazus pro rege administrat castra.

HAud mirum est Darium non temperasse animo, quamquam tam impiæ voci quantum nefas subesset, latebat. Itaque, *Pessimum*, inquit, *mancipium, reperisti exoptatum tibi tempus, quo parricidium aperires?* strictoque acinace interfecturus eum videbatur, ni properè Bessus Bactrianique tristium specie, ceterùm si perseuerarer, vincturi circumstetissent. Nabarzanes interim elapsus, mox & Bessus consecutus, copias quibus præerant, à cetero exercitu secedere iubent, secretum inituri consilium. Artabazus conuenientem præsenti fortunę sẽtentiam orsus, mitigare Darium, temporum identidem admonens, cœpit. *Ferret æquo animo qualiumcunque, suorum tamen, vel stultitiam vel errorem. Instare Alexandrum, grauem, etiam si omnes præsto essent, Quid futurum, si persecuti fugam ipsius, alienentur à rege?* Aegrè paruit Artabazo, & quamquam mouere castra statuerat, turbatis tamen omnium animis eodem in loco substitit. Sed attonitus mœstitia simul & desperatione, tabernaculo se inclusit. Ergo in castris, quæ nullius regebantur imperio, varij animo-

rum motus erant, nec in commune, vt antè, consulebatur. Dux Græcorum militum Patron arma capere suos iubet, paratosq; esse ad exequendum imperium. Persæ secesserant. Bessus cum Bactrianis erat, tentabatq; Persas abducere, Bactra, & intactæ regionis opulenta, simulque quæ manentibus instarent pericula, ostentans. Persarum omnium eadem ferè fuit vox, nefas esse deseri regem. Inter hæc Artabazus omnibus imperatorijs fungebatur officijs. Ille Persarum tabernacula circuire, hortari, monere nunc singulos, nunc vniuersos: nec antè destitit, quam satis constaret imperata facturos. Idem ægrè à Dario impetrauit, vt cibum caperet, animumq; regis.

CAPVT XX.

ARGVMENTVM.

Coniurati simulant pœnitentiam, recipiuntur in gratiam.

AT Bessus & Nabarzanes olim agitatum scelus exsequi statuunt, regni cupiditate accensi. Dario autem incolumi tantas opes sperare non poterant: quippe in illis gentibus regum eximia maiestas est: ad nomen quoq; Barbari conueniunt, & pristinæ veneratio fortunæ sequitur aduersam. Inflabat impios animos regio cui præerant, armis virisq;, & spatio locorum nulli gentium secunda: tertiam partem Asiæ tenet, multitudo iuniorum, exercitus,

tus, quos amiſerat Darius, æquabat. Itaque non illum modo, ſed etiam Alexandrum ſpernebant: inde vires imperij repetituri, ſi regionis potiri contigiſſet. Diu omnibus cogitatis placuit per milites Bactrianos ad omne obſequiũ deſtinatos regem comprehendere, mittique nuncium ad Alexandrum, qui indicaret viuum aſſeruari. Si, id quod timebãt, proditionem aſpernatus eſſet, occiſuri Darium, & Bactra cum ſuarum gentium manu petituri. Ceterùm propalam comprehendi Darius non poterat, tot Perſarum millibus laturis opem regi. Græcorum quoq; fides timebatur. Itaq; quod non poterant vi, fraude aſſequi tentant. Pœnitentiam ſeceſsionis ſimulare decreuerant, & excuſare apud regem conſternationem ſuam. Interim, qui Perſas ſolicitarent, mittuntur: hinc ſpe, hinc metu militares animos verſant, ruinæ rerum ſubdere illos capita, in perniciem trahi, cũ Bactra pateant, exceptura eos donis & opulentia quantam animis concipere non poſsint. Hæc agitantib. Artabazus ſuperuenit, ſiue regis iuſſu, ſiue ſua ſponte, affirmans mitigatum eſſe Darium, & eundem illis amicitiæ gradum patere apud regẽ. Illi lachrymantes nunc purgare ſe, nunc Artabazũ orare, vt cauſam ipſorum tueretur, precesq; perferret. Sic peracta nocte, ſub lucis exortu Nabarzenes cũ Bactrianis militibus in veſtibulo prætorij aderat, titulum ſolennis officij occulto ſceleri præferens. Darius ſigno ad eundum dato, currũ priſtino more conſcendit. Nabarzanes ceteriq; parricidæ procumbentes humi, quem paullo poſt in vinculis habituri erant, ſuſtinuere venerari: la-

chrymas etiam pœnitentiæ indices profuderunt: adeò humanis ingenijs parata simulatio est. Preces deinde suppliciter admotę, Darium natura simplicem & mitem non credere modò quæ affirmabant, sed etiam flere coegerunt. Ac ne tum quidem cogitati sceleris pœnituit, cùm intuerentur qualem & regem & virum fallerent. Ille quidem securus periculi quod instabat, Alexandri manus quas solas timebat, effugere properabat.

CAPVT XXI.

ARGVMENTVM.

Patron Græci militis mercede conducti prætor, aperit Dario coniuratorum simulatam pænitentiam, & certas insidias.

PAtron autem Græcorum dux præcepit suis, vt arma quæ in sarcinis antea ferebantur, induerent, ad omne imperium suum parati, & intenti. Ipse currum regis sequebatur, occasioni imminens alloquendi eum; quippe Beßi facinus præsenserat. Sed Beßus id ipsum metuẽs, custos verius quàm comes à curru non recedebat. Diu ergo Patron cunctatus, ac sæpius sermone reuocato, inter fidem timoremque hæsitans, regem intuebatur: qui vt tandem aduertit oculos, Bubacen spadonem inter proximos currum sequentem percontari iubet, numquid ipse velit dicere. Patron se verò, sed remo-

remotis arbitris, (loqui velle cum eo) respondit: iussusque propius accedere, sine interprete (nam haud rudis Græcæ linguæ Darius erat) Rex, inquit, *ex quinquaginta millibus Græcorum supersumus pauci: omnis fortunæ tuæ comites, & in hoc tuo statu ijdem qui florente te fuimus, quascumque terras elegeris, pro patria & domesticis rebus petituri. Secundæ aduersæque res tuæ copulauere nos tecum. Per hanc fidem inuictam oro & obtestor, in nostris castris tibi tabernaculum statue, nos corporis tui custodes esse patiaris. Omisimus Græciam, nulla Bactra sunt nobis, spes omnis in te, vtinam & ceteris esset. Plura dici non attinet, Custodiam corporis tui externus, & alienigena non deposcerem, si crederem alium posse præstare.* Beßus, quanquam erat Græci sermonis ignarus, tamen stimulante conscientia, indicium profectò Patronem detulisse credebat: & interpretis Græci relato sermone, exemta dubitatio est. Darius autem, quantum ex vultu conspici poterat, haud sanè territus, percontari Patrona caussam consilij quod afferret. Ille non vltra differendum ratus, *Beßus*, inquit, *& Nabarzanes insidiantur tibi, in vltimo discrimine es & fortunæ tuæ, & vitæ. Hic dies aut parricidis, aut tibi futurus vltimus.* Et Patron quidem egregiam conseruati regis gloriam tulerat. Eludant licet, quibus fortè ac temerè humana negotia volui agique persuasum est; equidem æterna constitutione crediderim nexuque caussarum latentium, & multo ante destinatarum, suum quæque ordinem immutabili lege percurrere. Darius certè re-

ſpondit, *quamquam ſibi Græcorum militum fides nota ſit, nunquam tamen à popularibus ſuis receſſurum: difficilius ſibi eſſe damnare, quàm decipi, quidquid fors tuliſſet, inter ſuos perpeti malle, quam transfugam fieri. Serò ſe perire, ſi ſaluum eſſe ſui nollent.* Patron deſperata ſalute regis, ad eos quibus præerat, rediјt, omnia pro fide experiri paratus.

CAPVT XXII.

ARGVMENTVM.

Beſſi parricidæ ſimulata excuſatio.

AT Beſſus occidendi protinus regis impetum ceperat. Sed veritus ne gratiam Alexandri, ni viuum eum tradidiſſet, inire non poſſet, dilato in proximam noctem ſceleris cõſilio, agere gratias incipit, quod perfidi hominis inſidias iam Alexandri opes ſpectantis prudenter cauteque vitaſſet. donum eum hoſti laturum fuiſſe regis caput, nec mirari hominem mercede conductum omnia habere venalia, ſine pignore, ſine lare, terrarum orbis exulem, ancipitem hoſtem, ad nutum licentium circũferri. Purganti deinde ſe, deoſque patrios teſtes fidei ſuæ inuocanti Darius vultu aſſentiebatur, haud dubius quin vera deferrentur à Græcis: ſed eo rerum ventum erat, vt tam periculoſum eſſet non credere ſuis, quam decipi. tri-

pi. triginta millia erant, quorũ inclinata in scelus leuitas timebatur: quatuor millia Patron habebat, quibus si credidisset salutem suam, damnata popularium fide, parricidio excusationem videbat offerri. Itaq; præoptabat immerito, quam iure violari. Besso tamen insidiarum consilium purganti respondit; *Alexandri sibi non minus iustitiam, quam virtutem esse perspectam. Falli eos, qui proditionis ab eo præmium expectent. Violatæ fidei neminem acriorem fore vindicem, vltoremque.*

CAPVT XXIII.

ARGVMENTVM.

Darius vltimum salutato Artabazo, dilapsis custodibus, dimißis spadonibus per noctem à Besso vincitur, & captiuus à suis curru abducitur.

IAmque nox appetebat, cum Persæ more solito armis positis, ad necessaria ex proximo vico ferenda discurrunt. At Bactriani (vt imperatum erat à Besso) armati stabant. Inter hæc Darius Artabazum acciri iubet, expositisque quæ Patron detulerat, haud dubitare Artabazus, quin transeundum esset in castra Græcorum: Persas quoque periculo vulgato secuturos. Destinatus sorti suæ, & iam nullius salubris consilij patiens, vnicam in illa fortuna opem Artabazum vltimum illum visurus amplectitur; perfususque mutuis lachrymis, inhęrentem sibi auelli iubet, capite deinde velato, ne inter gemitus digredientẽ velut à tergo intueretur, in humum pronum corpus abiecit. Tum vero custodiæ eius assueti, quos regis salutem

ſtatem vel periculo vitę tueri oportebat, dilapſi ſunt: armatis, quos iam aduentare credebant, haud rati ſe futuros pares. Ingens ergo in tabernaculo ſolitudo erat, paucis ſpadonibus, quia quò diſcederent, non habebant, circumſtantibus regem. At ille remotis arbitris, diu aliud atque aliud conſilium animo volutabat. Iamque ſolitudinem, quam paullo ante pro ſolatio petiuerat, peroſus, Bubacem vocari iubet: quem intuens. *Ite,* (inquit) *conſulite vobis, ad vltimum regi veſtro (vt decebat) fide exhibita. Ego hic legem fati mei exſpecto. Forſitan mireris, quòd vitam non finiam: alieno ſcelere, quàm meo mori malo.* Poſt hanc vocem ſpado gemitu non modo tabernaculum, ſed etiam caſtra compleuit. Irrupere deinde alij, laceratiſque veſtibus, lugubri & barbaro vlulatu regem deplorare cœperunt. Perſæ ad illos clamore perlato, attoniti metu, nec arma capere, ne in Bactrianos inciderent, nec quieſcere audebant, ne impiè deſerere regem viderentur. Varius ac diſſonus clamor ſine duce ac ſine imperio totis caſtris referebatur. Beſſo & Nabarzani nunciauerant ſui, regem à ſemetipſo interemtum eſſe. planctus eos deceperat. Itaq; citatis equis aduolant, ſequentibus quos ad miniſteriũ ſceleris delegerant: & cum tabernaculum intraſſent, quia regem viuere ſpadones indicabant, comprehendi vincirique iuſſerunt. Rex curru paullò antè vectus, & deorũ à ſuis honorib. cultus, nulla externa vi admota, captiu[9] ſeruorum ſuorum, in ſordidum vehiculũ pellibus vndiq; contectũ imponitur. Pecunia regis & ſu-

& supellex quasi iure belli diripitur, onustiq; præda per scelus vltimum parta, fugam intendunt. Artabazus cum ijs qui imperio parebant, Græcisque militib. Parthyenen petebat, omnia tutiora parricidarũ contuitu ratus. Persæ promissis Bessi onerati, maximè quia nemo alius erat quem sequerentur, coniunxere se Bactrianis, agmẽ eorum tertio assecuti die. ne tamen honos regi non haberetur, aureis compedibus Darium vinciunt, noua ludibria subinde excogitãte Fortuna. Et ne forte cultu regio posset agnosci, sordidis pellibus vehiculum intexerant: ignoti iumenta agebant, ne percontantibus in agmine monstrari posset, custodes procul sequebantur.

CAPVT XXIV.

ARGVMENTVM.

Alexander persequitur Darium.

ALexander audito Darium mouisse ab Ecbatanis, omisso itinere, quod patebat in Mediam, fugientẽ insequi pergit strenuè. Rhagæ oppidum est in Parætacenæ vltima. Ibi trãsfugæ nuntiãt præcipitẽ fuga Bactra petere Darium. Certiora deinde cognoscit ex Megistane Babyloniæ, non equidem vinctum regem, sed in periculo esse aut mortis, aut vinculorũ. Rex ducibus conuocatis: *Maximum,* inquit, *opus, sed labor breuissimus superest. Darius haud procul destitutus à suis, aut oppressus est. In illo corpore posita est victoria nostra, & tanta res celeritatis est præmium.* Omnes pariter conclamant paratos ipsũ sequi,

sequi, nec labori, nec periculo parceret. Igitur raptim agmen cursus magis quàm itineris modo ducit, nec nocturna quidem quiete diurnum laborem relaxante. Itaq; quingenta stadia processit, peruentumq; erat in vicum, in quo Darium Bessus comprehenderat. Ibi Melon Darij interpres excipitur, corpore æger, non potuerat agmen adsequi: & deprehensus celeritate regis, transfugam se esse simulabat. Ex hoc acta cognoscit, sed fatigatis necessaria quies erat. Itaq; delectis equitum, vi. millibus, trecentos quos Dimachas appellabant, adiungit: dorso hi grauiora arma portabant: ceterùm equis vehebãtur: cum res locusq; posceret, pedestris acies erat. Hæc agentem Alexandrum adeunt Orsillos & Mythracenes, Besi parricidiũ exosi trãsfugerant, nunciabantq; stadia D. abesse Persas, ipsos breuius iter monstraturos. Gratus regi aduentus transfugarum fuit. Itaq; prima vespera ducib. ijsdem cum expedita equitũ manu monstratam viam ingreditur, phalange, quantũ festinare posset, sequi iussa. Ipse quadrato agmine incedens, ita cursum regebat, vt primi cõiungi vltimis possent. ccc. stadia processerant, cùm occurrit Brocubelus Mazæi filius, Syriæ quondã prætor. Is quoq; transfuga nunciabat Bessum haud amplius quã cc. stadia abesse: exercitum, vtpotè qui nihil præcaueret, incompositum inordinatumq; procedere. Hyrcaniã videri petituros. si festinaret sequi, palantib. superuenturum. Darium adhuc viuere. Strenuo alioquin cupiditatem cõsequẽdi transfuga iniecerat. Itaq; calcarib. subditis effuso cursu eũt. Iamq; fremitus hostium iter ingredientium exau-

exaudiebatur; sed prospectum ademerat pulueris nubes. Paulisper ergo inhibuit cursum, donec consideret puluis.

CAPVT XXV.

ARGVMENTVM.

Barbari fugiunt cum Besso, qui Darium vulneratum relinquit, quem Alexander assequitur.

IAmq; conspecti à Barbaris erant, & abeunti ũ agmen conspexerant, nequaquã futuri pares, si Besso tantum animi fuisset ad prœlium, quantũ ad parricidiũ fuerat. Namq; & numero Barbari præstabant, & robore. Ad hoc refecti cum fatigatis certamen inituri erant. Sed nomen Alexandri, & fama, maximũ in bello vtiq; momentum, pauidos in fugam auertit. Bessus verò & ceteri facinoris eius participes vehiculum Darij assecuti cœperunt hortari eum, conscenderet equũ, & se hosti fuga eriperet. Ille deos vltores adesse testatus, & Alexãdri fidẽ implorans, negat se parricidas velle comitari. Tũ verò ira quoq; accensi tela conijciunt in regem, multisq; confossum vulneribus relinquunt. Iumenta quoq;, ne longius prosequi possent, cõuulnerant, duobus seruis, qui regẽ comitabantur occisis Hoc edito facinore, vt vestigia fugæ spargerent, Nabarzanes Hyrcaniam, Bessus Bactra paucis equitũ comitantib petebant. Barbari ducib. destituti, quà queq; aut spes ducebat, aut pauor, dissipabantur D. tantũ equites cõgregauerãt se, incerti adhuc resistere melius esset, an fugere. Alexãder hostiũ trepidatione cõperta, Nicanorẽ cũ equitũ parte ad inhibendã fugã emittit. Ipse cũ ceteris sequitur III. fermè millia resistentium

stentium occisa sunt ; reliquum agmen more pecudum intactum agebatur, iubente rege vt cædibus abstineretur. Nemo captiuorum erat, qui monstrare Darij vehiculum posset: singuli, vt quæque prehenderant, scrutabantur : nec tamen vllum vestigium fugæ regis extabat. Festinantem Alexandrum vix tria millia equitum persecuta sunt. At in eos qui lētius sequebantur, incidebant vniuersa fugentium agmina. Vix credibile dictu, plures captiui, quàm qui caperent, erant: adeò omnem sensum territis fortuna penitus excusserat, vt nec hostiũ paucitatem, nec multitudinem suam satis cernerent. Interim iumenta quæ Darium vehebant, nullo regente decesserant militari via, & errore delata per IV. stadia, in quadam valle constiterant, æstuque, simul & vulneribus fatigata. Haud procul erat fons, ad quem monstratum à peritis Polystratus Macedo siti maceratus accessit. Ac dum galea haustam aquam sorbet, tela iumentorum deficientium corporibus infixa conspexit: miratusque confossa potius, quàm abducta esse, semiuiui

Quæ hic desiderantur, ex Iustini vndecimo, Diodori Siculi XVII. Arriani III. Plutarchi Alexandro, Orosij III. & alijs peti possunt.

Q. CVR.

Q. CVRTII RVFI HISTORIARVM MAGNI ALEXANDRI MACEDONIS

LIBER SEXTVS.

SYNOPSIS HVIVS LIBRI.

AGIS Lacedæmoniorum rex ab Antipatro bello vincitur. Alexander hortatur militem ad reliquam Asiam subigendam. Fluuius Ziobetis describitur. Nabarzanes cum aliis satrapis veniam impetrat, Alexander Græcis Darianis parcit: in mores Persarum abit: Bessum bello persequitur, Coniuratio Philotæ & aliorum detegitur, Philotas tortus cum coniuratis occiditur.

CAPVT I.

ARGVMENTVM.

Deest principium de bello Lacedæmoniorum cum Antipatro præside Macedoniæ gesto, in quo victor Antipater, cæsus Agis rex Lacedæmoniorum. Victi legatos mittunt ad Alexandrum.

Antipater cautè & modestè vtitur victoria, ne se oneret inuidia apud Alexandrum.

HOC pugnæ discrimen immisit, obtruncatisque qui promptius resistebant, magnam partem hostium propulit. Cœperant fugere victores: & donec auidius sequentes in planum deduxere, inulti cadebant; sed vt primum locus in quo stare possent, fuit, æquis viribus dimicatum est. Inter omnes tamen Lacedæmonios rex eminebat, nõ armorũ modo & corporis specie, sed etiam magnitudine animi, quo vno vinci non potuit. Vndique nunc cominus, nunc eminus petebatur: diuque arma circumferens, alia tela clypeo excipiebat, corpore alia vitabat, donec hasta femina perfossa plurimo sanguine effuso destituere pugnantem. Ergo clypeo suo exceptum armigeri raptim in castra referebant, iactationem vulnerum haud facilè tolerantem. Non tamen omisere Lacedæmonij pugnam, & vt primum sibi quàm hosti æquiorem locum capere potuerunt, densatis ordinibus, effuse, fluentem in se aciem excepere. non aliud discrimen vehementius fuisse memoriæ proditum est. Duarum nobilissimarum bello gentium exercitus pari Marte pugnabant. Lacedæmonij vetera, Macedones præsentia decora intuebantur. Illi pro libertate, hi pro dominatione pugnabant. Lacedæmonijs dux, Macedonibus locus deerat. Diei quoque vnius tam multiplex casus modò spem, modò metum vtriusque partis augebat, velut de industria inter fortissimos viros certamen æquante fortuna. Ceterùm an-

gustiæ

gustiæ loci in quo hæserat pugna, non patiebantur totis congredi viribus. Spectabant ergo plures, quam inierant prælium; & qui extra teli iactum erant, clamore inuicem suos accendebant. Tandem Laconum acies languescere, lubrica arma sudore vix sustinens: pedem deinde referre, ac vrgente hoste apertè fugere. Insequebatur dissipatos victor, & emensus omne spatium quod acies Laconũ obtinuerat, ipsum Agim persequebatur. Ille vt fugã suorum, & proximos hostium conspexit, deponi se iussit: expertusque membra an impetum animi sequi possent, postquam deficere sensit, poplitibus semet excepit, galeaq; strenuè sumta, clypeo protegens corpus, hastam dextra vibrabat, vltro vocans hostem, si quis iacenti spolia demere auderet. nec quisquã fuit, qui sustineret cominus congredi. Procul missilibus appetebatur, ea ipsa in hostẽ retorquens, donec lancea nudo pectori infixa est; qua ex vulnere euulsa, inclinatum ac deficiens caput clypeo paulisper excepit. Deinde linquẽte spiritu pariter ac sanguine moribundus in arma procubuit. Cecidere Lacedæmoniorum quinque millia & ccc. ex Macedonibus haud amplius M. Ceterùm vix quisquam nisi saucius reuertit in castra. Hæc victoria non Spartam modò, sociosque eius, sed etiam omnes qui fortunam belli spectauerant, fregit. Nec fallebat Antipatrum, dissentire ab animis gratulantium vultus; sed bellum finire cupienti opus erat decipi: & quamquam fortuna rerum placebat; inuidiam tamen, quia maio-

res res erant, quàm quas præfecti modus caperet, metuebat: quippe Alexander hostes vinci voluerat, Antipatrum vicisse, ne tacitus quidem, indignabatur, suæ demtum gloriæ existimans, quidquid cessisset alienæ. Itaque Antipater, qui probè nosset spiritus eius, non est ausus ipse agere arbitria victoriæ; sed concilium Græcorum, quid fieri placeret, consuluit: à quo Lacedæmonij nihil aliud quàm vt oratores mittere ad regem liceret, precati veniam defectionis præter auctores impetrauerunt. Megalopolitanis, quorum vrbs obsessa erat à defectione Achæis & Aelæis cxx. talenta dare iussis. Hic fuit exitus belli, quod repentè ortum, prius tamen finitum est, quàm Darium Alexander apud Arbella superaret.

CAPVT II.

ARGVMENTVM.

Alexander victor Gentium, à suis ipse vitijs, ebrietate, superbia, libidine vincitur. regiæ tamen stirpis captiuis parcit. Fratrem Darij inter amicos rescribit, Oxidatem Mediæ præficit.

SED vt primùm instantibus curis laxatus est animus, militarium rerum, quàm quietis otijque patientior, excepere eum voluptates: & quem arma Persarum non fregerant, vitia vicerunt. Intempestiua conuiuia & perpotandi peruigilandique insana dulcedo, ludique,

que, & greges pellicum, omnia in externum lapsa morem: quem æmulatus quasi potiorem suo, ita popularium animos oculósque pariter offendit, vt à plerísque amicorum pro hoste haberetur. Tenaces quippe disciplinæ suæ, solitosque parco ac parabili victu ad implenda naturæ desideria defungi, in peregrina & victarum gentium mala impulerat. Hinc sæpius comparatæ in caput eius insidiæ, secessio militum, & liberior inter mutuas querelas dolor. Ipsius deinde nunc ira, nunc suspiciones, quas excitabat inconsultus pauor, ceteraque his similia, quæ deinde dicentur. Igitur cum intempestiuis conuiuijs dies pariter noctésque consumeret, satietatem epularum ludis interpolabat, non contentus artificum, quos è Græcia exciuerat turba; quippe captiuæ iubebantur suo ritu canere inconditum & abhorrens peregrinis auribus carmen. Inter quas vnam rex ipse conspexit mœstiorem quàm ceteras, & producentibus eam verecundè reluctantem. Excellens erat forma, & formam pudor honestabat. deiectis in terram oculis, & quantum licebat ore velato, suspicionem præbuit regi nobiliorem esse, quàm vt inter conuiuales ludos deberet ostendi. Ergo interrogata quænam esset, neptem se Ochi, qui nuper regnasset in Persis, filio eius genitam esse respondit; vxorem Histapsis fuisse. Propinquus hic Darij fuerat, magni & ipse exercitus prætor. Adhuc in animo regis tenues reliquiæ pristini moris hærebant. Itaque fortunam regia stirpe genitæ, & tam celebre nomen reueritus, non dimitti modo capti-

uam, sed etiam restitui ei suas opes iussit: virum quoque requiri, vt reperto coniugem redderet. Postero autem die præcepit Hephęstioni, vt omnes captiuos in regiam iuberet adduci, vbi singulorum nobilitate spectata, secreuit à vulgo, quorum eminebat genus: M. hi fuerunt, inter quos repertus est Oxatres Darij frater, non illius fortuna, quàm indole animi sui clarior. Oxidates etiam nobilis Perses, à Dario capitali supplicio destinatus, cohibebatur in vinculis. Huic liberato Satrapeam Mediæ attribuit, fratremque Darij recepit in cohortem amicorum, omni vetustæ claritatis honore seruato. XXVI. millia talentûm proxima præda redacta erant, è quis, XII. millia in congiarium militum absumta sunt. Par huic pecuniæ summa custodum fraude subtracta est.

CAPVT III.

ARGVMENTVM.

Rex Parthienen, quam postea Scythæ occuparunt ingressus, tumultuantem militem oratione sedat, & patriam spectantem ad noua bella parat.

HInc in Parthienen peruentum est, tunc ignobilem gentem, nunc caput omnium qui post Euphratem, & Tigrim amnes siti rubro mari terminantur. Scythæ regionem campestrem ac fertilem occupauerunt, gnaui adhuc agricolæ, sedes habent & in Europa & in Asia. Qui super Bosphorum

, colunt,

colunt, adſcribuntur Aſiæ. At qui in Europa ſunt, à læuo Thraciæ latere ad Boriſthenen, atque inde ad Tanaim alium ſamnem recta plaga pertinent. Tanais Europam & Aſiam medius interfluit; nec dubitatur quin Scythæ, qui Parthos condidere, non à Boſphoro, ſed ex Europæ regione penetrauerint. Vrbs erat ea tẽpeſtate clara Hecatompylos, condita à Græcis. Ibi ſtatiua rex habuit, cõmeatibus vndique aduectis. Itaq; rumor otioſi militis vitiũ, ſine auctore percrebuit, regem contentum rebus quas geſſiſſet, in Macedoniam protinus redire ſtatuiſſe. Diſcurrunt lymphatis ſimiles in tabernacula, & itineri ſarcinas aptant: ſignum datum, crederes, vt vaſa colligerent. Totis caſtris tumultus hinc contubernales ſuos requirentium, hinc onerantium plauſtra perfertur ad regem. Fecerant fidẽ rumori temere vulgato Græci milites redire iuſſi domos: quorum equitibus ſingulis denariorũ ſena millia dono dederat. Ipſis quoq; finem militiæ adeſſe credebant. Haud ſecus quàm par erat, territus Alexander, qui Indos, atque vltima Orientis peragrare ſtatuiſſet, præfectos copiarum in prætorium contrahit: obortiſque lachrymis, ex medio gloriæ ſpatio reuocari ſe, victi magis quàm victoris fortunam in patriam relaturum conqueſtus eſt: nec ſibi ignauiam militum obſtare, ſed deum inuidiam, qui fortiſſimis viris ſubitum patriæ deſiderium admouiſſent, paullò poſt in eandem cum maiore laude famaque redituris. Tum verò pro ſe quiſque operam ſuam offerre,

difficillima quæque poſcere, polliceri militum quoque obſequium, ſi animos eorum leni & apta oratione permulcere voluiſſet. Nunquam infractos & abiectos receſſiſſe, quoties ipſius alacritatem, & tanti animi ſpiritus haurire potuiſſent. ita ſe facturum eſſe reſpondet, illi modo aures præparent ſibi, ſatiſque omnibus quæ in rem videbantur, compoſitis, vocari ad concionem exercitum iuſſit, apud quem talem orationem habuit.

CAPVT IV.

ARGVMENTVM.

Rex Parthienen, quam poſtea Scythæ occuparunt ingreſſus, tumultuantem militem oratione ſedat, & patriam ſpectantem ad noua bella parat.

Magnitudinem rerum quas geſſimus milites, intuentibus vobis, minimè mirum eſt, & deſiderium quietis, & ſatietatem gloriæ occurrere. vt omittam Illyrios, Triballos, Bœotiam, Thraciam, Spartam, Achæos, Peloponneſum, quorum alia ductu meo, alia imperio auſpicioque perdomui: ecce orſi bellum ab Helleſponte, Ionas, Aeoliden ſeruitio Barbariæ impotentis eximimus. Cariam, Lydiam, Cappadociam, Phrygiam, Phalagoniam, Pamphiliam, Piſidas, Ciliciam, Syriam, Phœnicen, Armeniam, Perſidem, Medos, Parthienen habemus in poteſtate. Plures

prouin-

prouincias complexus sum, quàm alij vrbes ceperunt: & nescio an enumeranti mihi quædam ipsarum rerum multitudo subduxerit. Itaque si crederem satis certam esse possessionem, terrarum quas tanta velocitate domuimus, ego verò milites ad penates meas, ad parentem, sororesque, & ceteros ciues vel retinentibus vobis erumperem, vt ibi potissimum parta vobiscum laude & gloria fruerer, vbi nos vberrima victoriæ præmia exspectant, liberorum, coniugum parentumque lætitia, pax, quies, rerum per virtutem partarum secura possessio. Sed in nouo, & (si verum fateri volumus) precario imperio, adhuc iugum eius rigida ceruice subeuntibus Barbaris, tempore milites opus est, dum mitioribus ingenijs imbuuntur, & efferatos melior consuetudo permulcet. Fruges quoque maturitatem statuto tempore expectant: adeo etiam illa sensus omnis expertia, tamen sua lege mitescunt. Quid? creditis tot gentes alterius imperio ac nomini assuetas, non sacris, non moribus, non commercio linguæ nobiscum cohærentes, eodem prælio domitas esse, quo victæ sunt? Vestris armis continentur, non suis moribus. & qui præsentes metuunt absentes, hostes erunt. Cùm feris bestijs res est, quas captas & inclusas, quia ipsarum natura non potest, longior dies mitigat. Et adhuc sic ago, tanquam omnia subacta sint armis, quæ fuerunt in ditione Darij. Hyrcania Nabarzanes occupauit. Bactra non possidet solum parricida

Bessus, sed etiã minatur. Sogdiani, Dahæ, Massagetæ, Sagæ, Indi sui iuris sunt. Omnes hi simul terga nostra viderint, sequentur. Illi enim eiusdem nationis sunt, nos alienigenæ & externi. Suis quisque autem placidius paret, etiam cum is præest, qui magis timeri potest. Proinde, aut quæ cepimus, omittenda sunt: aut quæ non habemus, occupanda. Sicut in corporibus ægris, milites, nihil quod nociturum est, medici relinquunt: sic nos quidquid obstat imperio, recidamus. Parua sæpè scintilla contemta magnum excitauit incendium. Nil tutò in hoste despicitur; quem spreueris, valentiorem negligentia facies. Ne Darius quidem hæreditarium Persarum accepit imperium, sed in sedem Cyri beneficio Bagoæ castrati hominis admissus: ne vos magno labore credatis Bessũ vacuum regnum occupaturum. Nos verò peccauimus milites, si Darium ob hoc vicimus, vt seruo eius traderemus imperiũ; qui vltimũ ausus scelus, regẽ suũ etiã æterna opis egentẽ, certè cui nos victores pepercissemus, quasi captiuũ in vinculis habuit ad vltimũ, ne à nobis cõseruari posset, occidit. Hunc vos regnare patiemini? quem equidem cruci adfixum videre festino, omnibus regibus gentibúsque, & fidei, quam violauit, meritas pœnas soluentem. At Hercule si mox eundem Græcorum vrbes aut Hellespontũ vastare nunciatum erit vobis, quo dolore afficiemini, Bessum præmia vestræ occupasse victoriæ? Tunc ad repetendas res festinabitis, tunc arma capietis. Quanto autem

tem præstat, territum adhuc, & vix mentis suæ compotem opprimere? Quatriduũ nobis iter superest, qui tot proculcauimus niues, tot amnes superauimus, tot montium iuga transcurrimus: non mare illud quod exæstuans iter fluctibus occupat, euntes nos moratur: non Ciliciæ fauces & angustiæ includunt: plana omnia & prona sunt: in ipso limine victoriæ stamus. Pauci nobis fugitiui; & domini sui interfectores supersunt. Egregium me hercule opus, & inter prima gloria vestra numerandum, posteritatis famæq; tradetis; Darij quoque hostis finito post mortem eius odio, parricidas esse vos vltos: neminem impium effugisse vestras manus. Hoc perpetrato, quanto creditis Persas obsequẽtiores fore, cũ intellexerint vos pia bella suscipere; & Beßi sceleri, non nomini suo irasci?

CAPVT V.

ARGVMENTVM.

Rex mouet castra versus Hyrcaniam, describitur mirum Zioberis fluminis ingenium.

SVmma militum alacritate jubentium, quocumq; vellet duceret, oratio excepta est, nec rex moratus impetum: tertioq; per Parthienen die ad fines Hyrcaniæ penetrat, Cratero relicto cum ijs copijs quibus præerat, & ex manu quam Amyntas ducebat, additis DC. equitibus, & totidem sagittarijs, vt ab incursione Barbarorum Parthienen tuere-

tueretur. Erigyum impedimenta modico præsidio dato, campestri itinere ducere iubet. Ipse cum phalange & equitatu CL. stadia emensus, castra in valle, qua Hyrcaniam adeunt communit. Nemus præaltis densisque arboribus vmbrosum est, pingue vallis solum rigantibus aquis, quæ ex petris imminentibus manant. Ex ipsis radicibus montium Zoberis amnis effunditur, qui tria fere stadia in longitudinem vniuersus fluit: deinde saxo, quod alueolum interpellat, repercussus duo itinera velut dispensatis aquis aperit. inde torrens, & saxorum per quæ incurrit, asperitate violentior, terram præceps subit. per CCC. stadia conditus labitur, rursusque velut ex alio fonte conceptus editur, & nouum alueum intendit, priore sui parte spatiosior: quippe in latitudinem XIII. stadiorum diffunditur; rursusque angustioribus coercitus ripis iter cogit: tandem in alterum amnem cadit, Rhidago nomen est. Incolæ affirmabant, quæcunque dimissa essent in cauernam quæ propior est fontem, rursus vbi aliud os amnis aperitur, existere. itaque Alexander duos tauros, qua subeunt aquæ terram, præcipitari iubet: quorum corpora, vbi rursus erumpunt, expulsa videre, qui missi erant vt exciperent.

CAPVT VI.

ARGVMENTVM.

Nabarzani Bessi socio supplici promittit veniam & publicam fidem.

CAPVT

QVartum iam diem eodem loco quietem militi dederat, cùm litteras Nabarzanis, qui Darium cum Besso interceperat accipit, quarum sententia hæc erat; *Se Dario non fuisse inimicum, imò etiam quæ credidisset vtilia esse, suasisse: & quia fidele consilium regi dedisset, prope occisum ab eo. Agitasse Darium custodiam corporis sui contra ius fasque peregrino militi tradere, damnata popularium fide, quam per CC & XXX. annos inuiolatam regibus suis præstitissent Persæ. Se in præcipiti & lubrico stantem, consilium à præsenti necessitate repetisse, Darium quoque cùm occidisset Bagoam, hac excusatione satisfecisse popularibus, quòd insidiantem interemisset. Nihil esse miseris mortalibus spiritu charius. Amore eius ad vltima esse propulsum: sed ea magis esse secutum, quæ coegisset necessitas, quàm quæ optasset. In communi calamitate suam habere fortunam. Si venire se iuberet, sine metu esse venturum. Non timere ne fidem datam tantus rex violaret; Deos à deo falli non solere. Ceterum si cui fidem daret, videretur indignus; multa exsilia patere fugienti. Patriam esse, vbicunque vir fortis sedem sibi legerit.* Nec dubitauit Alexander, fidem, quo Persæ modo accipiebant, dare, inuiolatum, si venisset fore.

CAPVT

CAPVT VII.

ARGVMENTVM:

Hyrcaniam ingreditur, quam Curtius cum Caspio mari describit.

QVADRATO tamen agmine & composito ibat, speculatores subindè præmittens, qui explorarent loca. Leuis armatura ducebat agmen; phalanx eam sequebatur; post pedites erant impedimenta: & gens bellicosa, & natura situs difficilis aditu, curam regis intenderat. Namque perpetua vallis iacet vsque ad mare Caspium patens. Duo terræ eius velut brachia excurrunt, media flexu modico sinum faciunt lunæ maximè similem, cùm eminent cornua nondum totum orbem sidere implente. Cercetæ, & Mossini, & Chalybes à leua sunt: ab altera parte Leucosyri, & Amazonum campi: & illos quà vergit ad Septentrionem, has ad occasum conuersa prospectat. Mare Caspium dulcius ceteris, ingentis magnitudinis serpentes alit: piscium in eo longè diuersus ab alijs color: quidam Hyrcanium appellant. alij sunt qui Mæotim paludem in id cadere putent, & argumentum afferunt, aquam, quòd dulcior sit quam cetera maria. infuso paludis humore mitescere. Ad Septentrionem ingens in litus mare incumbit, longeque agit fluctus, & magna parte exæstuans stagnat. Idem alio cæli statu recipit se in fretum, eodemque impetu quo effusum est, relabens, terram naturæ suæ reddit: & quidam

dã credidere, non Caspiũ mare esse, sed ex India in Hyrcaniam cadere, cuius fastigium (vt supra dictum est) perpetua valle submittitur. Hinc rex viginti stadia processit, semita propemodum inuia, cui silua imminebat: torrentesq; & eluuies iter morabantur, nullo tamen hoste obuio penetrant; tandemque ad cultiora peruentum est. Præter alios commeatus, quorum tum copia regio abundabat, pomorum quoque ingens modus nascitur, & vberrimum gignendis vuis solum est. Frequens arbor faciem quercus habet, cuius folia multo melle tinguntur: sed nisi solis ortum incolæ occupauerint, vel modico tepore succus extinguitur.

CAPVT VIII.

ARGVMENTVM.

Satrapas Persarum supplices in fidem accipit. Artabazo etiam dextram porrigit. Græcis ignoscit prætærquam Lacedæmonijs in custodiam datis. Democrates Atheniensis ius sibi gladio dicit.

TRiginta hinc stadia processerat, cùm Phrataphernes ei occurrit, seq;, & eos qui post Darij mortẽ profugerant, dedẽs: quibus benignè exceptis, ad oppidum Aruas peruenit. Hic ei Craterus & Erigyus occurrunt, præfectum Taurorũ gentis Phradatẽ adduxerant. Hic quoque in fidem receptus, multis exemplo fuit experiendi clementiam regis. Satrapem deinde Hyrcaniæ dedit Menapim. exsul hic regnãte Ocho ad Philippũ peruenerat. Taurorum quoq; gen-

gentem Pharadati reddit. Iamque vltima Hyrcaniæ intrauerat, cum Artabazus, quem Dario fidissimum fuisse suprà diximus, cum propinquis Darij, ac suis liberis, modacaç; Græcorum militum manu occurrit, dexteram venienti obtulit rex: quippe & hospes Philippi fuerat, cum Ocho regnante exsularet, & hospitij pignora in regem suum ad vltimum fides conseruata vincebat. Comiter igitur exceptus, *Tu quidem*, inquit, *rex deos quæso perpetua felicitate floreas: ego ceteris lætus, hoc vno torqueor, quòd præcipiti senectute diu frui tua bonitate non possum*. xc. & quintum annum agebat. Nouem iuuenes omnes eadem matre geniti patrē comitabantur. Hos Antabazus dextræ regis admouit, precatus vt tamdiu viueret, donec vtiles Alexandro essent. Rex pedibus iter plerūq; faciebat. Tunc admoueri sibi & Artabazo equos iussit, ne ipso ingrediente pedibus, senex equo erubesceret. Vt deinde castra sunt posita, Græcos quos Artabazus adduxerat, conuocari jubet. At illi, nisi Lacedæmonijs quoque fides daretur, respondent, se quid agendum ipsis foret, deliberaturos. Legati erant Lacedæmoniorum missi ad Darium, quo victo applicauerant se Græcis mercede apud Persas militantibus. Rex omissis sponsionum fideiq; pignoribus, venire eos iussit, fortunam, quam ipse dedisset, habituros. Diu cunctantes, plerisque consilia variantibus, tandem venturos se pollicentur. At Democrates Atheniensis, qui maximè Macedonum opibus semper obstiterat, desperata venia, gladio se transfigit. Ceteri (sicut

cut constituerant) ditioni Alexandri se ipsos permittunt. MD. milites erant. Præter hoc legati ad Darium missi xc. In supplementum distributus miles: ceteri remissi domum, præter Lacedæmonios, quos tradi in custodiam iussit.

CAPVT IX.

ARGVMENTVM.

Mardos feram gentem domat.

MArdorum erat gens confinis Hyrcaniæ, cultu vitæ aspera, & latrocinijs assueta. Hæc sola nec legatos miserat, nec videbatur imperata factura. Itaque rex indignatus, si vna gens posset efficere ne inuictus esset, impedimentis cum præsidio relictis, inuicta manu comitante procedit. Noctu iter fecerat, & prima luce hostis in cōspectu erat. Tumultus magis quàm prelium fuit. Deturbati ex collibus, quos occupauerant, barbari, profugiunt, proximique vici ab incolis deserti capiuntur. Interiora regionis eius haud sanè adiri sine magna vexatione exercitus, poterant. Iuga montium præaltæ siluæ rubesq; inuiæ sepiunt: ea quæ plana sunt, nouo munimenti genere impedierant Barbari. Arbores densæ sunt de industria consitæ, quarum teneros adhuc ramos manu flectunt, quos intortos rursus inserunt terræ. Inde velut ex alia radice lętiores virent trunci: hos, quà natura fert, adolescere non sinunt: quippe alium alij quasi nexu conserunt: qui vbi multa fronde vestiti sunt, operiunt terram. Itaq; occulti, ramorum velut laquei perpetua sepe iter cludunt. Vna ratio erat ceden-

do, aperire saltum. Sed hoc quoq; magni operis: crebri namq; nodi durauerant stipites, & in se implicati arborum rami suspẽsis circulis similes lento vimine frustrabantur ictus. Incolæ autem ritu ferarum virgulta subire soliti, tũ quoq; intrauerant saltum, occultisq; telis hostem lacessebant. Ille venantium modo latibula scrutatus, plerosq; confodit: ad vltimum circuire saltum milites iubet, vt si qua pateret, irrumperẽt. Sed ignotis locis pleriq; oberrabãt, exceptiq; sunt quidam, inter quos equus regis, Bucephalam vocabant, quem Alexander non eodem quo ceteras pecudes animo æstimabat: namq; ille nec in dorso insidere suo patiebatur alium: & regem, cùm vellet ascendere, sponte genua submittens excipiebat, credebaturque sẽtire quem veheret. Maiore ergo quàm decebat ira simul ac dolore stimulatus equum vestigari iubet, & per interpretem pronunciari, ni reddidissent, neminem esse victurum. Hac denunciatione territi, cum ceteris donis equum adducunt. Sed ne sic quidem mitigatus cædi, siluas iubet, aggestaq; humo è montibus planiciem ramis impeditam exaggerari. Iam in aliquantulum altitudinis opus creuerat, cùm Barbari desperato, regionem quam occupauerant, posse retineri, gentem suam dedidere. Rex obsidibus acceptis Phradati tradere eos iussit. Inde quinto die in statiua reuertitur. Artabazum deinde geminato honore, quem Darius habuerat ei, remittit domum.

CAP.

CAPVT X.

ARGVMENTVM.

Nabarzani præſidi Hyrcaniæ in Bagoæ gratiam ignoſcit. Thaleſtris Amazonum regina (vt olim regina Saba ad Salomonem) Alexandrum adit, liberiſque conceptis poſt XIII. *dies redit ad ſuos.*

Iam ad vrbem Hyrcaniæ, in qua regia Darij fuit, ventum erat. ibi Nabarzanes accepta fide occurrit, dona ingentia ferens. Inter quæ Bagoas erat ſpecie ſingulari ſpado, atque in ipſo flore pueritiæ, cui & Darius fuerat aſſuetus, & mox Alexander aſſueuit: eiuſque maximè precibus motus Nabarzani ignouit. Erat (vt ſupra dictũ eſt) Hyrcaniæ finitima gens Amazonum, circa Thermodoonta amnem Themiſcyræ incolentium campos. Reginam habebant Thaleſtrin, omnibus inter Caucaſum montẽ & Phaſin amnem imperitantẽ. Hæc cupidine viſẽdi regis accenſa, finibus regni ſui exceſſit, & cũ haud procul abeſſet, præmiſit indicãtes veniſſe reginam adeundi eius cognoſcendiq; auidam. Protinus facta poteſtate veniendi, ceteris iuſſis ſubſiſtere, ccc. feminarum comitata proceſſit. Atq; vt primùm rex in conſpectũ fuit, equo ipſa deſiluit, duas lanceas, dextra præferens. Veſtis non toto Amazonum corpore obducitur; nam læua pars ad pectus eſt nuda; cetera inde velãtur; nec tamen ſinus veſtis, quem nodo colligunt, infra genua deſcendit. Altera papilla intacta ſeruatur, qua muliebris ſexus liberos a-

lant. aduritur dextra, vt arcus facilius intendant, & tela vibrent. interrito vultu regem Tha-

THALESTRIS AMAZON.

lestris intuebatur, habitum eius haudquaquam rerum famæ parem oculis perlustrans: quippe omnibus barbaris in corporum majestate veneratio

neratio est, magnorumq; operum non alios capaces putant, quam quos eximia specie donare natura dignata est. Ceterùm interrogata num aliquid petere vellet, haud dubitauit fateri, ad communicandos cum rege liberos se venisse, dignam ex qua ipse regni generaret hæredes. Feminei sexus retenturam, marem reddituram patri. Alexander, an cum ipso militare vellet, interrogat: & illa causata sine custode regnum reliquisse, petere perseuerabat, ne se irritam spei abire pateretur. Acrior ad Venerem fœminæ cupido quam regis, vt paucos dies subsisteret, perpulit, tredecim dies in obsequium desiderij eius absumti sunt. Tum illa regnum suum, rex Parthienen, petiuerunt.

CAPVT XI.

ARGVMENTVM.

Alexander mutat leges patrias, totúsque à se abit in vitia.

HIc verò palàm cupiditates suas soluit, continentiamq; & moderationem in altissima quaque fortuna eminentia bona in superbiam ac lasciuiam vertit. Patrios mores, disciplinamq; Macedonum regum salubriter temperatam, & ciuilẽ habitum velut leuiora magnitudine sua ducens, Persicæ regiæ par deorũ potẽtiæ fastigiũ æmulabatur. Iacere humi venerabundos ipsum, paulatimq; seruilibus ministerijs tot victores gentium imbuere, & captiuis pares facere expetebat. Itaque purpureum diadema distinctum albo, quale Darius habuerat, capiti circumdedit, vestemque Persicam sum-

sumsit, ne omen quidem veritus, quod à victoris insignibus in deuicti transiret habitum. & ille se quidem spolia Persarum gestare dicebat, sed cum illis quoque mores induerat: superbiamque habitus animi insolentia sequebatur. Litteras quoque quas in Europam mitteret, veteris anuli gēma obsignabat: ijs quas in Asiam scriberet, Darij anulus imprimebatur, vt appareret, vnum animum duorum non capere fortunam. Amicos verò & equites, his vnaq; principes militū aspernantes quidem, sed recusare non ausos, Persicis onerauerat vestibus. Pellices ccc. & LX. totidem quot Darij fuerant, regiam implebant, quas spadonum greges, & ipsi muliebria pati assueti, sequebantur. Hæc luxu & peregrinis infecta moribus veteres Philippi milites, rudis natio ad voluptates, palam auersabātur; totisq; castris vnius omnium sensus ac sermo erat, plus amissū victoria, quàm bello esse quæsitum. Tum cum maximè vinci ipsos, dediq; alienis moribus & externis quos tantæ moræ precium domos quasi in captiuo habitu reuersuros; pudere iam sui regem, victis quàm victoribus similiorē, ex Macedoniæ imperatore Darij Satrapen factum. Ille nō ignarus & principes amicorum & exercitum grauiter offendi, gratiam liberalitate donisq; recuperare tentabat. Sed opinor liberis preciū seruitutis ingratum est. Igitur ne in seditionē res verteretur, otium interpellandum erat bello, cuius materia opportunè alebatur.

CAPVT XII.

ARGVMENTVM.

In Bessum mouet castra, Satibarzanem in fidem accipit, eundem mox deficientem persequitur. Rupem expugnat. Artacacnam occupat, ciuibus ignoscit.

Namque Bessus veste regia sumta Artaxerxen appellari se iusserat, Scythasque & ceteros Tanais accolas contrahebat. Hæc Satibarzanes nunciabat, quem receptum in fidem, regioni quam antea obtinuerat, præfecit. Et cùm graue spolijs apparatuque luxuriæ agmen vix moueretur, suas primùm, deinde totius exercitus sarcinas, exceptis admodum necessarijs, conferri iussit in medium. Planicies spaciosa erat, in quam vehicula onusta perduxerant. Expectantibus cunctis quid deinde esset imperaturus, iumenta iussit abduci, suisque primum sarcinis face subdita, ceteras incendi præcepit. Flagrabant exurentibus dominis; quæ vt intacta ex vrbibus hostium raperent, sæpè flammas restinxerant, nullo sanguinis pretium audente deflere, cùm regias opes idē ignis exureret. Breuis deinde oratio mitigauit dolorem, habilesq; militiæ & ad omnia parati lætabantur sarcinarum potius quàm disciplinæ fecisse iacturam. Igitur Bactrianam regionem petebant. Sed Nicanor Parmenionis filius subita morte correptus, magno desiderio sui affecerat cunctos. Rex ante omnes mœstus cupiebat quidem subsistere funeri affuturus,

ſed penuria commeatuum feſtinare cogebat. Itaq; Philotas cum duobus millibus & DC. relictus, vt juſta fratri perſolueret; ipſe contendit ad Beſſum. Iter facienti litteræ afferuntur à finitimis Satraparum, è quibus cognoſcit, Beſſum quidem hoſtili animo occurrere cum exercitu: ceterùm Satibarzanem, quem Satrapen Ariorum ipſe præfeciſſet, defeciſſe ab eo. Itaq; quamquam Beſſo imminebat, tamen ad Satibarzanem opprimendum præuerti optimũ ratus, leuem armaturam, & equeſtres copias educit; totaque nocte ſtrenuè itinere facto, improuiſus hoſti ſuperuenit. Cuius cognito aduentu Satibarzanes cum II. millibus equitum (nec plures ſubitò contrahi poterant) Bactra perfugit; ceteri proximos montes occupauerunt. Prærupta rupes erat, quà ſpectat Occidẽtem. Eadem quà vergit ad Orientem, leniore ſubmiſſa faſtigio, multis arboribus obſita, perennem habet fontem, ex quo largæ aquæ manant. Circuitus eius duo & triginta ſtadia comprehendit. In vertice herbidus campus. In hoc multitudinem imbellium conſidere jubent: ipſi quà rupes ſederat, arborum truncos & ſaxa obmoliũtur: tredecim millia armata erant. in quorum obſidionem Cratero relicto, ipſe Satibarzanem ſequi feſtinat. Et quia longius abeſſe eum cognouerat, ad expugnandos eos qui edita montium occupauerant, redit. Ac primo repurgari iubet quidquid ingredi poſſent: deinde vt occurrebãt inuiæ cotes, præruptæq; rupes, irritus labor videbatur obſtante natura. Ille vt erat animi ſemper obluctantis difficultatibus, cùm & progredi arduum, & reuer-

&reuerti periculosum esset, versabat se ad omnes cogitationes, aliud atque aliud ita vt solet, vbi prima quæq; damnamus, subijciente animo hæsitanti, quod ratio non potuit, fortuna consilium subministrauit. Vehemens Fauonius erat, & multam materiam ceciderat miles, aditum per saxa molitus. Hæc vapore torrida iam inaruerat. Ergo aggerari alias arbores iubet, & igni dare alimenta: celeriterq; stipitibus cumulatis fastigium montis æquatũ est. Tunc vndique ignis iniectus cuncta comprehendit: flammam in ora hostium ventus ferebat: fumus ingens velut quadam nube absconderat cælum. Sonabant incendio siluæ, atq; ea quoq; quæ non incenderat miles, concepto igne proxima quæque aduriebant. Barbari suppliciorum vltimum, si quà intermoreretur ignis, effugere tentabant: sed quà flamma dederat locum, hostis obstabat. Varia igitur clade consumti sunt. Alij in medios ignes, alij in petras præcipitauere, quidam manibus hostium se obtulerunt, pauci semiustulati venere in potestatem. Hinc ad Craterum, qui Artacacnam obsidebat, redit. Ille omnibus præparatis regis expectabat aduentum, captæ vrbis titulo (sicut par erat) cedens. Igitur Alexander turres admoueri jubet: ipsoque adspectu territi barbari, è muris supinas manus tendentes, orare cœperunt, vt iram in Satibarzanem defectionis auctorem reseruaret, supplicibus semet dedẽtibus parceret. Rex data venia, non obsidionem modò soluit, sed omnia sua incolis reddidit.

CAPVT XIII.

ARGVMENTVM.

Supplementum accipit. Drancas adit, quorum prætor Barzaëntes fugit.

AB hac vrbe digressò supplementum nouorum militum occurrit. Zoilus D. equites ex Græcia adduxerat, tria millia ex Illyrico Antipater miserat. Thessali equites centum & triginta cum Philippo erant. Ex Lydia duo millia & DC. peregrinus miles, aduenerãt. CCC. equites gentis eiusdem sequebantur. Hac manu adiecta Drangas peruenit. Bellicosa natio est. Satrapes erat Barzaëtes, sceleris in regẽ suum particeps Besso. Is suppliciorum, quæ meruerat, metu profugit in Indiam.

CAPVT XIV.

ARGVMENTVM.

Coniuratio in Alexandrum per Nicomachum & Ceballinum detegitur. Dymnus se ipsum ferro induit.

IAm nonum diem statiua erant, cùm externa vi nõ inuictus modò rex, sed tutus, intestino facinore petebatur. Dymnus modicæ apud regem auctoritatis & gratiæ exoleti, cui Nicomacho erat nomen, amore flagrabat, obsequio vni sibi dediti corporis victus. Is, quod ex vultu quoque perspici poterat, similis attonito, remotis arbitris cum iuuene secessit in templum, arcana se & silenda afferre præfatus: suspensumque expectatione, per mutuam

cha-

charitatē, & pignora vtriusq; animi rogat, vt affirmet iureiurando, quæ commisisset, silentio esse tecturum. Et ille ratus nihil quod etiā cum periurio detegendum foret, indicaturum, per præsentes deos iurat. Tum Dymnus aperit in tertium diem insidias regi comparatas, seq; eius cōsilij fortibus viris & illustribus esse participem, quis iuuenis auditis, se verò fidem in parricidium dedisse constanter abnuit, nec vlla religione, vt scelus tegat, posse constringi. Dymnus & amore & metu amens, dextrā exoleti cōplexus, & lachrymās, orare primùm, vt particeps consilij operisq; fieret. Si id sustinere non posset, attamen ne proderet se, cuius erga ipsum beneuolentiæ præter alia hoc quoq; haberet fortissimum pignus, quòd caput suum permisisset fidei adhuc inexpertæ. Ad vltimum auersari scelus perseuerantem, mortis metu terret. Ab illo capite coniuratos pulcherrimū facinus inchoaturos. Alias deinde effeminatū, & muliebriter timidum, aliàs proditorē amatoris appellans; nunc ingentia promittens, interdumque regnum quoq;, versabat animum tanto facinore procul abhorrentem. strictum deinde gladium modò illius, modò suo admouens iugulo, supplex idem & infestus expressit. vt tandem non solum silentium, sed etiam operam polliceretur. namq; abundè constantis animi, & dignus qui pudicus esset, nihil ex pristina voluntate mutauerat: sed captum Dymni amore simulabat nihil recusare. Sciscitari inde pergit cum quibus tantæ rei societatem iisset. Plurimum referre, quales viri tam memorabili operi admoturi manus essent. Ille &

amore

amore & scelere malesanus, simul gratias agit, simul gratulatur, quòd fortissimus iuuenum nō dubitasset se adiungere, Demetrio corporis custodi, Peucolao, Nicanori. Adijcit his Aphœbetum, Loceum, Diogonum, Archepolim, Amyntam. Ab hoc sermone dimissus. Nicomachus, ad fratrem (Ceballino erat nomen) quæ acceperat, defert. Placet ipsum subsistere in tabernaculo, ne si regiam intrasset, non assuetus adire regē, cōiurati proditos se esse resciscerent. Ipse Ceballinus ante vestibulū regiæ (neque enim propius aditus ei patebat) consistit, operiens aliquem ex prima cohorte amicorū, vt introduceretur ad regem. Fortè cæteris dimissis, vnus Philotas Parmenionis filius, incertum quam ob causam, substiterat in regia. Huic Ceballinus ore confuso magnæ perturbationis notas præ se ferēs, aperit quæ ex fratre compererat, & sine dilatione nūciare regi iubet. Philotas conlaudato eo protinus intrat ad Alexandrum; multoq; inuicē de alijs rebus sermone consumto, nihil eorum quę ex Ceballino cognouerat, nunciat. Sub vesperam eum prodeuntem in vestibulo regiæ excipit iuuenis, an mandatū exsecutus foret, requirens. Ille non vacasse sermoni suo regem caussatus discessit. Postero die Ceballinus venienti in regiam præsto est, intrantemque admonet pridie communicatæ cum ipso rei. Ille curæ sibi esse respondet; ac ne tum quidem regi quę audierat aperit. Cœperat Ceballino esse suspectus. Itaq; nō vltrà interpellandum ratus, nobili iuueni (Metron erat nomē) super armamentarium posito, quod scelus pararetur indicat. Ille

Ce-

Ceballino in armamētario abſcondito, protinus regi corpus fortè curanti, quid index detuliſſet, oſtendit. Rex ad comprehendendum Dymnum miſſis ſatellitibus, armamentarium intrat. Ibi Ceballinus gaudio elatus, habeo te, inquit, incolumen ex impiorum manibus ereptum. Percontatus deinde Alexander quæ noſcenda erant, ordine cuncta cognoſcit. Rurſuſque inſtitit quærere quotus dies eſſet, ex quo Nicomachus ad eum detuliſſet indicium. Atq; illo fatente iam tertium eſſe, exiſtimans haud incorrupta fide tanto poſt deferre quæ audierat, vinciri eum iuſſit. Ille clamitare, eodē tēporis momento quo audiſſet, ad Philotam decucurriſſe, ab eo percontaretur. Rex iterū quęrens an Philotā adiſſet, an inſtitiſſet ei, vt peruenirent ad ſe? perſeuerante eo affirmare quæ dixerat, manus ad cælum tendens, manātibus lachrymis hanc ſibi à chariſſimo quondā amicorum relatam gratiam querebatur. Inter hæc Dymnus haud ignarus, quā ob cauſſam acceſſeretur à rege, gladio, quo fortè erat cinctus, grauiter ſe vulnerat, occurſuq; ſatellitū inhibitus perfertur in regiam. Quem intuens rex; *Quod*, inquit, *in te Dymne tātum cogitaui nefas, vt tibi Macedonum regno dignior Philotas me quoq; ipſo videretur?* Illum iam defecerat vox. Itaq; edito gemitu, vultuque à conſpectu regis auerſo, ſubinde collapſus extinguitur.

A-

CAPVT XV.

ARGVMENTVM.

Philotas Parmenionis F. primùm suspectus de coniuratione omittitur, Mox amicorum consilio comprehenditur.

REX Philota venire in regiam iusso, *Ceballinus*, inquit, *vltimum supplicium meritus si in caput meum præparatas insidias biduò texit, huius criminis Philotam reum substituit, ad quem protinus indicium detulisse se affirmat: quo propiore gradu amicitiæ me contingis, hoc maius est dissimulationis tuæ facinus: & ego Ceballino magis quàm Philotæ id conuenire fateor. Fauentem habes iudicem, si quod admitti non oportuit, saltem negari potest.* Ad hæc Philotas haud sanè trepidus, si animus vultu æstimaretur, Ceballinum quidem scorti sermonem ad se detulisse, sed ipsum tam leui auctori nil credidisse respōdit, veritū, ne iurgium inter amatorem & exoletum non sine risu aliorum detulisset. Cùm Dymnus semet interemerit, qualiacumq; erant, non fuisse reticenda, complexusque regem orare cœpit, vt præteritam vitam potius quàm culpā, silentij tamen, non facti vilius, intueretur. Haud facilè dixerim, crediderit ne ei rex, an altius iram suppresserit: dextram reconciliatę gratię pignus obtulit, & contemptam magis quàm celatum indicium esse videri sibi dixit. Aduocato tamen consilio amicorum; cui tum Philotas adhibitus non est: Nicomachum introdu-

ci

ci iubet. Is eadem quæ detulerat ad regem, ordine exposuit. Erat Craterus regi charus in paucis, & eò Philotæ ob æmulationem dignitatis aduersus. Neque ignorabat sæpè Alexandri auribus nimia iactatione virtutis atq; operæ grauem fuisse, & ob ea non quidē sceleris, sed contumaciæ tamen esse suspectum. Non aliam premendi inimici occasionem aptiorem futuram ratus, odio suo pietatis præferens speciem: *Vtinam*, inquit, *in principio quoq; huius rei nobiscum deliberasses: suasissemus, si Philotæ velles ignoscere, paterere potius ignorare eum quantum deberet tibi, quam vsque ad mortis metum adductum sæpius de periculo suo, quàm de tuo cogitare beneficio. Ille enim semper insidiari tibi poterit, tu non semper Philotæ poteris ignoscere. Nec est quod existimes eū qui tantum facinus ausus est, venia posse mutari. Scit eos qui misericordiam consumserunt, amplius sperare non posse. At ego, etiam si ipse vel pœnitentia vel beneficio tuo victus quiescere volet, patrem eius Parmenionem tanti ducem exercitus, & inueterata apud milites tuos auctoritate, haud multum infra magnitudinis tuæ fastigium positum, scio non æquo animo salutem filij sui debiturum tibi. Quædam beneficia odimus. Meruisse mortem confiteri pudet. Superest, vt malit videri iniuriam accepisse, quàm vitam. Proinde scio tibi cum illis de salute esse pugnandum. Satis hostium superest, ad quos persequendos ituri sumus.*

La-

Latus à domesticis hostibus muni. Hos si submo-ues, nihil metuo ab externo. Hæc Craterus. Nec ceteri dubitabant, quin cõiurationis indicium suppressurus non fuisset, nisi auctor aut particeps. Quam enim pium & bonæ mentis, non amicum modò, sed ex vltima plebe, auditis quæ ad eum delata erant, non protinus ad regem fuisse cursurum? Nec Ceballini quidem exemplo, qui ex fratre comperta ipsi nunciasset. Parmenionis filium præfectum equitatus, omnium arcanorum regis arbitrum, simulasse etiam non vacasse sermoni suo regem, ne index alium internuncium quæreret. Nicomachum religione quoque deûm adstrictum, cõscientiam suam exonerare properasse. Philotam consumto per ludum iocumque penè toto die, grauatum esse pauca verba pertinentia ad caput regis tam longo & forsitan superuacuo inferere sermoni. Etenim non credidisse talia deferentibus pueris; cur igitur extraxisset biduum, tanquam indicio haberet fidem? Dimittendum fuisse Ceballinum, si delationem eius damnabat. In suo quemque periculo magnum animum habere: cùm de salute regis timeretur, credulos esse debere, vana quoque deferentes admittere. Omnes igitur quæstionem de eo, vt participes sceleris indicare cogeretur, habendam esse decernunt. Rex admonitos vt consilium silentio premerent, dimittit. Pronunciare deinde iter in posterum iubet, ne qua noui initi consilij daretur nota. Inuitatus est etiam Philotas ad vltimas ipsi epulas: & rex non cœnare modò, sed etiam familiariter conloqui cum eo quem damnauerat,

rat, sustinuit. Secunda deinde vigilia luminibus extinctis, cum paucis in regiam coeũt Hephæstion, & Craterus, & Cœnus, & Erigyus. Hi ex amicis. Ex argimeris autem Perdiccas & Leonatus. Per hos impetratum, vt qui ad prætoriũ excubabãt, armati vigilarẽt. Iam ad omnes aditus dispositi equites, itinera quoque obsidere iussi, ne quis ad Parmenionẽ, qui tum Mediç magnisq; copijs præerat, occultus euaderet. Attarras aũt cum trecẽtis armatis intrauerat regiam. huic decem satellites traduntur: quorum singulos deni armigeri sequebantur: hi ad alios coniuratos comprehendendos distributi sunt. Attarras cum trecentis ad Philotam missus, clausum aditum domus moliebatur, L. iuuenum promtissimis stipatus. Nam ceteros cingere vndiq; domum iusserat, ne occulto aditu Philotas posset elabi. Illum siue securitate animi, siue fatigatione resolutum somnus oppresserat: quem Attarras torpentem adhuc occupat. Tandem ei sopore discusso cum inijcerentur catenæ; *Vicit*, inquit, *bonitatẽ tuam rex inimicorum meorum acerbitas*; nec plura locutum, capite velato in regiam adducũt.

CAPVT XVI.

ARGVMENTVM.

Rex Philotam apud milites coniurationis accusat.

POstero die rex edixit, omnes armati coirent. 6 millia ferè militum venerant: prçterea turba lixarum calonumque impleuerant

regiam. Philotam armigeri agmine ſuo tegebant, ne antè conſpici poſſet à vulgo quàm rex allocutus milites eſſet. De capitalibus rebus vetuſto Macedonum modo inquirebat exercitus: in pace erat vulgi. nihil poteſtas regum valebat, niſi prius valuiſſet auctoritas. Igitur Dymni primùm cadauer infertur: pleriſque quid patraſſet, quoue caſu extinctus eſſet, ignaris. Rex deinde in concionem procedit, vultu præferens dolorem animi. Amicorum quoque mœſtitia expectationem haud paruam rei fecerat. Diu rex demiſſo in terram vultu, attonito ſtupentique ſimilis ſtetit. Tandē recepto animo, *Pene*, inquit, *milites, hominum ſcelere vobis ereptus ſum. Deum prouidētia & miſericordia viuo: conſpectuſque veſtri venerabilis coëgit, vt vehementius parricidis iraſcerer, quoniam ſpiritus, imò vnus vitæ meæ fructus eſt, tot fortiſſimis viris & de me optimè meritis referre adhuc gratiam poſſe.* Interrupitque orationem militum gemitus, obortæque ſunt omnibus lachrymæ. Tum rex, *Quanto*, inquit, *maiorem in animis veſtris motum excitabo, cum tanti ſceleris auctores oſtendero, quorum mentionem adhuc reformido, & tanquam ſalui poßint, nominibus abſtineo? Sed vincenda eſt memoria priſtinæ charitatis, & coniuratio impiorum ciuium detegenda. Quomodo autem tantum nefas ſileam? Parmenio illa ætate, tot meis, tot parentis mei meritis deuinctus, omnium nobis amicorum vetuſtißimus, ducem ſe ſceleri tātò præbuit. Miniſter eius Philotas Peucolaum, & Demetrium,*

trium, & hunc Dymnum, cuius corpus aspicitis, ceterosq; eiusdem amentiæ in caput meũ subornauit. Fremitus vndiq; indignantiũ querentiúmque tota concione obstrepebat, qualis solet esse multitudinis, & maximè militaris, vbi aut studio agitur, aut ira. Nicomachus deinde, & Metrō, & Ceballinus producti, quæ quisq; detulerat exponũt: nullius eorũ indicio Philotas particeps destinabatur. Itaque indignatione pressa, vox indicũ silẽtio excepta est. Tum rex. *Qualis, inquit, ergo animi vobis videtur, qui huius rei delatum indicium id ipsum suppressit? quod non fuisse vanum Dymni exitus declarat. Incertam rem deferens, tormenta non timuit Ceballinus, Metrō ne momentũ quidem temporis distulit exonerare se, vt eo, vbi lauabat, irrumperet. Philotas solus nihil timuit, nihil credidit. O magni animi virũ, iste regis si periculo cōmoueretur, vultũ non mutaret? indicem tantæ rei sollicitus non audiret? Subest nimirum silẽtio facinus, & auida spes regni præcipitem animum ad vltimum nefas impulit. Pater Mediæ præest. Ipse apud multos copiarum duces meis præpotens viribus maiora quàm capit spirat. Orbitas quoque mea, quòd sine liberis sum, spernitur. Sed errat Philotas. In vobis liberos, parentes, consanguineos habeo. Vobis saluis orbus esse nō possum.* Epistolam deinde Parmenionis interceptam, quam ad filios Nicanorem & Philotam scripserat, recitat, haud sanè indicium gra-

uioris consilij præferentem. Namque summa eius hæc erat: Primùm vestri curam agite, deinde vestrorum. sic enim quæ destinauimus, efficiemus. Adiecitq; rex, *sic esse scriptam, vt siue ad filios peruenisset, à conscijs posset intelligi: siue intercepta esset, falleret ignaros. Etenim Dymnus cùm ceteros participes sceleris indicaret, Philotam non nominauit. Hoc quidem illius non innocentiæ, sed potentiæ indicium est, quòd sic ab ijs timetur etiam, à quibus prodi potest, vt cùm de se fateantur, illum tamen celent. Ceterùm Philotam ipsius indicat vita. Hic Amyntæ, qui mihi consobrinus fuit, & in Macedonia capiti meo impias comparauit insidias, socium se & conscium adiunxit. Hic Attalo, quo grauiorem inimicum non habui, sororem suam in matrimonium dedit. Hic, cùm scripsissem ei pro iure tam familiaris vsus atq; amicitiæ, qualis sors edita esset Iouis Hammonis oraculo; sustinuit rescribere mihi, se quidem gratulari quòd in numerum deorum receptus essem: ceterùm misereri eorum, quibus viuendum esset sub eo, qui modum hominis excederet. Hæc sunt et iam pridem animi alienati à me, & inuidentis gloriæ meæ indicia: quæ equidem milites, quamdiu licuit, in animo meo pressi. Videbar enim mihi partem viscerum meorum abrumpere, si in quos tam magna contuleram, viliores mihi facerem. Sed iam non verba punienda sunt, linguæ temeritas peruenit ad gladios.*

Hos

Hos(si mihi creditis) Philotas in me acuit. si ipsum dimisero, quò me conferam milites? cui caput meum credam? Equitaui optimæ exercitus parti, principibus nobilissimæ iuuentutis vnum præfeci: salutem, spem, victoriam meam fidei eius tuteleque commisi: patrem in idem fastigium, in quo me ipsi posuistis, admoui. Mediam, qua nulla opulentior regio est, tot ciuium sociorumq́; millia imperio eius ditioniq́; subieci. Vndè præsidium petieram, periculū existit. Quàm feliciter in acie occidissem potius hostis præda, quàm ciuis victima. Nunc seruatus ex periculis, quæ sola timui, in hæc incidi, quæ timere non debui. soletis identidē à me milites petere, quod suadetis, vt faciam. Ad vestras manus, ad vestra arma confugio, inuitis vobis saluus esse nolo; volentibus non possum, nisi vindicor. Tum Philotam religatis post tergum manibus, obsoleto amiculo velatum iussit induci.

CAPVT XVII.

ARGVMENTVM.

Miles aspectu Philotæ vincti ad commiserationem motus, ab Amynta, & Cœno ad indignationem inflammatur.

FAcilè apparebat motos esse tam miserabili habitu, non sine inuidia paulo antè conspecti. Ducem equitatu pridiè viderant, sciebant regis interfuisse conuiuio. Repentè non reum modo, sed etiam damnatum, vinctum intuebantur. Subibat animos Parmenionis

quoq; tanti ducis, tam clari ciuis fortuna; qui modò duobus filijs Hectore & Nicanore orbatus, cum eo quem reliquum calamitas fecerat, absens diceret causam. Itaque Amyntas regis prætor inclinantem ad misericordiam cōcionem, rursus aspera in Philotam oratione commouit. *Proditos eos esse Barbaris; neminem ad coniugem suam, neminem in patriã, & ad parentes fuisse reditur ũ: velut truncum corpus, demto capite, sine spiritu, sine nomine, in aliena terra ludibrium hostis futuros.* Haudquaquam pro re ipsius Amyntæ oratio grata regi fuit, quod cōiugum, quòd patriæ admonitos, pigriores ad cetera munia exsequenda fecisset. Tunc Cœnus quamquam Philotę sororem matrimonio secum coniunxerat, tamen acriùs quàm quisquam in Philotam inuectus est. parricidam esse regis, patriæ, exercitus, clamitans: saxumque, quod fortè ante pedes iacebat, arripuit, emissurus in eum, vt pleriq; credidere, torme̅tis subtrahere cupiens: sed rex manum eius inhibuit, dice̅dæ prius causæ debere fieri potestate̅ reo, nec aliter iudicari passurum se affirmans.

CAPVT XVIII.

ARGVMENTVM.

Philotas primum exanimatus, mox recepto animo causam suam, absente rege defendit, & omnia egis argumenta diluit.

TVM dicere iussus Philotas, siue conscientia, seu periculi magnitudine amens & attonitus, nõ attollere oculos, non hiscere audebat.

bat. Lachrymis deinde manantibus, linquente animo, in eum à quo tenebatur, incubuit: abstersisq; amiculo eius oculis, paullatim recipiens spiritum ac vocem, dicturus videbatur. Iamque rex intuens eum: *Macedones*, inquit, *de te iudicaturi sunt, quæro an patrio sermone sis apud eos vsurus?* Tum Philotas: *Præter Macedones*, inquit, *plerique adsunt, quos facilius, quæ dicam, percepturos arbitror, si eadem lingua fuero vsus qua tu egisti, non ob aliud credo, quàm vt oratio tua intelligi posset à pluribus.* Tũ rex; *Ecquid videtis odio etiam sermonis patrij Philotam teneri? Solus quippe fastidit eo dicere. Sed dicat sanè vtcumque cordi est, dum memineritis æquè illum à nostro more atque sermone abhorrere.* Atque ita concione excessit. Tum Philotas; *Verba*, inquit, *innocẽti reperire facile est, modum verborũ misero tenere difficile. itaque inter optimam conscientiam & iniquissimam fortunam destitutus, ignoro quo modo & animo meo & tempori paream. Abest quidem optimus causæ meæ iudex, qui cur me ipse audire noluerit, non me Hercule excogito, cùm illi vtique cognita caussa tam damnare me liceat, quàm absoluere; nõ cognita verò liberari ab absente nõ possũ, qui à præsente dãnatus sum. Sed quanquã vincti hominis nõ inuisa solũ, sed etiam superuacua defensio est, quæ iudicẽ nõ docere videtur, sed arguere: tamẽ vtcunque licet dicere, memet ipse non deserã, nec committã vt dãnatus etiã mea sentẽtia videar. Equidem cuius criminis reus sim, non*

video. Intèr coniuratos nemo nominat. De me Nicomachus nihil dixit. Ceballinus plus quàm audierat, scire non potuit. Atqui coniurationis caput me fuisse, credit rex. Potuit ergo Dymnus eum præterire, quem sequebatur? præsertim cum quærenti socios, vel falsò fuerim nominandus, quo facilius qui tentabatur, posset impelli. non enim detecto facinore nomen meum præteriјt, vt posset videri socio pepercisse. Sed Nicomacho, quē taciturū arcana de semetipso credebat, confessus, aliјs nominatis me vnum subtrahebat. Quæso commilitones, si Ceballinus me non adisset. nihil me de coniuratis scire voluisset, nū hodie dicerem causam nullo me nominante? Dymnus sanè & viuat adhuc, & velit mihi parcere: quid cæteri, qui de se confitebuntur, me videlicet subtrahent? Maligna est calamitas, & ferè noxius, cum suo supplicio cruciatur, acquiescit alieno. Tot consciј ne in equuleo quidem positi verum fatebuntur? Atqui nemo parcit morituro, nec cuiquam moriturus, vt opinor. Ad verum crimen, & ad vnum præuertendum mihi est. Cur rem delatam ad te, tacuisti? cur tam securus audisti? Hoc, qualecunque est, confesso mihi, vbicunq; es Alexander, remisisti: dextram tuam amplexus reconciliati pignus animi, conuiuio quoq; interfui. Si credidisti mihi, absolutus sum: si pepercisti, dimissus. Vel iudicium tuum serua. quid hac proxima nocte, qua digressus sum à mensa tua, feci? quod nouum facinus delatum ad te, mutauit animum tuum? graui sopore

acquiescebam, cùm me malis indormientem meis, viuiendo excitauerunt. Vndè & parricidæ & prodito tam alti quies somni? Scelerati, conscientia obstrepente, condormire non possunt; agitant eos furiæ, non consummatio modo, sed cogitato parricidio. At mihi securitatem primùm innocentia mea, deinde tua dextra attulerat. Non timui ne plus alienæ crudelitati apud te liceret, quàm clementiæ tuæ. Sed ne te mihi credidisse pœniteat, res ad me deferebatur à puero, qui non testem, nō pignus indicij exhibere poterat, impleturus oēs metu si cœpisset audiri. Amatoris & scorti iurgio interponi aures meas credidi infelix, & fidem eius suspectam habui, quòd non ipse deferret, sed fratrem potius subornaret. Timui ne negaret mandasse se Ceballino, & ego viderer multis amicorum regis fuisse periculi causa. Sic quoq; cùm læserim neminem, inueni qui mallet perire me, quàm incolumem esse. Quid inimicitiarum creditis excepturum fuisse, si insontes lacessissem? Etenim Dymnus se occidit. Num igitur facturum eum hoc diuinare potui? Ita quod solum indicio fidem fecit, id me cùm à Ceballino interpellatus sum, mouere non potuit. At hercule si conscius Dymno tanti sceleris fuissem, biduo illo proditos esse nos, dissimulare non debui. Ceballinus ipse tolli de medio nullo negotio potuit. deniq; post delatū indiciū, quod opperiturus eram? cubiculum regis solum intraui, ferro quidem cinctus. Cur distuli facinus? An sine Dymno non sum ausus? Ille igitur princeps coniurationis fuit. Sub

illius vmbra Philotas latebam, qui regnum Macedonum affecto. Et quis è vobis corruptus est donis? quem ducem, quem præfectum impensius colui? Mihi quidem obijcitur, quod societatem patrij sermonis asperner, quòd Macedonum mores fastidiam. Sic ego imperio, quod dedignor, immineo? Iam pridem natiuus ille sermo commercio aliarum gentium exoleuit: tam victoribus, quàm victis peregrina lingua discenda est. Non me hercule ista me magis lædunt, quàm quod Amyntas Perdiccæ filius insidiatus est regi; cum quo quòd amicitia fuerit mihi, non recuso defẽdere, si fratrem regis non oportuit diligi à nobis. Sin autem in illo fortunæ gradu positum etiam venerari necesse erat, iterum quæso, quòd non diuinaui, reus sum? An impiorum amicis insontibus quoq; moriendum est? Quod si æquum est, cur tam diu viuo? si iniustum, cur nunc demum occidor? At enim scripsi, misereri me eorum quibus viuendum esset sub eo qui se Iouis filiũ crederet. Fides amicitiæ, veri consilij periculosa libertas, vos me decepistis: vos, quæ sentiebam, ne reticerem impulistis. Scripsisse me hoc fateor regi, nõ de rege scripsisse. non enim faciebam inuidiã, sed pro eo timebam. Dignior mihi Alexander videbatur, qui Iouis stirpem tacitus agnosceret, quàm qui prædicatione iactaret. Sed quoniã oraculi fides certa est, sit deus causæ meæ testis. Retinete me in vinculis, dum consulitur Hammon in arcanũ & occultum scelus. Interim qui regẽ nostrũ dignatus est filiũ, neminem eorum qui stirpi suæ insidiati sũt, late-

re

re patietur. Si certiora oraculis creditis esse tormẽta, ne hanc quidẽ exhibendæ veritatis fidẽ deprecor. solent rei capitis exhibere vobis parentes. Duos fratres ego nuper amisi: patrem nec possum ostendere, nec inuocare audeo, cum & ipse tanti criminis reus sit. Parum est tot modo liberorum parentem, in vnico filio acquiescentem, eo quoque orbari, ni ipse in rogum meum imponitur. Ergo charißime pater, & propter me morieris, & mecum? Ego tibi vitam adimo, ego senectutem tuam extinguo. Quid enim me procreabas infelicem auersantibus dijs? an vt hos ex me fructus perciperes, qui te manent? Nescio adolescentia mea miserior sit, an senectus tua. Ego in ipso robore ætatis eripior; tibi carnifex spiritũ adimet, quem si fortuna expectare voluisset, natura reposcebat. admonuit me patris mei mentio, quàm timidè & cunctanter, quæ Ceballinus detulerat ad me, indicare debuerim. Parmenio enim cùm audisset venenum à Philippo medico regi parari, deterrere voluit eum epistola scripta, quo minus medicamentum biberet, quod medicus dare constituerat. Num creditum est patri meo? Num vllam auctoritatem eius litteræ habuerunt? Ego ipse quotiens quæ audieram detuli, & cum ludibrio crudelitatis repulsus sum? Si & cum iudicamus, inuisi, & cum tacemus, suspecti sumus, quid facere nos oportet? Cumque vnus è circumstantium turba exclamasset. *Bene meritis non insidiari:* Philotas, *recte,* inquit, *quisquis es, dicis. itaque si insidiatus sum pœnam*

regiam. Philotam armigeri agmine suo tegebant, ne antè conspici posset à vulgo quàm rex allocutus milites esset. De capitalibus rebus vetusto Macedonum modo inquirebat exercitus: in pace erat vulgi. nihil potestas regum valebat, nisi prius valuisset auctoritas. Igitur Dymni primùm cadauer infertur: plerisque quid patrasset, quoue casu extinctus esset, ignaris. Rex deinde in concionem procedit, vultu præferens dolorem animi. Amicorum quoque mœstitia expectationem haud paruam rei fecerat. Diu rex demisso in terram vultu, attonito stupentique similis stetit. Tandē recepto animo, *Pene*, inquit, *milites, hominum scelere vobis ereptus sum. Deum prouidētia & misericordia viuo: conspectusque vestri venerabilis coëgit, vt vehementius parricidis irascerer, quoniam spiritus, imò vnus vitæ meæ fructus est, tot fortissimis viris & de me optimè meritis referre adhuc gratiam posse.* Interrupitque orationem militum gemitus, obortæque sunt omnibus lachrymæ. Tum rex, *Quanto*, inquit, *maiorem in animis vestris motum excitabo, cum tanti sceleris auctores ostendero, quorum mentionem adhuc reformido, & tanquam salui possint, nominibus abstineo? Sed vincenda est memoria pristinæ charitatis, & coniuratio impiorum ciuium detegenda. Quomodo autem tantum nefas sileam? Parmenio illa ætate, tot meis, tot parentis mei meritis deuinctus, omnium nobis amicorum vetustissimus, ducem se sceleri tāto præbuit. Minister eius Philotas Peucolaum, & Demetrium,*

trium, & hunc Dymnum, cuius corpus aspicitis, ceterosq; eiusdem amentia in caput meũ subornauit. Fremitus vndiq; indignantiũ querentiumque tota concione obstrepebat, qualis solet esse multitudinis, & maximè militaris, vbi aut studio agitur, aut ira. Nicomachus deinde, & Metrõ, & Ceballinus producti, quæ quisq; detulerat exponũt: nullius eorũ indicio Philotas particeps destinabatur. Itaque indignatione pressa, vox indicũ silẽtio excepta est. Tum rex. *Qualis,* inquit, *ergo animi vobis videtur, qui huius rei delatum indicium id ipsum suppressit? quod non fuisse vanum Dymni exitus declarat. Incertam rem deferens, tormenta non timuit Ceballinus, Metrõ ne momentũ quidem temporis distulit exonerare se, vt eo, vbi lauabat, irrumperet. Philotas solus nihil timuit, nihil credidit. O magni animi virũ, iste regis si periculo cõmoueretur, vultũ non mutaret? indicem tantæ rei sollicitus non audiret? Subest nimirum silẽtio facinus, & auida spes regni præcipitem animum ad vltimum nefas impulit. Pater Mediæ præest. Ipse apud multos copiarum duces meis præpotens viribus maiora quàm capit spirat. Orbitas quoque mea, quòd sine liberis sum, spernitur. Sed errat Philotas. In vobis liberos, parentes, consanguineos habeo. Vobis saluis orbus esse nõ possum.* Epistolam deinde Parmenionis interceptam, quam ad filios Nicanorem & Philotam scripserat, recitat, haud sanè indicium gra-

uioris consilij præferentem. Namque summa eius hæc erat: Primùm vestri curam agite, deinde vestrorum. sic enim quæ destinauimus, efficiemus. Adiecitq; rex, *sic esse scriptam, vt siue ad filios peruenisset, à conscijs posset intelligi: siue intercepta esset, falleret ignaros. Etenim Dymnus cùm ceteros participes sceleris indicaret, Philotam non nominauit. Hoc quidem illius non innocentiæ, sed potentiæ indicium est, quòd sic ab ijs timetur etiam, à quibus prodi potest, vt cùm de se fateantur, illum tamen celent. Ceterùm Philotam ipsius indicat vita. Hic Amyntæ, qui mihi consobrinus fuit, & in Macedonia capiti meo impias comparauit insidias, socium se & conscium adiunxit. Hic Attalo, quo grauiorem inimicum non habui, sororem suam in matrimonium dedit. Hic, cùm scripsissem ei pro iure tam familiaris vsus atq; amicitiæ, qualis sors edita esset Iouis Hammonis oraculo; sustinuit rescribere mihi, se quidem gratulari quòd in numerum deorum receptus essem: ceterùm misereri eorum, quibus viuendum esset sub eo, qui modum hominis excederet. Hæc sunt etiam pridem animi alienati à me, & inuidentis gloriæ meæ indicia: quæ equidem milites, quamdiu licuit, in animo meo pressi. Videbar enim mihi partem viscerum meorum abrumpere, si in quos tam magna contuleram, viliores mihi facerem. Sed iam non verba punienda sunt, linguæ temeritas peruenit ad gladios.*

Hos

Hos(si mihi creditis) Philotas in me acuit. si ipsum dimisero, quò me conferam milites? cui caput meum credam? Equitatui optimæ exercitus parti, principibus nobilissimæ iuuentutis vnum præfeci; salutem, spem, victoriam meam fidei eius tutelæque commisi: patrem in idem fastigium, in quo me ipsi posuistis, admoui. Mediam, qua nulla opulentior regio est, tot ciuium sociorumq; millia imperio eius ditioniq; subieci. Vndè præsidium petieram, periculũ existit. Quàm feliciter in acie occidissem potius hostis præda, quàm ciuis victima. Nunc seruatus ex periculis, quæ sola timui, in hæc incidi, quæ timere non debui. soletis identidẽ à me milites petere, quod suadetis, vt faciam. Ad vestras manus, ad vestra arma confugio, inuitis vobis saluus esse nolo; volentibus non possum, nisi vindicor. Tum Philotam religatis post tergum manibus, obsoleto amiculo velatum iussit induci.

CAPVT XVII.

ARGVMENTVM.

Miles aspectu Philotæ vincti ad commiserationem motus, ab Amynta, & Cœno ad indignationem inflammatur.

FAcilè apparebat motos esse tam miserabili habitu, non sine inuidia paulo antè conspecti. Ducem equitatu pridiè viderant, sciebant regis interfuisse conuiuio. Repentè non reum modo, sed etiam damnatum, vinctum intuebantur. Subibat animos Parmenionis

quoq; tanti ducis, tam clari ciuis fortuna; qui modò duobus filijs Hectore & Nicanore orbatus, cum eo quem reliquum calamitas fecerat, absens diceret causam. Itaque Amyntas regis prætor inclinantem ad misericordiam côcionem, rursus aspera in Philotam oratione commouit. *Proditos eos esse Barbaris; neminem ad coniugem suam, neminem in patriã, & ad parentes fuisse rediturũ: velut truncum corpus, demto capite, sine spiritu, sine nomine, in aliena terra ludibrium hostis futuros.* Haudquaquam pro re ipsius Amyntæ oratio grata regi fuit, quod côiugum, quòd patriæ admonitos, pigriores ad cetera munia exsequenda fecisset. Tunc Cœnus quamquam Philotę sororem matrimonio secum coniunxerat, tamen acriùs quàm quisquam in Philotam inuectus est. parricidam esse regis, patriæ, exercitus, clamitans: saxumque, quod fortè ante pedes iacebat, arripuit, emissurus in eum, vt pleriq; credidere, torm\u0113tis subtrahere cupiens: sed rex manum eius inhibuit, dic\u0113dæ prius causæ debere fieri potestat\u0113 reo, nec aliter iudicari passurum se affirmans.

CAPVT XVIII.

ARGVMENTVM.

Philotas primum exanimatus, mox recepto animo causam suam, absente rege defendit, & omnia egis argumenta diluit.

TVM dicere iussus Philotas, siue conscientia, seu periculi magnitudine amens & attonitus, nõ attollere oculos, non hiscere audebat.

bat. Lachrymis deinde manantibus, linquente animo, in eum à quo tenebatur, incubuit: absterſiſq; amiculo eius oculis, paullatim recipiens ſpiritum ac vocem, dicturus videbatur. Iamque rex intuens eum: *Macedones*, inquit, *de te iudicaturi ſunt, quæro an patrio ſermone ſis apud eos vſurus?* Tum Philotas: *Præter Macedones*, inquit, *plerięꝫ adſunt, quos facilius, quæ dicam, percepturos arbitror, ſi eadem lingua fuero vſus qua tu egiſti, non ob aliud credo, quàm vt oratio tua intelligi poſſet à pluribus.* Tū rex; *Ecquid videtis odio etiam ſermonis patrij Philotam teneri? Solus quippe faſtidit eo dicere. Sed dicat ſanè vtcumque cordi eſt, dum memineritis æquè illum à noſtro more atque ſermone abhorrere.* Atque ita concione exceſſit. Tum Philotas; *Verba*, inquit, *innocēti reperire facile eſt, modum verborū miſero tenere difficile. itaqꝫ inter optimam conſcientiam & iniquiſſimam fortunam deſtitutus, ignoro quo modo & animo meo & tempori paream. Abeſt quidem optimus cauſæ meæ iudex, qui cur me ipſe audire noluerit, non me Hercule excogito, cùm illi vtiqꝫ cognita cauſſa tam damnare me liceat, quàm abſoluere; nō cognita verò liberari ab abſente nō poſſū, qui à præſente dānatus ſum. Sed quanquā vincti hominis nō inuiſa ſolū, ſed etiam ſuperuacua defenſio eſt, quæ iudicē nō docere videtur, ſed arguere: tamē vtcunqꝫ licet dicere, memet ipſe non deſerā, nec committā vt dānatus etiā mea ſentētia videar. Equidem cuius criminis reus ſim, non*

video. Intèr coniuratos nemo nominat. De me Nicomachus nihil dixit. Ceballinus plus quàm audierat, scire non potuit. Atqui coniurationis caput me fuisse, credit rex. Potuit ergo Dymnus eum præterire, quem sequebatur? præsertim cum quærenti socios, vel falsò fuerim nominandus, quo facilius qui tentabatur, posset impelli. non enim detecto facinore nomen meum præteriit, vt posset videri socio pepercisse. Sed Nicomacho, quẽ taciturũ arcana de semetipso credebat, confessus, aliis nominatim me vnum subtrahebat. Quæso commilitones, si Ceballinus me non adisset. nihil me de coniuratis scire voluisset, nũ hodie dicerem causam nullo me nominante? Dymnus sanè & viuat adhuc, & velit mihi parcere: quid cæteri, qui de se confitebuntur, me videlicet subtrahent? Maligna est calamitas, & ferè noxius, cum suo supplicio cruciatur, acquiescit alieno. Tot conscii ne in equuleo quidem positi verum fatebuntur? Atqui nemo parcit morituro, nec cuiquam moriturus, vt opinor. Ad verum crimen, & ad vnum præuertendum mihi est. Cur rem delatam ad te, tacuisti? cur tam securus audisti? Hoc, qualecunque est, confesso mihi, vbicunq; es Alexander, remisisti: dextram tuam amplexus reconciliati pignus animi, conuiuio quoq; interfui. Si credidisti mihi, absolutus sum: si pepercisti, dimissus. Vel iudicium tuum serua. quid hac proxima nocte, qua digressus sum à mensa tua, feci? quod nouum facinus delatum ad te, mutauit animum tuum? graui sopore

acqui-

acquiescebam, cùm me malis indormientem meis, vindicando excitauerunt? Vndè & parricidæ & prodito tam alti quies somni? Scelerati, conscientia obstrepente, condormire non possunt; agitãt eos furiæ, non consummatio modo, sed cogitato parricidio. At mihi securitatem primùm innocentia mea, deinde tua dextra attulerat. Non timui ne plus alienæ crudelitati apud te liceret, quàm clementiæ tuæ. Sed ne te mihi credidisse pœniteat, res ad me deferebatur à puero, qui non testem, nõ pignus indicij exhibere poterat, impleturus oẽs metu si cœpisset audiri. Amatoris & scorti iurgio interponi aures meas credidi infelix, & fidem eius suspectam habui, quòd non ipse deferret, sed fratrem potius subornaret. Timui ne negaret mandasse se Ceballino, & ego viderer multis amicorum regis fuisse periculi causa. Sic quoq; cùm læserim neminem, inueni qui mallet perire me, quàm incolumem esse. Quid inimicitiarum creditis excepturum fuisse, si insontes lacessissem? Etenim Dymnus se occidit. Num igitur facturum eum hoc diuinare potui? Ita quod solum indicio fidem fecit, id me cùm à Ceballino interpellatus sum, mouere non potuit. At hercule si conscius Dymno tanti sceleris fuissem, biduo illo proditos esse nos, dissimulare non debui. Ceballinus ipse tolli de medio nullo negotio potuit. deniq; post delatũ indiciũ, quod opperiturus eram? cubiculum regis solum intraui, ferro quidem cinctus. Cur distuli facinus? An sine Dymno non sum ausus? Ille igitur princeps coniurationis fuit. Sub

re patietur. Si certiora oraculis creditis esse tormēta, ne hanc quidē exhibendæ veritatis fidē deprecor. solent rei capitis exhibere vobis parentes. Deos fratres ego nuper amisi: patrem nec possum ostendere, nec inuocare audeo, cum & ipse tanti criminis reus sit. Parum est tot modo liberorum parentem, in vnico filio acquiescentem, eo quoq; orbari, ni ipse in rogum meum imponitur. Ergo charißime pater, & propter me morieris, & mecum? Ego tibi vitam adimo, ego senectutem tuam extinguo. Quid enim me procreabas infelicem auersantibus dijs? an vt hos ex me fructus perciperes, qui te manent? Nescio adolescentia mea miserior sit, an senectus tua. Ego in ipso robore ætatis eripior; tibi carnifex spiritū adimet, quem si fortuna expectare voluisset, natura reposcebat. admonuit me patris mei mentio, quàm timidè & cunctanter, quæ Ceballinus detulerat ad me, indicare debuerim. Parmenio enim cùm audisset venenum à Philippo medico regi parari, deterrere voluit eum epistola scripta, quo minus medicamentum biberet, quod medicus dare constituerat. Num creditum est patri meo? Num vllam auctoritatem eius litteræ habuerunt? Ego ipse quotiens quæ audieram detuli, & cum ludibrio crudelitatis repulsus sum? Si & cum indicamus, inuisi, & cum tacemus, suspecti sumus, quid facere nos oportet? Cumque vnus è circumstantium turba exclamasset. *Bene meritis non insidiari:* Philotas, *recte*, inquit, *quisquis es, dicis. itaq; si insidiatus sum pœ-*

nam

nam non deprecor; & finem facio dicendi, quoniam vltima verba grauia sunt auribus. Abducitur deinde ab ijs qui custodiebant eum.

CAPVT XIX.

ARGVMENTVM.

Oratio Belonis in Philotam, qua vitam eius & flagitia exponendo, concionem aduersus eum accendit.

ERAT inter duces manu strenuus Belon quidam, paucis artium, & ciuilis habitus rudis, vetus miles, ab humili ordine ad eum gradum in quo tunc erat, promotus: qui tacentibus ceteris, stolida audacia ferox, admonere eos cœpit, quotiens suis quisq; diuersorijs quę occupassent, proturbatus esset, vt purgamenta seruorum Philotę reciperentur eo, vnde commilitones expulisset: auro argentoq; vehicula eius onusta totis vicis stetisse: at ne in vicinia quidem diuersorij quemquam commilitonum receptum esse; sed per dispositos quos ad somnum habebat, omnes procul relegatos, ne femina illa murmurantium inter se, silentio verius quàm sono excitaretur. Ludibrio ei fuisse se: rusticos homines, Phrygasq; & Paphlagonas appellatos, qui non erubesceret Macedo natus, homines linguæ suæ per interpretem audire. Nam cur Hammonem consuli vellet? eundem Iouis arguisse mendacium, Alexandrum filium agnoscentis; scilicet veritum ne inuidiosum esset quod dij offerrent. Cùm insidiaretur capiti regis & amici, non conuulsisse eum Iouem: nunc ad oraculum

mit-

mittere, dũ pater eius solicitetur qui præsit in Media: & pecunia, cuius custodia commissa sit, perditos homines ad societatem sceleris impellat. Ipsos missuros ad oraculum, non qui Iouem interrogent; quod ex rege cognouerint: sed qui gratias agant, qui vota pro incolumitate regis optimi persoluant. Tum verò vniuersa concio accensa est; & à corporis custodibus maximè initium factum, clamantibus discerpendum esse parricidam manibus ipsorum. Id quidem Philotas, qui grauiora supplicia merueret, haud sanè iniquo animo audiebat.

CAPVT XX.

ARGVMENTVM.

Philotas torquetur, scelus fatetur, cùm coniuratis occiditur.

REX in concionem reuersus, siue vt in custodia quoque torqueretur, siue vt diligentius cuncta cognosceret, consilium in posterum diem distulit: & quamquam in vesperam inclinabat dies, tamen amicos conuocari iubet: & ceteris quidem placebat, Macedonum more obrui saxis; Hephæstion autem & Craterus & Cœnus tormentis veritatem exprimendam esse dixerunt; & illi quoq; qui aliud suaserant, in horum sententiam transeunt. Concilio ergo dimisso, Hephæstion cum Cratero & Cœno ad quæstionem de Philota habendam consurgunt. Rex Cratero accersito, & sermone habito, cuius summa nõ edita est, in intimam diuersorij partem secessit, & remotis arbitris, in multam noctem quæstionis expectauit euentum. tortores

res in conſpectu Philotæ omnia crudelitatis tormenta proponunt. Et ille vltro; Quid ceſſatis, inquit, regis inimicum interfectorem cõfitentem occidere? quid quæſtione opus eſt? Cogitaui, volui. Craterus exigere, vt quæ confiteretur, in tormentis quoq; diceret. Tum corripitur, & dum obligantur oculi, dum veſtis exuitur, deos patrios, gentium iura nequicquã apud ſurdas aures inuocabat. Per vltimos deinde cruciatus; vtpote & damnatus, & inimicis in gratiam regis torquentibus, laceratur. Ac primò quanquam hinc ignis, illinc verbera iam non ad quæſtionem, ſed ad pœnam ingerebantur; non vocem modò, ſed etiam gemitus habuit in poteſtate. Sed poſtquam intumeſcens corpus vlceribus, flagellorum ictus nudis oſſibus incuſſos ferre non poterat: ſi tormentis adhibituri modum eſſent, dicturum ſe, quæ ſcire expeterent, pollicetur. Sed finem quæſtioni fore, iurare eos per Alexandri ſalutem volebat, remoueriq; tortores. Et vtroq; impetrato, Cratero inquit; dic quid me velis dicere. Illo indignãte ludificari, rurſusq; reuocãte tortores, tempus petere cœpit, dum reciperet ſpiritum, cuncta quæ ſciret, indicaturus. Interim equites, nobiliſſimus quiſque, & ij maximè qui Parmenionem propinqua cognatione contingebant, poſtquam Philotam torqueri fama vulgauerat, legem Macedonum veriti, qua cautum erat, vt propinqui eorum qui regi inſidiati eſſent, cum ipſis necarentur: alij ſe interficiunt, alij in deuios montes vaſtaſque ſolitudines fugiunt, ingenti per tota caſtra terrore diffuſo: donec rex tumultu cognito, legem ſe

se supplicij coniunctis sontium remittere edixit. Philotas verone an mendacio liberare se cruciatu voluerit, anceps coniectura est: quoniam & vera confessis, & falsa dicentibus, idem doloris finis ostēditur. Ceterùm, Pater, inquit, meus Hegelocho quàm familiariter vsus sit, nō ignoratis. Illum dico Hegelochum, qui in acie cecidit. Ille omnium malorum nobis fuit caussa. Nam cum primùm Iouis filium se salutari iussit rex, id indignè ferens ille: Hunc igitur regem agnoscimus, inquit, qui Philippum dedignatur patrem? Actum est de nobis, si ista perpeti possumus. Non homines solum, sed etiam deos despicit, qui postulat deus credi. Amisimus regem, incidimus in superbiam, nec dijs quibus se exæquat, nec hominibus quibus se eximit, tolerabilem. Nostro ne sanguine deum fecimus, qui nos fastidiat? qui grauetur mortalium adire concilium? Credite mihi, & nos, si viri sumus, à dijs adoptabimur. Quis proauum huius Alexandrum, quis deinde Archelaum, quis Perdiccam occisos vltus est? Hic quidem interfectoribus patris ignouit. Hæc Hegelochus dixit super cœnam, & postero die prima luce à patre arcessor. Tristis erat, & me mœstum videbat. Audieramus enim quæ solicitudinem incuterent. Itaque vt experiremur vtrum ne vino grauatus effudisset illa, an altiore concepta consilio, accersi eum placuit; venit, eodemque sermone vltro repetito, adiecit, se, siue auderemus duces esse, proximas à nobis partes vindicaturum: siue deesset animus, consilium silentio esse tecturum. Parmenioni, viuo adhuc Dario, intēpestiua res videba-

deba-

debatur, non enim sibi, sed hosti esse occisuros Alexandrum: Dario verò sublato, prǽmium regis occisi Asiam & totum Orientem interfectoribus esse cessura: approbatoq; consilio, in hæc fides & data est, & accepta. Quod ad Dymnum pertinet, nihil scio: & hæc confessus, intelligo non prodesse mihi quòd proximi sceleris expers sum. Illi rursus tormentis admotis, cùm ipsis quoque hastis os oculosque eius euerberarent, expressere, vt hoc quoq; crimen confiteretur. Exigentibus deinde vt ordinem cogitati sceleris exponeret; cùm diu Bactra retentura regē viderentur, timuisse respōdit, ne pater LXX. natus annos, tanti exercitus dux, tantæ pecuniæ custos, interim extingueretur, ipsiq; spoliato tantis viribus, occidendi regis caussa non esset. Festinasse ergo se, dum præmium in manibus haberet. Repræsentasse consilium; cuius patrem fuisse auctorem si crederent, tormenta quanquam iam tolerare non posset, tamen non recusare. Illi collocuti satis quæsitum videri, ad regem reuertuntur: qui postero die, & quæ cōfessus erat Philotas, recitari: & ipsum, qui ingredi non poterat, iussit afferri. Omnia agnoscente eo, Demetrius qui proximi sceleris particeps esse arguebatur, producitur, multa affirmatione, animiq; pariter constantia & vultu abnuens quidquam sibi in regem cogitatum esse. Tormenta etiam deposcebat in semetipsum. Cùm Philotas circūlatis oculis, vt inciderat in Calin quendā haud procul stantem, propius eum iussit accedere. Illo perturbato, & recusante transire ad eum, Patieris, inquit, Demetrium mentiri, rursusq; me

me excruciari? Calin vox ſanguiſque defecerant, & Macedones Philotam inquinare innoxios velle ſuſpicabantur: quia nec à Nicomacho, nec ab ipſo Philota, cum torqueretur, nominatus eſſet adoleſcens: qui vt præfectos regis circumſtantes ſe vidit, Demetrium & ſemetipſum id facinus cogitaſſe confeſſus eſt. Omnes ergo à Nicomacho nominati more patrio, dato ſigno ſaxis obruti ſunt. Magno non ſalutis, ſed etiam vitæ periculo liberatus erat Alexander. quippe Parmenio & Philotas principes amicorum, niſi palam ſontes, ſine indignatione totius exercitus non potuiſſent damnari. Itaque anceps quæſtio fuit. Dum inficiatus eſt facinus, crudeliter torqueri videbatur: poſt confeſſionem ne amicorum quidem miſericordiam meruit.

Q. CVRTII RVFI HISTORIARVM MAGNI ALEXANDRI MACEDONIS

LIBER SEPTIMVS.

SYNOPSIS HVIVS LIBRI.

LYncestem Alexander maiestatis damnat, Amyntam & Symam ac Polemonem fratres suspectos absoluit, Parmenionem per Polydamãta occidit, alios atque alios populos bello domat. Caucasum superat. Bessum tyrannum dolo captum Oxatri necandũ tradit: Brancidarum vrbem funditus euertit. Ad Tanaim, vt putatur, accedit, Alexandriam ibi condit, Scythis bellum facere cogitat. Menedemus cum suis copiis cæditur, Scytharum legatus perorat apud Alexandrum, qui traiecto flumine Scythas vincit, victis parcit, Sagæ deduntur. Sogdiani iuuenes ducti, triumphant, supplicio liberantur. Bessus mactatur. Petra expugnatur, Arimazes in crucem agitur.

CAPVT I.

ARGVMENTVM.

Sero desiderant quem occiderant. Fiunt alij rei, Partim damnantur, partim absoluntur.

PHILO-

PHILOTAM ſicut recentibus ſceleris eius veſtigijs iure affectum ſupplicio cenſuerant milites, ita poſtquam deſierat eſſe quem odiſſent, inuidia in miſericordiam vertit. Mouerat & claritas iuuenis, & patris eius ſenectus atq; orbitas. Primus Aſiam aperuerat regi, omnium periculorũ eius particeps: sẽper alterũ in acie cornu defẽderat, Philippo quoq; ante omnes amicus, & ipſi Alexandro tã fidus, vt occidendi Attalum non alio miniſtro vti mallet. Horum cogitatio ſubibat exercitum, ſeditioſæque voces referebantur ad regem: quis ille haud ſanè motus, ſatiſq; prudens otij vitia negotio diſcuti, edicit vt omnes in veſtibulo regiæ præſtò ſint: quos vbi frequentes adeſſe cognouit, in cõcionem proceſſit. Haud dubiè ex compoſito, Apharias poſtulare cœpit, vt Lynceſtes Alexãder, qui multo antè quàm Philotas regem voluiſſet occidere, exhiberetur. A duobus indicibus (ſicut ſuprà diximus) delatus, tertium iam annum cuſtodiebatur in vinculis. Eundem in Philippi quoque cædem coniuraſſe cum Pauſania, pro comperto fuit: ſed quia primus Alexandrum regem ſalutauerat, ſupplicio magis quàm crimini fuerat exemtus. Tum quoq; Antipatri ſoceri eius preces iuſtam regis irã morabantur. Ceterùm recruduit ſoporatus dolor; quippe veteris periculi memoriam, præſentis cura renouabat. Igitur Alexander ex cuſtodia educitur; iuſſuſque dicere, quamquam toto triennio meditatus erat defenſionẽ, tamen hæſitans & trepidus, pauca ex ijs quæ compoſuerat, protulit: ad vltimum non me-

moria ſolum, ſed etiam mens eum deſtituit. Nulli erat dubium, quin trepidatio conſcientiæ indicium eſſet, non memoriæ vitium. Itaq; ex ijs qui proximè aſtiterant, obluctantem adhuc obliuioni lanceis confoderunt: cuius corpore ablato, rex introduci iuſſit Amyntam & Symam; nam Polemon minimus ex fratribus, cùm Philotam torqueri comperiſſet, profugerat. Omniũ Philotæ amicorũ hi chariſſimi fuerant, ad magna & honorata miniſteria illius maximè ſuffragatione producti: memineratq; rex ſummo ſtudio ab eo conciliatos ſibi. Nec dubitabat huius quoque vltimi conſilij fuiſſe participes. Igitur olim ſibi eſſe ſuſpectos matris ſuæ litteris, quibus eſſet admonitus, vt ab his ſalutẽ ſuã tueretur. ceterùm ſe inuitũ deteriora credentẽ, nunc manifeſtis indicijs victum iuſſiſſe vinciri. Nã pridiè quã detegeretur Philotæ ſcelus, quin in ſecreto cũ eo fuiſſent, non poſſe dubitari: Fratrẽ verò, qui profugerit cùm de Philota quæreretur, aperuiſſe fugæ cauſam. Nuper præter conſuetudinem, officij ſpecie, amotis longiùs ceteris admouiſſe ſemetipſos lateri ſuo nulla probabili cauſa; ſeque mirantẽ, quòd vice non ſua tali fungerentur officio, & ipſa trepidatione eorũ perterritũ, ſtrenuè ad armigeros, qui proximè ſequebãtur, receſſiſſe. Ad hoc accedere, quòd cum Antiphanes ſcriba equitum, Amyntæ denunciaſſet pridie quàm Philotæ ſcelus deprehenſum eſſet, vt ex ſuis equis more ſolito daret ijs qui amiſiſſent ſuos, ſuperbè reſpondiſſe, niſi incepto deſiſteret, breui ſciturũ quis ipſe eſſet. Iã linguæ violẽtiam temeritatemq; verborum, quæ in ſemetipſum

ſum iacularentur, nihil aliud eſſe, quàm ſceleſti animi indicem ac teſtem: quæ ſi vera eſſent, idem meruiſſe eos, quod Philotam: ſi falſa, exigere ipſum vt refellant. Productus deinde Antiphanes de equis nõ traditis, & adiectis etiã ſuperbè minis indicat: ac tum Amyntas facta dicendi poteſtate, Si nihil, inquit, intereſt regis, peto, vt dum dico, vinculis liberer. Rex ſolui vtrumq; iubet; deſiderantiq; Amyntæ, vt habitus quoq; redderetur, armigero lanceam dare ei iuſſit: quam vt læua comprehendit, euitato eo loco in quo Alexandri corpus paullò antè iacuerat; *Qualiſcunque*, inquit, *exitus nos manet rex, confitemur proſperum tibi debituros, triſtiorem fortunæ imputaturos. Sine præiudicio dicimus cauſſam, liberis corporibus animiſq;: habitum etiam, in quo te comitari ſolemus, reddidiſti. Cauſſam non poſſumus, fortunã timere deſinemus. Et quæſo, permittas mihi ad primum defendere, quod à te vltimũ obiectum eſt. Nos, rex, ſermonis aduerſus maieſtatem tuam habiti nullius conſcij ſumus nobis. Dicerem iam pridem viciſſe te inuidiam, niſi periculum eſſet, ne alia malignius dicta, crederet blanda oratione purgari. Ceterùm etiamſi militis tui vel in agmine deficientis & fatigati, vel in acie periclitantis, vel in tabernaculo ægri, & vulnera curantis, aliqua vox aſperior eſſet excepta, merueramus fortibus factis, vt mallet ea tempori noſtro imputare, quàm animo. Cùm quid accidit triſtius, omnes rei ſunt: corporibus noſtris, quæ vtiq; non odimus, infeſtas admouemus manus: parentes liberis oc-*

currant, & ingrati & inuisi sunt. Contrà cum donis honoramur, cum præmijs onusti reuertimur, quis ferre nos potest? quis illam animorum alacritatem continere? Militantium nec indignatio nec lætitia moderata est. Ad omnes affectus impetu rapimur. Vituperamus, laudamus, miseremur, irascimur, vtcumque præsens mouit affectio. Modo Indiam adire & Oceanum libet, modò coniugum & liberorum patriæq; memoria occurrit. Sed has cogitationes, has inter se colloquentium vices, signum tuba datum finit. In suos quisq; ordines currimus, & quidquid irarum in tabernaculo conceptum est, in hostium effunditur capita. Vtinã Philotas quoq; intra verba peccasset. Proinde vt ad id præuertar, propter quod rei sumus. Amicitiam quæ nobis cum Philota fuit, adeo nõ inficior, vt expetisse quoq; nos, magnosq; ex ea fructus percepisse confitear. An verò Parmenionis, quem tibi proximum esse voluisti, filiũ, omnes penè amicos tuos dignatione vincentem, cultum à nobis esse miraris? Tu hercule (si verum audire vis) rex, huius nobis periculi causa es. quis enim alius effecit, vt ad Philotam decurrerent qui placere vellent tibi? Ab illo traditi, ad hunc gradũ amicitiæ tuæ ascendimus, Is apud te fuit, cuius & gratiam expetere, & iram timere possemus. an non pridem in tua verba tui omnes te præeunte iurauimus, eosdem nos inimicos amicosque habituros esse, quos tu haberes? hoc sacramento pietatis obstricti auersaremur scilicet quẽ

tu omni-

tu omnib. præferebas. Igitur si hoc crimē est, paucos innocētes habes, immò hercule neminē. Omnes.n Philotæ amici esse voluerūt: sed totidē quot volebant, esse non poterāt. Ita si à consiȷs amicos nō diuidis, nec ab amicis quidē separabis illos qui idē esse voluerūt. Quod igitur cōscientiæ affertur indicium? opinor, quia pridie familiariter & sine arbitris locutus est nobiscum. At ego purgare non possē, si pridie quidquam ex vetere vita ac more mutassē. Nunc verò si vt omnibus diebus, illo quoq; qui suspectus est, fecimus, cōsuetudo diluet crimē. Sed equos Antiphani nō dedimus: & pridie quàm Philotas detectus est, hæc mihi cū Antiphane res erat. qui si nos suspectos facere vult, quòd illo die equos non dederim, semetipsum, quòd eos desiderauerit, purgare non poterit. Anceps enim crimen est inter retinentem & exigentem, nisi quòd melior est causa suum non tradentis, quàm poscentis alienum. Ceterùm, rex, equos decem habui, è quis Antiphanes octo iam distribuerat ȷs, qui amiserant suos. Omnino duos ipse habebam; quos cum vellet abducere homo superbissimus, certe iniquissimus, nisi pedes militare vellem, retinere cogebar. Nec inficias eo, liberi hominis animo locutum esse me cum ignauissimo, & hoc vnum militiæ suæ vsurpante, vt alienos equos pugnaturis distribuat. Huc enim malorum ventum est, vt verba mea eodem tempore & Alexandro excusem, & Antiphani. At hercule mater de nobis inimicis tibi scripsit. Vtinam prudentiùs esset solicita pro filio, & non inanes quoque species anxio animo figuraret. Quare enim non

 asscri-

asscribit metus sui caussam? Denique non ostendit auctorem quo facto dictove nostro mota, tam trepidas tibi litteras scripsit. O miseram conditionem, cui forsitan non periculosius est tacere quàm dicere. Sed vtcumque cessura res est, malo tibi defensionem meam displicere, quàm caussam. Agnosces autem quæ dicturus sum: quippè meministi, cùm me ad perducendos ex Macedonia milites mitteres, dixisse te, multos integros iuuenes in domo tua matris abscondi. Præcepisti igitur mihi, ne quem præter te intuerer, sed detrectantes militiam perducerem ad te. Quod equidem feci, & liberius quàm expediebat mihi exsecutus sum imperium tuum. Gorgiam & Hecatæum & Gorgatam, quorum bona opera vteris, inde perduxi. Quid igitur iniquius est, quàm me, qui si tibi non paruissem, iure daturus fui pœnas, nunc perire quia parui? Neque enim vlla alia matri tuæ persequendi nos causa est, quàm quòd vtilitatem tuam muliebri præposuimus gratiæ. Sex millia Macedonum peditum, & DC. equites adduxi: quorum pars secutura me non erat, si militiam detrectãtibus indulgere voluissem. Sequitur ergo, vt quia illa propter hanc causam irascitur nobis; tu mitiges matrem, qui iræ eius nos obtulisti.
Dum hæc Amyntas agit, fortè superuenerunt qui fratrem eius Polemonem, de quo antè est dictum, fugientem consecuti, vinctum reducebant. Infesta concio vix inhiberi potuit, quin protinus suo more saxa in eũ iaceret. Atq; ille
sanè

sanè interritus; *Nihil*, inquit, *pro me deprecor, modò ne fratrũ innocentia fuga imputetur mea. Hæc si defendi non potest, meum crimen sit. Horum ob id ipsum melior esse caussa, quòd ego, qui profugi, susceptus sum.* hæc elocuto vniuersa concio assensa est. Lachrymæ denique omnibus manare cœperũt, adeò in contrarium repentè mutatis, vt solum pro eo esset, quod maximè læserat. Iuuenis erat primo ætatis flore pubescens, quem inter equites tormentis Philotæ conturbatos alienus terror abstulerat. Desertum eum à comitibus, & hæsitantē inter reuertēdi fugiendiq; consiliũ, qui secuti erant, occupauerunt. Is tum flere cœpit, & os suum conuerberare, mœstus non ob suam vicem, sed propter ipsum periclitantium fratrum: mouerátq; iam regem quoq;, non concionem modò, sed vnus erat implacabilis frater, qui terribili vultu intuens eum; Tum, ait, demens lachrymare debueras, cùm equo calcaria subderes, fratrum desertor, & desertorũ comes. Miser, quò, & vndè fugiebas? Effecisti vt reus capitis accusatoris vterer verbis. Ille peccasse se, sed grauiùs in fratres, quam in semetipsum, fatebatur. Tũ verò neq; lachrymis, neq; acclamationibus, quibus studia sua multitudo profitetur, temperauerũt. Vna vox erat pari emissa consensu, vt insontibus & fortib. viris parceret. Amici quoq; data misericordię occasione consurgunt, flentesq; regē deprecantur: ille silentio facto, *Et ipse*, inquit, *Amyntam mea sentētia fratresq; eius absoluo. Vos autē iuuenes malo beneficij mei obliuisci, quàm periculi ve-*

ſtri meminiſſe. Eadem ſide redite in gratiã mecum, qua ipſe vobiſcum reuertor. Niſi quæ delata eſſent, excußiſſem, valde diſsimulatio mea ſuſpecta haberi potuiſſet. ſatius eſt purgatos eſſe, quàm ſuſpectos. Cogitate, neminẽ abſolui poſſe, niſi qui dixerit cauſſam. Tu Amynta ignoſce fratri tuo, erit hoc ſimpliciter etiam mihi reconciliati animi tui pignus.

CAPVT II.

ARGVMENTVM.

Polydamas mittitur ad occidendum Parmenionem, tumultus à cæde compoſitus, Parmenionis ſtudioſi ſeparantur.

CONcione deinde dimiſſa, Polydamanta vocari iubet. Longè acceptiſſimus Parmenioni erat, proximus lateri in acie ſtare ſolitus. Et quanquam conſcientia fretus in regiam venerat; tamen vt iuſſus eſt fratres ſuos exhibere, admodum iuuenes, & regi ignotos ob ætatem; fiducia in ſolicitudinem verſa, trepidare cœpit, ſæpius quę nocere poſſent, quàm quibus fideret, reputans. Iam armigeri quibus imperatum erat, produxerant eos, cum exſanguem metu Polydamanta propius accedere iubet: ſubmotiſq; omnibus, Scelere, inquit, Pamenionis omnes pariter appetiti ſumus, maximè ego ac tu, quos amicitiæ ſpecie fefellit: ad quem perſequendum puniendumq́; (vide quantum fidei tuæ credam) te miniſtro vti ſtatui. Obſides, dum hoc peragis, erunt fratres tui. Proficiſcere in Mediam, & ad præfectos meos litteras ſcri-

ſcriptas manu mea perfer. Velocitate opus eſt, qua celeritatem famæ antecedas. Noctu peruenire illuc te volo: poſtero die, quæ ſcripta erunt, exſequi. Ad Parmenionem quoq; epiſtolas feres, vnam à me, alteram Philotæ nomine ſcriptam. Signum anuli eius in mea poteſtate eſt. Si pater credet à filio impreſſum, cùm te viderit, nihil metuet. Polydamas tanto liberatus metu, impenſius etiam quàm exigebatur, promittit operam: collaudatusque, & promiſſis oneratus, depoſita veſte quam habebat, Arabica induitur. Duo Arabes, quorum interim coniuges ac liberi vinculum fidei obſides apud regem erant, dati comites. Per deſerta etiam ob ſiccitatem loca, camelis XI. die, quo deſtinauerat, peruenit. Et prius quàm ipſius nunciaretur aduentus, rurſus veſtem Macedonicam ſumit, & in tabernaculum Cleandri (prætor hic regius erat) quarta vigilia peruenit. Redditis deinde litteris, conſtituerunt prima luce ad Parmenionem coire. Namque ceteri quoque quibus litteras regis attulerat, ad eum venturi erant. Iam Parmenioni Polydamanta veniſſe nunciatũ erat. qui dũ lætatur aduentum amici, ſimulq; noſcẽdi quæ rex ageret, auidus (quippe longo interuallo nullam ab eo epiſtolam acceperat) Polydamanta requiri iubet. Diuerſoria regionis illius magnos receſſus habent, amœnosq; nemoribus manu conſitis. Ea præcipuè regũ ſatraparumq; voluptas erat. Spatiabatur in nemore Parmenion medius inter duces, quibus erat imperatũ litteris regis, vt occiderent. Agendæ autẽ rei conſtituerant tempus, cum Parmenion à Polydamante litteras

traditas legere cępisset. Polydamas procul veniens, vt à Parmenione cõspectus est, vultu lætitiæ speciē præferente, ad complectendū eum cucurrit: mutuaq; gratulatione functi, Polydamas epistolam à rege scriptam ei tradidit: Parmenion vinculum epistolæ soluens, quidnam rex ageret, requirebat. Ille ex ipsis litteris cogniturū esse respõdit. Quibus Parmeniõ lectis, rex, inquit, expeditionem parat in Arachosios. Strenuum hominem, & nunquam cessantem. Sed tempus saluti suæ tanta iam parta gloria parcere. Alteram deinde epistolam Philotæ nomine scriptam lætus, quod ex vultu notari poterat, legebat. Tum eius latus gladio haurit Cleander, deinde iugulum ferit, ceteri exanimem quoque confodiunt. Et armigeri qui ad aditum nemoris adstiterāt, cognita cæde, cuius causa ignorabatur, in castra perueniunt, & tumultuoso nuncio milites concitant. Illi armati ad nemus, in quo perpetrata cædes erat, coeunt, & ni Polydamas, ceteriq; eiusdē noxiæ participes dedantur, murum circundatum nemori euersuros denunciant, omniumq; sanguine duci parentaturos. Cleander primores eorū intromitti iubet, litterasq; regis scriptas ad milites recitat, quib. insidię Parmenionis in regem, precesq; vt ipsum vindicarent, continebantur. Igitur cognita regis voluntate, non quidem indignatio, sed tamen seditio, cõpressa est. Dilapsis plurib. pauci remanserunt, qui saltem vt corpus ipsius sepelire permitterent, precabantur. Diu id negatum est Cleādri metu, ne offenderet regem. Pertinaciùs deinde pergentibus, materiem consternationis

sub-

subtrahendam ratus, capite deciso truncum humare permisit. Ad regem caput missum est. Hic exitus Parmenionis fuit, militiæ domique clari viri. Multa sine rege prosperè, rex sine illo nihil magnæ rei gesserat. Felicissimo regi, & omnia ad fortunæ suæ exigēti modum satisfecit. LXX. natus annos, iuuenis, ducis, & sæpe etiam gregarij militis munia explicuit: acer consilio, manu strenuus, charus principibus, vulgo militum acceptior. Hæc impulerint illum ad regni cupiditatem, an tantum suspectū fecerint, ambigi potest: quia Philotas vltimis cruciatibus victus, verane dixerit, quæ facto probari non poterant, an falsis, tormentorum petierit finem, re quoq; recēti, cum magis posset liquere, dubitatum est. Alexander quos liberè mortem Parmenionis conquestos esse cōpererat, separandos à cetero exercitu ratus, in vnam cohortem secreuit, ducemq; his Leonidam dedit, & ipsum Parmenioni quondam intima familiaritate coniunctum. Fere ijdem erant, quos alioqui rex habuerat inuisos. Nam cùm experiri vellet militū animos, admonuit qui litteras in Macedoniam ad suos scripsisset, ijs, quos ipse mittebat, perlaturis cū fide, traderet. simpliciter ad necessarios suos quisque scripserat, quę sentiebat. Alijs grauis erat, plerisq; non ingrata militia. Ita & agentium gratias & querentiū litteræ exceptæ sunt. (Et qui fortè tædium laboris per litteras erāt questi,) hanc seorsum cohortem à ceteris tēdere ignominæ causa iubet, fortitudine vsurus in bello, libertatem linguæ ab auribus credulis remoturus. & consilium temerarium forsitan (quippe

pe fortissimi iuuenes contumeliâ irritati erât) sicut omnia alia, felicitas regis excepit. Nihil illis ad bella promtius fuit. Incitabat virtutē & ignominię demendę cupido, & quia fortia facta in paucis latere non poterant.

CAPVT III.

ARGVMENTVM.

Euergetas laudat Curtius: Rex Satibarzanem proditorem persequitur. Euergetis pecuniam donat. Arachosios subigit. Parmenionis exercitum recipit.

HIS ita compositis Alexander Arianorum satrape constituto iter pronunciari iubet in Ariaspos, quos iam tunc mutato nomine Euergetas appellabant, ex quo frigore victusq; penuria Cyri exercitum affectum, tectis & commeatibus iuuerant. Quintus dies erat vt in regionem peruenerat: cognoscit Satibarzanem, qui ad Bessum defecerat, cum equitum manu irrupisse rursus in Arios. Itaq; Caranū, & Erigyum cum Artabazo & Andronico & vi. millibus Græcorū peditum, DC. equites sequebantur. Ipse LX. diebus gentem Euergetarum ordinauit, magna pecunia ob egregiam in Cyrum fidē donatam. Relicto deinde qui ijs præesset Amenide (scriba is Darij fuerat) Arachosios, quorum regio ad ponticum mare pertinet, subegit. Ibi exercitum qui sub Pamenione fuerat, occupauit. Sed millia Macedonum erât, & cc. nobiles, & quinq; millia Græcorum cum equitibus DC. haud dubiè robur omnium virium regis. Arachosijs datus Memnon prætor, qua-

quatuor millibus peditum, & DC. equitibus in præsidium relictis.

CAPVT IV.

ARGVMENTVM.

Paropamisadas barbarißimos describit, quos exercitus adiens panè frigore & inopia perijt.

IPse rex nationem ne finitimis quidẽ satis notam, quippe nullo cõmercio colentẽ mutuos vsus, cũ exercitu intrauit. Paropamisadę appellãtur, agreste hominũ genus, & inter Barbaros maximẽ inconditum. locorum asperitas hominum quoque ingenia durauerat. Gelidissimum Septentrionis axem ex magna parte spectant. Bactrianis ab Occidente coniuncti sunt. Meridiana regio ad mare Indicum vergit. Tuguria latere primò struunt. Et quia sterilis est terra materiâ, in nudo etiam montis dorso vsque ad summum ædificiorum fastigium eodem laterculo vtuntur. Ceterùm structura latior ab imo, paulatim incremento in artius cogitur: ad vltimum in carinæ maximè modum coit. Ibi foramine relicto supernẽ lumen accipiunt. Ad medium vites & arbores, si quæ in tanto terræ rigore durare potuerunt, obruunt. Penitus hieme defossæ latent. Cùm hiems discussa aperire humum cœpit, cœlo soliq; redduntur. Ceterùm adeò altæ niues premunt terram gelu, & perpetuo penè rigore constrictæ. vt ne auium quidem, feræue vllius vestigium existat. Obscura cæli verius vmbra quàm lux nocti similis premit terrã, vix vt quæ prope sunt, conspici possint. In hac tamen omnis humani cultus solitudine destitutus exercitus, quid-

quidquid malorum tolerari potest, pertulit, inopiam, frigus, lassitudinem, desperationem. Multos exanimauit rigor insolitus niuis, multorum adussit pedes, plurimorum oculis præcipuè perniciabilis fuit: fatigati quippe in ipso gelu deficientia corpora sternebant, quæ cum moueri desissent, vis frigoris ita adstringebat, vt rursus ad surgendum conniti non possent. A commilitonibus torpentes excitabantur. Neque aliud remedium erat, quàm vt ingredi cogerentur. Tum demum vitali calore moto, membris aliquis redibat vigor. Si qui tuguria Barbarorum adire potuerunt, celeriter refecti sunt. Sed tanta caligo erat, vt ædificia nulla alia res quàm fumus ostenderet. Illi nũquam antè in terris suis aduena viso, cum armatos repentè conspicerent, exanimati metu, quidquid in tugurijs erat, afferebãt, vt corporibus ipsorum parceretur, orantes. Rex agmen circuibat pedes, iacentes quosdam erigens, & alios, cùm ægrè sequerentur, adminiculo corporis sui excipiens. Nunc ad prima signa, nunc in medio, nunc in vltimo agmine itineris multiplicato labore aderat.

CAPVT V.

ARGVMENTVM.

Ad Caucasum (quem cum Tauro describit Curtius) accedit rex. Alexandriam ad montis radices ponit.

TAndẽ ad cultiora peruẽtum est, cõmeatuq; largo recreatus exercitus, simul & qui consequi non potuerant, in illa castra venerunt. Inde

de agmen processit ad Caucasum montem, cuius dorsum Asiam perpetuo iugo diuidit. hinc simul mare quod Ciliciam subit; illinc Caspiũ fretum, & amnem Araxẽ, aliaq; regionis Scythiæ deserta spectat. Taurus secundę magnitudinis mons cõmittitur Caucaso, à Cappadocia se attollens Ciliciã præterit, Armeniæq; montibus iungitur: sic inter se tot iuga velut serie cohærẽtia perpetuũ habẽt dorsum: ex quo Asię omnia fere flumina, alia in rubrũ, alia in Caspiũ mare, alia in Hyrcanium & Ponticũ decidunt. Septemdecim dierũ spatio Caucasum superauit exercitus. Rupes in eo decẽ in circuitu stadia cõplectitur, in altitudinẽ quatuor excedit; in qua vinctum Promothea fuisse antiquitas tradidit. Condendę in radicibus mõtis vrbi sedes electa est. Septẽ millibus Macedonũ seniorum, & præterea militibus quorum opera vti desisset, permissum in nouam vrbem considere. Hãc quoq; Alexandriã incolæ appellauerunt.

CAPVT VI.

ARGVMENTVM.

Bessus super mensa debellat Alexandrum. applaudunt ebrij adulatores. Cobares Medus & magus suadet Besso deditionem, fugit ad Alexandrum. Bessus copias aucturus cum suis trãs Oxum ad Sogdianos se confert.

AT Bessus Alexãdri celeritate perterritus, dijs patrijs sacrificio ritè facto, cum amicis ducibusq; copiarũ inter epulas sicut illis gentibus mos est, de bello cõsultabat. Graues mero suas

ro suas vires extollere, hostium nũc temeritatem, nunc paucitatẽ spernere. Præcipuè Bessus ferox verbis, & parto per scelus regno superbus, ac vix potens mentis dicere: socordia Darij creuisse hostium famam. Occurrisse enim in Ciliciæ angustissimis faucibus, cùm retrocedẽdo posset perducere incautos in loca naturæ situ inuia, tot fluminibus obiectis, tot montium latebris, inter quas deprehensus hostis, ne fugæ quidẽ, ne dum resistendi occasionem fuerit habiturus. Si placere in Sogdianos recedere. Oxum amnem velut murũ obiecturũ hosti, dum ex finitimis gentibus valida auxilia cõcurrerũt. Venturos autem Chorasmios, & Dahas, Sagasque, & Indos, & Tanaim amnem colentes Scythas, quorum neminem adeò humilem esse, vt humeri eius non possent Macedonis militis verticem æquare. Conclamant temulenti hanc sententiam salubrem esse: & Bessus circumferri merum largius iubet, debellaturus super mensa Alexandrũ. Erat in eo conuiuio Cobares natione Medus, sed magicæ artis (si modo ars est, non vanissimi cuiusq; ludibriũ) magis professione quàm scientia celeber, alioqui moderatus & probus. Is cùm præfatus esset, scire seruo vtilius esse parere dicto, quàm afferre consilium, cùm illos qui pareant, idem quod ceteros maneat, qui verò suadeant, proprium periculum: poculum ei quod habebat in manu, tradidit: quo accepto Cobares, *Natura*, inquit, *mortalium hoc quoque nomine parua & sinistra dici potest, quod in suo quisq; negotio hebetior est, quàm in alieno. Turbida sunt consilia eorum, qui sibi suadent. Obstat alijs*

metus,

metus, alijs cupiditas, nonnunquam naturalis eorum quæ cogitaueris, amor: nam in te superbia non cadit. Expertus es vnumquemque, quod ipse repererit, aut solum aut optimum ducere. Magnum onus sustines capite regium insigne. Hoc aut moderatè perferendū est, aut, quod abominor, in te ruet. Consilio non impetu opus est. Adijcit deinde quod apud Bactrianos vulgo vsurpabant, *Canem timidum vehementius latrare, quàm mordere: altissima quæque flumina minimo sono labi.* Quæ inserui, vt qualiscunque inter Barbaros potuit esse prudentia, traderetur. In his audientium suspenderat expectationem. Tum consiliū aperit, vtilius Besso quàm gratius. *In vestibulo*, inquit, *regiæ tuæ velocissimus consistit rex. Ante ille agmen, quàm tu mensam istam mouebis. Nunc ab Tanai exercitum accerses, flumina oppones: scilicet quà tu fugiturus es, hostis sequi non potest. Iter vtrique commune est, victori tutius. Licet strenuum metum putes esse; velocior tamen est spes. Quin validioris occupas gratiam, dedisque te? Vtcunque cesserit, meliorem fortunam deditus quàm hostis habituris. Alienum habes regnum, quò facilius eo careas. Incipies iustus esse rex, cùm ipse fecerit, qui tibi & dare potest regnū, & eripere. Consilium habes fidele, quod diutius exsequi superuacuum est. Nobilis equus vmbra quoque virgæ regitur: ignauus ne calcari quidem concitari potest.* Bessus & ingenio & multo mero ferox, adeò exarsit, vt vix ab

 ami

amicis, quò minus occideret eum (nã ſtrinxerat quoq; acinacem) contineretur. Certè è cõuiuio proſiluit, haudquaquã potens mentis. Cobares inter tumultum elapſus, ad Alexandrum transfugit Octo millia Bactrianorum habebat armata Beſſus, quæ quamdiu propter cæli intẽperiem Indiam potius Macedonas petituros crediderant, obedienter imperata fecerũt. At poſtquã aduentare Alexandrũ compertum eſt, in ſuos quiſq; vicos dilapſi Beſſum reliquerũt. Ille cum clientũ manu, qui nõ mutauerãt fidẽ, Oxoamne ſuperato, exuſtiſq; nauigijs quibus tranſierat, ne ijſdem hoſtis vteretur, nouas copias in Sogdianis contrahebat.

CAPVT VII.

ARGVMENTVM.

Inopia commeatus in copijs Alexandri. Bactrianos deſcribit.

ALexander Caucaſum quidem (vt ſuprà dictum eſt) tranſierat, ſed inopia frumenti quoque prope ad famem ventum erat. Succo ex ſeſama expreſſo, haud ſecus quàm oleo artus perungebant. Sed huius ſucci ducenis quadragenis denarijs amphoræ ſingulæ, mellis denarijs cccxc. ccc. vini æſtimabantur: tritici nihil aut admodum exiguum reperiebatur. Syros vocabant Barbari, quos ita ſolerter abſcondunt, vt niſi qui defoderunt, inuenire non poſſint. In ijs conditæ fruges erant. In quarum penuria milites fluuiatili piſce, & herbis ſuſtinebantur. Iamq; hæc ipſa alimenta defecerant, cum iumenta quibus onera portabant, cædere iuſſi

ſunt.

ſunt. horum carne, dum in Bactrianos peruentum, traxere vitam. Bactrianæ terræ multiplex & varia natura eſt. Alibi multa arbor & vitis largos miteſq; fructus alit. Solum pingue crebri fontes rigant. Quæ mitiora ſunt, frumento conſeruntur. Cetera armentorum pabulo cedunt. Magnam deinde partem eiuſdem terræ ſteriles arenæ tenent. Squallida ſiccitate regio, non hominem, non frugem alit. Cum verò venti à Pontico mari ſpirant, quidquid ſabuli in campis iacet, conuerrunt. Quod vbi cumulatũ eſt magnorum collium procul ſpecies eſt, omniaq; priſtini itineris veſtigia intereunt. Itaq; qui tranſeunt campos, nauigantium modo noctu ſidera obſeruant, ad quorum curſum iter dirigunt: & propemodum clarior eſt noctis vmbra, quàm lux. Ergo interdiu inuia eſt regio, quia nec veſtigium quod ſequantur, inueniũt, & nitor ſiderum caligine abſconditur. Ceterùm ſi quos ille ventus qui à mari exoritur, deprehendit arena obruit. Sed quà mitior terra eſt, ingens hominum equorumq; multitudo gignitur. Itaque Bactriani equites xxx. millia expleuerant. Ipſa Bactra regionis eius caput ſita ſunt ſub monte Parapamiſo. Bactrus amnis præterit mœnia. Is vrbi & regioni dedit nomen.

CAPVT VIII.

ARGVMENTVM.

Lacedæmoniorum defectio, Erigyi monomachia cum Satibarzane & victoria.

HIC regi statiua habenti nunciatur ex Græcia Peloponnensium Laconumq; defectio: nondum enim victi erant, cum proficiscerentur tumultus eius principia nunciaturi. & alius præsens terror affertur, Scythas, qui vltra Tanaim amnem colunt, aduentare Besso ferentes opem. Eodem tempore, quæ in gente Ariorum Caranus & Erigyus gesserant, perferuntur. Commissum prœlium erat inter Macedones Ariosq;. Transfuga Satibarzanes Barbaris præerat, qui cum pugnam segnem vtrimque æquis viribus stare vidisset, in primos ordines adequitauit, demtaq; galea, inhibitis qui tela iaciebant, si quis viritim dimicare vellet, prouocauit ad pugnam, nudum se caput in certamine habiturum. Non tulit ferociam Barbari dux exercitus Erigyus, grauis quidem ætate, sed animi & corporis robore nulli iuuenum postferendus. Is galea demta canitiem ostentas; *Venit*, inquit, *dies quo aut victoria, aut morte honestißima, quales amicos & milites Alexāder habeat, ostendam.* nec plura elocutus, equū in hostem agit. Crederes imperatum, vt acies vtræque tela cohiberent. Protinus certè recesserunt dato libero spatio, intenti in euentum non duorum modò, sed etiam suæ sortis: quippe alienum discrimen secuturi. Prior Barbarus emisit hastam, quam Erigyus modica capitis declinatione vitauit. At ipse infestam sarissam equo calcaribus concito in medio Barbari gutture ita fixit, vt per ceruicē emineret. Præcipitatus ex equo Barbarus, adhuc, tamē repugnabat: sed ille extractam ex vulnere hastam rursus in os dirigit. Satibarzanes hastam manu com-

complexus, quo maturius interiret, ictum hostis adiuuit: & Barbari duce amisso, quem magis necessitate quàm sponte secuti erant, haud immemores meritorum Alexandri, arma Erigyo tradunt. Rex his quidem lætus, de Spartanis haudquaquam securus, magno tamen animo defectionem eorum tulit, dicens, non antè ausos consilia nudare, quàm ipsum ad fines Indiæ peruenisse cognoscent. Ipse Bessum persequens, copias mouit, cui Erigyus spolia barbari ceu opimũ belli decus præferẽs occurrit. Igitur Bactrianorũ regione Artabazo tradita, sarcinas & impedimẽta ibi cũ præsidio relinquit.

CAPVT IX.

ARGVMENTVM.

Alexander Bessum persequendo in aquarum penuriam incidit. Eiusdem patientia & miranda sitis tolerantia.

IPSE cum expedito agmine loca deserta Susitanorum intrat, nocturno itinere exercitum ducens. Aquarum (vt antè dictum est) penuria, prius desperatione, quàm desiderio bibendi sitim accendit. Per cccc. stadia ne modicus quidem humor existit. Arenas vapor æstiui solis accendit; quæ vbi flagrare cœperunt, haud secus quàm continenti incendio cuncta torrentur. Caligo deinde immodico terræ feruore excitata lucem tegit: camporumque non alia quàm vasti & profundi æquoris species est. Nocturnũ iter tolerabile videbatur, quia rore & matutino frigore corpora leuabantur. Ceterùm cum ipsa luce æstus oritur, omnemq;

naturalem absorbet humorem siccitas, ora visceraq; penitus vruntur. Itaque primùm animi, deinde corpora defecere. Pigebat & consistere & progredi. Pauci à peritis regionis admoniti præpararant aquam. Hæc paulisper repressit sitim. Deinde crescente æstu rursum desideriũ humoris accensum est. Ergo quidquid vini oleiq; erat (hominibus) ingerebatur: tãtaque dulcedo bibendi fuit, vt in posterũ sitis nõ timeretur. Graues deinde auidè hausto humore, nõ sustinere arma, non ingredi poterant: & feliciores videbantur, quos (aqua) defecerat, cùm ipsi sine modo infusam vomitu cogerentur regerere. Anxium regem tantis malis circumfusi amici, vt meminisset orabant, animi sui magnitudinem vnicum remedium deficientis exercitus esse, cum ex ijs qui præcesserant ad capiendum locum castris, duo occurrunt vtribus aquam gestantes, vt filijs suis, quos in eodem agmine esse, & ægrè pati sitim non ignorabant, occurrerent: qui cum in regem incidissét, alter ex ijs vtre resoluto vas quod simul ferebat, implet porrigens regi. Ille percõtatus quibus portarent; filijs ferre cognoscit. Tunc poculo pleno (sicut oblatum est) reddito, Nec solus, inquit, bibere sustineo, nec tam exiguum diuidere omnib. possum. Vos currite, & liberis vestris, quod propter illos attulistis, date,

CAPVT X.

ARGVMENTVM.

Multi auidiùs bibentes intereunt, Regis cura pro exercitu, Oxi traiectus.

Tan-

Tandem ad flumen Oxum ipse peruenit prima ferè vespera. Sed exercitus magna pars non potuerat consequi. in edito monte ignes iubet fieri, vt ij qui ægrè sequebantur, haud procul castris se abesse cognoscerent. Eos autem qui primi agminis erant, maturè cibo ac potione firmatos implere alios vtres, alios vasa quibuscumq; aqua portari posset, iussit, ac suis ferre. Sed qui intemperantiùs hauserāt, intercluso spiritu exstincti sunt. Multoq; maior horum numerus fuit, quàm vllo amiserat prelio. At ille thoracem adhuc indutus, nec aut cibo refectus aut potu, quà veniebat exercitus, constitit. Nec ante ad curandum corpus recessit, quàm præterierant qui agmen sequebantur: totamq; eam noctem cum magno animi motu perpetuis vigilijs egit. Nec postero die lætior erat, quia nec nauigia habebat, nec pons erigi poterat, circumquaque amnem nudo solo, & materia maxime sterili. Consilium igitur, quod vnum necessitas subiecerat, init. Vtres quàm plurimos stramentis refertos diuidit. His incubantes tranlnauere amnem: quique primi transierant, in statione erant, dum traijcerent ceteri. Hoc modo vi. demum die in vlteriore ripa totum exercitum exposuit.

CAPVT XI.

ARGVMENTVM.

Spitamenes cum coniuratis Bessum vinctum ducit ad Alexandrum.

IAmque ad persequendum Bessum statuerat progredi, cum ea quæ in Susianis erant, cognoscit. Spitamenes erat inter omnes a-

micos præcipuo honore cultus à Besso. Sed nullis meritis perfidia mitigari potest, quæ tamen iam minus in eo inuisa esse poterat, quia nihil vlli nefas tum in Bessum interfectorē regis sui videbatur. Titulus facinoris speciosus præferebatur, vindicta Darij. Sed fortunā, non scelus oderant Bessi. Namque vt Alexandrum flumen Oxum superasse cognouit, Dataphernem & Catenem quibus à Besso maxima fides habebatur, in societatē cogitatæ rei ascisscit. Illi promtius adeunt, quàm rogabantur; assumtisq; octo fortissimis iuuenibus talem dolum intendunt. Spitamenes pergit àd Bessum, & remotis arbitris comperisse ait se, insidiari ei Dataphernem & Catenem: vt viuum Alexandro traderent agitantes, à semet occupatos esse, & vinctos teneri. Bessus tanto merito (vt credebat) obligatus, partim gratias agit, partim auidus explēdi supplicij adduci eos iubet. Illi manibus sua sponte religatis à participibus consilij trahebantur: quos Bessus truci vultu intuens consurgit, manibus non temperaturus. Atque illi simulatione omissa circumsistunt eum, & frustra repugnantem vinciunt, direpto ex capite regni insigni, laceratáque veste, quam spolium occisi regis induerat. Ille deos sui sceleris vltores adesse confessus, adiecit: non Dario iniquos fuisse, quem sic vlciscerentur, sed Alexandro propitios, cuius victoriam semper etiam hostis adiuuisset. Multitudo an vindicatura Bessum fuerit, incertum est, nisi illi qui vinxerant, iussu Alexandri fecisse ipsos ementiti, dubios adhuc animi terruissent. In equum impositum Alexandao tradituri ducunt.

CAPVT XII.

ARGVMENTVM.

Missio veteranis data, Brancidarum excidium.

INter hæc rex, quibus matura erat missio lectis DCCCC. ferè, bina talenta equiti dedit, Perditi terna denariûm millia; monitosque vt liberos generarent, remisit domum. Ceteris gratiæ actæ, quòd ad reliqua belli nauaturos operam pollicebantur. dum Bessus perducitur, peruentum erat in paruulum oppidum, Brancidæ eius incolæ erant. Mileto quondam iussu Xerxis cùm è Græcia rediret, trāsierant, & in ea sede constiterant: quia templum, quod Didymaon appellatur, in gratiam Xerxis violauerant. mores patrij nondum exoleuerant, sed iam bilingues erant, paulatim à domestico, externo sermone degeneres. Magno igitur gaudio regē suscipiunt, vrbem seq; dedentes. Ille Milesios, qui apud ipsum militarent, cōuocari iubet. Vetus odium miles gerebat in Brancidarū gentē proditionis ergò. His siue iniuriæ, siue originis meminisse mallēt, liberum de Brancidis permittit arbitrium. Variantibus deinde sententijs, seipsum cōsideraturū, quid optimum factu esset, ostendit. Postero die occurrentibus, Brācidas secum procedere iubet: cumq; ad vrbem ventum esset, ipse cum expedita manu portam intrat. Phalanx mœnia oppidi circuire iussa, & dato signo diripere vrbem proditorum receptaculum, ipsosq; ad vnum cædere. Illi inermes passim trucidantur,

nec

nec aut commercio linguæ, aut supplicũ velamentis precibusq; inhiberi crudelitas potest. Tandẽ (vt deijcerent) fundamẽta murorum ab imo moliũtur, ne quod vrbis vestigiũ exstaret. Nemora quoq; locosq; sacros non cædunt modo, sed etiam exstirpant, vt vasta solitudo, & sterilis humus excussis etiam radicibus linqueretur; quæ si in ipsos proditionis auctores excogitata essent, iusta vltio esse, non crudelitas videretur: nunc culpam maiorum posteri luere, qui ne viderant quidem Miletum, adeo Xerxi non potuerant prodere.

CAPVT XIIII.

ARGVMENTVM.

Spitamenes adducit nudum Bessum, qui in crucem agendus ad sagittas pro meta destinatur. Catenis sagitarij laus.

INdè processit ad Tanaim amnem. Quo perductus est Bessus non vinctus modò, sed etiam omni velamento corporis spoliatus. Spitamenes eum tenebat collo inserta catena, tam Barbaris quàm Macedonibus gratum spectaculum. Tum Spitamenes, *Et te*, inquit, *& Darium reges meos vltus, interfectorem domini sui adduxi, eo modo captum, cuius ipse fecit exemplum. Aperiat ad hoc spectaculum oculos Darius: existat ab inferis, qui illo supplicio indignus fuit, & hoc solatio dignus est.* Alexander multum collaudato Spitamene, conuersus ad Bessum. *Cuius*, inquit, *feræ rabies occupauit animum tuum, cum regem de te optimè meritum prius* vin-

vincire, deinde occidere sustinuisti? Sed huius parricidij mercedem falso regis nomine persoluisti. Ibi ille facinus purgare non ausus, regis titulum se vsurpare dixit, vt gentem suam tradere ipsi posset; qui si cessasset, alium fuisse regnum occupaturum. At Alexander Oxatrem fratrem Darij, quem inter corporis custodes habebat, propius iussit accedere, tradique Bessum ei, vt cruci affixum, mutilatis auribus naribusq́;, sagittis configerent Barbari, asseruarentq; corpus, vt ne aues quidem contingerent. Oxatres cetera sibi curæ fore pollicetur: aues non ab alio melius quàm à Catene posse prohiberi adijcit, eximiam eius artem cupiens ostendere. Namque adeò certo ictu destinata feriebat, vt aues quoq; exciperet. Nam & si forsitan sagittandi tam celebri vsu minus admirabilis videri ars hæc posset, tamen ingens visentibus miraculum, magnoq; honori Cateni fuit. Dona deinde omnibus qui Bessum adduxerant, data sunt. Ceterùm supplicium eius distulit, vt eo loco in quo Darium ipse occiderat, necaretur.

CAPVT XIV.

ARGVMENTVM.

Ex Macedonibus oppreßi capiuntur aliqui à Barbaris. Rex vulneratur. Barbari deduntur.

Interea Macedones ad petendum pabulum incomposito agmine egressi, à Barbaris, qui de proximis montibus decurrerunt, opprimuntur, pluresque capti sunt, quàm occisi. Bar-

Barbari autem captiuos præ se agentes, rursus in montem recesserunt. xx. millia latronum erant, fundis, sagittisq; pugnam inuadunt. quos dum obsidet rex, inter promtissimos dimicans sagitta ictus est, quæ in medio crure fixa reliquerat spiculum. Illum quidem mœsti & attoniti Macedones in castra referebant. Sed nec Barbaros fefellit subductus ex acie: quippe ex edito monte cuncta prospexerant. Itaque postero die misere Legatos ad regem: quos ille protinus iussit admitti; solutisq; fascijs magnitudinem vulneris dissimulans, crus Barbaris ostendit. Illi iussi considere affirmant; non Macedonas, quàm ipsos tristiores fuisse, cognito vulnere ipsius; cuius si auctorem reperissent, dedituros fuisse. Cùm dijs enim pugnare sacrilegos tantum. Ceterùm se gentem in fidem dedere, superatos virtute illius. Rex fide data, & captiuis receptis, gentẽ in deditionẽ accepit.

CAPVT XV.

ARGVMENTVM.

Certamen elegans peditum & equitum super gestando rege, quod rex amœbaum esse voluit: Maracanda occupat; Scytharum legatos audit: Locum vrbi ad Tanaim designat.

CAstris indè motis, lectica militari ferepatur; quam pro se quisque eques pedesq; subire certabant. Equites, cum quibus rex prælio inire solitus erat, sui muneris id esse censebãt: Pedites, cum saucios commilitones ipsi gestare assue-

assueuissent, eripi sibi proprium officium tum potissimum cum rex gestandus esset, querebantur. Rex in tanto vtriusq; partis certamine, & sibi difficilem, & præteritis grauem electionē futuram ratus, in vicem subire eos iussit. Hinc quarto die ad vrbem Maracanda peruentum est. LXX. stadia murus vrbis amplectitur. Arx nullo cingitur muro. præsidio vrbi relicto, proximos vicos depopulatur, atq; vrit. Legati deinde Auiorum Scytharum superueniunt, liberi ex quo decesserat Cyrus, tum imperata facturi. Iustissimos Barbarorum constabat. Armis abstinebant, nisi lacessiti. Libertatis modico & æquali vsu, principibus humiliores pares fecerāt. Hos benignè allocutus, ad eos Scythas, qui Europā incolūt, Penidā quemdā misit ex amicis, qui denunciaret eis ne Tanaim amnē regionis, iniussu regis transirent. eidem mandatum, vt contemplaretur locorum situm, & illos quoq; Scythas qui super Bosphorum colunt, viseret. Condendæ vrbis sedem super ripam Tanais elegerat, claustrum & iam perdomitorum, & quos deinde adire decreuerat.

CAPVT XVI.

ARGVMENTVM.

Sogdianorum & Bactrianorum defectio. Cyropolis & Memacena vrbes, cum regis periculo euertuntur. Spitamenes obsidetur.

SEd consilium distulit Sogdianorum nunciata defectio, quæ Bactrianos quoque traxit. VIII. millia equitum erant; quorum auctoritatem ceteri sequebantur. Alexander Spitamenem

nem & Catenem, à quibus ei traditus erat Bessus: haud dubius quin eorum opera redigi possent in potestatem, coercendo qui res nouauerant, iussi arcessi. At illi defectionis ad quã coercendam euocabantur, auctores, vulgauerant famam, Bactrianos equites à rege omnes vt occiderentur arcessi; idq; imperatum ipsis, non sustinuisse tamen exsequi, ne inexpiabile in populares facinus admitterent: non magis Alexandri sæuitiam, quàm Bessi parricidium ferre potuisse. Itaq; sua sponte iam motos, metu pœnæ haud difficulter ad arma concitauerunt. Alexander transfugarum defectione comperta, Craterum obsidere Cyropolim iubet. Ipse aliam vrbem regionis eiusdem corona capit, signoq; vt puberes interficerentur dato, reliqui in prædam cessere victoris. Vrbs diruta est, vt ceteri cladis eius exemplo continerentur. Memaceni, valida gens, obsidionem, non vt honestiorem modò, sed etiam vt tutiorem ferre decreuerant. Ad quorum pertinaciam mitigandam rex L. equites præmisit, qui clementiam ipsius in deditos, simulq; inexorabilem animũ in deuictos ostenderent. Illi nec de fide, nec de clementia regis ipsos dubitare respondent, equitesq; tendere extra munimẽta vrbis iubent. Hospaliter inde exceptos, grauesq; epulis, & somno, intempesta nocte adorti interfecerũt. Alexander haud secus quàm par erat motus, vrbem corona circumdedit, munitiorẽ, quàm vt primo impetu capi posset. Itaq; Meleagrum & Perdiccam in obsidionem iungit, Cyropolim (vt ante dictum est) obsidentes. Statuerat autem parcere vrbi conditæ à Cyro: quippe non

aliuni

alitum gentium illarum magis admiratus est, quam hunc regem, & Semiramim, in queis & magnitudinem animi, & claritatem rerum lōgè emicuisse. Ceterùm pertinacia oppidanorum iram eius accendit. Itaque captam vrbem diripi iussit, deletâ, Memacenis haud iniuria infestus, & ad Meleagrum & Perdiccam redit: Sed non alia vrbs fortiùs obsidionem tulit: quippe & militum promtissimi cecidere, & ipse rex ad vltimum periculum venit. Nāque ceruix eius saxo ita icta est, vt oculis caligine confusis collaberetur, ne mentis quidem compos. Exercitus certè velut erepto in eo ingemuit. Sed inuictus aduersus ea quæ ceteros terrent, nondum p..curato vulnere acrius obsidioni institit, naturalem celeritatem ira concitante. Cuniculo ergo suffossa mœnia ingens nudauere spatium, per quod irripuit, victorq; vrbem dirui iussit. Hinc Menedemum cum tribus millibus peditum, & DCCC equitibus ad vrbem Maracanda misit. Spitamenes transfuga præsidio Macedonum inde deiecto, muris vrbis eius incluserat se, haud oppidanis consilium defectionis approbantibus. Sequi tamen videbantur, quia prohibere non poterant.

CAPVT XVII.

ARGVMENTVM.

Ad Tanaim Alexandriam ponit, quam Scythæ nequicquam diruere conatur.

INterim Alexander ad Tanaim amnem redit, & quantum soli occupauerant castris, muro circumdedit. LX. stadiorum vrbis murus fuit. hanc

hanc quoque vrbem Alexandriam appellari iussit. Opus tanta celeritate perfectum est, vt XVII. die quàm munimenta excitata erant, tecta quoque vrbis absoluerentur. Ingens militum certamen inter ipsos fuerat, vt suum quisq; munus (nam diuisum erat) primus ostenderet. Incolæ nouæ vrbi dati captiui, quos reddito pretio dominis liberauit: quorum posteri quoq; nondũ apud eos tam longa ætate propter memoriam Alexandri exoleuerunt. at rex Scytharum, cuius tum vltra Tanaim imperium erat, ratus eam vrbem, quam in ripa amnis Macedones condiderant, suis impositam esse ceruicibus, fratrem Carthasim nomine cũ magna equitum manu misit ad diruendam eam, proculq; amne submouendas Macedonum copias.

CAPVT XVIII.

ARGVMENTVM.

Scytharum descriptio, cura Alexandri de valetudine & hoste, eiusdem superstitio.

BActrianos Tanais ab Scythis, quos Europæos vocant, diuidit. Idem Asiam & Europam finis interfluit. Ceterùm Scytharum gens haud procul Thracia sita ab Oriente ad Septentrionem se vertit, Sarmatarumque (vt quidam credidere) non finitima, sed pars est. Rectà deinde regionem aliam vltra Istrum iacentem colit. Vltima Asiæ, quà Bactra sunt, stringit. quæ Septentrioni proxima sunt, profundæ indè siluæ vastæque solitudines excipiunt. Rursus quæ Tanaim & Bactra spectant, humano cultu haud disparia sunt. Primus cum hac gente

gente non prouisum bellum Alexander gesturus, cùm in cõspectu eius obequitaret hostis, adhuc æger ex vulnere, præcipuè voce deficiẽs; quam & modicus cibus, & ceruicis extenuabat dolor, amicos in consilium aduocari iubet. Terrebat eum non hostis, sed iniquitas temporis. Bactriani defecerant. Scythæ etiam lacessebant. Ipse non insistere in terra, non equo vehi, non docere, non hortari suos poterat. Ancipiti periculo implicitus, deos quoq; incusans querebatur, se iacere segnẽ, cuius velocitatẽ nemo antea valuisset effugere. Vix suos credere nõ simulari valetudinẽ. Itaq; qui post Darium victũ ariolos & vates cõsulere desierat, rursus ad superstitionem humanarũ mentium ludibrio reuolutus, Aristandrum, cui crudelitatem suam addixerat, explorare euentum rerum sacrificiis iubet. Mos erat aruspicibus exta sine rege spectare, & quæ portenderentur, referre. Inter hæc rex, dum fibris pecudum exploratur euẽtus latentium rerum, propius ipsum considere amicos iubet, ne contentione vocis cicatricem infirmam adhuc rumperet. Hephæstion, Craterus & Erigyus erant cum custodibus in tabernaculum admissi.

CAPVT XIX.

ARGVMENTVM.

Consilium ponit de inferendo Scythis bello, dehortantur Erigyus & Aristander. Vates ab Alexandro reprehensus iterum litat, & perlitatum feliciter nunciat.

DIscrimẽ, inquit, *me occupauit; meliore hostium quàm meo tẽpore. Sed necessitas antè*

rationem est. maximè in bello, quod rarò permittit tempora legere. Defecere Bactriani, in quorũ ceruicibus stamus, & quantũ in nobis animi sit, alieno Marte experiũtur. haud dubiâ fortunâ. Si omiserimus Scythas vltro arma inferentes, contempti ad illos qui defecerũt, reuertemur. Si verò Tanaim transierimus, & vbiq; inuictos esse non Scytharum pernicie ac sanguine ostenderimus, quis dubitabit parere etiam Europam victoribus? fallitur, qui terminos gloriæ nostræ metitur spatio, quod transituri sumus. Vnus amnis interfluit, quem si traÿcimus, in Europam arma proferimus. Et quanti æstimandum est, dum alium subigimus, in alio quodammodo orbe tropæa statuere, & quæ tam longo interuallo natura videtur diremisse, vna victoria subitò committere? At hercule si paullum cessauerimus, in tergis nostris Scythæ hærebũt. An soli sumus, qui flumina tranare possumus? Multa in nosmetipsos recidet, quibus adhuc vicimus. Fortuna belli artem victos quoq; docet. Vtribus amnem traÿciendi exemplũ fecimus nuper. hoc vt Scythæ imitari nesciant, Bactriani docebunt. Præterea vnus gentis huius exercitus venit adhuc, ceteri exspectantur. Ita bellum vitãdo alemus, & quod inferre possumus, accipere cogemur. Manifesta est consiliÿ mei ratio. Sed an permissuri sint mihi Macedones animo vti meo, dubito; quia ex quo hoc vulnus accepi, non equo vectus sum, non pedibus ingressus. Sed si me sequi vultis, valeo amici. Satis virium est ad toleranda ista. Aut si iam adest vitæ meæ finis,

finis, in quo tandē opere melius extinguar? Hæc quassa adhuc voce deficiens vix proximis exaudientibus dixerat, cum omnes à tam præcipiti consilio regem deterrere cœperunt: Erigyus maximè, qui haud sanè auctoritate proficiens, apud obstinatum animum, superstitionem, cuius potens non erat rex, incutere tētauit, dicendo deos quoque obstare consilio, magnumq; periculum, si flumen transisset, ostendi. Intranti Erigyo tabernaculum regis Aristander occurrerat, tristia exta fuisse significans, hæc ex vate comperta Erygius nunciabat. Quo inhibito Alexander non ira solum, sed etiā pudore confusus, quòd superstitio quàm celauerat, detegebatur, Aristandrū vocari iubet. Qui vt venit, intuens eum. *Non rex*, inquit, *sed priuatus sum, sacrificium vt faceres mandaui. quid eo portenderetur, cur apud alium quàm apud me professus es? Erigyus arcana mea & secreta te prodente cognouit. Quem certum me hercule habeo extorum interpretem metu suo, tibi autem quàm potest denuncio, ipse mihi indices quid ex extis cognoueris, ne possis inficiari dixisse quæ dixeris.* Ille exsanguis attonitoque similis stabat, per metum etiam voce suppressa: tandemq; eodem metu stimulante, ne regis exspectationem moraretur, *Magni*, inquit, *laboris non irriti discrimen instare prædixi. Non me ars mea, quàm beneuolentia perturbat. infirmitatem valetudinis tuæ video, & quantum in vno te sit, scio. vereor ne præsenti fortunæ tuæ sufficere non possis.* Rex iusso confidere felici-

tati suæ remisit: aliàs sibi ad gloriam concedere deos. Consultãti deinde cum iisdem, quo nam modo flumẽ transirent, superuenit Aristander, non aliàs lætiora exta vidisse se affirmans, vtiq; prioribus lõgè diuersa: tum solicitudinis caussas apparuisse, nũc prorsus egregiè litatũ esse.

CAPVT XX.

ARGVMENTVM.

Menedemus ad Maracanda cum copijs ab Spitamene deletur. Alexander cladem dissimulat.

CEterùm quæ subinde nunciata sunt regi, continuæ felicitati rerũ eius imposuerãt labem. Menedemum (vt supra dictum est) miserat ad obsidendum Spitamenem Bactrianæ defectionis auctorem. Qui comperto hostis aduentu, ne muris vrbis includeretur, simul fretus excipi posse quà venturũ sciebat, consedit occultus. Siluestre iter aptum insidijs tegendis erat. Ibi Dahas condidit. Equi binos armatos vehunt, quorum inuicem singuli repentè desiliunt: equestris pugnæ ordinem turbant. Equorum velocitati par est hominum pernicitas. Hos Spitamenes saltum circuire iussos, pariter & à lateribus & à fronte & à tergo hosti ostendit. Menedemus vndique inclusus, ne numero quidem par, diu tamen resistit, clamitans nihil aliud superesse locorum fraude deceptis, quàm honestę mortis solatiũ ex hostium cæde. Ipsum præualens equus vehebat, quo sæpius in cuneos Barbarorum effusis habenis euectus, magna strage eos fuderat. Sed cùm vnum omnes peterent, multis vulne-

ribus

ribus exſanguis Hipſiden quendam ex amicis hortatus, vt in equum ſuum aſcenderet, & ſe fuga eriperet. Hæc agẽtem anima defecit, corpuſq; ex equo defluxit in terram. Hipſides poterat quidem effugere, ſed amiſſo amico mori ſtatuit. Vna erat cura, ne inultus occideret. Itaque ſubditis calcaribus equo in medios hoſtes ſe immiſit, & memorabili edita pugna obrutus telis eſt. Quod vbi videre qui cædi ſupererant, tumulum paullò quàm cetera editiorem capiunt, quos Spitamenes fame in deditionem ſubacturus obſedit. Cecidere eo prælio peditũ duo millia, ccc. equites. Quam cladem Alexander ſolerti conſilio texit, morte denunciata ijs qui ex prælio venerant, ſi acta vulgaſſent.

CAPVT XXI.

ARGVMENTVM.

Rex peruigil conſultat ſecum; tum militem alloquitur, & bellum in Scythas pronunciat, rateſquẽ parat.

CEterùm cum animo diſparem vultũ diutius ferre non poſſet, in tabernaculum ſuper ripam fluminis de induſtria locatum ſeceſſit. Ibi ſine arbitris ſingula animi conſulta penſando, noctẽ vigilijs extraxit, ſæpè pellibus tabernaculi alleuatis, vt conſpiceret hoſtium ignes, è quibus coniectare poterat, quanta hominum multitudo eſſet. Iamq; lux appetebat, cum thoracẽ indutus procedit ad milites, tum primùm poſt vulnus proximè acceptum. Tanta erat apud eos veneratio regis, vt facilè periculi quod horrebãt, cogitationẽ pręſẽtia eius excuteret.

Læti ergo; & manantibus gaudio lacrymis, consalutant eum, & quod antè recusauerant bellum, feroces deposcunt. Ille se ratibus equitem phalangemque transportaturum esse pronunciat: super vtres iubet nare leuius armatos. Plura nec dici res desiderauit, nec rex dicere per valetudinem potuit. Ceterùm tanta alacritate militum rates iunctæ sunt, vt in triduum ad duodecim millia effectæ sint.

CAPVT XXII.

ARGVMENTVM.

Legatio & oratio Scytharum libera, qua Alexandri infinitam cupiditatem, suámq; æquitatem & innocentiam exponunt.

Iamque ad transeundum omnia aptauerant, cum legati Scytharum viginti, more egntis per castra equis vecti nunciare iubent regi, velle ipsos ad eum mandata perferre. Admissi in tabernaculum, iussique considere, in vultu regis defixerant oculos, credo qui magnitudine corporis animum æstimantibus, modicus habitus haudquaquã famæ par videbatur. Scythis autem, non vt ceteris Barbaris, rudis & inconditus sensus est: quidam eorum sapientiam quoq; capere dicuntur, quantamcunque gens capit semper armata. Sicque locutos esse apud regẽ memoriæ proditum est, abhorrentia forsitan moribus nostris, & tempora & ingenia cultiora sortitis. Sed vt possit oratio eorũ sperni, tamen fides nostra non debet: quæ vtcumq; sunt tradita, incorrupta perferemus. Igitur vnum ex his maximum natu ita locutum accepimus.

pimus. *Si dij habitum corporis tui, auiditati animi parem esse voluissent, orbis te non caperet. Altera manu orientem, altera occidentem contingeres. Et hoc assecutus scire velles, vbi tanti numinis fulgor conderetur. Sic quoque concupiscis, quae non capis. Ab Europa petis Asiam, ex Asia transis in Europam. Denique si humanum genus omne superaueris, cum siluis & niuibus & fluminibus ferisque bestijs gesturus es bellum. Quid tu? ignoras arbores magnas diu crescere, vna hora extirpari? Stultus est, qui fructus earũ spectat, altitudinẽ non metitur. Vide ne dum ad cacumẽ peruenire contendis, cum ipsis ramis, quos comprehenderis, decidas. Leo quoque aliquando minimarum auium pabulũ fit, & ferrum rubigo consumit. Nihil tam firmum est, cui periculum non sit etiam ab inualido. Quid nobis tecum est? nunquam terram tuam attigimus. Qui sis, vnde venias, licet ne ignorare in vastis siluis viuentibus? Nec seruire vlli possumus, nec imperare desideramus. Bona nobis data sunt, ne Scytharum gentem ignores, iugum boum, aratrum & sagitta, & hasta, & patera. His vtimur & cum amicis, & aduersus inimicos. Fruges amicis damus boum labore quaesitas; patera cum hisdem vinum alijs libamus, inimicos sagittâ eminus, hastâ comminus petimus. sic Syriae regem, & postea Persarum Medorumque superauimus, patuitque nobis iter vsque in Aegyptum. At tu, qui te gloriaris ad latrones persequendos venire, omnium gentium quas adisti, latrones. Lydiam cepisti. Syriam occupasti. Persi-*

dē tenes. Bactrianos habes in potestate. Indos petisti. Iam etiam ad pecora nostra auaras & instabiles manus porrigis. Quid tibi diuitijs opus est, quæ te esurire cogunt? Primus omnium satietate parasti famē, vt quo plura haberes, acrius quæ nō habes cuperes. Nō succurrit tibi, quamdiu circū Bactra hæreas? Dū illos subigis, Sogdiani bellare cœperūt. Bellū tibi ex victoria nascitur. Nā vt maior fortiorq; sis quàm quisquā, tamē alienigenā dominum pati nemo vult. Transi modò Tanaim, scies quàm latè pateant, numquam tamen consequeris Scythas. Paupertas nostra velocior erit, quàm exercitus tuus: qui prædam tot nationum vehit. Rursus cùm procul abesse nos credes, videbis in tuis castris. Eadem enim velocitate & sequimur, & fugimus. Scytharum solitudines Græcis etiam prouerbijs audio èludi. At nos deserta & humano cultu vacua, magis quàm vrbes & opulentos agros sequimur. Proinde fortunam tuam preßius manibus tene, lubrica est, nec inuita teneri potest. Impone felicitati tuæ frenos, faciliùs illam reges. Sine pedibus dicunt esse fortunam, quæ manus & pinnas tantum habet: cum manus porrigit, pinnas quoque comprehendere non sinit. Denique si deus es, tribuere mortalibus beneficia debes, non sua eripere. Sin autem homo es, id quod es, semper esse te cogita. Stultum est eorum meminisse, propter quæ tui obliuisceris. Quibus bellum non intuleris, bonis amicis poteris vti. Nam & firmißima in-

ter pares amicitia est; & videntur pares, qui nõ fecerunt inter se periculum virium. Quos viceris, amicos tibi esse caue credas. Inter dominum & seruum nulla amicitia: etiam in pace belli tamen iura seruantur. Iurando gratiam Scythas sancire ne crediderіs. Colendo fidem iurant. Græcorum ista cautio est, qui acta consignant, & deos inuocant: nos religionem in ipsa fide nouimus. Qui non reuerentur homines, fallunt deos. Nec tibi amico opus est, de cuius beneuolentia dubites. Ceterùm nos & Asiæ & Europæ custodes habebis. Bactra, nisi diuidat Tanais, contingimus. Vltra Tanaim & vsque ad Thraciam colimus. Thraciam Macedoniam coniunctam esse fama fert. Vtrinque imperio tuo finitimos, hostes, an amicos velis esse, considera. Hæc Barbarus.

CAPVT XXIII.

ARGVMENTVM.

Rex verbo peracutè respondet, Tanaim traÿcit, hostes fundit. Sagas deditos in fidem recipit.

Contrà rex fortuna sua, & consilijs eorum se vsurum esse respondet. Nam & fortunam, cui confidat, & consilium suadentium, ne quid temerè, & audacter faciat, secuturum. Dimissisque legatis, in præparatas rates exercitũ imposuit. In proris clypeatos locauerat, iussos in genua subsidere, quo tutiores essent aduersus ictus sagittarum. Post hos, qui tormẽta inten-

intenderent, ſtabant, & ab vtroque latere & à fronte circũdati armatis. Reliqui qui poſt tormenta conſtiterant, remigem loricam indutũ ſcutorum teſtudine armati protegebant. Idem ordo in alijs quoq; ratibus quæ equitem vehebant, ſeruatus eſt. Maior pars à puppe nantes equos loris trahebat. At illos quos vtres ſarmẽto repleti vehebant, obiectæ rates tuebantur. Ipſe rex cum dilectis primus ratem ſoluit, & in ripam dirigi iuſſit. Cui Scythæ admotos ordines equitum in primo ripæ margine opponũt, vt ne applicari quidem terræ rates poſſent. Ceterùm præter hanc ſpeciem ripis præſidentis exercitus ingens nauigantes terror inuaſerat. Namque curſum gubernatores, cum obliquo flumine impellerentur, regere non poterant; vacillantesq; milites, & ne excuterẽtur ſoliciti, nauitarum miniſteria turbauerant. Nec tela quidem conati niſu vibrare poterant, cum prior ſtandi ſine periculo, quàm hoſtem inceſſendi cura eſſet. Tormenta ſaluti fuerunt, quibus in confertos ac temerè ſe offerentes haud fruſtra excuſſa ſunt tela. Barbari quoq; ingentem vim ſagittarum infudere ratibus, vixq; vllum fuit ſcutum, quod non pluribus ſimul ſpiculis perforaretur. Iamq; terræ rates applicabãtur, cum acies clypeata conſurgit, & haſtas certo ictu vtpotè libero niſu mittit è ratibus. Et vt territos recipientesque equos videre, alacres mutua adhortatione in terrã deſiliere. Turbatis acriter pedẽ inferre cœperunt. Equitũ deinde turmæ, quæ frenatos habebãt equos, perfregere Barbarorum aciem. Interim ceteri agmine dimicantium tecti, aptauere ſe pugnæ.

Ipſe

Ipſe rex, quod vigoris ęgro adhuc corpori deerat, animi firmitate ſupplebat. Vox adhortantis non poterat audiri, nondum bene obducta cicatrice ceruicis; ſed dimicantem cuncti videbant. Itaq; ipſi quidem ducũ fungebantur officio, aliusq; aliũ adhortati in hoſtem ſalutis immemores ruere cœperunt. Tum verò non ora, non arma, non clamorem hoſtiũ Barbari tolerare, omnesq; effuſis habenis (namq; equeſtris acies erat) capeſſunt fugam; quos rex quamquam vexationem inualidi corporis pati non poterat, per LXXX. tamen ſtadia inſequi perſeuerauit. Iamq; linquente animo ſuis præcepit, vt donec lucis aliquid ſupereſſet, fugientium tergis inhærerent. Ipſe exhauſtis etiam animi viribus in caſtra ſe recepit, reliquum ſubſtitit. Tranſierant iam Liberi patris terminos, quorum monumenta, lapides erant crebris interuallis diſpoſiti, arboresq; proceræ, quarum ſtipites hedera contexerat. Sed Macedonas ira longius prouexit; quippe media ferè nocte in caſtra redierunt, multis interfectis, plurib. captis, equosque M. & DCCC. abegere. Ceciderunt autem Macedonum equites LX. centum ferè pedites, mille ſaucij fuerunt. Hæc expeditio deficientem magna ex parte Aſiam fama tam opportunæ victoriæ domuit. Inuictos eſſe Scythas crediderant, quibus fractis, nullam gentem Macedonum armis parem fore. Itaque Sagæ miſere legatos, qui pollicerentur gentem imperata facturam. Mouerat eos regis non virtus magis, quàm clemẽtia in deuictos Scythas: quippe captiuos omnes ſine precio remiſerat, vt fidẽ faceret, ſibi cum ferociſſimis gentiũ de

for-

fortitudine, non de ira fuisse certamen. Benignè igitur exceptis Sagarum legatis comitem Escipi non dedit, admodũ iuuenem, ętatis flore conciliatũ sibi; qui cũ specie corporis æquaret Hephæstionem; lepore sanè illi par nõ erat.

CAPVT X.

ARGVMENTVM.

Spitamenem persequitur, Sogdianos describit, vastat. xxx. iuuenes damnatos vita donat, & per illos Sogdianos in fide continet. Bactra petit, Bessum Ecbatana duci iubet.

IPSE Cratero cum maiore parte exercitus modicis itineribus sequi iusso, ad Maracanda vrbẽ peruenit; ex qua Spitamenes comperto eius aduentu Bactra perfugerat. Itaque quatriduo rex longum itineris spatium emensus, peruenit in eum locũ, in quo, Menedemo duce, duo millia peditum & trecentos equites amiserat. Horum ossa tumulo contegi iussit, & inferias more patrio dedit. Iã Craterus cũ phalange subsequi iussus ad regem peruenerat. Itaq; vt omnes qui defecerant, pariter belli clade premerentur, copias diuidit; vrique agros, & interfici puberes iussit. Sogdiana regio maiori ex parte deserta est. LXXX. ferè stadia in latitudinem vastæ solitudines tenent. Ingens spatium rectæ regionis est, per quam amnis (Polytimetum vocant incolæ) fertur. Torrentem eum ripæ in tenuem alueum cogunt; deinde cauerna accipit, & sub terram rapit cursu. Absconditi indicium est aquæ meantis sonus; cum

tum ipsum solum sub quo tantus amnis fluit, ne modico quidem resudet humore. Ex captiuis Sogdianorum ad regem triginta nobilissimi, corporum robore eximio, perducti erant. Qui vt per interpretẽ cognouerunt iussu regis ipsos ad supplicium trahi, carmen lætantium modo canere, tripudijsq; & lasciuiori corporis motu gaudium quoddam animi ostentare cœperunt. Admiratus rex tanta magnitudine animi oppetere mortẽ, reuocari eos iussit, caussam tam effusæ lætitię, cum supplicium ante oculos haberent, requirẽs. Illi si ab alio occiderentur, tristes morituros fuisse respõdent. Nũc à tanto rege victore omnium gentium maioribus suis redditos, honestam mortẽ, quam fortes viri voto quoq; expeterent, carminibus sui moris lætitiáq; celebrare. Tum rex, Quæro itaque, an viuere velitis non inimici mihi, cuius beneficio victuri estis. Illi numquam se inimicos ei, sed bello lacessitos hostes fuisse respondent. Si quis ipsos beneficio quàm iniuria experiri maluisset, certaturos fuisse ne vincerẽtur officio. Interrogantiq; quo pignore fidem obligaturi essent; vitam, quam acciperent, pignori futuram esse dixerunt, reddituros quãdoq; repetisset. Nec promissum fefellerunt. Nã qui remissi domos ierant, in fide continuere populares. Quatuor inter custodes corporis retenti, nulli Macedonum in regem charitate cesserunt. In Sogdianis Peucolao cum tribus millibus peditum (neq; enim maiori præsidio indigebat) relicto, Bactra peruenit. Inde Bessum Ecbatana duci iussit, interfecto Dario pœnas capite persoluturum.

CA-

CAPVT XXV.

ARGVMENTVM.

Sedecim millia accipit in supplementum. Sogdianos reliquos subigit, Ochum & Oxum flumina superat. Ad Margianam vrbem sex oppida condit.

IIsdē ferè diebus Ptolemæus & Menidas peditū tria millia & equites mille adduxerunt mercede militaturos. Alexāder quoq; ex Lycia cū pari numero peditū & quingētis equitibus venit. Totidē ex Syria Asclepiodorū sequebātur. Antipater Græcorum octo millia, in quis DC. equites erant, miserat. Itaq; exercitu aucto, ad ea quæ defectione turbata erant, cōponēda processit; interfectisq; consternationis auctoribus quarto die ad flumē Oxū peruentū est. hic quia limū vehit, turbidus semper & insalubris est potui. Itaq; puteos miles cœperat fodere: nec tamen humo altè egesta existebat humor, cum in ipso tabernaculo regis conspectus est fons, quem quia tardè notauerant, subitò extitisse finxerunt. Rexq; ipse credi voluit donum id fuisse. Superatis deinde amnibus Ocho & Oxo, ad vrbem Marginiam peruenit. Circa eam sex oppidis condendis electa sedes est. Duo ad Meridiem versa, quatuor spectantia Orientē, modicis inter se spacijs distabāt, ne procul repetendum esset mutuum auxiliū. Hæc omnia sita sunt in editis collibus, tum velut freni domitarum gentium: nunc originis suæ oblita, seruiunt quibus imperauerunt. Et cetera quidem pacauerat.

CA-

CAPVT XXVI.

ARGVMENTVM.

Petram Arimazis Sogdianam describit Curtius; Alexander expugnat: Arimazen cum propinquis in crucem tolli iubet.

VNA erat petra, quam Arimazes Sogdianus triginta millibus armatorum obtinebat alimẽtis cõgestis, quę tantę multitudini vel per biennium suppeterent. Petra in altitudinem triginta eminet stadia; circuitu centum & quinquaginta cõplectitur; vndique abscissa & abrupta semita perangusta aditur. In medio altitudinis spatio habet specum, cuius os artum & obscurum est; paullatim deinde vlteriora panduntur: vltima etiam altos recessus habent: fontes per totum ferè specum manant, è quibus collatæ aquæ per prona montis flumen emittunt. Rex loci difficultate spectata, statuerat indè abire. Cupido deinde incessit animo naturam quoque fatigandi. Prius tamen quàm fortunam obsidionis experiretur, Cophẽ (Artabazi hic filius erat) misit ad Barbaros, qui suaderet, vt dederent rupem. Arimazes loco fretus, superbè multa respondit, Ad vltimum, an Alexander etiam volare possit, interrogat. Quæ nunciata regi sic accendere animum, vt adhibitis cum quibus consultare erat solitus, indicaret insolentiam Barbari illudentis ipsos quia pinnas non haberent. Se autem proxima nocte effecturũ, vt crederet Macedones etiam volare. Trecentos, inquit, pernicissimos iuuenes ex suis quisque copijs perducite ad me, qui

per calles & pene inuias rupes domi pecora agere cõsueuerint. Illi præstãtes & lenitate corporũ, & ardore animorum, strenuè adducunt: quos intuens rex, *Vobiscum*, inquit, *ô iuuenes & mei æquales vrbium inuictarum ante me munimenta superaui; montium iuga perenni niue obruta emensus sum; angustias Ciliciæ intraui: Indiæ sine laßitudine vim frigoris sum perpessus. Et mei documenta vobis dedi, & vestri habeo. Petra, quam videtis, vnum aditum habet, quem Barbari obsident, cetera negligunt. Nullæ vigiliæ sunt, nisi quæ castra nostra spectant. Inuenietis viam, si solerter rimati fueritis aditus ad cacumen. Nihil tam altè natura constituit, quo virtus non poßit eniti. Experiendo quæ ceteri desperauerunt, Asiam habemus in potestate. Euadite in cacumen: quod cùm ceperitis, candidis velis signum mihi dabitis, ego copijs admotis hostem in nos à vobis conuertam. præmium erit qui primus occupauerit verticem, talenta decem: Vno minus accipiet, qui proximus venerit: eademque ad decem homines seruabitur portio. Certum habeo, vos non tam liberalitatem intueri meam, quàm voluntatem.* His animis regem audierunt, vt iam cepisse verticem viderentur: dimissique, ferreos cuneos quos inter saxa defigerent, validosque funes parabant. Rex circumuectus petram, quà minime asper ac præruptus aditus videbatur, secunda vigilia (quod bene verteret) ingredi iubet. Illi alimentis in biduum sumtis, gla-

gladijs modò atq; hastis armati subire cœperunt. Ac primo pedibus ingressi sunt; deinde vt ad prærupta peruentum est, alij manibus eminentia saxa cõplexi seruare semet, alij adiectis funium laqueis euasere, cum cuneos inter saxa defigerent, quis gradus subindè insisterent. diẽ inter metum laboremque consumserunt. Per aspera enisis duriora restabãt, & crescere altitudo petræ videbatur. Illa verò miserabilis erat facies, cum ij quos instabilis gradus fefellerat, ex præcipiti deuoluerentur: mox eadem in se patienda alieni casus ostendebat exemplũ: per has tamen difficultates enituntur in verticem montis, omnes fatigatione continuati laboris affecti, quidam multati parte membrorum: pariterq; eos & nox & somnus oppressit. Stratis passim corporib. in inuijs & asperis saxorum, periculi instantis obliti, in lucem quieuerunt: tandemq; velut ex alto sopore excitati, occultas subiectasque ipsis valles rimantes; ignari in qua parte petræ tanta vis hostium cõdita esset, fumum infra se euolutum & os specus notauerunt. Ex quo intellectum, illam hostium latebram esse. Itaque hastis imposuere quod conuenerat signum, totoq; è numero duos & triginta in ascensu interijsse cognoscunt. Rex non cupidine magis potiundi loci, quàm vicem eorum quos ad tam manifestum periculum miserat, solicitus, toto die cacumina montis intuens restitit. Noctu demum, cum obscuritas conspectum ademisset, ad curandum corpus recessit. Postero die nõdũ satis clara luce primus vela signũ capti verticis conspexit. Sed ne falleretur acies, dubitare cogebat varie-

tas cæli, internitente lucis fulgore cōditi. Verùm vt liquidior lux apparuit, dubitatio exēta est: vocatumq; Cophen, per quem Barbarorum animos tentauerat, mittit ad eos, qui moneret, nunc saltem salubrius consilium inirent. Sin autem fiducia loci perseuerarent, ostendi à tergo iussit qui ceperant verticem. Cophes admissus suadere cœpit Arimazi petrā tradere, gratiam regis circuiro, si tantas res molientē in vnius rupis obsidione hærere non coegisset. Ille ferociùs superbiusq; quàm antea locutus, abire Cophen iubet. At is prehensum manu Barbarum rogat vt secum extra specum prodeat: quo iimpetrato iuuenes in cacumine ostendit: eiusque superbiæ haud immeritò illudens, pinnas ait habere milites Alexādri. Iamque è Macedonum castris signorum concentus, & totius exercitus clamor audiebatur. Ea res, sicut pleraq; belli vana & inania, Barbaros ad deditionem traxit; quippe occupati metu paucitatem eorum qui à tergo erant, æstimare non poterant. Itaque Cophen (nam trepidantes reliquerat) strenuè reuocāt, & cum eo triginta principes mittunt, qui Petram tradant, & vt incolumibus abire liceat, paciscantur. Ille quāquam verebatur ne conspecta iuuenum paucitate deturbarent eos Barbari; tamen & fortunæ suæ confisus, & Arimazi superbiæ infensus, nullam se conditionē deditionis accipere respōdit. Arimazes, desperatis magis quàm perditis rebus, cum propinquis nobilissimisq; gentis suæ descēdit in castra, quos omnes verberibus affectos sub ipsis radicibus Petræ crucibus iussit affigi. Multitudo dedititiorum incolis noua-

nouarum vrbium cum pecunia capta dono data est. Artabazus in Petræ regionisque quæ apposita est ei, tutela relictus est.

HISTORIARVM MAGNI ALEXANDRI MACEDONIS

LIBER OCTAVVS.

SYNOPSIS HVIVS LIBRI.

Massagetis, Dahis, Sogdianis in potestatem reductis, rex venabundus leonem, & quatuor millia ferarum sternit. Clitum inclitum ducem sub cæna temulentus interficit, quod illũ sero pænitet. Bactrianos & Sysimithrem desertores & defectores persequitur. Philippus & Erigyus extinguũtur. Vxorem Spitamenis viri interfectricem Alexander execratur. In Præfectos prouinciarum animaduertit: Prouincias mutatis prætoribus ab iniurijs vindicat. regis humanitas in militem, qui frigore obriguerat. Roxanem ducit vxorem. Callisthenes adulatores Alexandri reprimit, ipse in odium eiusdẽ incurrit. Coniurat Hermolaus, comprehenditur cum Callisthene: perorat contra Alexandrum: respondet Hermolao Alexander, & damnatum necari cum Callisthene iubet. India describitur. Aornus capitur. Omphis rex deditur. Porus ab Alexandro magno prælio superatus regno restituitur.

CAPVT I.

ARGVMENTVM.

Barbaros persequitur, Attinas cum CCC. *caditur, Craterus offensam belli emendat.*

ALexander maiore fama quàm gloria in ditionem redacta Petra, cum propter vagũ hostem spargendę manus essent, in tres partes diuisit exercitũ. Hephæstioné vni, Cœnõ alteri duces dederat. Ipse ceteris præerat. Sed nõ eadẽ mens omnibus Barbaris fuit. Armis quidam subacti, plures ante certamen imperata fecerunt: quibus, eorum qui in defectione perseuerauerant, vrbes agrosq; iussit attribui. At exsules Bactriani cum octingentis Massagetarum equitibus proximos vicos vastauerũt. Ad quos coercendos Attinas regionis eius præfectus trecentos equites insidiarum, quæ parabantur, ignarus eduxit. Namq; hostis in siluis, & fortè erant campo iunctæ, armatum militem condidit, paucis propellentibus pecora, vt improuidum præda ad insidias perduceret. Itaq; incõposito agmine, solutisq; ordinib. Attinas prædabundus sequebatur; quem prætergressum siluam, qui in ea consederant, ex improuiso adorti cum omnibus interemerunt. Celeriter ad Craterum huius cladis fama perlata est: qui cum omni equitatu superuenit. Et Massagetæ quidem iam refugerant, Dahæ mille oppressi sunt, quorum clade totius regionis finita defectio est.

CA-

CAPVT II.

ARGVMENTVM.

Legati varias gentes dedunt. Scythæ petunt connubia Macedonum. Rex Bazariam ingreditur, quæ describitur. Venatio Alexandri & epulum.

ALexander quoq; Sogdianis rursus subactis, Maracãda repetit. Ibi Penidẽ quem ad Scythas super Bosphorũ colẽtes miserat, cũ legatis gentis occurrit: Phrataphernes quoque, qui præerat Choris, Massagetis, & Dahis regionũ cõfinio adiũctis, miserat qui facturũ imperata pollicerẽtur. Scythę petebant, vt regis sui filiã matrimonio sibi iũgeret. Si dedignaretur affinitatẽ, principes Macedonũ cũ primoribus suæ gẽtis cõnubio coire pateretur. Ipsum quoque regẽ venturum ad eum pollicebantur. Vtraque legatione benignè audita Hephæstionẽ & Artabazum opperiens statiua habuit; quibus adiunctis, in regionem quæ appellatur Bazaria, peruenit. Barbaræ opulentiæ in illis locis haud vlla sunt maiora indicia, quàm magnis nemoribus saltibusq; nobilium ferarũ greges clusi. Spatiosas ad hoc eligunt siluas, crebris perennium aquarum fontibus amœnas. Muris nemora cinguntur, turresque habens venantium receptacula. Quatuor continuis ætatibus intactum saltum fuisse constabat; quem Alexander cum toto exercitu ingressus agitari vndique feras iussit. Inter quas cum leo magnitudinis raræ ipsũ regẽ inuasurus incurreret; fortè Lysimachus, qui postea regnauit, proximus Ale-

xandro, venabulum obijcere feræ cœperat. Quo rex repulſo, & abire iuſſo, adiecit, tam à ſemet vno, quàm à Lyſimacho Leonem interfici poſſe. Lyſimachus enim quondam cum venarentur in Syria, occiderat quidem eximiæ magnitudinis feram ſolus, ſed læuo humero vſque ad oſſa laceratus, ad vltimum periculi peruenera. tIdipſum exprobrãs ei rex, fortiùs quam locutus eſt, fecit. Nam feram non excepit modò, ſed etiam vno vulnere occidit. Fabulam, quæ obiectum leoni à rege Lyſimachum temerè vulgauit, ab eo caſu (quem ſuprà diximus) ortam eſſe crediderim. Ceterùm Macedones, quamquam proſpero euentu defunctus erat Alexander, tamen ſciuere gẽtis ſuæ more, ne pedes venaretur ſine delectis principum amicorumq;. Ille IV. millibus ferarum deiectis, in eodem ſaltu cum toto exercitu epulatus eſt.

CAPVT III.

ARGVMENTVM.

Narratio de Clito inter epulas ab Alexandro ob linguæ intemperantiam occiſo.

INdè Maracanda reditum eſt: acceptaque ætatis excuſatione ab Artabazo prouinciam eius deſtinat Clito. Hic erat qui apud Granicum amnem nudo capite regem dimicantem clypeo ſuo texit: & Rhoſacis manum capiti regis imminentem gladio amputauit; vetus Philippi miles, multiſque bellicis operibus clarus. Hellanice, quæ Alexandrum educauerat, ſoror eius, haud ſecus quàm mater à rege diligebatur. Ob has cauſſas validiſſimam imperij partem fidei eius tutelæq; cõmiſit. Iamq; iter parare

rare in posterũ iussus, solenni & tẽpestiuo adhibetur conuiuio. In quo rex cum multo incaluisset mero, immodicus æstimator sui, celebrare quæ gesserat, cœpit, grauis etiam eorũ auribus, qui sentiebant vera memorari. Silentium tamẽ habuere seniores, donec Philippi res orsus obterere, nobilem apud Cheroneam victoriã sui operis fuisse iactauit, ademtaq; sibi malignitate & inuidia patris tantæ rei gloriam. Illum quidem seditione inter Macedones milites & Græcos mercenarios orta, debilitatum vulnere, quod in ea consternatione acceperat, iacuisse, nõ aliàs quàm simulatione mortis tutiorẽ: se corpus eius protexisse clypeo suo, ruentesq; in illum sua manu occisos. Quæ patrem numquam æquo animo esse confessum, inuitum filio debentem salutem suam. Itaq; post expeditionem quam sine eo fecisset ipse in Illyrios, victorem scripsisse se patri fusos fugatosq; hostes, nec affuisse vsquam Philippum. Laude dignos esse, non qui Samothracum initia viserent, cùm Asiã vri vastariq; oporteret, sed eos qui magnitudine rerum fidem antecessissent. Hæc & his similia læti audiere iuuenes: ingrata senioribus erant, maximè propter Philippum, sub quo diutius vixerant. Cum Clitus, ne ipse quidem satis sobrius, ad eos qui infra ipsum cubabant, conuersus, Euripidis retulit carmẽ, ita vt sonus magis quàm sermo exaudiri posset à rege, quo significabatur, malè instituisse Græcos, quod tropæis, regum dumtaxat nomina inscriberent. Alieno enim sanguine partam gloriam intercipi. Itaq; rex cum suspicaretur maligniùs habitum esse sermonem, percontari proximos

 cœpit,

cœpit, quid ex Clito audissent. Et illis ad silentium obstinatis, Clitus paullatim maiore voce Philippi acta bellaque in Græcia gesta commemorat, omnia præsentibus præferens. Hinc inter iuniores senioresq; orta contẽtio est. Et rex velut patienter audiret, quis Clitus obterebat laudes eius, ingentem iram conceperat. Ceterùm cum animo videretur imperaturus, si finem procaciter orto sermoni Clitus imponeret: nihil eo remittente magis exasperabatur. Iamque Clitus etiam Parmenionem defendere audebat, & Philippi de Atheniensibus victoriam, Thebarum præferebat excidio, non vino modo, sed etiam animi praua contentione prouectus. Ad vltimum, *Si moriendum, inquit, est pro te, Clitus est primus. At cum victoriæ arbitram agis, præcipuum ferunt præmium, qui procacissimè patris tui memoriæ illudunt. Sogdianam regionem mihi attribuis, toties rebellem, & non modo indomitam, sed quæ ne subigi quidem possit. Mittor ad feras bestias præcipitia ingenia sortitas. Sed quæ ad me pertinẽt, transeo. Philippi milites spernis, oblitus, nisi hic Atharias senex iuniores pugnam detrectãtes reuocasset, adhuc nos circa Alicarnasum hæsuros fuisse. Quomodo igitur Asiam etiam cum istis iunioribus subiecisti? Verũ est (vt opinor) quod auunculum in Italia dixisse constat; ipsum in viros incidisse, te in feminas.* Nihil ex omnibus incõsultè ac temerè iactis regẽ magis mouerat, quàm Parmenionis cum honore mentio illata. Dolorem tamen repressit, contentus iussisse, vt cõuiuio excederet. Nec quidquam aliud adiecit, quàm forsitan eum (si diutius

tius locutus foret (exprobraturum sibi fuisse vitam à semetipso datam: hoc enim superbè sæpe iactasse. Atque illum cunctatem adhuc surgere, qui proximi ei cubuerāt, iniectis manibus vrgentes monentesque conabantur abducere. Clitus cum abstraheretur, ad pristinam vinolentiam ira quoque adiecta, *suo pectore tergum illius esse defensum; nunc postquam tanti meriti præterierit tempus, etiam memoriam inuisam esse proclamat. Attali quoque cædem obijciebat: & ad vltimum, Iouis, quem patrem sibi Alexander assereret, oraculum eludens; veriora se regi, quàm patrem eius respondisse dicebat.* Iam tantum iræ conceperat rex, quantum vix sobrius ferre potuisset. Enimuerò olim mero sensibus victis, ex lecto repente prosiluit. Attoniti amici, ne positis quidē, sed abiectis poculis consurgunt, in euentū rei, quam tanto impetu acturus esset intenti. Alexander rapta lācea ex manibus armigeri, Clitum adhuc eadē linguæ intemperantia furentem percutere conatus, à Ptolemæo & Perdicca inhibetur. Medium cōplexi, & obluctari perseuerantē morabantur. Lysimachus & Leonatus etiam lanceam abstulerant. Ille militum fidem implorans, comprehendi se à proximis amicorum, quod Dario nuper accidisset, exclamat: signūque tuba dari, vt ad regiam armati coirent, iubet. Tum verò Ptolemæus & Perdiccas genibus aduoluti orant, ne in tā præcipiti ira perseueret, spatiūque potius animo det: omnia postero die iustius executurum. Sed clausæ erant aures, obstrepente ira. Itaq; impotēs animi procurrit in regiæ

giæ vestibulum, & vigili excubanti hasta ablata, constitit in aditu, quo necesse erat iis qui simul cœnauerant, egredi. Abierant ceteri: Clitus vltimus sine lumine exibat. Quem rex quisnam esset interrogat. Eminebat etiam in voce sceleris, quod parabat atrocitas. Et ille iam nō suæ, sed regis iræ memor, Clitum se esse, & de conuiuio exire respondit. Hæc dicētis latus hasta transfixit, morientisq; sanguine aspersus; I nunc, inquit, ad Philippum, & Parmenionem, & Attalum.

CAPVT IV.

ARGVMENTVM.

Sera regis pœnitentia non pœnitendo ingenio & stilo describitur.

MAlè humanis ingenijs natura consuluit, quòd plerumq; non futura, sed transacta perpendimus: quippe rex postquam ira mente decesserat, & iam ebrietate discussa, magnitudinem facinoris sera æstimatione perspexit. Videbat tunc immodica libertate abusum, sed alioqui egregium bello virum, & nisi erubesceret fateri, seruatorem sui occisum. Detestabile carnificis ministerium occupauerat rex, verborum licentiam, quæ vino poterat imputari, nefanda cæde vltus. Manabat toto vestibulo cruor paullò antè conuiuæ; vigiles attoniti & stupentibus similes procul stabant, liberioremque pœnitentiam solitudo exciebat. Ergo hastam ex corpore iacentis euulsam retorsit in semet; iamque admouerat pectori, cum aduolant vigiles, & repugnanti è manibus extorquent, alleuatumq; in tabernaculum deferunt. Ille

Ille humi proſtrauerat corpus: gemitu eiulatuq; miſerabili tota perſonante regia. Laniare deinde os vnguibus, & circumſtantes rogare, ne ſe tanto dedecori ſuperſtitem eſſe paterentur. Inter has preces tota nox extracta eſt: ſcrutantemque num ira deorum ad tantum nefas actus eſſet, ſubit, anniuerſarium ſacrificium Libero patri non eſſe redditum ſtato tempore. Itaque inter vinum & epulas cæde commiſſa, iram dei fuiſſe manifeſtam. Ceterùm magis eo mouebatur, quòd omnium amicorum animos videbat attonitos: neminem cum ipſo ſociare ſermonem poſtea auſurum. Viuendum eſſe in ſolitudine, velut feræ beſtiæ terrenti alias, alias timenti. Prima deinde luce tabernaculo corpus, ſicut adhuc cruentum erat, iuſſit inferri. Quo poſito ante ipſum, lachrymis obortis, *hanc*, inquit, *nutrici meæ gratiam retuli, cuius duo filij apud Miletum pro mea gloria occubuere? hic frater vnicum orbitatis ſolatium, à me inter epulas occiſus eſt. Quo nunc ſe conferet miſera? Omnibus eius vnus ſuperſum, quem ſolum æquis oculis videre non poterit. Et ego ſeruatorum meorum latro reuertar in patriam, vt ne dextram quidem nutrici ſine memoria calamitatis eius offerre poſſim?* Et cum finis lachrymis querelisq; non fieret, iuſſu amicorum corpus ablatum eſt. Rex triduum iacuit incluſus. Quem vt armigeri corporiſque cuſtodes ad moriendum obſtinatum eſſe cognouerunt, vniuerſi in tabernaculum irrumpunt, diuq; precibus ipſorum reluctatū ægrè vicerunt, vt cibum caperet. Quoque minus cædis puderet, iure interfectū Clitum Macedones decernunt, ſepultura quoque prohibituri, ni rex humari iuſſiſſet.

CAPVT V.

ARGVMENTVM.

Xenipporum descriptio. Amyntæ cruenta victoria de Bactrianis exsulibus, in gratiam tamen ab Alexandro receptis.

IGitur decem diebus maxime ad confirmandum pudorem apud Maracanda consumptis, cum parte exercitus Hephæstionem in regionem Bactrianam misit, commeatus in hyemem paraturum. Quam autem Clito destinauerat prouinciam, Amyntæ dedit. Ipse Xenippa peruenit: Scythiæ confinis est regio, habitaturque pluribus ac frequentibus vicis, quia vbertas terræ non indigenas modò detinet, sed etiam aduenas inuitat. Bactrianorum exsulum, qui ab Alexandro defecerant, receptaculum fuerat; Sed postquam regem aduentare compertum est, pulsi ab incolis duo ferè millia & DC. congregantur. Omnes equites erant, etiam in pace latrocinijs assueti: tum ferocia ingenia non bellum modò, sed etiam veniæ desperatio efferauerat. Itaque ex improuiso adorti Amyntam prætorem Alrxandri, diu anceps prœlium fecerant. Ad vltimum DCC. suorum amissis, quorum CCC. hostis cepit, dedere terga victoribus: haud sane inulti. quippe LXXX. Macedonum interfecerunt, præterque eos CCC. & L. saucij facti sunt. Veniam tamen etiam post alteram defectionem impetrauerunt.

CAPVT VI.

ARGVMENTVM.

Sysimetris deditio, & arduæ petræ adumbratio.

His

HIS in fidem acceptis, in regionem quam Nauea appellant, rex cum toto exercitu venit. Satrapes erat Sysimithres duobus ex sua matre filijs genitis: quippe apud eos parētibus stupro coire cū liberis fas est. Is armatis popularibus fauces regionis, quà in artissimū cogitur, valido munimento sepserat. Præterfluebat torrens amnis, terga petra claudebat, hanc manu peruiam incolæ fecerant. Sed aditu specus accipit lucem; interiora, nisi illato lumine, obscura sunt. Perpetuus cuniculus iter præbet in campos, ignotum nisi indigenis. At Alexander, quamquam angustias naturali situ munitas valida manu Barbari tuebantur, tamen arietibus admotis, munimenta quæ manu adiuncta erāt, concussit, fundisq; & sagittis propugnantium plerosq; deiecit: quos vbi dispersos fugauit, ruinas monimētorum supergressus ad petram admouit exercitum. ceterùm interueniebat fluuius coeuntibus aquis ex superiore fastigio in vallem, magnique operis videbatur tam vastam voraginem explere. Cædi tamen arbores & saxa congeri iussit: ingensq; Barbaros pauor rudes ad talia opera cōcusserat, excitatā molem subito cernentes. Itaq; rex ad deditionem metu posse compelli ratus, Oxarten misit nationis eiusdē, sed ditionis suæ, qui suaderet duci, vt traderet Petram. Interim ad augendam formidinem & turres admouebantur, & excussa tormentis tela emicabant. Itaque verticem Petræ omni alio præsidio damnato petiuerunt. At Oxartes trepidum diffidētemq; rebus suis Sysimithren cœpit hortari, vt fidem, quàm vim Macedonum mallet experiri, nec

morare-

moraretur festinationem victoris exercitus in Indiam tendentis: cui quisquis semet offerret. in suum caput alienam cladem esse versurum. Et ipse quidem Sysimithres deditionem annuebat: ceterùm mater eademq; coniunx morituram se antè denuncians, quàm in vllius veniret potestatem; Barbari animum ad honestiora quàm tutiora conuerterat, pudebatq; libertatis maius esse apud feminas, quàm apud viros pretium. Itaque dimisso internuncio pacis, obsidionem ferre decreuerat. Sed cum hostis vires, suasq; pensaret, rursus muliebris cõsilij; quod præceps magis quam necessarium esse credebat, pœnitere eum cœpit: reuocatoque strenuè Oxarte, futurum se in regis potestate respondit, vnum precatus; ne voluntatem & consilium matris suæ proderet, quo facilius venia illi quoq; impetraretur. Præmissum igitur Oxarten cum matre liberisq;, & totius cognationis grege, sequebatur; ne exspectato quidẽ fidei pignore quod Oxartes promiserat. Rex equite præmisso, qui reuerti eos iuberet, oppeririq;, præsens ipsis superuenit, & victimis Mineruæ ac Victoriæ cæsis, imperium Sysimithri restituit, spe maioris etiam prouinciæ facta, si cum fide amicitiam ipsius coluisset. Duos illi iuuenes patre tradente secum militaturos sequi iussit.

CAPVT VII.

ARGVMENTVM.

Defectores per ardua viarum persequitur fugatque. Philippi, fratris Lysimachi & Erigyi funera plorantur.

Relicta

RElicta deinde phalange, ad subigendos qui defecerant, cum equite processit, Arduum & impeditum saxis iter primo vtcumque tolerabant: mox equorum non vngulis modò attritis, sed corporibus etiam fatigatis, sequi pleriq; non poterant, & rarius subindè agmen fiebat, pudorem (vt ferè fit) immodico labore vincente. Rex tamen subinde equos mutans, sine intermissione fugientes insequebatur. Nobiles iuuenes comitari eum soliti defecerant præter Philippum; Lysimachi erat frater, tum primùm adultus, & quod facilè appareret, indolis raræ. is pedes (incredibile dictu) per D. stadia vectum regem comitatus est, sæpè equũ suum offerente Lysimacho: nec tamen vt digrederetur à rege, effici potuit, cum lorica indutus arma gestaret. Idem cum peruentum esset in saltum, in quo se Barbari abdiderant, nobilem edidit pugnam, regemq; comminus cum hoste dimicantem protexit. Sed postquam Barbari in fugam effusi deseruere siluas, animus, qui in ardore pugnæ corpus sustentauerat, liquit, subitoq; ex omnibus membris profuso sudore, arboris proximæ stipiti se applicuit. Deinde ne illo quidem adminiculo sustinẽte, manibus regis exceptus est, inter quas collapsus extinguitur. Mœstum regem alius haud leuis dolor excepit. Erigyus inter claros duces fuerat, quem extinctum esse paullo antè quàm reuerteretur in castra, cognouit. Vtriusque funus omni apparatu atq; honore celebratum est.

CAPVT VIII.

ARGVMENTVM.

Spitamenis ab vxore caput præcisum fertur ad Alexandrum. Dataphernes à Dabis vinctus traditur. Prætores reos punit & mutat.

Dahis deinde statuerat petere. Ibi namque Spitamenem esse cognouerat. Sed hanc quoque expeditionem vt pleraque alia, fortuna indulgendo ei nunquam fatigata, pro absente transegit. Spitamenes vxoris immodico amore flagrabat; quam ægrè fugam & noua subinde exsulia tolerantē, in omne discrimen comitem trahebat. Illa malis fatigata, identidē muliebres adhibere blanditias, vt tandem fugam sisteret, victorisq; Alexandri clementiam expertus, placaret, quem effugere non posset. Tres adulti erant liberi ex eo geniti, quos cùm pectori patris admouisset, vt saltem eorū misereri vellet, orabat. Et quo efficatiores essent preces, haud procul erat Alexander. ille se prodi non moneri ratus, & formæ profectò fiducia cupere eam quamprimum dedi Alexandro, acinacem strinxit, percussurus vxorem, nisi prohibitus esset fratrū eius occursu. Ceterùm abire conspectu iubet, addito metu mortis, si se oculis eius obtulisset: & ad desiderium leuādū noctes agere inter pellices cœpit. Sed penitus hærens amor, fastidio præsentium accensus est. Itaque rursus vni ei deditus, orare non destitit, vt tali consilio abstineret, pateretur que sortem quamcunque ipsis fortuna fecisset. Sibi mortem deditione esse leuiorē. At illa purgare se,

re se, quòd quę vtilia esse censebat, muliebriter forsitã, sed fida tamen mente suasisset: de cetero futuram in viri potestate. Spitamenes simulato captus obsequio, de die conuiuium apparari iubet: vinoq; & epulis grauis, semisomnus in cubiculum fertur. Quem vt alto & graui somno sopitum esse sensit vxor. gladium quem veste occultauerat, stringit, caputq; eius abscissum cruore respersa seruo suo cõscio facinoris tradit. Eodẽ comitante (sicuti erat cruenta veste) in Macedonum castra peruenit, nunciariq; Alexandro iubet, esse quæ ex ipsa deberet agnoscere. Ille protinus Barbaram iussit admitti. Quam vt respersam cruore conspexit, ratus ad deplorandam contumeliam venisse, dicere quę vellet iubet. At illa seruũ, quẽ in vestibulo stare iusserat, introduci desiderauit. Qui quia caput Spitamenis veste tectũ habebat, suspectus; scrutantibus, quid occuleret ostẽdit. Confuderat oris exãguis notas pallor, nec, quis esset dinosci satis poterat. Ergo rex certior factus humanũ caput afferre eum, tabernaculo excessit, percõtatusq; quid rei sit, illo profitente cognoscit. Varię hinc cogitationes animũ diuersa inuicẽ agitante commouerãt. Meritũ ingens in semet credebat, quòd trãsfuga & proditor, tãtis rebus (si vixisset) inuecturus morã, interfectus esset. Contra facinus ingens auersabatur, cùm optimè meritum de ipsa communium parentem liberorum per insidias interemisset. Vicit tandem gratiã meriti, sceleris atrocitas, denũtiarique iussit, vt excederet castris, nec licentiæ barbaræ exemplar in Græcorum mores & mitia ingenia transferret. Dahæ Spita-

menis cæde comperta, Dataphernem defectionis eius participem vinctum Alexandro seque dedunt. ille maxima præsentium curarum parte liberatus, conuertit animum ad vindicandas iniurias eorum, quibus à prætoribus suis auarè ac superbè imperabatur. Ergo Phrataphernι Hyrcaniam, & Mardos cum Tapyris tradidit, mandauitq; vt Phradatem, cui succedebat, ad se in custodiam mitteret. Arsami Cariæ præfecto substitutus est Stasanor. Arsaces in mediã missus, vt Oxidates inde discederet. Babylonia demortuo Mazæo Deditameni subiecta est.

CAPVT IX.

ARGVMENTVM.

Gabaxam petit, & in grauißimam tempestatem incidit, luculenter à Curtio descriptam, vt lector ipse inter tonitrua, grandines, & fulmina videatur versari. Regis inde cura in colligendo & solando milite laudatur. mille tamen perierunt.

HIS compositis tertio mense ex hybernis mouit exercitum, regionem quæ Gazaba appellatur, aditurus. Primus dies quietum iter præbuit, proximus ei nondum quidem procellosus & tristis, obscurior tamẽ pristino, non sine minis crescentis mali præterijt. Tertio ab omni parte cæli emicare fulgura, & nunc internitente luce, nunc condita, non oculos modo meãtis exercitus, sed etiam animos terrere cœperunt. Erat propè continuus cæli fragor, & passim cadentium fulminum species visebatur:

tur: attonitisq; auribus stupens agmen, nec progredi, nec consistere audebat. Cum repentè imber grandinem incutiens torrentis modo effūditur. Ac primùm quidem armis suis tecti exceperant. Sed iam nec retinere arma lubrica rigentes manus poterant, nec ipsi destinare in quam regionem obuerterent corpora, cùm vndiq; tempestatis violentia maior, quàm vitabatur, occurreret. Ergo ordinibus solutis, per totum saltum errabundum agmen ferebatur, multique prius metu quàm labore defatigati, prostrauerant humi corpora, quamquam imbrem vis frigoris concreto gelu astrinxerat. Alij se stipitibus arborum admouerant. Id plurimis & adminiculum, & suffugium erat. Nec fallebat ipsos morti locum eligere, cum immobiles vitalis calor linqueret. Sed grata erat pigritia corporum fatigatis, nec recusabant extingui quiescendo: quippe non vehemens modò, sed etiam pertinax vis mali insistebat, lucemque naturale solatium præter tempestatem haud disparem nocti siluarum quoque vmbræ suppresserant. Rex vnus tanti mali patiēs circuire milites, cōtrahere dispersos, alleuare prostratos, ostendere procul euolutum ex tugurijs fumum, hortariq; vt proxima quæque suffugia occuparent. Nec vlla res magis saluti fuit, quàm quòd multiplicato labore sufficientem malis, quibus ipsi cesserant, regē deserere erubescebant. Ceterùm efficacior in aduersis necessitas, quàm ratio, frigoris remediū inuenit. Dolabris enim siluas sternere aggressi passim aceruos strueśq; accenderunt. Cōtinenti incendio ardere crederes saltū, & vix inter flā-

mas agminibus relictũ locũ. Hic calor stupẽtia membra cõmouit, paulatimq; spiritus, quẽ cõtinuerat rigor meare liberè cœpit. Excepere alios tecta Barbarorũ, quę in vltimo saltu abdita necessitas inuestigauerat: alios castra, quæ in humido quidẽ, sed iam cęli mitescente sęuitia locauerunt. Mille militũ atq; lixarũ calonumq; pestis illa cõsumsit. Memorię proditũ est, quosdam applicatos arborũ truncis & non solum viuentibus, sed etiã inter se colloquentibus similes esse cõspectos, durante adhuc habitu, in quo mors quemq; deprehenderat. Fortè Macedo gregarius miles seq; & arma sustentans tamẽ, in castra peruenerat. Quo viso rex quãquã ipse tunc cùm maximè admoto igne refouebat artus, ex sella sua exsiliuit, torpẽtemq; militẽ. & vix compotẽ mentis, demtis armis in sua sede iussit cõsidere. ille diu nec vbi requiesceret, nec à quo esset exceptus, agnouit. Tandẽ recepto calore vitali, vt regiam sedẽ regẽq; vidit, territus surgit. Quem intuens Alexander: *Ecquid intelligis miles*, inquit, *quãto meliore sorte, quàm persa, sub rege viuatis? Illis enim in sella regis consedisse capitale foret, tibi saluti fuit.*

CAPVT X.

ARGVMENTVM.

Rex compensat militi amissa, certat beneficijs cum Sysimithre. Cohortanus Satrapes se & sua dedit, cuius filiam Roxanem ducit Alexander vxorem.

POstero die conuocatis amicis, copiarumque ducibus, pronũciari iussit, ipsũ omnia

quæ

quæ amissa essent, redditurum, & promisso fides exstitit. Nam Sysinithres multa iumenta, & camelorũ II. millia adduxit, pecoraq; & armenta, quæ distributa pariter militẽ & damno & fame liberauerunt. Rex gratiam sibi relatam à Sysinithre præfatus, sex dierum cocta cibaria ferre milites iussit. Sagas petens, totam hanc regionem depopulatus, xxx millia pecorum ex præda Sysinithri dono dat. inde peruenit in regionem cui Cohortanus Satrapes nobilis præerat, qui se regis potestati fideiq; permisit. Ille imperio ei reddito, haud amplius quàm vt duo ex tribus filijs secum militarent, exegit. Satrapes etiã eum qui penes ipsum relinquebatur, tradit. Barbara opulentia conuiuium, quoniam regem accipiebat, instruxerat. Id cum multa comitate celebraret, introduci xxx. nobiles virgines iussit: inter quas erat filia ipsius Roxane nomine, eximia corporis specie, & decore habitus in Barbaris raro. Quæ quamquam inter electas processerat, omnium tamen oculos conuertit in se, maximè regis, minus iam cupiditatibus suis imperantis inter obsequia fortunæ, contra quam non satis cauta mortalitas est. Itaque ille qui vxorem Darij, qui duas filias virgines, quibus forma præter Roxanem cõparari nulla poterat, haud alio animo quàm parentis aspexerat, tunc in amorem virgunculæ, si regiæ stirpi compararetur, ignobilis, ita effusus est, vt diceret ad stabiliendum regnum pertinere Persas & Macedones connubio iũgi: hoc vno modo & pudorem victis, & superbiam victoribus detrahi posse: Achillem quoque, à quo genus ipse deduceret,

cum captiua coisse: ne inferri nefas arbitrentur; ita matrimonii iure velle iungi. Insperato gaudio lætus pater sermonem eius excepit. Et rex in medio cupiditatis ardore iussit afferri patrio more panem, (hóc erat apud Macedones sanctissimum coeuntium pignus) quem diuisum gladio vterq; libabat. Credo eos qui gẽtis mores condiderunt, parco & parabili victu ostendere voluisse iungentibus opes, quantulo contenti esse deberent. Hoc modo rex Asiæ & Europæ introductam inter conuiuales ludos matrimonio sibi adiũxit, è captiua geniturus, qui victoribus imperaret. Pudebat amicos super vinum & epulas socerum ex deditis esse delectum. Sed post Cliti cædem libertate sublata, vultu, qui maximè seruit, assentiebantur.

CAPVT XI.

ARGVMENTVM.

Iter in Indiam adornat. In copÿs cxx. *millia recenset. auro & argento arma exercitus expoliri iubet.*

CEterùm Indiam, & indè Oceanum petiturus, ne quid à tergo, quod destinata impedire posset, moueretur, ex omnibus prouincijs xxx. millia iuniorum legi iussit, & ad se armata perduci, obsides simul habiturus & milites. Craterum autem ad persequendos Haustanem, & Catenem, qui ab ipso defecerant, misit, quorum Haustanes captus est, Catenes in prælio occisus. Polypercon quoque regionem quæ Bubacene appellatur, in ditionem redegit. Itaque omnibus compositis cogitationes in bellum Indicum vertit. Diues regio habebatur

bebatur

bebatur non auro modò, sed gemmis quoque, margaritisq; ad luxum magis quàm ad magnificétiam exculta. Clypei militares auro & ebore fulgere dicebantur. Itaq; necubi vinceretur, cùm cæteris præstaret, scutis argenteas laminas, equis frenos aureos addidit, loricas quoq; alias auro, alias argento adornauit. cxx. millia armatorum erant, quæ regem ad id bellum sequebantur.

CAPVT XII.

ARGVMENTVM.

Rex vult Deum credi & coli. In recusantes irarum fulmina iactat. Hages & Cleo adulatores Græci Deum pronunciant, Callisthenes Philosophus obnunciat.

IAmque omnibus præparatis, quod olim praua mente conceperat, tunc esse maturum ratus, quomodo cælestes honores vsurparet, cœpit agitare. Iouis filium non dici tantùm se, sed etiam credi volebat, tanquam perinde animis imperare posset, ac linguis. Itaque more Persarum Macedonas venerabundos ipsum salutare prosternentes humi corpora. Non deerat talia concupiscenti perniciosa adulatio, perpetuum malum regum, quorum opes sæpius assentatio, quàm hastis euertit. Nec Macedonum hæc erat culpa, nemo enim illorum quicquam ex patrio more libera sustinuit, sed Græcorum, qui professionem honestarum artium malis corruperant moribus. Hages quidam Argiuus pessimorum carminũ post Chœrilum conditor, & ex Sicilia Cleo, hic quidem non

ingenij solum, sed etiam nationis vicio adulator, & cetera vrbium suarum purgamenta, quæ propinquis etiam maximorumque exercituum ducibus à rege præferebantur: Hi tum cælum illi aperiebant, Herculemque, & patrem Liberum, & cum Polluce Castorem nouo numini cessuros esse iactabant. Igitur festo die omni opulentia conuiuium exornari iubet, cui non Macedones modò & Græci principes amicorum, sed etiam nobiles adhiberentur. Cum quibus cũ discubuisset rex, paulisper epulatus cõuiuio egreditur. Cleo sicut præparatus erat, sermonẽ cum admiratione laudum eius instituit. Merita deinde percensuit quibus vno modò referri gratiã posse, si quẽ intelligerẽt deum esse, confiterentur, exigua thuris impensa tanta beneficia pensaturi. Persas quidẽ non piè solũ, sed etiam prudẽter reges suos inter deos colere; maiestatem enim imperij salutis esse tutelam. Ne Herculem quidem & patrem Liberũ prius dicatos deos, quàm vicissent secũ viuentium inuidiam. Tantundem quoque posteros credere, quantum præsens ætas spopondisset. Quod si cæteri dubitent, semetipsum cum rex iniisset conuiuium, prostraturum humi corpus. Debere idẽ facere ceteros, & in primis sapiẽtia præditos. Ab illis enim cultus in regem, exemplum esse prodendum. Haud perplexè in Callisthenem dirigebatur oratio. Grauitas viri & promta libertas inuisa erat regi, quasi solus Macedonas paratos ad tale obsequium moraretur. Is tum silentio facto, vnũ illũ intuẽtibus ceteris, *Si rex*, inquit, *sermoni tuo affuisset, nullius profectò vox respõsuri tibi desideraretur.*

Ipse

Ipse enim peteret, ne in peregrinos externosque ritus degenerare se cogeres, neu rebus felicissimè gestis inuidiam tali adulatione contraheres. Sed quoniam abest, ego tibi pro illo respondeo, nullum esse eundem & diuturnum & præcoquem fructum, cælestesq; honores non dare te regi, sed auferre. Interuallo enim opus est, vt credatur deus, semperque hanc gratiam magnis viris posteri reddunt. Ego autem seram immortalitatem precor regi, vt & vita diutina sit, & æterna maiestas. Hominem consequitur aliquando, nunquam comitatur diuinitas. Herculem modò & patrem Liberum consecratæ immortalitatis exempla referebas. Credesne illos vnius conuiuij decreto deos factos? Prius ab oculis mortaliũ amolita natura est, quàm in cælum fama perueheret. Scilicet ego & tu Cleo deos facimus. A nobis diuinitatis suæ auctoritatem accepturus est rex. Potentiam tuam experiri libet. Fac aliquem regem, si deum potes facere. Facilius est cælũ dare, quàm imperium? Dij propitij sine inuidia quæ Cleo dixit audierint: eodemque cursu, quo fluxere adhuc res, ire patiantur. Nostris moribus velint nos esse contentos. Non pudet patriæ, nec desiderio ad quẽ modũ rex mihi colendus sit, à Persis discere. Quos equidẽ victores esse cõfiteor, si ab illis leges queis viuamus, accipimus. Aequis auribus Callisthenes veluti vindex publicæ libertatis audiebatur. Expresserat non assensionem modò, sed etiam vocem; seniorum præcipuè, quibus grauis erat inueterati moris externa

mu-

mutatio. Nec quidquam eorum quæ inuicem iactata erant, rex ignorabat, cùm post aulæa quæ lectis obduxerat, staret. Igitur ad Hagem & Cleonem misit, vt sermone finito Barbaros tantum, cùm intrasset, procumbere suo more paterentur. Et paullo post, quasi potiora quædam egisset; conuiuium repetit. Quem venerãtibus Persis, Polypercon, qui cubabat supra regem, vnum ex his mento contingentem humum, per ludibriũ cœpit hortari, vt vehemẽtius id quateret ad terram: eliciuitq; iram Alexandri, quam olim animo capere non poterat. Itaq; rex, *Tu autem*, inquit, *non venerabis me? An tibi vni digni videmur esse ludibrio?* Ille nec regem ludibrio, nec se contemtu dignum esse respondit. Tum detractum eum lecto rex præcipitat in terram. Et cum is pronus corruisset, *Videsne*, inquit, *idẽ te fecisse, quod in alio paullo antè ridebas?* Et tradi eum in custodiam iusso, conuiuium soluit. Polyperconti quidem postea, prius castigato ignouit. In Callisthenẽ olim contumacia suspectũ, peruicatioris iræ fuit, cuius explendæ matura obuenit occasio.

CAPVT XIII.

ARGVMENTVM.

Mos principum iuuentutis excubandi, honos eorundem. Hermolai castigati in regem cum sociis coniuratio, periculum regis.

MOS erat (vt supra dictum est) principibus Macedonum adultos liberos regibus tradere ad munia haud multum seruilibus ministerijs abhorrentia. Excubabant seruatis noctiũ vi-

vicibus proximi foribus eius ædis in qua rex acquiescebat. Per hos pellices introducebantur alio aditu, quàm quem armati obsidebant. Iidem actos ab agasonibus equos, cum rex ascensurum esset, admouebant, comitabanturque & venantem, & in prœlijs; omnibus artibus studiorum liberalium exculti. Præcipuus honor habebatur, quòd licebat sedentibus vesci cum rege. Castigandi eos verberibus nulli ius, nisi potestas per ipsũ erat. Hęc cohors velut seminarium ducũ præfectorumq; apud Macedonias fuit. Hinc habuere posteri reges, quorum stirpi post multas ætates Romani opes ademerunt. Igitur Hermolaus puer nobilis ex regia cohorte cum aprum telo occupasset, quem rex ferire destinauerat, iussu eius verberibus affectus est. Quam ignominiam ægrè ferens deflere apud Sostratum cępit, ex eadẽ cohorte erat Sostratus amore eius ardens. Qui cùm laceratũ corpus, in quo deperibat, intueretur, forsitã olim ob aliam quoq; causam regi infestus, iuuenem sua sponte iam motũ, data fide acceptaque perpulit, vt occidendi regem consilium secum iniret. Nec puerili impetu rem exsecuti sunt: quippe solerter legerũt, quos in societatẽ sceleris asciscerent, Nicostratum, Antipatrum, Asclepiodorumque; placuit & Philotam assumi. Per hos adiecti sunt Anticles Elaptonius, & Epimenes. Ceterùm agendę rei haud sanè facilis patebat via. Opus erat eadem omnes coniuratos nocte excubare, ne ab expertibus consilij impedirentur. fortè autem alius alia nocte excubabat. Itaq; in permutandis stationum vicibus, ceteroq; apparatu exsequendæ rei, triginta

ta & duo dies absumti sunt. Aderat nox; qua cõiurati excubare debebant; mutua fide læti; cuius documentum tot dies fuerant. Neminem metus spesve mutauerat. Tanta omnibus vel in regẽ ira, vel fides inter ipsos fuit. Stabãt igitur ad fores ędis eius in qua rex vescebatur, vt conuiuio egressum in cubiculũ deducerent. Sed fortuna ipsius, simulq; epulantiũ comitas prouexit omnes ad largius vinum. Ludi etiam conuiuales extraxere tempus, nunc lætis coniuratis, quòd sopitum aggressuri essent: nunc solicitis, ne in lucem conuiuium extraheret: quippe alios in stationem oportebat prima luce succedere, ipsorum post septimum diem reditura vice. Nec sperare poterant in illud tẽpus omnibus duraturam fidem. Ceterùm cum iam lux appeteret, & conuiuium soluitur, & coniurati exceperunt regem; læti occasionem exsequẽdi sceleris admotam, cum mulier attonitæ (vt creditũ est) mentis conuersari in regia solita, quia instinctu videbatur futura prædicere, non occurrit modò abeunti, sed etiam semet obiecit; vultuq; & oculis motum præferens animi, vt rediret in cõuiuium, monuit: & ille per ludum bene deos suadere respõdit: reuocatisque amicis, in horam diei ferme secundam conuiuij tempus extraxit. Iam alij ex cohorte in stationẽ successerant, ante cubiculi fores excubituri. Adhuc tamen coniurati stabant vice officij sui expleta. Adeo pertinax spes est, quam humanæ mentes deuorauerunt. Rex benignius quàm aliàs allocutus, discedere eos ad curãda corpora, cum tota nocte perstitissent, iubet. Data singulis quinquaginta sestertia: col-

laudatiq;

laudatiq; , quòd etiam alijs tradita vice, tamen excubare perseuerassent. Illi tanta spe destituti domos abeunt. & ceteri quidem expectabant stationis suæ noctem.

CAPVT XIV.

ARGVMENTVM.

Epimenes aperit coniurationem, vinciuntur, & Callisthenes inter hos.

EPimenes, siue comitate regis, quæ ipsum inter coniuratos exceperat, repentè mutatus; siue quia cœptis deos obstare credebat, fratri suo Eurilocho, quem antea expertem esse cõsilij voluerat, quid pararetur aperit. Omnibus Philotæ suppliciũ in oculis erat. Itaque protinus inijcit fratri manum, & in regiam peruenit: excitatisque custodibus corporis, ad salutẽ regis pertinere quæ afferret, affirmat. & tempus quo venerant, & vultus haud sanè securi animi index, & mœstitia è duobus alterius, Ptolemæum ac Leonatum excubantes ad cubiculi limen excitauerunt. Itaque apertis foribus, & lumine illato, sopitum mero ac somno excitant regem. Ille paulatim mente collecta, quid afferrent, interrogat. Nec cunctatus Eurilochus, non ex toto domum suam auersari deos dixit, quia frater ipsius, quamquam impium facinus ausus foret, tamen & pœnitentiam eius ageret, & per se potissimum profiteretur indicium, in eam ipsam noctem, quæ detegeret, insidias comparatas fuisse. auctores scelesti consilij esse, quos minimè crederet. Tum Epimenes cuncta ordine, consciorumq; nomina exponit. Callisthenem non vt participem faci-

ta & duo dies absumti sunt. Aderat nox; qu
coiurati excubare debebant; mutua fide læt
cuius documentum tot dies fuerant. Nemi
nem metus spesve mutauerat. Tanta omnibu
vel in regẽ ira, vel fides inter ipsos fuit. Staba
igitur ad fores ędis eius in qua rex vescebatu
vt conuiuio egressum in cubiculũ deduceren
Sed fortuna ipsius, simulq; epulantiũ comita
prouexit omnes ad largius vinum. Ludi etiam
conuiuales extraxere tempus, nunc lætis con
iuratis, quòd sopitum aggressuri essent: nun
solicitis, ne in lucem conuiuium extrahere
quippe alios in stationem oportebat prima lu
ce succedere, ipsorum post septimum diem re
ditura vice. Nec sperare poterant in illud tẽ
pus omnibus duraturam fidem. Ceterùm cum
iam lux appeteret, & conuiuium soluitur, &
coniurati exceperunt regem; læti occasionem
exsequẽdi sceleris admotam, cum mulier atto
nitæ (vt creditũ est) mentis conuersari in regi
solita, quia instinctu videbatur futura prædice
re, non occurrit modò abeunti, sed etiam se
met obiecit; vultuq; & oculis motum præfe
rens animi, vt rediret in cõuiuium, monuit: &
ille per ludum bene deos suadere respõdit: re
uocatisque amicis, in horam diei ferme secun
dam conuiuij tempus extraxit. Iam alij ex co
horte in stationẽ successerant, ante cubiculi fo
res excubituri. Adhuc tamen coniurati stabant
vice officij sui expleta. Adeo pertinax spes est
quam humanæ mentes deuorauerunt. Rex be
nignius quàm alias allocutus, discedere eos a
curãda corpora, cum tota nocte perstitissent
iubet. Data singulis quinquaginta sestertia: co
laudatio

laudatiq; , quòd etiam alijs tradita vice, tamen excubare perseuerassent. Illi tanta spe destituti domos abeunt. & ceteri quidem expectabant stationis suæ noctem.

CAPVT XIV.

ARGVMENTVM.

Epimenes aperit coniurationem, vinciuntur, & Callisthenes inter hos.

EPimenes, siue comitate regis, quæ ipsum inter coniuratos exceperat, repentè mutatus; siue quia cœptis deos obstare credebat, fratri suo Eurilocho, quem antea expertem esse cõsilij voluerat, quid pararetur aperit. Omnibus Philotæ suppliciũ in oculis erat. Itaque protinus inijcit fratri manum, & in regiam peruenit: excitatisque custodibus corporis, ad salutẽ regis pertinere quæ afferret, affirmat. & tempus quo venerant, & vultus haud sanè securi animi index, & mœstitia è duobus alterius, Ptolemæum ac Leonatum excubantes ad cubiculi limen excitauerunt. Itaque apertis foribus, & lumine illato, sopitum mero ac somno excitant regem. Ille paulatim mente collecta, quid afferrent, interrogat. Nec cunctatus Eurilochus, non ex toto domum suam auersari deos dixit, quia frater ipsius, quamquam impium facinus ausus foret, tamen & pœnitentiam eius ageret, & per se potissimum profiteretur indicium, in eam ipsam noctem, quæ detegeret, insidias comparatas fuisse. auctores scelesti consilij esse, quos minimè crederet. Tum Epimenes cuncta ordine, consciorumq; nomina exponit. Callisthenem non vt participem

faci-

facinoris nominatum esse constabat, sed solitum puerorum sermonibus vituperantiũ criminantiumque regem faciles aures præbere. Quidam adiiciunt, cùm Hermolaus apud eum quoq; verberatum se à rege quereretur, dixisse Callisthenem, meminisse debere eos iam viros esse: idque ad consolandam patientiam verberum, an ad incitandum iuuenum dolorem dictum esset, in ambiguo fuisse. Rex animi corporisque sopore discusso, cùm tanti periculi, imago oculis oberraret. Eurilochum quinquaginta talentis & cuiusdã Tyridatis opulẽti bonis protinus donat: fratremque, antequam pro salute eius precaretur, restituit. Sceleris autem auctores, interque eos Callisthenem, victos asseruari iubet: quibus in regiam adductis, toto die & nocte proxima mero ac vilijs grauis acquieuit.

CAPVT XV.

ARGVMENTVM.

Caussa coniuratorum agitatur. Hermolaus contra regem perorat.

POstero autem frequens concilium adhibuit, cui patres propinquique eorum, de quibus agebatur, intererant, ne de sua quidem securi salute; quippe Macedonum more perire debebant, omnium deuotis capitibus, qui sanguine contigissent eos. Rex introduci coniuratos præter Callisthenem iussit: atq; quæ agitauerant, sine cunctatione confessi sunt. Increpãtibus deinde vniuersis eos, ipse rex, quo suo merito tantum in semet cogitassent facinus, interrogat. Stupẽtibus ceteris, Hermolaus, *Nec verò*

verò, inquit, *quoniam quasi nescias quæris, occidendi te consilium iniuimus; quia non vt ingenuis imperare cœpisti, sed quasi in mancipia dominaris.* Primus ex omnibus pater ipsius Sopolis parricidam etiam parentis sui clamitās esse, consurgit, & ad os manu obiecta, scelere & malis insanientem vltra negat audiēdum. Rex inhibito patre, dicere Hermolaum iubet, quæ ex magistro didicisset Callisthene. & Hermolaus, *Vtor*, inquit, *beneficio tuo, & dico quæ nostris malis didici. Quota pars Macedonum sæuitiæ tuæ superest? Quotus quidem non è vilißimo sanguine? Attalus & Philotas, & Parmenio, & Lyncestes Alexander, & Clitus, quantum ad hostes pertinet, viuunt: stant in acie, te clypeis suis protegunt, & pro gloria tua, pro victoria vulnera excipiunt: quibus tu egregiam gratiam retulisti. Alius mensam tuam sanguine suo aspersit, Alius ne simplici quidē morte defunctus est. Duces exercituum tuorum in eculeum impositi. Persis quos vicerāt, fuere spectaculo. Parmenio indicta caussa trucidatus est, per quem Attalum occideras. Inuicem enim miserorum vteris manibus ad expetenda supplicia. Et quos paullo antè ministros cædis habuisti, subitò ab aliis iubes trucidari.* Obstrepunt subinde cuncti Hermolao. Pater supremum strinxerat ferrum, percussurus haud dubiè, ni inhibitus esset à rege: quippe Hermolaum dicere iussit: petitque vt causas supplicij augentem patienter audirent. Ægrè ergo coercitus, rursus Hermolaus, *Quā liberaliter*, inquit, *pueris rudibus ad dicendum*

agere permittis? At Callisthenis vox carcere inclusa est, quia solus potest dicere. Cur enim non producitur, cum etiam cõfeßi audiuntur? Nempe quia liberam vocem innocentis audire metuis. Ac ne vultum quidem pateris. Atqui nihil eum fecisse contendo. Sunt hic, qui mecum rem pulcherrimam cogitauerunt. Nemo est qui conscium fuisse nobis Callisthenem dicat, cum morti olim destinatus sit à iustißimo & patientißimo rege. Hæc sunt ergo Macedonum præmia, quorum vt superuacuo & sordido abuteris sanguine. At tibi triginta millia mulorum captiuum aurum vehunt, cùm milites nihil domum præter gratuitas cicatrices relaturi sunt. Quæ tamen omnia tolerare potuimus, antequam nos Barbaris dederes, & nouo more victores sub iugũ mitteres. Persarum te vestis & disciplina delectat: patrios mores exosus es. Persarum ergo non Macedonũ regem occidere voluimus; & te transfugam belli iure persequimur. Tu Macedonas voluisti genua tibi ponere, venerarique te vt deum. Tu Philippum patrem auersaris; & si quis deorum antè Iouem haberetur, fastidire etiam Iouem. Miraris, si liberi homines superbiam tuam ferre non possumus? Quid speramus ex te, quibus aut insontibus moriendum est, aut, quod tristius morte est, in seruitute viuendum? Tu quidem si emendari potes, multum mihi debes. Ex me enim scire cœpisti, quid ingenui homines ferre nõ poßint. De cetero parce his quorũ orbam senectutem supplicijs ne onerauers. Nos

jube

iube duci, vt quòd ex tua morte petieramus, consequamur ex nostra. hæc Hermolaus.

CAPVT XVI.

ARGVMENTVM.

Hermolao respondet Alexander, qui reos duci iubet, atque inter hos Callisthenẽ, cuius mors, genusq́ mortis æternam regi peperit inuidiam & infamiam.

AT rex; *Quàm falsa sint, inquit, quæ iste tradita à magistro suo dixit, patientia mea ostendit. Confessum enim vltimum facinus, tamẽ vt vos quoq́ audiretis, expreßi non imprudens, cùm permisissem latroni huic dicere, vsurũ ea rabie, qua compulsus est, vt me, quem parentis loco colere debet, vellet occidere. Nuper cum procacius se in venatione geßisset, more patrio, & ab antiquißimis Macedoniæ regum vsurpato, castigari eum iußi. Hoc & oportet fieri, & ferũt à tutoribus pupilli, à maritis vxores; seruis quoque pueros huius ætatis verberare concedimus. Hæc est sæuitia in ipsũ mea, quã impia cæde voluit vlcisci. Nam & in cæteros, qui mihi permittũt vti ingenio meo, quàm mitis sim, non ignoratis. Hermolao parricidarum supplicia non probari, cùm eadem ipse meruit, minimè hercule admiror. Nã cùm Parmenionem & Philotam laudat, sua seruit caussa. Lyncestem verò Alexandrum bis insidiatum capiti meo, à duobus indicijs liberaui. Rursus conuictum, per biennium tamen distuli, donec vos postularetis, vt tandem debito supplicio sce-*

scelus lueret. Attalum, antequam rex essem, hostem meo capiti fuisse meministis. Clitus vtinam non coegisset me sibi irasci. Cuius temerariam linguam probra dicentis mihi & vobis diutius tuli, quàm ille eadem me dicentem tulißet. Regum ducumq; clementia, nō in ipsorum modo, sed etiam in illorum qui parent, ingenijs sita est. Obsequio mitigantur imperia. Vbi verò reuerentia excesßit animus, & summa imis confundimus, vi opus est vt vim repellamus. Sed quid ego miror istum crudelitatem mihi obiecisse, qui auaritiā exprobrare ausus sit? Nolo singulos vestrum excitare, ne inuisam liberalitatem meam faciam, si pudori vestro grauem fecero. Totum exercitum aspicite: qui paullo antè nihil præter arma habebat, nunc argēteis cubat lectis: mensas auro onerant; seruorum greges ducunt; spolia de hostibus sustinere non possunt. At enim Persa quos vicimus, in magno honore sunt. Apud me quidem moderationis meæ certißimū indicium est, quod ne victis quidem superbè impero. Veni enim in Asiam, non vt funditus euerterem gentes, nec vt dimidiam partem terrarum solitudinem facerem, sed vt illos quoq; quos bello subegissem, victoriæ meæ non pœniteret. Itaq; militant vobiscum, pro imperio vestro sanguinem fundunt, qui superbè habiti rebellassent. Non est diuturna posseßio, in quam gladio inducimur. Beneficiorum gratia sempiterna est. Si habere Asiam, non transire volumus, cum his communicanda est nostra clementia, horum fides stabiles & æternum

num faciet imperium: & sanè plus habemus, quàm capimus. Insatiabilis autem auaritiæ est, adhuc implere velle quod iam circumfluit. Verũ tamen eorum mores in Macedonas transfundo, in multis enim gentibus esse video, quæ non erubescamus imitari. nec aliter tantum imperium aptè regi potest, quàm vt quædam & tradamus illis, & ab iisdẽ discamus. Illud penè dignum risu fuit, quod Hermolaus postulabat à me vt auersarer Iouem, cuius oraculo agnoscor. An etiam quid dii respondeant, in mea potestate est: Obtulit mihi filii nomen: recipere, ipsis rebus quas agimus, haud alienum fuit. Vtinam Indi quoque deum esse me credant. fama enim bella constant, & sæpè etiam quod falsò creditum est, veri vicem obtinuit. An me luxuriæ indulgentem putatis arma vestra auro argentoque adornasse? Assuetis nihil vilius hac videri materia volui ostendere; Macedonas inuictos ceteris, nec auro quidem vinci. Oculos ergo primùm sordidis omnia & humilia spectantiũ capiam, & docebo nos non auri aut argenti cupidos, sed orbem terrarum subacturos venire. Quam gloriam tu parricida intercipere voluisti, & Macedonas rege ademto deuictis gentibus dedere. At nunc mouet me, vt vestris parentibus parcam. Non oportebat quidem vos scire quid de his statuissẽ, quò tristiores periretis, si qua vobis parentum memoria & cura est: sed olim istum morem occidendi cum scelestis insontes propinquos parentesque, solui: & profiteor in eodem honore futuros omnes eos, in

 quo

quo fuerunt. Nam tuum Callisthenem, cui vni vir videris, quia latro es, scio cur produci velis, vt coram his probra, quæ in me modò iecisti, illius quoque ore referantur. Quem si Macedo esset, tecum introduxissem, dignissimum te discipulo magistrum. Nunc Olynthio non idem iuris est. Post hæc concilium dimisit, tradique damnatos hominibus qui ex eadem cohorte erant, iussit. Illi vt fidē suā sæuitia regi approbarent, excruciatos necauerunt. Callisthenes

CALLISTHENES.

quoq; antè tortus interijt. initi cōsilij in caput regis innoxius; sed haud quaquā aulæ & assentantium accommodatus ingenio. Itaq; nullius cædes maiorem apud Græcos Alexandro excitauit inuidiam, quòd præditum optimis moribus

ribus artibusque, à quo reuocatus ad vitam erat, cum interfecto Clito mori perseueraret, non tantũ occiderit, sed etiam torserit, indicta quidem caussà. Quam crudelitatem sera poenitentia consecuta est.

CAPVT XVII.

ARGVMENTVM.

In Indiam mouet. India prolixa & nobilis descriptio, morúmque Indorum.

SED ne otium serendis rumoribus natum aleret, in Indiam mouit, semper bello quàm post victoriam clarior. India tota ferme spectat Orientem, minus in latitudinem quàm recta regione spatiosa. quę Austrum accipiunt, in altius terræ fastigium excedunt. plana sunt cetera, multisq; inclytis amnibus Caucaso monte ortis placidum per campos iter præbent. Indus gelidior est quàm ceteri. Aquas vehit à colore maris haud multum abhorrentes, Ganges omnium ab ortu maximus, à meridiana regione decurrit, & magnorum montium iuga recto alueo stringit. In eum obiectæ rupes inclinant ad Orientem. vterque rubro mari accipitur findens ripas, multasq; arbores cum magna parte soli exsorbet. Saxis quoq; impeditus, crebro reuerberatur. Vbi mollius solũ reperit, stagnat, insulasq; molitur. Acesines eum auget. Ganges decursurum in mare intercipit; magnoq; motu amnis vterq; colliditur: quippe Ganges asperum os influenti obijcit, nec repercussæ aquæ cedunt. Dyardenes minus celeber auditu est, quia per vltima Indię currit. Ceterùm non crocodilos modò, vti Nilus, sed etiam

am delphines, ignotasq; alijs gentibus beluas alit. Erimanthus crebris flexibus subindè curuatus, ab accolis rigantibus carpitur. Ea caussa est, cur tenues reliquias iam sine nomine in mare emittat. Multis præter hos amnibus tota regio diuiditur. sed ignobilibus, quia non adeò interfluunt. Ceterùm quæ propria sunt mari, Aquilones maximè deurunt. Ii cohibiti iugis montium, ad interiora non penetrant, ita alendis frugibus mitiora. Sed adeò in illa plaga mũdus statas temporum vices mutat, vt cùm alia feruore solis exæstuant, Indiam niues obruant: rursusque vbi cetera rigent, illic intolerandus æstus existat: nec cur, vlli se naturæ caussa ingessit. Mare certè quo alluitur, ne calore quidem abhorret à ceteris. Ab Erythro rege inditum est nomen, propter quod ignari rubere aquas credunt. Terra lini ferax; indè plerisque sunt vestes. Libri arborum teneri, haud secus quàm ceræ, litterarum notas capiunt. Aues ad imitandum humanæ vocis sonum dociles sũt. Animalia inusitata ceteris gentibus, nisi inuecta. Eadem terra & rhinocerotas alit, nõ generat. Elephantorum maior est vis, quàm quos in Africa domitant: & viribus magnitudo respõdet. Aurum flumina vehunt, quę leni modicoq; lapsu segnes aquas ducunt. Gemmas margaritasq; mare litoribus infundit: neque alia illis maior opulentiæ caussa est; vtiq; postquam vitiorum commercium vulgauere in exteras gẽtes: quippe æstimantur purgamenta exæstuantis freti pretio quod libido constituit. Ingenia hominũ, sicut vbiq;, apud illos locorũ quoque situs format. Corpora vsq; pedes carbaso

velant.

velant. Soleis pedes, capita linteis vinciũt. Lapilli ex auribus pendent, brachia quoq; & lacertos auro colũt, quibus inter populares aut nobilitas aut opes eminent. Capillum pectunt sæpius quàm tondent. Mentũ semper intonsũ est. Reliquam oris cutẽ ad læuitatem exæquãt. Regum tamen luxuria, quam ipsi magnificentiam appellant, super omnium gentium est. Cũ rex se in publico cõspici patitur, thuribula argentea ministri ferunt, totumq; iter per quod ferri destinauit, odoribus complent. Aurea lectica margaritis circumpendentibus recubat. Distincta sunt auro & purpura carbasa quæ indutus est. Lecticam sequuntur armati, corporisq; custodes. Inter quos ramis aues pendent, quas cantu serijs rebus obstrepere docuerunt. Regia columnas auratas habet. totas eas vitis auro cælata percurrit: auiumque quarum visu maximè gaudent, argenteæ effigies opera distinguunt. Regia adeuntibus patet, cùm capillum pectit atque ornat: tunc responsa legationibus, tunc iura popularibus reddit. Demtis soleis odoribus illinuntur pedes. Venatus maximus labor est, inclusa viuario animalia inter vota cantusq; pellicum figere. Binûm cubitorum sagittæ sunt, quas emittunt maiore nisu quàm effectu: quippe telum, cuius in leuitate vis omnis est, inhabili pondere oneratur. Breuiora itinera equo conficit. Longior vbi expeditio est, Elephanti vehunt, currum & tantarũ beluarum corpora tota contegunt auro. Ac nequid perditis moribus desit, lecticis aureis pellicum longus ordo sequitur. Separatum à reginæ ordine agmen est, æquatq; luxuria. Fe-

minæ epulas parãt. Ab ijsdem vinum ministratur, cuius omnibus Indis largus est vsus. Regẽ mero somnoq; sopitum in cubiculum pelli ces referunt, patrio carmine noctium inuocantes deos. Quis credat inter hæc vitia curam esse sapientiæ? Vnum agreste & horridum genus est, quos sapientes vocant. occupare fati diem pulchrum: & viuos se cremari iubent, quibus aut segnis ætas, aut incommoda valetudo est; exspectatam mortem pro dedecore vitæ habent. Nec vllus corporibus quæ senectus soluit, honos redditur. Inquinari putãt ignẽ, nisi qui spirantes recipit. Illi qui in vrbibus, publicis moribus degunt, siderum motus scitè spectare dicuntur, & futura prædicere. Nec quẽquam admouere lethi diẽ credũt, cui exspectare interrito liceat. Deos putãt quidquid colere cœperũt, arbores maximè, quas violare capital est. Mẽses in quinos denos descripserũt dies. Anni plena spatia seruant. Lunæ cursu notant tempora, non vt plerique, cum orbem sidus impleuit; sed cum se curuare cœpit in cornua: & idcirco breuiores habent mẽses, qui spatium eorum ad hunc lunæ modum dirigunt. Multa & alia traduntur, quibus morari ordinem rerum haud sanè operæ videbatur.

CAPVT XVIII.

ARGVMENTVM.

Indiam per deditionem & vim occupat.

IGitur Alexandro fines Indiæ ingresso, gentium suarum reguli occurrerunt, imperata facturi; illum tertium Ioue genitum ad ipsos peruenisse memorantes. Patrem Liberum, atq; Hercu-

Herculem fama cognitos esse: ipsum coràm adesse cerniq; Rex benignè exceptos sequi iussit, ijsdem itinerum ducibus vsurus. Ceterùm cum amplius nemo occurreret, Hephæstionem & Perdiccam cum copiarum parte præmisit ad subigendos qui auersarentur imperium: iussitq; ad flumen Indum procedere, & nauigia facere, quis in vlteriora trāsportari posset exercitus. Illi, quia plura flumina superanda erāt, sic iunxere naues, vt solutæ plaustris vehi possent, rursusque coniungi. Post se Cratero cum phalange iusso sequi, equitatum ac leuem armaturam eduxit: eosque qui occurrerunt, leui prœlio in vrbem proximam compulit. Iam superuenerat Craterus, Itaq; vt principio terrorē incuteret genti nondum arma Macedonū expertæ, præcipit ne cui parceretur, munimētis vrbis quam obsidebat, incensis. Ceterùm dū obequitabat mœnibus, sagitta ictus est. Cepit tamen oppidum, & omnibus incolis eius trucidatis, etiam in tecta sæuitum est.

CAPVT XIX.

ARGVMENTVM.

Nysæ à Baccho conditæ descriptio, oppugnatio, deditio. Exercitus operatur Libero, & Bacchanalia viuit.

INdè domita ignobili gente, ad Nysam vrbem peruenit. Fortè castris ante ipsa mœnia in siluestri loco positis, nocturnum frigus vehementius quàm aliàs horrore corpora affecit, opportunumque remedium ignis oblatum est. Cæsis quippe siluis flammam excitauerunt,

uerunt, quæ igni alita, oppidanorum sepulchra comprehendit. Vetusta cedro facta erant, conceptumq; ignem latè fudere, donec omnia solo æquata sunt. Et ex vrbe primùm canum latiatus, deindè etiam hominum fremitus auditus est. Tum & oppidani hostem, & Macedones ad vrbem ipsos venisse cognoscunt. Iamque rex eduxerat copias, & mœnia obsidebat, cũ hostium, qui discrimen tentauerant, obruti telis sunt. Alijs ergo deditionem, alijs pugnam experiri placebat: quorum dubitatione comperta, circumsideri tantum eos, & abstineri cędibus iussit: tandemq; obsidionis malis fatigati, dedidere se. A Libero patre cõditos se esse dicebãt, & vera hæc origo erat. Sita est sub radicibus montis quem Mero Incolæ appellant. Indè Gręci mentiendi traxere licentiam, Iouis femine Liberũ patrẽ esse cęlatũ. Rex situ montis cognito ex incolis, cum toto exercitui præmissis cõmeatibus verticẽ eius ascendit Multa hedera vitisq; toto gignitur monte. Multę perennes aquæ manant. Pomorũ quoq; varij salubresq; luci sunt, sua sponte fortuitorũ seminũ fruges humo nutriente: Lauri, baccæq; & multa in illis rupibus agrestis est silua. Credo equidẽ nõ diuino instinctu, sed lasciuia esse prouectos, vt passim hędera ac vitiũ folia decerperẽt, redimitiq; fronde toto nemore similes bacchãtibus vagarẽtur. Vocibus ergo tot milliũ præsidẽ nemoris eius deũ adorantiũ iuga mõtis collesq; resonabant, cùm orta licentia à paucis (vt ferè fit) in omnes se repẽtè vulgasset: quippe velut in media pace, per herbas aggestamque frondẽ prostrauerant corpora. Et rex for-

fortuitam licentiam nō auersatus, largè ad epulas omnibus præbitis, per dies decem Libero patri operatū habuit exercitū. Quis neget eximiam quoq; gloriā sæpius fortunæ, quàm virtutis esse beneficium? quippe ne epulantes quidem & sopitos mero aggredi ausus est hostis, haud secus bacchantiū vlulantiumq; fremitu perterritus, quàm si prœliantium clamor esset auditus. Eadem felicitas ab Oceano reuertētes temulentos commessantesq; protexit.

CAPVT XX.

ARGVMENTVM.

Varias vrbes & regiones expugnat. Inter has Mazagas & Cleophen reginam, Rex vulneratus sentit se hominem esse.

HInc ad regionem quæ Dædala vocatur, peruentum est. Deseruerant incolæ sedes, & in auios siluestresq; montes confugerant. Ergo Acadera transit, æquè vasta & destituta incolentium fuga. Itaque rationem belli necessitas mutauit. Diuisis enim copijs, pluribus simul locis arma ostendit: oppressique & qui non exspectauerant hostem, omni clade perdomiti sunt. Ptolemæus plurimas vrbes, & Alexander maximas cepit: rursusque quas distribuerat copias iunxit. Superato deinde Choaspe amne, Cœnon in obsidione vrbis opulentæ (Beiram incolæ vocant) reliquit. Ipse ad Mazagas venit nuper Assacano (cuius regnum fuerat) demortuo. Regioni vrbiq; præerat mater eius Cleophes. Triginta octo millia peditum tuebantur vrbē, non situ so-

lùm, sed etiam opere munitam. Nam quà spectat Orientem, cingitur amne torrenti, qui præruptis vtrimque ripis aditum ad vrbẽ impedit. Ab Occidente & à Meridie velut de industria rupes præaltas admolita natura est. infra quas cauernæ & voragines longa vetustate in altum cauatæ iacent. Quaq; desinunt, fossa ingentis operis obiecta est. XXXV. stadia murus vrbem complectitur, cuius inferiora saxo, superiora crudo latere sunt structa. Lateri vinculum lapides sunt, quos interposuere, vt duriori materiæ fragilis incũberet, simulq; terra humore diluta, ne tamen vniuersa consideret. Interpositæ erant trabes validæ quibus iniecta tabulata muros & tegebant, & peruios fecerant. Hæc munimenta contemplantem Alexandrum, consiliiq; incertum (quia nec cauernas nisi aggere poterat implere; nec tormenta aliter muris admouere) quidam è muro sagitta percussit. Forte in suram incidit telum, cuius spiculo euulso admouere equum iussit, quo vectus ne obligato quidem vulnere haud segnius destinata exsequebatur. Ceterùm cum crus saucium penderet, & cruore sic cato frigescens vulnus aggrauaret dolorem, dixisse fertur se quidẽ Iouis filium dici, sed corporis ægri vitia sentire. Non tamen antè se recepit in castra, quàm cuncta perspexit, & quæ fieri vellet, edixit. Ergo sicut imperatũ erat, alij extra vrbem tecta moliebantur, ingentemque vim materiæ faciendo aggeri detrahebant: alij arborum magnarum stipites cumulis, ac moles saxorum in cauernas deijciebant. Iamque agger æquauerat summæ fastigium terræ. Itaque

que turres erigebantur, quæ opera ingenti militum ardore intra nonum diem absoluta sunt. Ad ea visenda rex nondum obducta vulneri cicatrice processit, laudatisq; militibus, admoueri machinas iussit; è quibus ingẽs vis telorũ in propugnatores effusa est. Præcipuè rudes talium operum terrebant mobiles turres: tantasq; moles nulla ope quæ cerneretur adiutas: deorum numine agi credebant. Pila quoq; muralia, & excussas tormentis prægraues hastas, negabant conuenire mortalibus. Itaque desperata vrbis tutela, concessere in arcem. Inde, quia nihil obsessis præter deditionẽ placebat, legati ad regem descenderunt veniam petituri. Qua impetrata, regina cum magno nobiliũ feminarum grege aureis pateris vina libantium processit. Ipsa genibus regis paruo filio admoto, non veniam modò, sed etiam pristinæ fortunæ impetrauit decus: quippe appellata regina est, & credidere amplius formæ quàm miserationi datum. Puero quoq; certè postea ex ea vtcumq; genito, Alexandro nomen fuit.

CAPVT XXI.

ARGVMENTVM.

Noram occupat, petram Aornin describit Curtius, quam obsidet rex, fugiunt obsessi & trucidãtur, vsq; ad Indum penetrat.

HInc Polypercon ad vrbem Noram cum exercitu missus, inconditos oppidanos prœlio vicit: intra munimẽta compulsos secutus, vrbẽ in ditionẽ redegit. Multa ignobilia oppida deserta à suis venere in regis potestatem,

ſtatem. Quorum incolæ armati petram Aornin nomine occupauerunt. Hanc ab Hercule fruſtra obſeſſam eſſe, terræque motu coactum abſiſtere, fama vulgauerat. Inopem conſilij Alexãdrum, quia vndiq; præceps & abrupta rupes erat, ſenior quidam peritus locorũ, cum duobus filijs adijt, ſi pretium operæ eſſet, aditũ ſe monſtraturum eſſe promittens. LXXX. talenta conſtituit daturum Alexander. & altero ex iuuenibus obſide retento, ipſum ad exſequenda quæ obtulerat dimiſit. Leuiter armatis dux datus eſt Mullinus ſcriba regis. Hos enim circuitu, qui fallerẽt hoſtẽ, in ſummum iugum placebat euadere. Petra non, vt pleræq; modicis ac mollibus cliuis in ſublime faſtigiũ creſcit, ſed in metæ maximè modum erecta eſt: cuius ima ſpacioſiora ſunt, altiora in artiũs coeunt, ſumma in acutũ cacumen exſurgunt. Radices eius Indus amnis ſubit, prealtis vtrimque & aſperis ripis. Ab altera parte voragines eluuieſq; præruptæ ſunt: nec alia expugnandi patebat via, quàm vt replerentur. Ad manum ſilua erat, quam rex ita cædi iuſsit, vt nudi ſtipites iacerẽtur; quippe rami fronde veſtiti impediſſent ferentes. Ipſe primus truncã arborem iecit, clamorq; exercitus index alacritatis ſecutus eſt, nullo detrectante munus quod rex occupaſſet. Intra ſeptimũ diem cauernas expleuerãt, cùm rex ſagittarios & Agrianos iubet per ardua niti. Iuueneſq; promptiſsimos ex ſua cohorte XXX. legit. duces his dati ſunt Charus & Alexãder. quem rex nominis quod ſibi cum eo commune eſſet, admonuit. Ac primo, quia tam manifeſtũ periculũ erat, ipſum regem diſcrimen ſubi-

ſubire non placuit. Sed vt ſignum tuba datum eſt, vir audaciæ promtæ conuerſus ad corporis cuſtodes, ſequi ſe iubet, primuſq; inuadit in rupem. Nec deinde quiſquam Macedonum ſubſtitit, relictiſq; ſtationibus ſua ſponte regem ſequebantur. Multorum miſerabilis fuit caſus, quos ex præru pta rupe lapſos amnis præterfluens hauſit. Triſte ſpectaculum etiam non periclitantibus: cùm verò alieno exitio, quid ipſis timendum foret, admonerentur, in metum miſericordia verſa, non extinctos, ſed ſemetipſos deflebant. Et iam eo peruentum erat, vndè ſine pernicie niſi victores redire non poſſent. ingentia ſaxa in ſubeuntes prouoluentibus Barbaris, qui perculſi inſtabili & lubrico gradu præcipites recidebant. Euaſerant tamen Alexander & Charus, quos cùm xxx. delectis præmiſerat rex, & iam comminus pugnare cœperant. Sed cùm supernè tela Barbari ingererent, ſæpius ipſi feriebantur. Ergo Alexander & nominis ſui & promiſſi memor, dum acriùs quàm cautiùs dimicat, confoſſus vndique obruitur. Quem vt Charus iacentem conſpexit, ruere in hoſtem omnium, præter vltionem, immemor cœpit. Multoſq; haſta, quoſdam gladio interemit. Sed cùm vnũ tot inceſſerent manus, ſuper amici corpus procubuit exanimis. Haud ſecus quàm par erat, promtiſſimorum iuuenum ceterorumq; militum interitu commotus rex, ſignum receptui dedit. Saluti fuit, quod ſenſim & intrepidi ſe receperũt. Et Barbari hoſtem depuliſſe contenti, non inſtitere cedẽtibus. Ceterùm Alexander cùm ſtatuiſſet deſiſtere incepto, quippe nulla ſpes poti-

undæ petræ offerebatur, tamen speciem ostendit in obsidione perseuerantis. Nam & itinera obsideri iussit, & turres admoueri, & fatigatis alios succedere. Cuius pertinacia cognita, Indi per biduum quidem ac duas noctes cum ostentatione non fiduciæ modò, sed etiam victoriæ, epulati sunt, tympana suo more pulsantes. Tertia verò nocte tympanorum quidem strepitus desierat audiri: ceterùm ex tota petra faces refulgebant, quas accenderant Barbari, vt tutior esset ipsis fuga obscura nocte per inuia saxa cursuris. Rex, Balacro, qui speculare-tur, præmisso, cognoscit petram fuga Indorum esse desertam. Tum dato signo vt vniuersi conclamarent, incompositè fugientibus metum incussit. Multiq; (tamquam adesset hostis) per lubrica saxa, perq; inuias cotes præcipitati occiderũt. Plures aliqua membrorum parte multati, ab integris deserti sunt. Rex locorũ magis quàm hostiũ victor, tamen magnæ victoriæ sacrificijs & cultu deûm satis fecit. Aræ in petra locatæ sunt Mineruæ Victoriæque. Ducibus itineris, quos subire iusserat leuiter armatos, etsi promissis minora præstiterant, pretium cũ fide redditum est. Petræ, regionisq; ei adiunctæ Silocosto tutela permissa. Indè processit Ecbolima: & cùm angustias itineris obsideri xx. millibus armatorum ab Eryce quodam comperisset, grauius agmen exercitus Ceno ducendum modicis itineribus tradidit. Ipse prægressus cũ funditore ac sagittario deturbatis qui obsederant saltum, sequentibus se copijs viam fecit. Indi siue odio ducis, siue gratiam victoris inituri. Erycem fugientem adorti interemerunt,

caput

caputq; eius atq; arma ad Alexandrum detulerunt. Ille facto impunitatem dedit, honorem denegauit exemplo.

CAPVT XXII.

ARGVMENTVM.

Omphim regem in fidem recipit, certant muneribus, quibus offensi Macedones.

HInc ad flumen Indum sextisdecimis castris peruenit, omniaque (vt præceperat) ad traijciendum præparata ab Hephæstione reperit. Regnabat in ea regione Omphis, qui patri quoq; fuerat auctor dedendi regnũ Alexandro. Et post mortem parentis legatos miserat, qui consulerent eum, regnare se interim vellet, an priuatum opperiri eius aduentum. Permissoq; vt regnaret, non tamen ius datum vsurpare sustinuit. Is benignè quidem exceperat Hephæstionem, gratuitum frumentũ copiis eius admensus, non tamen ei occurrerat, ne fidem vllius nisi regis experiretur. Itaq; obuiã venienti cum armato exercitu egressus est. Elephanti quoque per modica interualla militum agmini immixti procul castellorum fecerant speciem. Ac primo Alexander non socium, sed hostem aduentare credebat. Iamq; & ipse arma milites capere, & equites discedere in cornua iusserat, paratos ad pugnam. At Indus cognito Macedonũ errore, iussis subsistere ceteris, ipse concitat equum quo vehebatur. Idem Alexander quoq; fecit: siue hostis, siue amicus occurret, vel sua virtute, vel illius fide tutus: coire, quod ex vtriusq; vultu posset intelligi, amicis animis. Ceterũ sine interprete nõ pote-

rat cōferi sermo. Itaq; adhibito eo Barbarus occurrisse se dixit cum exercitu, totas imperij vires protinus traditurum, nec exspectasse dum per nuncios daretur fides. Corpus suum & regnum permittere illi, quem sciret gloriæ militantē, nihil magis quàm famā timere perfidiæ. Lætus simplicitate Barbari rex, & dextrā fidei suæ pignus dedit, & regnum restituit. LVI. Elephanti erant, quos tradidit Alexandro, multaque pecora eximiæ magnitudinis; tauros ad III. millia, pretiosum in ea regione, acceptumque animis regnantium armentum. Quærenti Alexandro plures agricultores haberet an milites: cum duobus regibus bellanti sibi, maiore militum quàm agrestium manu opus esse respondit. Abisares & Porus erant. Sed in Poro eminebat auctoritas. Vterque vltra Hydaspen amnem regnabat, & belli fortunam, quisquis arma inferret, experiri decreuerat. Omphis permittētē Alexandro & regiū insigne sumsit, & more gentis suæ nomen, quod patris fuerat: Taxilem appellauere populares, sequente nomine imperium in quemcunq; transiret. Igitur cùm per triduum hospitaliter Alexandrum accepisset; quarto die & quantum frumenti copijs, quas Hephæstion duxerat, præbitū à se esset ostendit: & aureas coronas ipsi amicisq; omnibus, præter hæc signati argenti LXXX. talenta dono dedit. Qua benignitate eius Alexander mirè lætus, & quæ is dederat remisit, & mille talenta ex præda quam vehebat, adiecit, multaque alia conuiualia ex auro & argento vasa, plurimum Persicæ vestis, XXX. equos ex suis cum ijsdem insignibus, quis assueuerant, cùm

ipsum

ipsum veherent. Quæ liberalitas sicut Barbarum obstrinxerat, ita amicos ipsius vehementer offendit; è quibus Meleager super cœnam largiore vino vsus gratulari se Alexãdro dixit, quod saltem in India reperisset dignum talentis mille. Rex haud oblitus quàm ægrè tulisset, quod Clitum ob linguæ temeritatem occidisset, iram quidem tenuit, sed dixit, inuidos homines nihil aliud, quam ipsorum esse tormenta:

CAPVT XXIII.

ARGVMENTVM.

Abisares rex deditur. Porus bellum cogitat. Defectores quidam capti ducuntur. Ad Hydaspen Alexander Porum habet obuium cum octoginta quinque elephantis, ccc. curribus. xxx millibus peditum. Describitur ipse Porus & Hidaspis, & insula in illo.

POstero die legati Abisaræ adiere regem, omnia ditioni eius, ita vt mandatum erat, permittebant, firmataq; inuicem fide remittuntur ad regem. Porum quoq; nominis sui fama ratus ad deditionem posse compelli, misit ad eum Cleocharem, qui denunciaret ei vt stipendium penderet, & in primo finium suorum aditu occurreret regi. Porus alterum ex his facturum sese respondit, vt intranti regnum suum præsto esset, sed armatus. Iam Hydaspen Alexander superare decreuerat, cùm Barzaentes defectionis Arachosijs auctor vinctus. xxxque Elephanti simul capti perducuntur, opportunum aduersus Indos auxilium. quippe plus in beluis, quàm in exercitu spei ac virium illis erat.

 rat.

rat. Gamaxuſq; rex exiguæ partis Indorum, qui Barzaenti ſe coniunxerat, vinctus adductus eſt. Igitur transfuga & regulo in cuſtodiam dato, elephantis autem Taxili traditis, ad amnem Hydaſpen peruenit. In cuius vlteriore ripa Porus conſederat, tranſitu prohibiturus hoſtem. LXXXV. elephantos obiecerat eximio corporum robore, vltraq; eos currus CCC. & peditum XXX. ferè millia: in quis erant ſagittarij (ſicuti antè dictum eſt) grauioribus telis, quam vt aptè excuti poſſent. Ipſum vehebat elephantus ſuper ceteras beluas eminens, armaque auro & argento diſtincta corpus raræ magnitudinis honeſtabant. Par animus robori corporis, & quanta inter rudes poterat eſſe ſapientia. Macedonas non adſpectus hoſtium ſolùm, ſed etiam fluminis, quod tranſeundum erat, magnitudo deterrebat. Quatuor in latitudinem ſtadia diffuſum, profundo alueo, & nuſquam vada aperiente, ſpeciem vaſti maris fecerat. Nec pro ſpatio aquarum latè ſtagnantium impetum coercebat, ſed quaſi in artum coeuntibus ripis torrens & eliſum ferebatur, occultuq; ſaxa ineſſe oſtendebant pluribus locis vndæ repercuſſæ. Terribilior facies erat ripæ, quàm equi viriq; compleuerant. Stabant ingentes vaſtorum corporum moles, & de induſtria irritatæ horrẽdo ſtridore aures fatigabant. Hinc amnis, hinc hoſtis capacia quidem bonæ ſpei pectora, & ſæpe ſe experta, improuiſo tamen pauore percuſſerant: quippe inſtabiles rates nec dirigi ad ripam, nec tutò applicari poſſe. Erant in medio amne inſulæ crebræ, in quas & Indi & Macedones nantes leuatis ſuper capita armis tranſibant. Ibi leuia prœlia conſe-

ferebantur, & vterq; rex paruæ rei discrimine, summæ experiebatur euentum.

CAPVT XXIV.

ARGVMENTVM.

Duorum iuuenum infelix audacia, Alexander stratagemate Hydaspen superat.

CEterùm in Macedonum exercitu temeritate atque audacia insignes fuere Hegesimachus & Nicanor, nobiles iuuenes, & perpetua partium felicitate ad spernendum omne periculum accensi. Quis ducibus promtissimi iuuenum lanceis armati modò tranare in Insulam, quam frequens hostis tenebat, multosq; Indorum nulla re melius quàm audacia armati interemerunt. Abire cum gloria poterant, si vmquā temeritas felix inueniret modum. Sed dum superuenientes contemtim & superbè quoq; exspectant, circumuenti ab his qui occulti enauerant, eminus obruti telis sunt. Qui effugerant hostē, aut impetu amnis ablati sunt, aut vorticibus impliciti, eaq; pugna multùm fiduciam Pori erexit cuncta cernentis è ripa. Alexander inops consilij tandem ad fallendum hostem talem dolum intendit. Erat insula in flumine amplior ceteris, siluestris eadem, & tegēdis insidijs apta. Fossa quoq; præalta haud procul à ripa, quàm tenebat ipse, non pedites modò, sed etiam cū equis viros poterat abscondere. Igitur vt à custodia huius opportunitatis oculos hostiū auerteret, Ptolemæum cum omnibus turmis obequitare iussit procul insula, & subindē Indos clamore terrere, quasi flumē tranaturus foret. Per cōplures dies Ptolemæus id fecit,

fecit,eoq; cõsilio Porum quoq; agmen suum ei
parti,quam se petere simulabat,coegit aduer-
tere.Iam extra cõspectũ hostis insula erat: Ale-
xander in diuersa parte ripæ statui suum taber-
naculum iussit,assuetamq; comitari ipsum co-
hortem ante tabernaculũ stare, & omnem ap-
paratũ regiæ magnificentiæ hostium oculis de
industria ostendi. Attalum etiam æqualẽ sibi,&
haud disparem habitu oris & corporis, vtique
cùm procul viseretur,veste regia exornat;præ-
biturũ speciẽ ipsum regem illi ripæ præsidere,
nec agitare de transitu.Huius consilij effectum
primò morata tempestas est,mox adiuuit, in-
cõmoda quoq; ad bonos euentus vertente for-
tuna. Traijcere amnem cum cæteris copijs in
regionẽ insulæ(de qua antè dictũ est) parabat,
auerso hoste in eos,qui cum Ptolemæo inferio-
rẽ obsederant ripam, cùm procella ingens im-
brẽ vix sub tectis tolerabilẽ effudit: obrutique
milites nimbo in terram refugerunt, nauigijs
ratibusq; desertis. Sed tumultuantiũ fremitus
obstrepẽtibus vẽtis ab hoste nõ poterat audiri.
Deinde momẽto temporis,repressus est imber.
Ceterùm adeò spissæ intendere se nubes,vt cõ-
derẽt lucẽ,vixq; colloquentium inter ipsos fa-
cies noscitaretur.Terruisset aliũ obducta nox
cælo,cum ignoto amne nauigandũ esset, forsi-
tan hoste eam ipsam ripam,quam cæci atq; im-
prouidi,& ex periculo gloriam accersẽtes pe-
tebant occupante:obscuritatem, quæ ceteros
terrebat,suam occasionem ratus,dato signo vt
omnes silentio ascenderent in rates, eam qua
ipse vehebatur,primã iussit expelli. Vacua e-
rat ab hostibus ripa quæ petebatur: quippe ad-
hucPorus Ptolemæũ tantũ intuebatur.Vna er-

go

go naui, quam petræ fluctus illiserat hærente, ceteræ euadunt. Armaq; capere milites, & ire in ordines iussit.

CAPVT XXV.

ARGVMENTVM.

Prælium cum Poro committit, vincit, fugientem capit, capto parcit, maioremque regem efficit.

IAmq; agmen in cornua diuisum ipse ducebat, cùm Poro nunciatur armis virisq; ripam obtineri, & rerum adesse discrimen. Ac primo humani ingenij vitio spei suæ indulgens, Abisarem belli socium, & ita conuenerat, aduentare credebat. Mox liquidiore luce aperiente hostem, C. quadrigas & IV. millia equitum venienti agmini obiecit. Dux erat copiarum, quas præmisit, Hahes frater ipsius. Summa virium in curribus, senos viros singuli vehebant, duos clypeatos, duos sagittarios ab vtroque latere dispositos: aurigæ erant ceteri, haud sanè inermes: quippe iacula complura, vti comminus prœliandum erat, omissis habenis in hostē ingerebant. Ceterùm vix vllus vsus huius auxilij eo die fuit. Namque vt suprà dictum est, imber violentius quàm aliàs fusus campos lubricos & inequitabiles fecerat: grauesque & propemodum immobiles currus illuuie ac voraginibus hærebant. Contrà Alexander expedito ac leui agmine strenuè inuectus est. Scythæ & Dahæ primi omnium inuasere Indos. Perdiccam deinde cum equitibus in dextrum cornu hostium emisit. Iam vndique pugna se mouerat, cum ij qui currus agebant, il-

lud vltimum auxilium suorum rati, effusis habenis in medium discrimen ruere cœperunt. Anceps id malum vtrisq; erat. Nam & Macedonum pedites primo impetu obterebantur, & per lubrica atq; inuia immissi currus excutiebant eos à quibus regebantur. Aliorum turbati equi non in voragines modò lacunasq;, sed etiam in amnem præcipitauere curricula. Pauci tenus hostium exacti penetrauere ad Porum acerrimè pugnam sciētem, Is vt dissipatos tota acie currus vagari sine rectoribus vidit, proximis amicorum distribnit elephantos. Post eos posuerat peditem ac sagittarios tympana pulsare solitos. Id pro cantu tubarum Indis erat, nec strepitu eorum mouebantur, olim ad notum sonum auribus mitigatis. Herculis simulachrum agmini peditum præferebatur. Id maximum erat bellantibus incitamentum; & deseruisse gestantes milatare flagitium habebatur. Capitis etiam sanxerant pœnam ijs qui ex acie non retulissent, metu quem ex illo hoste quondam conceperant, iam in religionem venerationemq; conuerso. Macedonas non beluarum modò, sed etiam ipsius regis aspectus parumper inhibuit. Beluæ dispositæ inter armatos speciem turrium procul fecerant. Ipse Porus humanæ magnitudinis propemodū excesserat formam Magnitudini adijcere videbatur belua qua vehebatur, tantum inter ceteras eminens, quantum aliis ipse præstabat. Itaque Alexander contemplatus & regem, & agmen Indorum, Tandem, inquit, par animo meo pericu-

riculum video. Cum bestijs, simul & cum egregijs viris res est. Intuẽsq; Cænon, Cùm ego, inquit Ptolemæo Perdiccaq; & Hephæstione comitatus in læuũ hostium cornu impetũ fecero, viderisq; me in medio ardore certaminis, ipse in dexterum moue, & turbatis signa infer. Tu Antigone, & tu Leonate, & Tauron inuehimini in mediam aciem, & vrgebitis frontem. Hastæ nostræ prælongæ & validæ nõ aliàs magis quàm aduersus belluas rectoresq; earum vsui esse poterunt. deturbate eos qui vehuntur, & ipsas confodite. Anceps genus auxilij est, & in suos acrius furit. In hostẽ enim imperio, in suos pauore agitur. Hæc elocutus, cõcitat equum primus. Iamq, (vt destinatũ erat) inuaserat ordines hostiũ, cùm Cœnus ingenti vi in dexterũ cornu inuehitur. Phalanx quoq; in mediam Indorum aciẽ vno impetu perrupit. At Porus quà equitẽ inuehi sẽ ferat, beluas agi iussit. Sed tardũ & pene immobile animal equorũ velocitatẽ æquare non poterat. Nec sagittarum quidem vllus erat barbaris vsus: quippe longas & prægraues, nisi prius in terra statuerent arcum, haud satis aptè & commodè imponunt. tum humo lubrica, & ob id impediente conatum, molientes ictus, celeritate hostium occupãtur. Ergo spreto regis imperio (quod ferè fit) vbi turbatis acriùs metus quàm dux imperare cœpit, totidẽ erant imperatores, quot agmina errabãt. Alius iungere aciem, alius diuidere; stare quidam, & nonnulli circumuehi terga hostium iubebant. Nihil in medium consulebatur. Porus ta-

rus tamen cum paucis, quibus metu potior fuerat pudor, colligere dispersos, obuius hosti ire pergit, elephantosq; ante agmẽ suorum agi iubet. Magnũ beluæ iniecere terrorẽ, insolitusq; stridor non equos modò, tam pauidũ ad omnia animal, sed viros quoq; ordinesq; turbauerat. Iam fugæ circumspiciebant locum paullo antè victores, cum Alexander Agrianos & Thracas leuiter armatos, meliorem concursatione, quàm comminus militem, emisit in beluas. Ingentem ij vim telorum iniecere, & Elephantis, & regentibus eos. Phalanx quoque instare constãter territis cœpit. Sed quidam auidius persecuti beluas in semet irritauere vulneribus. Obtriti ergo pedibus earum, ceteris vt parciùs instarent, fuere documentum. Præcipuè terribilis illa facies erat, cùm manu arma virosque corriperent, & super se regentibus traderent. Anceps ergo pugna nunc sequentium, nunc fugientium Elephantos, in multum diei variũ certamen extraxit, donec securibus (id namq; genus auxilij præparatum erat) pedes amputare cœperunt. Copidas vocabant gladios leuiter curuatos, falcibus similes, quis appetebant beluarum manus. Nec quidquam inexpertum non mortis modò, sed etiam in ipsa morte noui supplicij timor omittebat. Ergo elephanti vulneribus tandem fatigati suos impetu sternunt: & qui rexerant eos, præcipitati in terram ab ipsis obterebantur. Itaque pecorũ modò magis pauidi, quàm infesti, vltra aciem exigebantur, cùm Porus destitutus à pluribus tela multo antè præparata in circumfusos ex elephanto suo cœpit ingerere, multisque emi-

nus

nus vulneratis, expositus ipse ad ictus, vndique petebatur. Nouem iam vulnera hinc tergo, illinc pectore exceperat, multoq; sanguine profuso languidis manibus magis elapsa, quàm excussa tela mittebat. Nec segnius belua instincta rabie, nondum saucia, inuehebatur ordinibus, donec rector beluæ regē conspexit fluentibus membris, omissisq; armis vix compotem mẽtis. Tum beluam in fugam concitat, sequente Alexandro. Sed equus eius multis vulneribus confossus deficiensq; procubuit, posito magis rege quàm effuso. Itaque dum equum mutat, tardius insecutus est. Interim frater Taxilis regis Indorum præmissus ab Alexandro monere cœpit Porum, ne vltima experiri perseueraret, dederetq; se victori. At ille, quamquam exhaustæ erant vires, deficiebatq; sanguis, tamen ad notam vocem excitatus, Agnosco, inquit, Taxilis fratrem imperij regnique sui proditorem: & telum quod vnum fortè non effluxerat, contorsit in eum, quod per medium pectus penetrauit ad tergum. Hoc vltimo virtutis opere edito fugere acrius cœpit; sed Elephantus quoque, qui multa exceperat tela, deficiebat. Itaq; sistit fugam, peditemq; sequenti hosti obiecit. Iam Alexander consecutus erat, & pertinacia Pori cognita, vetabat resistentibns parci. Ergo vndiq; & in pedites, & in ipsum Porum tela cõgesta sunt, quis tandem grauatus labi ex belua cœpit Indus qui Elephantum regebat, descendere eum ratus, more solito Elephantum procumbere iussit in genua: qui vt se submisit, ceteri quoq; (ita enim instituti erant) demisere corpora in terram. Ea res & Porũ, & ceteros victo-

victoribus tradidit. Rex spoliari corpus Pori, interemtum esse credens, iubet: & qui detraherent loricam vestemq; concurrere, cùm belua dominum tueri, & spoliantes cœpit appetere, leuatumq; corpus eius rursus dorso suo imponere. Ergo telis vndiq; obruitur, confossoq; eo in vehiculū Porus imponitur. quē rex vt vidit, alleuantem oculos, non odio, sed miseratione commotus, *Quæ malum*, inquit, *amētia te coëgit, rerum mearum cognita fama belli fortunam experiri, cum Taxilis esset in deditos clementiæ meæ tam propinquum tibi exemplū?* At ille, *Quoniam*, inquit, *percontaris, respondebo ea libertate quam interrogando fecisti. Neminem me fortiorē esse censebam. Meas enim noueram vires, nondū expertus tuas. fortiorem esse te, belli docuit euentus. Sed ne sic quidem parum felix sum, secundus tibi.* Rursus interrogatus quid ipse victorē statuere debere cēseret, *Quod hic*, inquit, *dies tibi suadet: quo expertus es quam caduca felicitas esset.* Plus monēdo profecit, quàm si precatus esset: quippe magnitudinē animi eius interritam, ac ne fortuna quidē infractam, non misericordia modò, sed etiam honore excipere dignatus est. Ægrum curauit haud secus, quàm si pro ipso pugnasset. Confirmatū contra spem omnium in amicorum numerum recipit. Mox donauit ampliore regno, quàm tenuit. Nec sanè quidquam ingenium eius solidius aut constantius habuit, quam admirationē veræ laudis & gloriæ. Simpliciùs tamen famā æstimabat in hoste, quàm in ciue: quippe à suis credebat magnitudinem

dinẽ suam destrui posse. Eandem clariorem fore, quo maiores fuissent, quos ipse vicisset.

Q. CVRTII RVFI HISTORIARVM MAGNI ALEXANDRI MACEDONIS

LIBER NONVS.

SYNOPSIS HVIVS LIBRI.

INteriorem Indiam, victis paßim gentibus, peragrat. Classem parat, ingentes in saltibus serpentes & Rhinocerotes reperit, Canes miro ingenio pro munere accipit, hortatur militẽ ad futura bella suscipienda, miles abnuit. Cœnus pro milite causam agit. Rex dat manus votis exercitus, aras finium, quos attigerat, monumentum ponit. Cœni mors. Nicæam & Bucephalan vrbes condit. supplementum militum e Græcia accipit, per flumen Acesinem portat copias Oceanum aditurus. Ad Sobios Herculis posteritatem peruenit. Oxydracas & Mallos expugnat, miles in seditionem rursus vertitur, quam sedat rex. in oppido Oxydracarum vltimum vitæ discrimen adit, ægreq; tandem eripitur, oppidum exscinditur. Rex curatur, amici hortantur, ne deinceps se tantis discriminibus obijciat, ab illius vitâ vitam

tam pendere omnium. respondet Alexander, & gloriæ studium infinitũ præ se fert. Græci Coloni circa Bactra & Scythas, relictis colonijs in patriam abeunt. Legatos duarum gentium se dedentium audit. Dioxippus athleta prouocatorem vincit, deinde seipsum interficit. Variæ gentes se regis fidei permittunt, aliæ vi subiguntur. Ptolemæi vulnus, periculum & curatio. classis in ore fluminis ad Oceanum ingens discrimen adit. Adnauigant inde proximè Oceanum, & in fluminis insulis æstu maris inundatis omnes vitâ periclitantur. Rex æstum secutus CCCC. stadia prouehitur in mare, inde redit ad classem, quæ aduerso flumine reuecta militem exponit, Alexander complures vrbes condet. Nearchus & Onesicritus nauarchi explorant Oceanum. Alexander copias terrestri itinere reducit. Incidunt in barbaros, & vltimam patiuntur famem, inde in morbos & mortes dãtur multi. Rex commeatum aliunde curat. tandem omnis redit felicitas, imitatur rex Bacchi triumphum. Aspastem Carmaniæ Satrapen interficit.

CAPVT I.

ARGVMENTVM.

Hortatur militem ad persequendum bellum spe prædæ, duas vrbes ad Hydaspem constituit, donat fortes præmijs, Abisares deditionem reformidat; Rex ad interiorem Indiam transit.

Ale-

ALexander tam memorabili victoria lætus, qua sibi Orientis fines apertos esse cēsebat, Soli victimis cæsis, milites quoq; qui promtioribus animis reliqua belli obirent, pro concione laudatos docuit, quidquid Indis viriū fuisset, illa dimicatione prostratum: ceteram opimam prædam fore, celebratasq; opes in ea regione eminere quam peterent. Proinde iam vilia & obsoleta esse spolia de Persis: gēmis, margaritisq;, & auro atq; ebore Macedoniam Græciamque non suas tantum domos repleturum. Auidi milites & pecuniæ & gloriæ, simul quia nunquam eos affirmatio eius fefellerat, pollicentur operam: dimissisq; cum bona spe, nauigia exædificari iubet; vt cum totam Asiam percurrisset, finem terrarum mare inuiseret. Multa materia naualis in proximis montibus erat, quàm cædere aggressi, magnitudinis inusitatæ repperere serpentes Rhinocerotes quoq; rarum animal alibi, in ijsdem montibus erant. Ceterum hoc nomen beluis eis inditum à Græcis, sermonis eius ignari, aliud lingua sua vsurpant. Rex duabus vrbibus conditis in vtraq; fluminis quod superauerat, ripa, copiarum duces coronis, & mille aureis singulos donat. Cæteris quoq; pro portione aut gradus quē in amicitia obtinebant, aut nauatæ operæ honos habitus est. Abisares, qui prius quàm cū Poro dimicaretur, legatos ad Alexandrū miserat, rursus alios misit, pollicentes omnia facturū quæ imperasset, modò ne cogeretur corpus suū dedere. Neq; enim aut sine regio imperio victurū, aut regnaturum esse captiuum. Cui Alexander

CAPVT III.

ARGVMENTVM.

Sophitis regnum deditur. De canibus venaticis admiranda.

HInc in regnum Sophitis peruentum est. Gens (vt Barbari) sapientiâ excellit, bonisque moribus regitur. Genitos liberos, non parentum arbitrio tollunt, aluntque; sed eorum quibus spectandi infantum habitum cura mandata est: Si quos insignes, aut aliqua membrorum parte inutiles notauerunt, necari iubent. Nuptijs coeunt, non genere ac nobilitate coniunctis, sed electa corporum specie: quia eadem æstimatur in liberis. Huius gentis oppidum, cui Aexander admouerat copias, ab ipso Sophit obtinebatur. Clausæ erãt portæ, sed nulli in muris turribusque se armati ostendebant. Dubitabantq; Macedones deseruissent vrbem incolæ, an fraude se occulerent: cùm subitò patefacta porta rex Indus cum duobus adultis filijs occurrit, multum inter omnes Barbaros eminẽs corporis specie. Vestis erat auro purpuraq; distincta, quæ etiam crura velabat, aureis soleis inseruerat gemmas. Lacerti quoq; & brachia margaritis ornata erant. Pendebant ex auribus insignes candore ac magnitudine lapilli. Baculum aureum berylli distinguebant. Quo tradito precatus, vt sospes acciperet, se liberosque & gentem suam dedidit. Nobiles ad venandum canes in ea regione sunt. Latratu abstinere dicuntur, cum videre feram, leonibus maximè infesti Horum vim vt ostenderet Alexandro, in conspectu leonem eximiæ magnitudinis

tudinis iussit emitti,& IIII. omnino admoueri canes, qui celeriter feram occupauerunt: cum ex ijs qui assueuerant talibus ministerijs, vnius canis leoni cum alijs inhærentis crus auellere, & quia non sequebatur, ferro amputare cœpit. Nec sic quidem pertinacia victa, rursus aliam partem secare instituit, & indè non segniùs inhærentem ferro subindè cædebat. Ille in vulnere feræ dentes moribundus quoq; infixerat. Tantam in illis animalibus ad venandum cupiditatem ingenerasse naturam memoriæ proditum est. Equidem plura transcribo, quàm credo: Nam nec affirmare sustineo, de quibus dubito, nec subducere quæ accepi.

CAPVT IV.

ARGVMENTVM.

Phegeles deditur, natura loci describitur, & Ganges fluuius, & Agrammes rex potentissimus. dubius rex de milite an esset secuturus, concionem habet.

RElicto igitur Sophite in suo regno, ad fluuiū Hypasin processit, Hephæstione, qui diuersam regionem subegerat, coniuncto. Phegelis erat gentis proximæ rex, qui popularibus suis colere agros (vt assueuerant) iussis, Alexandro cum donis occurrit. Nihil quod imperaret detrectans, biduum apud eum substitit rex; tertio die amnē superare decreuerat, trāsitu difficilem, non spatio solùm aquarum, sed etiam saxis impeditū. Percontatus igitur Phegela, quæ noscenda erant, XI. dierum vltra flumen per vastas solitudines iter esse cognoscit:

excipere deinde Gangem maximum totius Indiæ fluminum. vlteriorem ripam colere gētes Gangaridas & Pharrasios, eorumq; regem esse Aggrammen.xx.millibus equitum, ccque peditum obsidentem vias. Ad hoc quadrigarum II.millia trahere, & præcipuum terrorem Elephantos, quos III. millium numerum explere (dicebat.) Incredibilia regi omnia videbantur. Igitur Porum(nam cum eo erat) percontatur, an vera essent quæ dicerentur. Ille vires quidem gentis & regni haud falsò iactari affirmat; ceterùm qui regnaret, non modò ignobilem esse, sed etiam vltimæ sortis: quippe patrē eius tonsorem vix diurno quæstu propulsantem famem, propter hăbitum haud indecorum cordi fuisse reginæ: Ab ea in propiorem eius qui tum regnasset, amicitiæ locum admotum, interfecto eo per insidias, sub specie tutelæ liberûm eius inuasisse regnum; necatisq; pueris hūc qui nunc regnat, generasse, inuisū vilemq; popularibus, magis paternæ fortunæ, quam suæ memorem. Affirmatio Pori multiplicem animo regis iniecerat curam. hostem beluasq; spernebat. situm locorum, & vim fluminum extimescebat. Relegatos in vltimum penè rerum humanarum persequi terminum, & eruere, arduum videbatur. Rursus auaritia gloriæ, & insatiabilis cupido famæ nihil inuium, nihil remotum videri sinebat. Et interdum dubitabat, an Macedones tot emensi spatia terrarum, in acie & in castris senes facti, per obiecta flumina, per tot naturæ obstantes difficultates secuturi essent. Abundantes onustosq; præda magis parta frui velle, quam acquirenda fatigari.

Non

Non idem sibi & militibus animi esse. Se totius orbis imperium mente complexum, adhuc in operum suorum primordio stare. Militem labore defatigatum proximum quemque fructum finito tandem periculo expectare. Vicit ergo cupido rationem, & ad concionem vocatis militibus, ad hunc maximè modum disseruit.

CAPVT V.

ARGVMENTVM.

Suadet militi vltimum restare bellum. Eleuat conceptam de hostis potentia opinionem, laudat virtutem suorum, nec tamen persuadet. Oritur omnium fletus.

NON ignoro milites, multa quæ terrere vos possent, ab incolis Indiæ per hos dies de industria esse iactata. Sed non est improuisa vobis mētientium vanitas. Sic Ciciliæ fauces, sic Mesopotamiæ campos, Trigim & Euphratem, quorum alterum vado transiuimus, alterum ponte, terribilem fecerant Persæ. Nunquam ad liquidum fama perducitur. Omnia illa tradente maiora sunt vero. Nostra quoque gloria cum sit ex solido, plus tamen habet nominis quàm operis. Modò quis beluas offerentes mœnium speciem, quis Hydaspen amnem, quis cetera auditu maiora quàm vero sustinere posse credebat? Olim hercule fugissemus ex Asia, si nos fabulæ debellare potuissent. Creditis ne Elephantorum greges maiores esse, quàm vsquam armentorum sunt, cùm & rarum

ſit animal, nec facilè capiatur, multoq́; difficiliꝰ mitigetur? Atqui eadem vanitas copias peditum equitumq́; numerauit. Nam flumen quo latiùs fuſum eſt, hoc placidiùs ſtagnat: quippe anguſtis ripis coërcita, & in artiorem alueum eliſa, torrentes aquas inuehunt. Contrà ſpatio aluei ſegnior curſus eſt. Prætereà in ripa omne periculum eſt. vbi applicantes nauigia hoſtis exſpectat. Ita quantumcunq́; flumen interuenit, idem futurum diſcrimen eſt, euadentium in terram. Sed omnia vera iſta eſſe fingamus. Vtrum ne vos magnitudo belluarum, an multitudo hoſtium terret? Quod pertinet ad Elephantos, præſens habemus exemplum, in ſuos vehementiùs quàm in nos incurrerunt. Tam vaſta corpora ſecuribus falcibusq́; mutilata ſunt. Quid autē intereſt, totidem ſint quot Porus habuit, an tria millia, cùm vno aut altero vulneratis, ceteros in fugam declinare videamus? Dein paucos quoq́; incommodè regunt. Congregata verò tot millia, ipſa ſe elidunt, vbi nec ſtare, nec fugere potuerint, inhabiles vaſtorum corporum moles. Equidem ſic animalia iſta contemſi, vt cū haberem, ipſe non oppoſuerim: ſatis gnarus, plus ſuis quàm hoſtibus periculi inferre. At enim equitum peditumqúe multitudo vos commouet: cum paucis enim purgare ſoliti eſtis, & nunc primùm inconditam ſuſtinebitis turbam. Teſtis aduerſus multitudinem inuicti Macedonum roboris Granicus amnis, & Cilicia inundata cruore Perſarum, & Arbela, cuius campi deuictorum à nobis oſſibus ſtrati ſunt. Serò hoſtium legi-

um legiones numerare cœpistis, postquam solitudinem in Asia vincendo fecistis. Cùm per Hellespontum nauigaremus, de paucitate nostra cogitandum fuit. Nunc nos Scythæ sequuntur, Bactriana auxilia præsto sunt, Dahæ Sogdianique inter nos militant. Nec tamen illi turbæ confido. Vestras manus intueor, vestram virtutem, rerum quas gesturus sum, vadem prædemque habeo. Quam diu vobiscum in acie stabo, nec meos, nec hostium exercitus numerauero. Vos modò animos mihi plenos alacritatis ac fiduciæ adhibete. Non in limine operum laborumque nostrorum, sed in exercitu stamus. Peruenimus ad solis ortum & Oceanum, nisi obstat ignauia; indè victores perdomito fine terrarum reuertemur in patriam. Nolite (quod pigri agricolæ faciunt) maturos fructus per inertiam amittere è manibus. Maiora sunt periculis præmia, diues eadem & imbellis est regio. Itaque non tam ad gloriam vos duco, quàm ad prædam. Digni estis, qui opes quas illud mare litoribus inuehit, referatis in patriam. Digni, qui nihil inexpertum, nihil metu omissum relinquatis. Per ego vos, gloriamque vestram, qua humanum fastigium exceditis, perque & mea in vos, & in me vestra merita, quibus inuicti contendimus, oro quæsoque, ne humanarum rerum terminos adeuntem alumnum commilitonemque vestrum, ne dicam regem, deseratis. Cetera vobis imperaui, hoc vnum debiturus sum. Et is vos rogo, qui nihil vmquam vobis præceps, quin primus pe-

culis me obtulerim, qui sæpè aciem clypeo meo texi, ne infregeritis in manibus meis palmam, qua Herculem Liberumque patrem, si inuidia abfuerit, æquabo. Date hoc precibus meis, & tandem obstinatum silentium rumpite. Vbi est clamor ille alacritatis vestræ index? Vbi ille meorum Macedonum vultus? Non agnosco vos milites, nec agnosci videor à vobis. Surdas iamdudum aures pulso. Auersos animos & infractos excitare conor. Cumq; illi in terrã demissis capitibus tacere perseuerarẽt, Nescio quid, inquit, in vos imprudens deliqui, quod me ne intueri quidem vultis. In solicitudine mihi videor esse. Nemo respondet, nemo saltem negat. quos alloquor? Quid autem postulo? vestram gloriam & magnitudinẽ vindicamus. Vbi sunt illi, quorũ certamen paullo antè vidi contendentium, qui potissimum vulnerati regis corpus exciperent? Desertus, destitutus sum, hostibus deditus. Sed solus quoq; ire perseuerabo. Obijcite me fluminibus & beluis, & illis gentibus, quarũ nomina horretis. Inueniam qui desertum à vobis sequantur. Scythæ Bactrianiq; erunt mecum, hostes paullo antè, nunc milites nostri. Mori præstat, quàm precariò imperatorem esse. Ite reduces domos, ite deserto rege ouantes. Ego hic à vobis desperatæ victoriæ, aut honestæ morti locum inueniam. Nec sic quidem vlli militum vox exprimi potuit. Expectabant, vt duces principesq; ad regem perferrent, vulneribus & continuo labore militiæ fatigatos non detrectare munia, sed sufferre nõ posse.

posse. Cæterùm illi metu attoniti, in terrã ora defixerant. Igitur primò fremitus sua sponte, deinde quoq; gemitus oritur: paulatimque liberiùs dolor erigi cœpit manãtibus lachrymis: adeò vt rex, ira in misericordiam versa, ne ipse quidem, quanquam cuperet, temperare oculis potuerit.

CAPVT VI.

ARGVMENTVM.

Cœnus respondet orationi regis, & deprecatur loco exercitus longiorem militiam. Soluitur lacrymis concio. Rex indignatus se includit.

TAndem vniuersa concione effusiùs flente, Cœnus ausus est cunctantibus ceteris propiùs tribunal accedere, significans se loqui velle. Quem vt videre milites detrahentẽ galeam capiti (ita enim regẽ alloqui mos est) hortari cœperunt, vt caussam exercitus ageret. Tum Cœnus, *Dÿ prohibeãt*, inquit, *à nobis impias mentes: & profectò prohibent. Idem animus est tuis, qui semper fuit, ire quo iusseris, pugnare, periclitari, sanguine nostro commendare posteritati tuum nomen. Proinde si perseueras, inermes quoq; & nudi, & exangues, vtcumq; tibi cordi est, sequimur vel antecedamus. Sed si audire vis non fictas tuorum voces, verùm necessitate vltima expressas, prabe quæso propitias aures, imperium atq; auspicium tuum constantissimè secutis, & quocunq; pergis secuturis. Vicisti rex magnitudine rerum non hostes modo, sed etiam milites.*

tam pendere omnium. respondet Alexander, & gloriæ studium infinitũ præ se fert. Græci Coloni circa Bactra & Scythas, relictis colonijs in patriam abeunt. Legatos duarum gentium se dedentium audit. Dioxippus athleta prouocatorem vincit, deinde seipsum interficit. Variæ gentes se regis fidei permittunt, aliæ vi subiguntur. Ptolemæi vulnus, periculum & curatio. classis in ore fluminis ad Oceanum ingens discrimen adit. Adnauigant inde proximè Oceanum; & in fluminis insulis æstu maris inundatis omnes vitâ periclitantur. Rex æstum secutus CCCC. stadia prouehitur in mare, inde redit ad classem, quæ aduerso flumine reuecta militem exponit, Alexander complures vrbes condet. Nearchus & Onesicritus nauarchi explorant Oceanum. Alexander copias terrestri itinere reducit. Incidunt in barbaros, & vltimam patiuntur famem; inde in morbos & mortes dãtur multi. Rex commeatum aliunde curat. tandem omnis redit felicitas, imitatur rex Bacchi triumphum. Aspastem Carmaniæ Satrapen interficit.

CAPVT I.

ARGVMENTVM.

Hortatur militem ad persequendum bellum spe prædæ, duas vrbes ad Hydaspem constituit, donat fortes præmijs, Abisares deditionem reformidat; Rex ad interiorem Indiam transit.

Ale-

ALexander tam memorabili victoria lætus, qua sibi Orientis fines apertos esse cēsebat, Soli victimis cæsis, milites quoq; qui promtioribus animis reliqua belli obirent, pro concione laudatos docuit, quidquid Indis viriū fuisset, illa dimicatione prostratum: ceteram opimam prædam fore, celebratasq; opes in ea regione eminere quam peterent. Proinde iam vilia & obsoleta esse spolia de Persis: gēmis, margaritisq;, & auro atq; ebore Macedoniam Græciamque non suas tantum domos repleturum. Auidi milites & pecuniæ & gloriæ, simul quia nunquam eos affirmatio eius fefellerat, pollicentur operam: dimissisq; cum bona spe, nauigia exædificari iubet; vt cum totam Asiam percurrisset, finem terrarum mare inuiseret. Multa materia naualis in proximis montibus erat, quàm cædere aggressi, magnitudinis inusitatæ reperere serpentes Rhinocerotes quoq; rarum animal alibi, in ijsdem montibus erant. Ceterum hoc nomen beluis eis inditum à Græcis, sermonis eius ignari, aliud lingua sua vsurpant. Rex duabus vrbibus conditis in vtraq; fluminis quod superauerat, ripa, copiarum duces coronis, & mille aureis singulos donat. Cæteris quoq; pro portione aut gradus quē in amicitia obtinebant, aut nauatæ operæ honos habitus est. Abisares, qui prius quàm cū Poro dimicaretur, legatos ad Alexandrū miserat, rursus alios misit, pollicentes omnia facturū quæ imperasset, modò ne cogeretur corpus suū dedere. Neq; enim aut sine regio imperio victurū, aut regnaturum esse captiuum. Cui Alexander

nunciare iussit, si grauaretur ad se venire, ipsum ad eum esse venturum.

CAPVT II.

ARGVMENTVM.

Interioris Indiæ descriptio. Rex multas gentes partim vi, partim vltrò deditas recipit.

HInc Poro amne superato ad interiora Indiæ processit. Siluæ erant propè in immensum spatium diffusæ, procerisq; & in eximiã altitudinem editis arboribus vmbrosæ. Plerique rami instar ingentium stipitum flexi in humum: rursus qua se curuauerant, erigebantur, adeò vt species esset non rami resurgentis, sed arboris ex sua radice generatæ. Cæli temperies salubris: quippe & vim solis vmbræ leuant, & aquæ largæ manant è fontibus. Ceterùm hic quoq; serpētium magna vis erat, squamis fulgorem auri reddentibus. Virus haud vllum magis noxium est: quippe morsum præsens mors sequebatur, donec ob incolis remedium oblatum est. Hinc per deserta ventũ est ad flumen Hiarotim. Iunctum erat flumini nemus opacum arboribus alibi inusitatis, agrestiumque pauonũ multitudine freques. Castris inde motis, oppidũ haud procul oppositum corona capit, obsidibusq; acceptis stipendium imponit. Ad magnam deindè (vt ea regione) vrbem peruenit, nõ muro solum, sed etiã palude munitã. Ceterùm Barbari vehiculis inter se iunctis dimicaturi occurrerunt. tela alijs hastæ, alijs secures erant. Trãsiliebantq; in vehicula strenuo saltu, cùm succurrere laborantibus suis vellẽt. Ac primo insolitum genus pugnæ Macedonas

territ.

terruit; cùm eminus vulnerarentur. Dein ſpreto tam incõdito agmine, ab vtroq; latere vehiculis circumfuſi repugnantes fodere cœperũt. Et vincula, quis conſerta erant, iuſſit incidi, quò facilius ſingula circumuenirentur. Itaque DCCC. ſuorum amiſſis, in oppidum refugerunt. Poſtero die ſcalis vndiq; admotis muri occupantur. Paucis pernicitas ſaluti fuit, qui cognito vrbis excidio paludem tranauere: & in vicina oppida ingentem intulere terrorem, inuictum exercitum, & deorum profectò adueniſſe memorantes. Alexander ad vaſtandum eam regionem Perdicca cum expedita manu miſſo, partem copiarum Eumeni tradit, vt is quoque Barbaros ad deditionem compelleret. Ipſe ceteros ad vrbem validam, in quam aliarum quoque confugerant incolæ, duxit. Oppidani, miſſis qui regem deprecarentur, nihilominus bellum parabant. quippe orta ſeditio in diuerſa conſilia diduxerat vulgum. Alij omnia deditione potiora, quidam nullam opem in ipſis eſſe ducebant. Sed dum nihil in commune conſulitur, qui deditioni imminebant, apertis portis hoſtem recipiunt. Alexander quamquam belli auctoribus iure poterat iraſci, tamen omnibus venia data, & obſidibus acceptis, ad proximam deinde vrbem caſtra mouit. Obſides ducebantur ante agmen: quos cum ex muris agnouiſſent, vtpotè gentis eiuſdem, in colloquium vocauerunt. Illi clementiam regis, ſimulque vim commemorando, ad deditionem eos compulere: ceteraſq; vrbes ſimili modo deditas in fidem accepit.

CAPVT III.

ARGVMENTVM.

Sophitis regnum deditur. De canibus venaticis admiranda.

HInc in regnum Sophitis peruentum est. Gens (vt Barbari) sapientiâ excellit, bonisque moribus regitur. Genitos liberos, non parentum arbitrio tollunt, aluntque; sed eorum quibus spectandi infantum habitum cura mandata est: Si quos insignes, aut aliqua membrorum parte inutiles notauerunt, necari iubent. Nuptijs coeunt, non genere ac nobilitate coniunctis, sed electa corporum specie: quia eadem æstimatur in liberis. Huius gentis oppidum, cui Aexander admouerat copias, ab ipso Sophit obtinebatur. Clausæ erāt portæ, sed nulli in muris turribusque se armati ostendebant. Dubitabantq; Macedones deseruissent vrbem incolæ, an fraude se occulerent: cùm subitò patefacta porta rex Indus cum duobus adultis filijs occurrit, multùm inter omnes Barbaros eminēs corporis specie. Vestis erat auro purpuraq; distincta, quæ etiam crura velabat, aureis soleis inseruerat gemmas. Lacerti quoq; & brachia margaritis ornata erant. Pendebant ex auribus insignes candore ac magnitudine lapilli. Baculum aureum berylli distinguebant. Quo tradito precatus, vt sospes acciperet, se liberosque & gentem suam dedidit. Nobiles ad venandum canes in ea regione sunt. Latratu abstinere dicuntur, cum videre feram, leonibus maximè infesti. Horum vim vt ostenderet Alexandro, in conspectu leonem eximiæ magni-

tudinis

tudinis iussit emitti, & IIII. omnino admoueri canes, qui celeriter feram occupauerunt: cum ex ijs qui assueuerant talibus ministerijs, vnius canis leoni cum alijs inhærentis crus auellere, & quia non sequebatur, ferro amputare cœpit. Nec sic quidem pertinacia victa, rursus aliam partem secare instititit, & indè non segniùs inhærentem ferro subindè cædebat. Ille in vulnere feræ dentes moribundus quoq; infixerat. Tantam in illis animalibus ad venandum cupiditatem ingenerasse naturam memoriæ proditum est. Equidem plura transcribo, quàm credo: Nam nec affirmare sustineo, de quibus dubito, nec subducere quæ accepi.

CAPVT IV.

ARGVMENTVM.

Phegeles deditur, natura loci describitur, & Ganges fluuius, & Agrammes rex potentissimus. dubius rex de milite an esset secuturus, concionem habet.

RElicto igitur Sophite in suo regno, ad fluuiū Hypasin processit, Hephæstione, qui diuersam regionem subegerat, coniuncto. Phegelis erat gentis proximæ rex, qui popularibus suis colere agros (vt assueuerant) iussis, Alexandro cum donis occurrit. Nihil quod imperaret detrectans, biduum apud eum substitit rex; tertio die amnē superare decreuerat, trāsitu difficilem, non spatio solùm aquarum, sed etiam saxis impeditū. Percontatus igitur Phegela, quæ noscenda erant, XI. dierum vltra flumen per vastas solitudines iter esse cognoscit:

excipere deinde Gangem maximum totius Indiæ fluminum. vlteriorem ripam colere gẽtes Gangaridas & Pharrasios, eorumq; regem esse Aggrammen.xx.millibus equitum, cc que peditum obsidentem vias Ad hoc quadrigarum II.millia trahere,& præcipuum terrorem Elephantos, quos III. millium numerum explere (dicebat.) Incredibilia regi omnia videbantur. Igitur Porum(nam cum eo erat) percontatur,an vera essent quæ dicerentur. Ille vires quidem gentis & regni haud falsò iactari affirmat; ceterùm qui regnaret, non modò ignobilem esse, sed etiam vltimæ sortis: quippe patrẽ eius tonsorem vix diurno quæstu propulsantem famem,propter habitum haud indecorum cordi fuisse reginæ: Ab ea in propiorem eius qui tum regnasset, amicitiæ locum admotum, interfecto eo per insidias,sub specie tutelæ liberûm eius inuasisse regnum; necatisq; pueris hũc qui nunc regnat,generasse, inuisũ vilemq; popularibus, magis paternæ fortunæ, quam suæ memorem. Affirmatio Pori multiplicem animo regis iniecerat curam. hostem beluasq; spernebat. situm locorum, & vim fluminum extimescebat. Relegatos in vltimum penè rerum humanarum persequi terminum, & eruere,arduum videbatur. Rursus auaritia gloriæ, & insatiabilis cupido famæ nihil inuium, nihil remotum videri sinebat. Et interdum dubitabat,an Macedones tot emensi spatia terrarum, in acie & in castris senes facti,per obiecta flumina,per tot naturæ obstantes difficultates secuturi essent. Abundantes onustosq; præda magis parta frui velle,quam acquirenda fatigari.

Non

Non idem sibi & militibus animi esse. Se totius orbis imperium mente complexum, adhuc in operum suorum primordio stare. Militem labore defatigatum proximum quemque fructum finito tandem periculo expectare. Vicit ergo cupido rationem, & ad concionem vocatis militibus, ad hunc maximè modum disseruit.

CAPVT V.

ARGVMENTVM.

Suadet militi vltimum restare bellum. Eleuat conceptam de hostis potentia opinionem, laudat virtutem suorum, nec tamen persuadet. Oritur omnium fletus.

NON ignoro milites, multa quæ terrere vos possent, ab incolis Indiæ per hos dies de industria esse iactata. Sed non est improuisa vobis mētientium vanitas. Sic Ciliciæ fauces, sic Mesopotamiæ campos, Trigim & Euphratem, quorum alterum vado transiuimus, alterum ponte, terribilem fecerant Persæ. Nunquam ad liquidum fama perducitur. Omnia illa tradente maiora sunt vero. Nostra quoque gloria cum sit ex solido, plus tamen habet nominis quàm operis. Modò quis beluas offerentes mœnium speciem, quis Hydaspen amnem, quis cetera auditu maiora quàm vero sustinere posse credebat? Olim hercule fugissemus ex Asia, si nos fabulæ debellare potuissent. Creditis ne Elephantorum greges maiores esse, quàm vsquam armentorum sunt, cùm & rarum

ſit animal, nec facilè capiatur, multoq́ difficiliꝰ mitigetur? Atqui eadem vanitas copias peditum equitumq́ numerauit. Nam flumen quo latiùs fuſum eſt, hoc placidiùs ſtagnat: quippe anguſtis ripis coërcita, & in artiorem alueum eliſa, torrentes aquas inuehunt. Contrà ſpatio aluei ſegnior curſus eſt. Præterea in ripa omne periculum eſt, vbi applicantes nauigia hoſtis exſpectat. Ita quantumcunq́ flumen interuenit, idem futurum diſcrimen eſt, euadentium in terram. Sed omnia vera iſta eſſe fingamus. Vtrum ne vos magnitudo belluarum, an multitudo hoſtium terret? Quod pertinet ad Elephantos, præſens habemus exemplum, in ſuos vehementiùs quàm in nos incurrerunt. Tam vaſta corpora ſecuribus falcibusq́ mutilata ſunt. Quid autẽ intereſt, totidem ſint quot Porus habuit, an tria millia, cùm vno aut altero vulneratis, ceteros in fugam declinare videamus? Dein paucos quoq́ incommodè regunt. Congregata verò tot millia, ipſa ſe elidunt, vbi nec ſtare, nec fugere potuerint, inhabiles vaſtorum corporum moles. Equidem ſic animalia iſta contemſi, vt cũ haberem, ipſe non oppoſuerim: ſatis gnarus, plus ſuis quàm hoſtibus periculi inferre. At enim equitum peditumqúe multitudo vos commouet: cum paucis enim purgare ſoliti eſtit, & nunc primùm inconditam ſuſtinebitis turbam. Teſtis aduerſus multitudinem inuicti Macedonum roboris Granicus amnis, & Cilicia inundata cruore Perſarum, & Arbela, cuius campi deuictorum à nobis oſſibus ſtrati ſunt. Serò hoſtium legi-

um legiones numerare cœpistis, postquam solitudinem in Asia vincendo fecistis. Cùm per Hellespontum nauigaremus, de paucitate nostra cogitandum fuit. Nunc nos Scythæ sequuntur, Bactriana auxilia præsto sunt, Dahæ Sogdianique inter nos militant. Nec tamen illi turbæ confido. Vestras manus intueor, vestram virtutem, rerum quas gesturus sum, vadem prædemque habeo. Quam diu vobiscum in acie stabo, nec meos, nec hostium exercitus numerauero. Vos modò animos mihi plenos alacritatis ac fiduciæ adhibete. Non in limine operum laborumque nostrorum, sed in exercitu stamus. Peruenimus ad solis ortum & Oceanum, nisi obstat ignauia; indè victores perdomito fine terrarum reuertemur in patriam. Nolite (quod pigri agricolæ faciunt) maturos fructus per inertiam amittere è manibus. Maiora sunt periculis præmia, diues eadem & imbellis est regio. Itaque non tam ad gloriam vos duco, quàm ad prædam. Digni estis, qui opes quas illud mare litoribus inuehit, referatis in patriam. Digni, qui nihil inexpertum, nihil metu omissum relinquatis. Per ego vos, gloriamque vestram, qua humanum fastigium exceditis, perque & mea in vos, & in me vestra merita, quibus inuicti contendimus, oro quæsoque, ne humanarum rerum terminos adeuntem alumnum commilitonemque vestrum, ne dicam regem, deseratis. Cetera vobis imperaui, hoc vnum debiturus sum. Et is vos rogo, qui nihil vmquam vobis præceps, quin primus peri

culis me obtulerim, qui sæpè aciem clypeo meo texi, ne infregeritis in manibus meis palmam, qua Herculem Liberumque patrem, si inuidia abfuerit, æquabo. Date hoc precibus meis, & tandem obstinatum silentium rumpite. Vbi est clamor ille alacritatis vestræ index? Vbi ille meorum Macedonum vultus? Non agnosco vos milites, nec agnosci videor à vobis. Surdas iamdudum aures pulso. Auersos animos & infractos excitare conor. Cumq; illi in terrã demissis capitibus tacere perseuerarẽt, *Nescio quid, inquit, in vos imprudens deliqui, quod me ne intueri quidem vultis. In solicitudine mihi videor esse. Nemo respondet, nemo saltem negat. quos alloquor? Quid autem postulo? vestram gloriam & magnitudinẽ vindicamus. Vbi sunt illi, quorũ certamen paullo antè vidi contendentium, qui potissimum vulnerati regis corpus exciperent? Desertus, destitutus sum, hostibus deditus. Sed solus quoq; ire perseuerabo. Obÿcite me fluminibus & beluis, & illis gentibus, quarũ nomina horretis. Inueniam qui desertum à vobis sequantur. Scythæ Bactrianiq; erunt mecum, hostes paullo antè, nunc milites nostri. Mori præstat, quàm precariò imperatorem esse. Ite reduces domos, ite deserto rege ouantes. Ego hic à vobis desperatæ victoriæ, aut honestæ morti locum inueniam.* Nec sic quidem vlli militum vox exprimi potuit. Expectabant, vt duces principesq; ad regem perferrent, vulneribus & continuo labore militię fatigatos non detrectare munia, sed sufficere nõ posse.

posse. Cæterùm illi metu attoniti, in terrã ora defixerant. Igitur primò fremitus sua sponte, deinde quoq; gemitus oritur: paulatimque liberiùs dolor erigi cœpit manãtibus lachrymis: adeò vt rex, ira in misericordiam versa, ne ipse quidem, quanquam cuperet, temperare oculis potuerit.

CAPVT VI.

ARGVMENTVM.

Cœnus respondet orationi regis, & deprecatur loco exercitus longiorem militiam. Soluitur lacrymis concio. Rex indignatus se includit.

TAndem vniuersa concione effusiùs flente, Cœnus ausus est cunctantibus ceteris propiùs tribunal accedere, significans se loqui velle. Quem vt videre milites detrahentẽ galeam capiti (ita enim regẽ alloqui mos est) hortari cœperunt, vt caussam exercitus ageret. Tum Cœnus, *Dÿ prohibeãt*, inquit, *à nobis impias mentes: & profectò prohibent. Idem animus est tuis, qui semper fuit, ire quo iusseris, pugnare, periclitari, sanguine nostro commendare posteritati tuum nomen. Proinde si perseueras, inermes quoq; & nudi, & exangues, vtcumq; tibi cordi est, sequimur vel antecedamus. Sed si audire vis non fictas tuorum voces, verùm necessitate vltima expressas, præbe quæso propitias aures, imperium atq; auspicium tuum constantissimè secutis, & quocunq; pergis secuturis. Vicisti rex magnitudine rerum non hostes modo, sed etiam milites.*

tes. Quidquid mortalitas capere poterat, impleuimus. Emensis maria terrasq; melius nobis quàm incolis omnia nota sunt. Penè in vltimo mundi fine consistimus; in alium orbem paras ire. & Indiam quæris; Indis quoq; ignotam. Inter feras serpentesq; degentes eruere ex latebris & cubilibus suis expetis, vt plura quam sol videt, victoria lustres. Digna prorsus cogitatio animo tuo, sed alior nostro. Virtus enim tua semper in incremento erit, nostra vis iam in fine est. Intuere corpora exsanguia tot perfossa vulneribus, tot cicatricibus putria. Iam tela hebetia sunt, iam arma deficiunt. Vestem Persicam induimus, quia domestica subuehi non potest. In externum degenerauimus cultum. Quoto cuique lorica est? quis equum habet? Iube quæri quàm multos serui ipsorum persecuti sunt, quid cuique supersit ex præda. Omnium victores, omnium inopes sumus. Nec luxuriâ laboramus, sed bello instrumenta belli consumsimus. hunc tu pulcherrimum exercitum nudum obiicies beluis? Quarum vt multitudinem augeant de industria Barbari, magnum tamen esse numerum etiam ex mendacio intelligo. Quod si adhuc penetrare in Indiam certum est, regio à Meridie minus vasta est. Qua subacta, licebit decurrere in illud mare, quod rebus humanis terminum voluit esse natura. Cur circuitu petis gloriam quæ ad manum est? Hic quoque occurrit Oceanus. Nisi mauis errare, peruenimus quo tua fortuna ducit. Hæc tecum quàm sine te cum his loqui ma-

malui, non vti inirem circumstantiu exercitus gratiam, sed vt vocem loquentium potius quàm gemitum murmurantium audires. Vt finem orationi Cœnus imposuit, clamor vndique cum ploratu oritur. regem, patrem, dominum confusis appellantium vocibus. Iamque & alij duces: præcipuêque seniores, quis ob ætatem & excusatio honestior erat, & auctoritas maior, eadem precabantur. Ille nec castigare obstinatos, nec mitigare poterat iratos. Itaque inops consilij desiluit è tribunali, cludique regiam iussit, omnibus, præter assuetos, audire prohibitis.

CAPVT VII.

ARGVMENTVM.

Signat terminos expeditionis. Redit quà venerat, Cœni mors, ad Acesinem flumen, nouum supplementum accipit. Duos reges conciliat, duo oppida condit. Classis ad Sobios deuenit.

BIduum iræ datum est, tertio die processit, erigique XII. aras ex quadrato saxo monumentum expeditionis suæ, munimenta quoq; castrorum iussit extendi, cubiliaq; amplioris formæ, quàm pro corporum habitu relinqui, vt speciem omnium augeret posteritati fallax miraculum præparans. Hinc relegêsquæ emensus erat, ad flumen Acesinem locat castra. Ibi fortè Cœnus morbo extinctus est, cuius morte ingemuit quidem rex, adiecit tam propter paucos dies longā orationem eum exorsum, tamquam solus Macedoniam visurus esset.

Iam

Iam in aqua classis, quam ædificari iusserat, stabat. Inter hæc Memnon ex Thracia in supplementum equitum, VI. millia, præter eos ab Harpaso peditum VII. millia adduxerat, armaque XXV M. auro & argenteo cælata pertulerat, quis distributis vetera cremare iussit. mille nauigijs aditurus Oceanum. Discordes & vetera odia retractantes Porum & Taxilem Indiæ reges firmata per affinitatem gratia reliquit in suis regnis, summo in ædificanda classe amborum studio vsus. Oppida quoque duo condidit, quorum alterum Nicæam appellauit, alterum Bucephalon, equi quem amiserat, memoriæ ac nomini dedicans vrbē. Elephantis deinde & impedimentis terra sequi iussis, secundo amne defluxit, quadraginta fermè stadia singulis diebus procedens, vt opportunis locis exponi subinde copiæ possent.

CAPVT VIII.

ARGVMENTVM.

Sobios describit, Rex oppida vi occupat, per fluminum concursum in vortices abripitur, & tantum non hauritur.

PEruentum erat in regionem, in qua Hydaspes amnis Acesini committitur. hinc decurrit in fines Sobiorū. Hi de exercitu Herculis maiores suos esse memorant, ægros relictos, cepisse sedem, quam obtinebant. Pelles ferarum pro veste, clauæ tela erant. Multaque etiam cum Græci mores exoleuissent, stirpis ostentabant vestigia. Hinc excensione facta CC. & L. stadia processit. Depopulatusq; regionē, oppi-

oppidum caput eius corona cepit. XL. peditum millia alia gens in ripa fluminum opposuerat, quæ amne superato in fugam compulit, inclusosq; mœnibus expugnat. Puberes interfecti sunt, ceteri venierunt. Alteram deinde vrbem expugnare adortus, magnaq; vi defendentium pulsus, multos Macedonum amisit. Sed cùm in obsidione perseuerasset, oppidaui desperata salute ignem subiecere tectis, se quoq; ac liberos coniugesq; incendio cremant. Quod cùm ipsi augerent, hostes extinguerent, noua forma pugnæ erat. Delebant incolæ vrbem, hostes defendebant: adeò etiam naturæ iura bellum in contrarium mutat. Arx erat oppidi intacta, in qua præsidium dereliquit. Ipse nauigio circumuectus est arcem: quippe III. flumina tota India præter Gangem maxima, munimento arcis applicant vndas. A septentrione Indus alluit, à meridie Acesines Hydaspi confunditur. Ceterùm amnium cœtus maritimis similes fluctus mouet, multoq; ac turbido limo, aquarum concursu subindè turbatur, iterque qua meant nauigia, in tenuem alueum cogitur. Itaq; cum crebri fluctus se inueherent, & nauium hinc proras, hinc latera pulsarent, subducere nautæ cœperunt. Sed ministeria eorum hinc cœtu, hinc prærapida celeritate fluminum occupantur. In oculis omniū duo maiora nauigia submersa sunt: leuiora, cùm & ipsa nequirent regi, in ripam tamen innoxia expulsa sunt: ipse rex in rapidissimos vertices incidit. Quibus intorta nauis obliqua, & gubernaculi impatiēs, agebatur. Iam vestem detraxerat corpori, proiecturus semet in flumen: amicique vt exciperent

eum,

eum, haud procul nabant: apparebatq; anceps periculum tam nataturi, quàm nauigare perseuerantis. Ergo ingenti certamine concitant remos, quantaq; vis humana esse poterat, admota est, vt fluctus qui se inuehebant, euerberarentur. Findi crederes vndas, & retro gurgites cedere. Quibus tandem nauis erepta, non tamen ripæ applicatur, sed in proximum vadum illiditur. Cum amni bellum fuisse crederes. Ergo aris pro numero fluminum positis, sacrificioq; facto. xxx. stadia processit.

CAPVT IX.

ARGVMENTVM.

Ad Oxydracas & Mallos accedit, seditionem militarem compescit.

INdè ventum est in regionem Oxydracarum Mallorumque, quos aliàs bellare inter se solitos, tūc periculi societas iunxerat. IX. millia iuniorum peditum in armis erant, præter hos equitum XM. DCCCCq; quadrigæ. At Macedones qui omni discrimine iam defunctos se esse crediderant, postquam integrum bellum cum ferocissimis Indiæ gētibus superesse cognouerunt, improuiso metu territi, rursus seditiosis vocibus regem increpare cœperunt. Gangem amnem, & quæ vltra essent, coactos transmittere, non tamen finisse, sed mutasse bellum, indomitis gentibus se obiectos, vt sanguine suo aperirent ei Oceanum. Trahi extra sidera & solem, cogiq; adire quæ mortaliū oculis natura subduxerit. Nouis identidem armis nouos hostes existere. Quos vt omnes fundant, fugentq;, quod præmium ipsos manere?

Ca-

Caliginem ac tenebras, & perpetuam noctem profundo incubantem, repletum immanium beluarum gregibus fretum, immobiles vndas, in quibus emoriens natura defecerit. Rex non sua, sed militum solicitudine anxius, concione aduocata docet imbelles esse, quos metuant. Nihil deinde præter has gẽtes obstare, quo minus terrarum spatia emensi ad finem simul mũdi laborumq; perueniant. Cessisse illis metuẽtibus Gangem, & multitudinem nationũ, quæ vltra amnem essent, declinasse iter eo, vbi par gloria, minus periculum esset. Iam prospicere se Oceanum: Iam perflare ad ipsos auram maris. Ne inuiderẽt sibi laudẽ, quam peteret, Herculis & Liberi patris terminos transituro, ipsos regi suo paruo impendio immortalitatem famæ daturos. Paterentur se ex India redire, non fugere. Omnis multitudo & maximè militaris mobili impetu fertur. Ita seditionis non remedia quàm principia maiora sunt. Non aliàs tam alacer clamor ab exercitu est redditus, iubentium duceret dijs secundis, æquaretque gloria, quos æmularetur. Lætus his acclamationibus, ad hostes protinus castra mouit.

CAPVT X.

ARGVMENTVM.

Hostes fugat, oppidum obsidet, vltimum vitæ discrimen contemto vate adit, solus in oppidum hostile desiliens ægrè tandem per suos iam saucius eripitur. hostes internecione delentur.

VAlidissimæ Indorum gentes erant: & bellum impigrè parabant, ducemq; ex natione Oxydracarū spectatæ virtutis elegerant, qui sub radicibus montis castra posuit: lateque ignes, vt speciē multitudinis augeret, ostēdit: clamore quoq; ac sui moris vlulatu identidem acquiescentes Macedonas frustra terrere conatus. Iam lux appetebat, cum rex fiduciæ ac spei plenus alacres milites arma capere, & exire in aciem iubet. Sed metu ne, an oborta seditione inter ipsos, subitò profugerunt Barbari. Certè auios montes & impeditos occupauerunt. Quorum agmen rex frustra persecutus, impedimenta cepit. Peruentum deinde est ad oppidum Oxydracarum, in quod plerique confugerant, haud maiore fiducia mœnium quàm armorum. Iam admouebat rex, cùm vates monere eum cœpit, ne cōmitteret, aut certè differret obsidionem, vitæ eius periculum ostendi. Rex Demophoōta (is namque vates erat) intuens, *Si quis*, inquit te, *arti tuæ intentum, & exta spectantem sic interpellet, non dubitem, quin incommodus ac molestus videri tibi possit*. Et cùm ille ita prorsus futurum respondisset, *Centesne*, inquit, *tantas res non pecudum fibras ante oculos habenti, vllum esse maius impedimentum, quam vatem superstitione captum*. Nec diutius quàm respondit moratus, admoneri iubet scalas: cunctantibusq; ceteris, euadit in murum. Angusta muri corona erat, non pinnæ sicut alibi fastigium eius distinxerant, sed perpetua lorica obducta transitum sepserat. Itaque rex hærebat magis, quàm stabat in margine, clypeo

vn-

vndiq; incidentia tela propulſans. Nam vndiq; eminus ex turribus petebatur. Nec ſubire milites poterant, quia supernè vi telorum obruebantur. Tandem magnitudinem periculi pudor vicit: quippè cernebant cunctatione ſua dedi hoſtibus regem. Sed feſtinando morabantur auxilia. Nā dum pro ſe quiſque certat euadere, onerauere ſcalas, quis non ſufficientibus deuoluti vnicam ſpem regis fefellerūt. Stabat enim in conſpectu tanti exercitus velut in ſolitudine deſtitutus. Iamq; læuam, quæ clypeum ad ictus circumferebat, laſſauerat, clamantibus amicis, vt ad ipſos deſiliret, ſtabantq; excepturi, cùm ille rem auſus eſt incredibilem atq; inauditam, multoq; magis ad famam temeritatis quàm gloriæ inſignem. Namq; in vrbem hoſtium plenam præcipiti ſaltu ſemet ipſe immiſit, cùm vix ſperare poſſet dimicantem certè & non inultum eſſe moriturum: quippe antequam aſſurgeret, opprimi poterat, & capi viuus: ſed fortè ita librauerat corpus, vt ſe pedibus exciperet. Itaq; ſtans init pugnā, & ne circuire poſſet, fortuna prouiderat. Vetuſta arbor haud procul muro ramos multa fronde veſtitos velut de induſtria regem protegētes obiecerat. huius ſpatioſo ſtipiti corpus, ne circuiri poſſet, applicuit, clypeo tela quę ex aduerſo ingerebantur, excipiens. Nam cum vnum procul tot manus peterent, nemo tamen audebat propiùs accedere. Miſſilia ramis plura quàm clypeo incidebant. Pugnabat pro rege primùm celebrari nominis fama, deindè deſperatio magnū ad honeſtè moriendum incitamentum. Sed cum ſubindè hoſtis affluerct, iam ingentem

vim telorum exceperat clypeo, iam galeam saxa perfregerant, iam continuo labore grauia genua succiderant. Itaque contemtim & incautè qui proximi steterant incurrerunt, è quibus duos gladio ita excepit, vt ante ipsum exanimes procumberent. Nec cuiquam deinde propius incessendi eum animus fuit. Procul iacula sagittasq; mittebant. Ille ad omnes ictus expositus ægrè iam exceptũ poplitibus corpus tuebatur, donec Indus duorũ cubitorum sagittam (namq; Indis vt antea diximus, huius magnitudinis sagittæ erant) ita excussit, vt per thoracẽ paullum super latus dextrum infigeretur. Quo vulnere afflictus, magna vi sanguinis emicante remisit arma, moribundo similis, adeoq; resolutus, vt ne ad vellendum quidem telum sufficeret dextra. Itaq; ad spoliandum corpus, qui vulnerauerat, alacer gaudio occurrit. Quem vt inijcere corpori suo manus sensit, credo, vltimi dèdecoris indignitate commotus, linquentem reuocauit animum, & nudum hostis latus subiecto mucrone hausit. Iacebant circa regem tria corpora, procul stupẽtibus ceteris. Ille vt antequam vltimus spiritus deficeret, dimicans iam extingueretur, clypeo se alleuare conatus est, & postquam ad connitendum nihil superaret viriũ, dextra impẽdentes ramos complexus tentabat assurgere. Sed ne sic quidẽ potens corporis rursus in genua procũbit, manu prouocans hostes, si quis congredi auderet. Tandem Peucestes per aliã oppidi partẽ deturbatis propugnatoribus muri vestigia persequens regis, superuenit. Quo cõspecto Alexander iam non vitæ suæ, sed mortis solatium superuenisse ratus, clypeo

clypeo fatigatũ corpus excepit. Subit indè Timeus, & paullò post Leonatus. huic Aristonus superuenit. Indi quoq; cùm intra mœnia regẽ esse comperissent, omissis ceteris illuc concurrunt, vrgebantq; protegẽtes, ex quibus Timæus multis aduerso corpore vulneribus acceptis, egregiaq; edita pugna cecidit. Peucestes quoq; tribus iaculis confossus, non se tamẽ scuto, sed regem tuebatur. Leonatus dum auidè ruentes Barbaros submouet, ceruice grauiter icta semianimis procubuit ante regis pedes. Iam & Peucestes vulneribus fatigatus submiserat clypeũ. In Aristono spes vltima hærebat. Hic quoq; grauiter saucius tantam vim hostium vltra sustinere non poterat. Inter hæc ad Macedones regem cecidisse perlata est fama. Terruisset alios, quod illos incitauit. Namq; periculi omnis immemores, dolabris perfregere murũ, & qua moliti erãt aditum, irrupere in vrbem, Indosq; plures fugientes quàm congredi ausos occiderũt. Non senibus, nõ feminis, nõ infantibus parcitur. Quisquis occurrerat, ab illo vulneratum regem esse credebant. Tandemq; internecione hostium iustæ iræ parentatum est. Ptolemæum, qui postea regnauit, pugnæ affuisse, auctor est Clitarchus, & Timagenes. Sed ipse scilicet gloriæ suæ refragatus, abfuisse se missum in expeditionem, memoriæ tradidit. Tanta componentium vetusta rerum monumenta vel securitas, vel par huic vitium credulitas fuit.

CAPVT XI.

ARGVMENTVM.

Vulnus curat non sine cura deploratæ vitæ, nec omninò curatus pergit rursus in hostes.

REge in tabernaculum relato, medici lignum sagittæ corpori infixum, ita ne spiculum moueretur, abscindunt. Corpore deinde nudato, animaduertunt hamos inesse telo, nec aliter id sine pernicie corporis extrahi posse, quàm vt secando vulnus augerent. Ceterùm ne secantes profluuium sanguinis occuparet, verebantur: quippe ingens telum adactum erat, & penetrasse in viscera videbatur. Critobulus inter medicos artis eximiæ, sed in tanto periculo territus, manus admouere metuebat, ne in ipsius caput parũ prosperæ curationis recideret euentus, lachrymantem eum ac metuentẽ, & solicitudine propemodum exsanguẽ rex cõspexerat. *Quid*, inquit, *quoodve tempus exspectas, & non quamprimum hoc dolore me saltem moriturum liberas? An times ne reus sis, cum insanabile vulnus acceperim?* At Critobulus tandem vel finito vel dissimulato metu, hortari eum cœpit, vt se continendum præberet, dum spiculum euelleret. Etiam leuem corporis motum noxium fore. Rex cùm affirmasset, nihil opus esse ijs qui semet continerent, sicut præceptum erat, sine motu præbuit corpus. Igitur patefacto latiùs vulnere, & spiculo euulso, ingens vis sanguis manare cœpit, linquiq; animo rex, & caligine oculis offusa veluti moribundus extendi. Cumq; profluuium medica-

men-

mentis frustra inhiberent, clamor simul atque ploratus amicorum oritur, regem exspirasse credentium. Tandem constitit sanguis paullatimq; animum recepit, & circumstantes cœpit agnoscere. Toto eo die, ac nocte quæ secuta est armatus exercitus regiam obsedit, confessus omnes vnius spiritu viuere. Nec prius recesserunt, quàm compertum est somno paulisper acquiescere. Hinc certiorem spem salusis eius in castra retulerunt. Rex septem diebus curato vulnere, necdum obducta cicatrice, cùm audisset conualuisse apud Barbaros famam mortis suæ, nauigijs duobus iunctis statui in medium vndique conspicuum tabernaculum iussit, ex quo se ostenderet perijsse credentib. Conspectusque ab incolis, spem hostium falso nuncio conceptam inhibuit. Secundo deindè amne defluxit aliquantum interualli à cetera classe præcipiens, ne quies perinualido adhuc necessaria, pulsu remorum impediretur. Quarto postquam nauigare cœperat die, peruenit in regionem desertam quidem ab incolis, sed frumento & pecoribus abundantem. Placuit is locus & ad suam & ad militum requiem.

CAPVT XII.

ARGVMENTVM.

Monent amici regem, ne se in posterum tantis committat periculis nullam sequi gloriam ex ignobili hoste petitam. Respondet Rex vbique laudis materiam offerri, vbi liceat fortiter agere, ipsi regem suum à domesticis insidijs defendant, de hoste ne sint soliciti.

MOS erat principibus amicorum, & custodibus corporis excubare ante prætorium, quoties aduersa regi valetudo incidisset. Hoc tum quoque more seruato, vniuersi cubiculum eius intrant. Ille solicitus, ne quid noui afferrent, quia simul venerant, percontatur, num hostium recens nunciaretur aduentus. At Craterus, cui mandatum erat, vt amicorum preces perferret ad eum, *Credis ne*, inquit, *aduentu magis hostium, vt iam in vallo consisterent, quam cura salutis tuæ, vt nũc est (tibi vilis) nos esse solicitos? Quantalibet vis omnium gentium conspiret in nos, impleat armis virisque totum orbem, classibus maria consternat, inusitatas beluas inducat, tu nos præstabis inuictos. Sed quis deorum hoc Macedoniæ columen ac sidus diuturnũ fore polliceri potest, cùm tam auide manifestis periculis offeras corpus, oblitus tot ciuiũ animas trahere te in casum? Quis enim tibi superstes aut optat esse aut potest? Eo peruenimus, auspicium atque imperium secuti tuum, vnde nisi te reduce nulli ad penates suos iter est. Qui si adhuc de Persidis regno cũ Dario dimicares, & si nemo vellet, tamen admittere quidem posset, tam promptæ esse te ad omne discrimẽ audaciæ (nam vbi paria sunt periculum ac præmium, & secundis rebus amplior fructus est, & aduersis solatium maius) tuo vero capite ignobilem vicum emi quis ferat, non tuorum modo militum, sed vllius gentis Barbaræ, qui tuam magnitudinem norit? Horret animus cogitatione*

tione

tione res quam paullo ante vidimus. Eloqui timeo ad inuicti corporis spolia inertissimos magnus fuisse iniecturos, nisi te interceptũ misericors in nos fortuna seruasset. Totidem proditores, totidem desertores sumus, quot te non potuimus persequi. Vniuersos licet milites ignominia notes, nemo recusabit luere id, quod ne admitteret, præstare nõ potuit. Patere nos quæso alio modo esse viles tibi. Quocũq; iusseris, ibimus. Obscura pericula, & ignobiles pugnas nobis deposcimus. Temetipsũ ad ea serua, quæ magnitudinem tuam capiunt. Cito gloria obsolescit in sordidis hostibus. Nec quidquam indignius est, quam consumi ea, vbi non possit ostendi. Eadem fere Ptolemæus, & similia iis ceteri. Iamque confusis vocibus flentes cum orabant, vt tandem exsatiatę laudi modũ faceret, ac saluti suæ, id est publicę parceret. Grata erat regi pietas amicorũ. Itaque singulos familiarius amplexus considerct jubet, altiusq; sermone repetito, *vobis quidem*, inquit, *ô fidissimi piissimiq; ciuium atq; amicorum grates ago habeoq;, non solum eo nomine, quod hodie salutem meam vestræ præponitis, sed quod à primordiis belli nullũ erga me beneuolentiæ pignus atq; indiciũ omisistis: adeo vt confitendum sit, nunquam mihi vitam meam fuisse tam charam, quam esse cœpit, vt vos diu frui possim. Ceterum non eadem est cogitatio eorum qui pro me mori optant, & mea qui quidem hanc beneuolentiam vestram virtute meruisse me iudico. Vos enim diuturnum fructum ex*

me, forsitan etiam perpetuam percipere cupitis. Ego me metior non ætatis spatio, sed perennitatis: Licuit paternis opibus contento intra Macedoniæ terminos per otium corporis exspectare obscuram & ignobilem senectutem. Quamquam ne pigri quidem sibi fata disponunt, sed vnicum bonum diuturnam vitam existimantes, sæpe acerba mors occupat. Verum ego, qui non annos meos, sed victorias numero, si munera fortunæ bene computo, diu vixi. Orsus à Macedonia imperium, Græciam teneo. Thraciam, & Illyrios subegi. Triballis Medisq; imperito. Asiam quà Hellespõto, quà rubro mari subluitur, possideo. Iamque haud procul absum fine mundi. Quem egressus, aliam naturam, alium orbem aperire mihi statui. Ex Asia in Europæ terminos momento vnius horæ transiui. Victor vtriusque regionis post nonum regni mei, post vicesimum atq; octauum ætatis annũ, videor ne vobis in exolenda gloria, cui me vni deuoui, posse cessare? Ego verò non deero, & vbicunq; pugnabo, in theatro terrarũ orbis esse me credam. Dabo nobilitatem ignobilibus locis. Aperiam cunctis gentibus terras, quas natura longe submouerat. In his operibus extingui mihi (si fors ita feret) pulchrum est. Ea stirpe sum genitus, vt multam prius quam longam vitam debeam optare. Obsecro vos, cogitate nos peruenisse in terras, quibus feminæ ob virtutem celeberrimum nomen est. Quas vrbes Semiramis condidit? quas gentes redegit in potestatem? quanta opera molita est? Nondum feminam æquauimus

gloria,

gloria, & iam nos laudis satietas cepit? Dij faueant, maiora adhuc restant. Sed ita nostra erunt, quæ nondum adijmus, si nihil paruum duxerimus, in quo magnæ gloriæ locus est. Vos modo me ab intestina fraude, & domesticorũ insidijs præstate securum. Belli Martisq; discrimen impauidus subibo. Philippus in acie tutior, quam in theatro fuit: hostium manus sæpe vitauit, suorum effugere non valuit. Aliorum quoq; regium exitus si reputaueritis, plures à suis, quam ab hoste interemptos numerabitis. Ceterum quoniam olim rei agitatæ in animo meo, nunc promédæ occasio oblata est; mihi maximus laborum atq; operum meorum erit fructus, si Olympias mater immortalitati cõsecretur, quãdoq; excesserit vita. Hoc si licuerit ipse præstabo. Si me præceperit fatum, vos mandasse mementote. Ac tum quidem amicos dimisit. Ceterum per complures dies ibi statiua habuit.

CAPVT XIII.

ARGVMENTVM.

Colonia Græcorum Bactriana deficit, & relictis barbaris Græciam repetit.

Hæc dum in India geruntur, Græci milites nuper in colonias à rege deducti, Carabactra, orta inter ipsos seditione defecerãt. non tam Alexandro infensi, quàm metu supplicij: quippe occisis quibusdam popularium, qui validiores erant, arma spectare cœperant. Et Bactriana arce, quæ casu negligentiùs asseruata erat, occupata, Barbaros quoq; in socie-

tatem defectionis impuleraat. Athenodorus erat princeps eorum, qui regis quoq; nomen assumserat, non tam imperij cupidine, quàm in patriam reuertendi cum ijs, qui auctoritatem ipsius sequebantur. Huic Bicon quidam natio-tionis eiusdem, sed ob æmulationem infestus, comparuit insidias, inuitatumq; ad epulas per Boxum quendam Macerianum in conuiuio occidit. Postero die concione aduocata, Bicon, vltro insidiatum sibi Athenodorum plerisq; persuaserat. Sed alijs suspecta erat fraus Biconis, & paulatim in plures cœpit manare suspicio. Itaque Græci milites arma capiunt, occisuri Biconem, si daretur occasio. Ceterùm principes eorum, iram multitudinis mitigauerũt. Præter spem suam Bicon præsenti periculo ereptus, paullò post insidiatus auctoribus salutis suæ est: cuius dolo cognito, & ipsum comprehenderunt, & Boxum. Ceterùm Boxum protinus placuit interfici, Biconem etiam per cruciatum necari. Iamq; corpori tormenta admouebantur, cùm Græci, incertum ob quam caussam, lymphatis similes ad arma discurrunt: quorum fremitu exaudito, qui torquere Biconem iusserant, omisere, veriti ne id facere tumultuantium vociferatione prohiberentur. Ille, sicut nudatus erat, peruenit ad Græcos, & miserabilis facies supplicio destinati in diuersum animos repentè mutauit, dimittiq; cum iusserunt. Hoc modo pœna bis liberatus, cum ceteris qui colonias à rege attributas reliquerunt, reuertit in patriam. Hæc circa Bactra & Scytharum terminos gesta.

CAP.

CAPVT XIV.

ARGVMENTVM.

Oxydracæ & Malli gentes se dedunt regi. Legati adhibentur conuiuio, Dioxippus prouocatus duello aduersarium vincit, furti per inuidiam falsò insimulatus in se manus vertit.

INterim regem duarum gentium (de quibus antè dictum est) C. legati adeunt. Omnes curru vehebantur, eximia magnitudine corporũ, decoro habitu lineæ vestes intextæ auro, purpuraq; distinctæ. Ei se dedere ipsos, vrbes agrosq; referebant, per tot ætates inuiolatam libertatem illius primùm fidei ditionique permissuros. Deos sibi deditionis auctores, non metum: quippe intactis viribus iugum excipere. Rex consilio habito deditos in fidem accipit, stipendio quod Arachosijs vtraq; natio pensitabat, imposito. Præterea II millia & D. equites inperati: & omnia obedienter à Barbaris facta. Inuitatis deinde ad epulas legatis gentium, regulisq;, exornari conuiuium iussit. Cẽtum aurei lecti modicis Interuallis positi erãt. Lectis circumdederat aulæa purpura auroque fulgentia; quicquid aut apud Persas vetere luxu, aut apud Macedonas noua immutatione corruptum erat, confusis vtriusque gentis vitijs, in illo conuiuio ostendens. Intererat epulis Dioxippus Atheniensis pugil nobilis, & ob eximiam virtutem virium regi pernotus & gratus. Inuidi maligniq; increpabant per seria & ludum, saginati corporis sequi inutilem beluam. Cùm ipsi prœlium inirent,

rent, oleo madentem præparare ventrem epulis. Eadem igitur in conuiuio Horratas Macedo iam temulentus exprobare ei cœpit, & postulare vt si vir esset, postero die secũ ferro decerneret: regem tandem vel de sua temeritate, vel de illius ignauia iudicaturum. Et à Dioxippo contemtim militarem eludente ferociam accepta conditio est. Ac postero die rex, cùm etiam acrius certamen exposcerent, quia deterrere non poterat, destinata exsequi passus est. Ingens hic militum, inter quos erant Græci qui Dioxippo studebant, conuenerat multitudo. Macedo iusta arma sumserat, æreum clypeum, hastam, quam Sarissam vocant, læua tenens, dextra lanceam, gladioque cinctus velut cum pluribus simul dimicaturus. Dioxippus oleo nitens & coronatus, læua puniceum amiculum, dextra validum nodosumque stipitem præferebat. Ea ipsa res omnium animos exspectatione suspenderat: quippe armato congredi nudum, dementia, non temeritas videbatur. Igitur Macedo haud dubius eminus interfici posse lanceam emisit, quàm Dioxippus cùm exigua corporis declinatione vitasset, antequam ille hastem transferret in dextram, assiluit, & stipite mediam eã fregit. Amisso vtroq; telo Macedo gladium cœperat stringere, quem occupatum complexu pedibus repente subductis Dioxippus arietauit in terram: ereptoque gladio, pedem super ceruicem iacentis imposuit, stipitem intentans, elisurusq; eo victum, ni prohibitus esset à rege. Tristis spectaculi euentus non Macedonibus modò, sed etiam Alexandro fuit, maximè quia Barbari affuerant: quippe

quippe celebratam Macedonum fortitudinem ad ludibrium recidisse. Hinc ad criminationem inuidorum adapertæ sunt regis aures. Et post paucos dies inter epulas aureum poculum ex composito subducitur: ministrique quasi amisissent quod amouerant, regem adeunt. Sæpè minus est constantię in rubore, quàm in culpa. Coniectum oculorum, quibus vt fur destinabitur, Dioxippus ferre non potuit. Et cùm excessisset conuiuio, litteris conscriptis quæ regi rederentur, ferro se interemit. Grauiter mortem eius tulit rex, existimans indignationis esse non pœnitentiæ testem, vtiq; postquam falso insimulatum eum, nimium inuidorum gaudium ostendit.

CAPVT XV.

ARGVMENTVM.

Gentium duarum legati dimißi & reuersi ferunt munera. Rex varias gentes & oppida expugnat.

INdorum legati dimissi domos paucis pòst diebus cum donis reuertuntur. CCC. erant equi, mille xxx. currus, quos quadrijugi equi ducebant. Lincæ vestis aliquantum, mille scuta Indica, & ferri candidi talenta centum, leonesque raræ magnitudinis, & tigres, vtrumq; animal ad mansuetudinem domitum. Lacertarum quoq; ingentium pelles, & dorsa testudinum. Cratero deinde imperat rex, haud procul amne per quem erat ipse nauigaturus, copias duceret. Eos autem qui comitari eum solebãt, imponit in naues, & in fines Mallorum secũdo

amne

amne deuehitur. Indè Sabracas adijt validam Indiæ gentē, quæ populi non regū imperio regebatur. VI. millia peditum habebant, equitum VIII. millia. has copias currus D. sequebantur. Tres duces spectatos virtute bellica elegerant. Atqui in agris erant proximi flumini (frequentes autē vicos maximè in ripa habebant) vt videre totum amnem, quà prospici poterat, nauigijs cōstratum, & tot militum arma fulgentia, territi noua facie, deorum exercitum, & alium Liberum patrem, celebre in illis gentibus nomen, aduentare credebant. Hinc militum clamor, hinc remorum pulsus, variæq; nautarum voces hortantium, pauidas aures impleuerant. Ergo vniuersi ad eos qui in armis erant, currunt, furere clamitantes, & cum dijs prœlium inituros. Nauigia non posse numerari, quæ inuictos viros veherent. Tantumque in exercitum suorum intulere terroris vt legatos mitterent gētem dedituros. His in fidem acceptis, ad alias deinde gentes quarto die peruenit. Nihilo plus animi his fuit, quàm ceteris fuerat. Itaq; oppido ibi condito, quòd Alexandriam appellari iusserat, fines eorum qui Musicani appellantur, intrauit. Hic de Teriolte Satrape, quem Paropamisadis præfecerat, ijsdem arguentibus cognouit; multaq; auarè ac superbè fecisse conuictum interfici iussit. Oxatres prætor Bactrianorum non absolutus modò, sed etiam amplioris imperij donatus est finibus. Musicanis deinde in ditionem redactis, vrbi eorum præsidium imposuit. Indè Præstos & ipsam Indiæ gentem peruentum est. Porticanus rex erat, qui se munitæ vrbi cū magna manu popu-
lariurn

larium incluserat. Hanc Alexander tertio die quàm cœperat obsidere, expugnauit. Et Porticanus cùm in arcē confugisset, legatos de condi-tione deditionis misit ad regem. Sed ante-quam adirent eum, duæ turres cum ingenti fragore prociderant, per quarum ruinas Mace-dones euasere in arcem, qua capta Porticanus cum paucis repugnans occiditur. Diruta igi-tur arce, & omnibus captiuis venundatis, Sami regis fines ingressus est. Multisq; oppidis in fi-dem acceptis, validissimam gentis vrbem cuni-culo cepit. Barbaris simile monstri visum est, rudibus militarium operum: quippe in media ferme armati ē terra existebant, nullo suffossi specus antè vestigio facto. DCCC. Indorum in ea regione cæsa Clitarchus est auctor, multosque captiuos sub corona venisse. Rursus Musica-ni defecerunt, ad quos opprimendos missus est Phyton, qui captum principem gentis, eun-demq; defectionis auctorem adduxit ad regē. Quo Alexander in crucem sublato, rursus am-nem in quo classem expectare se iusserat, repe-tit. Quarto deinde die secundo amne perue-nit ad oppidum, quod in regno erat Sami. Nu-per se ille dediderat, sed oppidani detrectabāt imperium, & clauserant portas. Quorum pau-citate contemta rex D. Agrianos mœnia subire iussit, & sensim recedentes elicere extra muros hostem, secuturum profectò si fugere eos cre-deret. Agriani (sicut imperatum erat) lacessito hoste, subitò terga verterunt; quos Barbari ef-fusè sequētes, in alios, inter quos ipse rex erat, incidunt. Renouato ergo prœlio, ex III. milli-bus Barbarorū DC, cæsi sunt, mille capti, cete-

ri mœnibus vrbis inclusi. Sed non vt prima specie læta victoria, ita euentu quoq; fuit: quippe Barbari veneno tinxerant gladios. Itaq; saucij subinde exspirabant. Nec caussa tam strenuæ mortis excogitari poterat à medicis, cùm etiam leues plagę insanabiles essent. Barbari autē sperauerant incautum & temerarium regem excipi posse. Et fortè inter promtissimos dimicans intactus tamen euaserat. Præcipuè Ptolemæus læuo humero leuiter quidem saucius, sed maiore periculo quàm vulnere affectus, regis solicitudinem in se conuerterat. Sanguine coniunctus erat, & quidam Philippo genitum esse credebant. Certè pellice eius ortum cōstabat. Idem corporis custos, promtissimusq; bellator, sed pacis artibus quàm militiæ maior & clarior, modico ciuiliq; cultu, liberalis inprimis, adituq; facili, nihil ex fastu regio assumserat. Ob hæc regi an popularibus charior esset, dubitari poterat. Tum certè primùm expertus suorum animos, adeò vt fortunam in quam postea ascendit, in illo periculo Macedones ominati esse videantur: quippe non leuior illis Ptolemæi fuit cura quàm regis, qui & prælio & solicitudine fatigatus: cùm Ptolemæo assideret, lectum in quo ipse acquiesceret, iussit inferri. In quem vt se recepit, protinus altior insecutus est somnus. Ex quo excitatus, per quietem vidisse se exponit speciem draconis oblatam herbam ferentis ore, quam veneni remediū esse monstrasset. Colorem quoq; herbæ referebat, agniturum si quis reperisset, affirmans: inuentamq; deinde, quippe à multis simul erat requisita, vulneri imposuit: protinusq; dolore

fini-

finito, intra breue spatiũ cicatrix, quoq; obducta est. Barbaros vt prima spes fefellerat, seipsos vrbemque dediderunt. Hinc in proximam gentem Pathaliam peruentum est. Rex erat Mœris, qui vrbe deserta in montes profugerat. Itaque Alexander oppido potitur, agrosque populatur. Magnæ indè prædæ actæ sunt pecorum armentorumque, magna vis reperta frumenti.

CAPVT XVI.

ARGVMENTVM.

Per amnem ad Oceanum peruenit, ex æstu maris classis vltimum discrimen adit. iubet explorari Oceani naturam, oppida condit.

DVcibus deinde sumtis amnis peritis, defluxit ad insulam medio ferme alueo enatam. Ibi diutius subsistere coactus, quia duces socordiùs asseruari profugerant, misit qui cõquirerent alios: nec repertis peruicax cupido incessit visendi Oceanum, adeuntiq; terminos mundi sine regionis peritis, flumini ignoto caput suũ totq; fortissimorũ virorũ salutem permittere. Nauigabant ergo omnium per quæ ferebantur ignari, quantum indè abesset mare, quæ gentes colerent, quàm placidum amnis os, quàm patiens longarum nauium esset, anceps & cæca æstimatio augurabatur. Vnum erat temeritatis solatium, perpetua felicitas. Iam CCCC. stadia processerant, cùm gubernatores agnoscere ipsos auram maris, & haud procul videri sibi Oceanum abesse indicant regi. Lætus ille hortari nauticos cœpit, incumberent remis. *Adesse*

finem laboris omnibus votis expetitū. Iam nihil gloriæ deesse, nihil obstare virtuti. Sine vllo Martis discrimine, sine sanguine orbem terræ ab illis capi. Nec naturam quidem longius posse procedere. Breui incognita nisi immortalibus esse visuros. Paucos tamen nauigio emisit in ripam qui agrestes vagos exciperent, è quibus certiora nosci posse sperabat. Illi scrutati omnia tuguria, tandem latentes reperere. Qui interrogati quàm procul abessent mari, responderunt nullum ipsos mare ne fama quidem accepisse: ceterum tertio die perueniri posse ad aquam amaram, quæ corrumperet dulcem. Itellectum est mare destinari ab ignaris naturæ eius. Itaque ingenti alacritate nautici remigant, & proximo quoq; die, quò propius spes admouebatur, crescebat ardor animorum. Tertio iam die mixtum flumini subibat mare, leni adhuc æstu confundente dispares vndas. Tum aliam insulā medio amni sitam euecti paullò lenius, quia cursus æstu referebatur, applicant classem, & ad commeatus petendos discurrunt securi casus eius qui superuenit ignaris. Tertia ferme hora erat, cùm stata vice Oceanus exæstuans inuehi cœpit, & retro flumen vrgere. Quòd primo coercitum, deindè vehementiùs pulsum maiore impetu aduersum agebatur, quàm torrentia præcipiti alueo incurrūt. Ignora vulgo freti natura erat, monstraq; & iræ deûm indicia cernere videbantur, identidem intumescere mare, & in campos paullo antè siccos descendere superfusum. Iamq; leuatis nauigijs, & tota classe dispersa, qui expositi erant, vndiq; ad naues trepidi & improuiso malo attoni-

attoniti recurrunt. Sed in tumultu festinatio quoq; tarda est. Hi contis nauigia appellebant, hi dum considerent, remos aptari prohibebāt. Quidam enauigare properantes, sed nō exspectatis qui simul esse debebant, clauda & inhabilia nauigia languidè moliebantur. Aliæ nauium incōsultè ruentes non receperant, pariterq; & multitudo & paucitas festinantes morabatur. Clamor hinc expectare, hinc ire iubentium, dissonæq; voces nusquam idem ac vnum tendentium, non oculorum modò vsum, sed etiam aurium abstulerant. Nec in gubernatoribus quidem quidquam opis erat, quorum nec exaudiri vox à tumultuantibus poterat, nec imperiū à territis incompositisq; seruari. Ergo collidi inter se naues, abstergeriq; inuicē remi, & alij aliorum nauigia vrgere cœperunt. Crederes non vnius exercitus classem vehi, sed duorum nauale inisse certamen. Incutiebantur puppibus proræ, premebantur à sequētibus qui antecedentes turbauerant. iurgantium ira perueniebat etiam ad manus. Iamque æstus totos circa flumen campos inundauerat, tumulis duntaxat eminentibus velut insulis paruis, in quos pleriq; trepidi omissis nauigijs enare poterant. Dispersa classis partim in præalta aqua stabat, qua subsederant valles, partim in vado hærebat, vtcumque inæquale terræ fastigium occupauerant vndæ. Cum subitò nouus & pristino maior terror incutitur, reciprocare cępit mare, magno tractu aquis in suū fretum recurrentibus, reddebatq; terras paullo antè profundo salo mersas. Igitur destituta nauigia alia præcipitantur in proras, alia in la-

tera procumbunt. Strati erant campi ſarcinis, armis, auulſarum tabularum, remorumq́, fragmentis. Miles nec egredi in terram, nec in naue ſubſiſtere audebat, identidem pręſentib. grauiora quæ ſequerentur exſpectans. Vix quæ perpetiebātur, videre ipſos credebant. in ſicco naufragia, in amni mare. nec finis malorū, quo quippe æſtum paullo pòſt mare relaturum, quo nauigia alleuarentur, ignari, famē & vltima ſibimet ominabantur. Beluæ quoq; fluctibus deſtitutę terribiles vagabantur. Iamq; nox appetebat, & regē quoq; deſperatio ſalutis ægritudine affecerat; non tamen inuictum animum curæ obruunt, quin tota nocte præſideret in ſpeculis, equitesq; præmitteret ad eos amnis, vt cùm mare rurſus exæſtuare ſenſiſſēt, procederēt. Nauigia quoq; & lacerata refici, & euerſa fluctibus erigi iubet, paratosq; eſſe & intentos cùm rurſus mare terras inundaſſet. Tota ea nocte inter vigilias adhortationesq; cōſumta, celeriter equites ingenti curſu refugere, & ſecutus eſt ęſtus. Qui primo aquis leni tractu ſubeuntibus cœpit leuare nauigia; mox totis campis inundans etiam impulit claſſem; plauſusq; militum nauticorumq; inſperatam ſalute immodico celebrantiū gaudio, litoribus ripiſque reſonabat. Vndè tantum rediſſet ſubitò mare; quo pridie refugiſſet: quænam eſſet eiuſdē clemētis natura modò diſcors, modò imperio tēporum obnoxia mirabundi requirebant. Rex cùm ex eo quod acciderat, coniectaret poſt ſolis ortum ſtatum tempus eſſe, media nocte vt æſtum occuparet, cum paucis nauigijs ſecundo amne defluxit; euectuſque os eius cccc. ſtadia

processit in mare tandem voti sui compos, præsidibusq; & maris & locorũ dijs sacrificio facto, ad classem redijt. Hinc aduersum flumen subit classis, & altero die appulsa est, haud procul lacu salso, cuius incognita natura plerosq; decepit temere ingressos aquam; quippe scabies corpora inuasit, & contagium morbi etiam in alios vulgatum est. Oleum remedio fuit. Leonato deinde præmisso vt puteos foderet, qua terrestri itinere ducturus exercitum videbatur, quippe sicca erat regio, ipse cum copijs substitit vernum tempus exspectans. Interim & vrbes plerasq; cõdidit. Nearcho atq; Onesicrito nauticę rei peritis imperauit, vt validissimas nauium deducerent in Oceanum: progressique quoad tutò possent, naturam maris noscerent; vel eodem amne vel Euphrate subire eos posse: cùm reuerti ad se vellent.

CAPVT XVII.

ARGVMENTVM.

Varias gentes recipit in fidem. oppidum constituit. Maritimos Indos adit, esurit, simul exercitus pestilitate laborat.

IAmque mitigata hyeme, & nauibus quæ inutiles videbantur crematis, terra ducebat exercitum. Nonis castris in regionem Abaritarum, indè totidem diebus in Cedrusiorum peruentum est. Liber hic populus concilio habito dedit se, nec quidquam deditis præter commeatus imperatum est. Quinto hinc die venit ad flumen. Arabon incolæ appellant. Regio deserta, & aquarũ inops excipit, quàm

emensus in Noritas transit. Ibi maiorem exercitus partem Hephæstioni tradidit, leuē armaturam cum Ptolæmeo Leonatoque partitus est. Tria simul agmina populabantur Indos, magnæque prædæ actæ sunt. Maritimos Ptolemæus, ceteros ipse rex, & ab alia parte Leonatus vrebant. In hac quoque regione vrbem condidit, deductique sunt in eam Arachosij. Hinc peruenit ad maritimos Indos: desertam vastamque regionem latè tenent: ac ne cum finitimis quidem vllo commercij iure miscentur. Ipsa solitudo natura quoque immitia efferauit ingenia. Prominent vngues nunquam recisi. Comæ hirsutæ & intonsæ sunt. Tuguria conchis, & ceteris purgamentis maris struunt. Ferarum pellibus tecti, piscibus sole duratis, & maiorum quoq; beluarum, quas fluctus eijcit, carne vescuntur. Consumtis igitur alimentis Macedones primo inopiam, deinde ad vltimū famem sentire cœperunt, radices palmarum (namq; sola ea arbor gignitur) vbiq; rimantes. Sed cùm hæc quoque alimenta defecerant, iumenta cædere aggressi, ne equis quidem abstinebant: & cùm deessent quæ sarcinas veherent, spolia de hostibus propter quæ vltima Oriētis peragrauerant, cremabant incendio. Famem deinde pestilentia secuta est; quippe insalubrium ciborum noui succi, ad hoc itineris labor, & ægritudo animi vulgauerant morbos, & nec manere sine clade, nec progredi poterant. Manentes fames, progressos acrior pestilentia vrgebat. Ergo strati erant campi penè pluribus semiuiuis, quàm cadaueribus. At ne leuiùs quidem ægri sequi poterant; quippe agmen

ra-

raptim agebatur, tantum singulis ad spem salutis ipsos proficere credentibus, quantum itineris festinando præciperent. Igitur qui defecerant, notos ignotosq́; , vt alleuarentur, orabant. Sed nec iumenta erant quibus excipi possent, & miles vix arma portabat, imminentisq; etiã ipsis facies mali ante oculos erat. Ergo sæpius reuocati ne respicere quidem suos sustinebât, misericordia in formidinem versa. Illi relicti, deos testes, & sacra cõmunia, regisque implorabant opem: cumque frustra surdas aures fatigarent, in rabiem desperatione versi, parem suo exitum, similesq́; ipsis amicos & cõtubernales precabantur. Rex dolore simul ac pudore anxius, quia caussa tantæ cladis ipse esset, ad Phrataphernẽ Parthienorum Satrapem misit, qui iuberet camelis coacta cibaria efferre. Alios quoq; finitimarũ regionum præfectos certiores necessitatis suæ fecit: nec cessatum est ab his. Itaq; fame duntaxat vindicatus exercitus, tandem in Cedrosiæ fines perducitur. Omnium rerum solo fertili regio est, in qua statiua habuit, vt vexatos milites quiete firmaret.

CAPVT XVIII.

ARGVMENTVM.

Defectores victi, puniti. Rex damna resarcit exercitus. Bacchi triumphum æmulatur.

HIC Leonati literas accipit, conflixisse ipsum cum octo millibus peditum & CCC. equitibus Noritarum, prospero euentu. A Cratero quoque nuncius venit Ozinem & Zariaspem nobiles Persas defectionem molientes

oppressos à se in vinculis esse. Præposito igitur regioni Siburtio (namq; Memnon præfectus eius nuper interierat morbo) in Carmaniam ipse processit. Aspastis erat Satrapes gẽtis, suspectus res nouare voluisse, dum in India rex est: quem occurrentem dissimulata ira comiter allocutus, dum exploraret quæ delata erant, in eodem honore habuit. Cùm Indiæ præfecti (sicut imperatum erat) equorum, iumentorumq; iugalium vim ingentem, ex omni quæ sub imperio erat regione misissent, quibus deerãt impedimenta, restituit, Arma quoq; ad pristinum refecta sunt cultum, quippe haud procul à Perside aberant, non pacata modò, sed etiam opulenta. Igitur (vt suprà dictum est) æmulatus patris Liberi non gloriam solùm, quam ex illis gentibus deportauerat, sed etiam famam siue illud triumphus fuit ab eo primùm institutus, siue bacchantium lusus, statuit imitari, animo super humanũ fastigium elato. Vicos, per quos iter erat, floribus coronisq; sterni iubet: Liminibus ædium crateras vino repletos, & alia eximiæ magnitudinis vasa disponi: Vehicula deinde constrata, vt plures capere milites possẽt, in tabernaculorum modum ornari, alia candidis velis, alia veste pretiosa. Primi ibant amici, & cohors regia varijs redimita floribus coronisq;. Alibi tubicinum cantus, alibi lyræ sonus audiebatur. Item in vehiculis pro copia cuiusq; adornatis commessabundus exercitus, armis, quæ maximè decora erant, circumpendẽtibus, ipsum conuiuasq; currus vehebat, crateris aureis, eiusdemque materiæ ingentibus poculis prægrauis. Hoc modo per dies VII. bacchabundum

dum agmen incessit, parata præda, si quid victis saltem aduersus comessantes animi fuisset. Mille hercule viri, modò & sobrij, VII. dierum crapula graues in suo triumpho capere potuerant. Sed fortuna, quæ rebus famã pretiumq; cõstituit, hoc quoq; militiæ probrũ vertit in gloriam, & præsens ætas, & posteritas deinde mirata est per gentes nondum satis domitas incessisse temulentos: Barbaris, quod temeritas erat, fiduciam esse credentibus. Hunc apparatum carnifex sequebatur: quippe Satrapes Aspastis (de quo antè dictum est) interfici iussus est: adeò nec luxuriæ quidquam crudelitas, nec crudelitati luxuria obstat.

Q. CVRTII RVFI HISTORIARVM MAGNI ALEXANDRI MACEDONIS

LIBER DECIMVS.

SYNOPSIS HVIVS LIBRI.

PRætores Cleander & Sitalces accusantur & vinciuntur suo loco interficiendi, eorum satellites scelerum sexcẽtos mox duci iubet. Nearchus & Onesicritus ab Oceano redeunt, & maris ingenium describũt. Alexander de Africa & Europa aggrediẽda deliberat. Orsines Pasargadarum Satrapes dona fert Alexandro, circumuenitur Bagoæ scorti insidijs, occiditur. Phradates reus maiestatis è medio tollitur. Alexa

der

der in crudelitatem degenerat. Zopyrio Thraciæ prætor cum omnibus copijs perit. Rex Athenas cogitat, quæ exules reiecerant. Harpali nece audita mutat consilium. Veteranos dimittit in patriam, quindecim millia seruat. Aes alienum sui militis dissoluit. Seditionē exercitus paucorum supplicio sedat. Craterum Macedoniæ prætorem loco Antipatri ad se euocati designat. Hephæstion alter Alexander, morbo extinguitur, cui Alexander ambitiosissimè, vt Patroclo Achilles parentat. Rex Babylone veneno absumitur. Inter duces variæ seditiones natæ. Aridæus rex iubetur, Meleager occiditur, Prouinciæ diuiduntur. Alexandri corpus in Aegyptum defertur, tota illius stirps deletur.

CAPVT I.

ARGVMENTVM.

Cleandri, Sitalcis, & aliorum accusationes, crimina, vincula, mortes.

IISDEM ferè diebus Cleander & Sitalces, & cum Agathone Eracon superueniūt, qui Parmenionem iussu regis occiderant, v. millia peditum cum equitibus mille. Sed & accusatores eos è prouincia, cui præfuerant, sequebantur; nec tot facinora, quot admiserāt, cōpensare poterant cædis perquam gratæ regi ministerio: quippe cùm omnia prophana spoliassent, ne sacris quidem abstinuerant, virginesq; & principes fæminarum stupra perpessæ corporum ludibria

dibria deflebant. Inuisum Macedonum nomen auaritia eorũ ac libido Barbaris fecerat. Inter omnes tamen eminebat Cleandri furor, qui nobilem virginem constupratam seruo suo pellicem dederat. Plerique amicorum Alexandri non tam criminum, quæ palam obijciebantur, atrocitatem, quàm memoriam occisi per illos Parmenionis, quod tacitum prodesse reis apud regem poterat, intuebantur, læti recidisse iram in iræ ministros, nec vllam potentiã scelere quæsitam cuiquam esse diuturnam. Rex cognita causa pronunciauit, ab accusatoribus vnum & id maximũ crimen esse præteritũ, desperationẽ salutis suæ. numquam enim talia ausuros qui ipsum ex India sospitem aut optassent reuerti, aut credidissent reuersurũ. Igitur hos quidem vinxit: DC. autem militũ, qui sæuitiæ eorũ ministri fuerant, interfici iussit. Eodem die sumtum est supplicium de his quoque quos auctores defectionis Persarum Craterus adduxerat.

CAPVT II.

ARGVMENTVM.

Explorati Oceani natura explicatur. insulæ descriptio. Regis infinitæ molitiones.

HAud multo post Nearchus & Onesicritus, quos longiùs in Oceanum procedere iusserat, superueniunt. Nunciabant autem quædam audita, alia comperta. Insulam ostio amnis subiectam auro abundare, inopem equorum esse, singulos eos ab ijs qui ex continenti traijcere auderent, singulis talentis emi. Plenum esse beluarum mare, æstu secundo eas ferri, magnarum nauium corpora æquantes; truci

cantu

cantu deterritas sequi classem, cum magno æquoris strepitu velut demersa nauagia subisse aquas. Cetera incolis crediderant: inter quæ, rubrum mare nō à colore vndarum, vt pleriq; crederent, sed ab Erythro rege appellari. Esse haud procul à cōtinenti insulam palmetis frequentibus consitam, & in medio ferè nemore columnam eminere Erythri regis monumentū litteris gentis eius scriptam. Adijciebant nauigia quæ lixas mercatoresq; vexissent, famam auri secutis gubernatoribus, in insulam esse transmissa, nec deinde ab his postea visa. Rex cognoscendi plura cupidine accensus, rursus eos terram legere iubet, donec ad Euphratis os appellerent classem, indè aduerso amne Babylona subituros. Ipse animo infinita complexus, statuerat omni ad Orientem maritima regione perdomita, ex Syria petere Africam, Carthagini infensus; indè Numidiæ solitudinibus peragratis cursum Gadis dirigere. ibi namque columnas Herculis esse fama vulgauerat. Hispanias deinde, quas Iberiam Græci à flumine Ibero vocabāt, adire, & præteruehi Alpes, Italiæq; oram, vndè in Epirum breuis est cursus. Igitur Mesopotamiæ prætoribus imperauit, materia in Libano monte cæsa, deuectaq; ad vrbem Syriæ Thapsagas, ingentium carinas nauium ponere, septiremes omnes esse, deduciq; Babylona. Cypriorum regibus imperatum vt æs stupamq; & vela præberent. Hæc agenti, Pori & Taxilis regum litteræ tradūtur, Abisarem morbo, Philippum præfectum ipsius ex vulnere interijsse, oppressosq; qui vulnerassent eum. Igitur Philippo substituit Eudæmonem, dux erat

dux erat Thracum. Abisaris regnum filio eius attribuit.

CAPVT III.
ARGVMENTVM.
Orsinis Persæ laudes, liberalitas, criminatio, indignissima cædes.

VEntum est inde Pasargadas; Persica est gens, cuius Satrapes Orsines erat, nobilitate ac diuitijs inter omnes Barbaros eminens. Genus ducebat à Cyro quondam rege Persarum. Opes & à maioribus traditas habebat, & ipse longa imperij possessione cumulauerat. Is regi cum omnis generis donis, non ipsi modò ea, sed etiam amicis eius daturus occurrit. Equorum domiti greges sequebantur, currusque argento & auro adornati, pretiosa suppellex, nobiles gemmæ, aurea magni ponderis vasa, vestesque purpureæ, & signati argenti talentûm IIII. millia. Ceterûm tanta benignitas Barbaro caussa mortis fuit. Nam cùm omnes amicos regis donis super ipsorum vota coluisset; Bagoæ spadoni, qui Alexandrum obsequio corporis deuinxerat sibi, nullum honorem habuit. Admonitusq; à quibusdam quàm Alexandro cordi esset; respondit, amicos regis, non scorta se colere: nec moris esse Persis, mares ducere, qui stupro effeminarentur. His auditis spado potentiam flagitio & dedecore quæsitam, in caput nobilissimi & insontis exercuit. Namq; gentis eiusdem leuissimos falsis criminibus astruxit, monitos tum demum ea deferre, cùm ipse iussisset. Interim quotiens sine arbitris erat, crudelas regis aures implebat, dissimulans

mulans causam iræ, quo grauior criminantis auctoritas esset. Nondum suspectus erat Orsines, iam tamen vilior. Reus enim in secreto agebatur, latentis periculi ignarus: & importunissimum scortum, ne in stupro quidem & dedecoris patientia fraudis oblitum, quoties amorem regis in se accenderat, Orsinem modò auaritiæ, interdum etiam defectionis arguebat. Iam matura erant in perniciem innocentis mendacia, & fatum, cuius ineuitabilis sors est, appetebat. Fortè enim sepulchrum Cyri Alexander iussit aperiri, in quo erat conditum eius corpus, cui dare volebat inferias. auro argentoq; repletum esse crediderat: quippe ita fama Persæ vulgauerant. Sed præter clypeum eius putrem, & arcus duos Scythicos, & acinacem, nihil reperit. Ceterùm corona aurea imposita, amiculo cui assueuerat ipse, solium in quo corpus iacebat, velauit: miratus tanti nominis regem tantis præditum opibus, haud pretiosiùs sepultum esse, quàm si fuisset è plebe. Proximus erat lateri spado, qui regem intuens, Quid mirum, inquit, est, inania sepulchra esse regum, cùm satraparum domus aurum indè egestum capere non possint? Quod ad me attinet, ipse hoc bustum antea non videram: sed ex Dario ita accepi, III. millia talentûm condita esse cum Cyro. Hinc illa benignitas in te, vt quod impunè habere non poterat Orsines, donando etiam gratiam iniret. Concitauerat iam animum in iram, cùm hi quibus negotiũ idem dederat, superueniunt. Hinc Bagoas, hinc ab eo subornati falsis criminibus occupant aures. Antequã accusari se suspicaretur Orsines, in vincula traditus

tus est. Non contentus supplicio insontis spado, ipse morituro manum iniecit. Quem Orsines intuens: Audieram, inquit, in Asia olim regnasse feminas, hoc verò nouum est regnare castratũ. Hic fuit exitus nobilissimi Persarum, nec insontis modò, sed eximiæ quoq; benignitatis in regem.

CAPVT IV.

ARGVMENTVM.

Curtius regis credulitatem & crudelitatem carpit. Europæ, Asiæ, & Græciæ statum exponit.

EOdem tempore Phradates regnum affectasse suspectus occiditur. Cœperat esse præceps ad repræsentanda supplicia, idem ad deteriora credenda. Sic scilicet res secundæ valent cõmutare naturam, & rarò quisquam erga bona sua satis cautus est. Idem enim paullo antè Lyncestẽ Alexandrũ delatum à duobus indicibus damnare non sustinuerat. Humiliores quoque reos cõtra suam voluntatẽ, quia ceteris videbãtur insontes passus absolui, hostibus victis regna reduxerat. Ad vltimum à semetipso degenerauit vsq; adeò, vt aduersus libidinẽ animi arbitrio scorti alijs regna daret, alijs adimeret vitã. Iisdem ferè diebus à Cœno litteras accipit de rebus in Europa & Asia gestis, dum ipse Indiam subigit. Zopyrio Thraciæ præpositus cùm expeditionẽ in Getas faceret, tẽpestatibus procellisq; subitò coortis cum toto exercitu oppressus erat. Qua cognita clade Seuthes Odrysias populares suos ad defectionẽ cõpule-

rat. Amiſſa propemodũ Thracia, ne Græcia quidem * Igitur xxx. nauibus Suniũ tranſmittunt, promontorium eſt Atticæ terræ, vndè portum vrbis petere decreuerant. His cognitis rex Harpalo Athenienſibusq; iuxtà infeſtus, claſsē parari iubet, Athenas protinus petiturus. Quod conſiliũ dum clam agitat, litteræ ei redduntur, Harpalum intraſſe quidem Athenas, pecunia conciliaſſe ſibi principum animos, mox concilio plebis habito iuſſum vrbe excedere, ad Græcos milites perueniſſe, à quibus interceptũ, & trucidatum à quodam viatore per inſidias. his lætus in Europam traijciendi conſilium omiſit Sed exſules præter eos qui ciuili ſanguine aſperſi erant, recipi ab omnibus Græcorum ciuitatibus, quis pulſi erant, iuſſit. Et Græci haud auſi imperium aſpernari, quanquam ſoluendarum legum id principium eſſe cenſebant, bona quoq; quæ extarent, reſtituêre damnatis. Soli Athenienſes non ſuæ modò, ſed etiam publicæ vindices libertatis, colluuionem hominum, non regio imperio, ſed legibus moribusque patrijs regi aſſueti, prohibuere finibus: omnia potiùs toleraturi, quàm purgamenta quondam vrbis ſuæ, tunc etiam exſilij, admitterent

---

CAPVT V.

ARGVMENTVM.

Rex partem copiarum dimittere parat. Diſſoluit æs alienum ſui exercitus, decem millia talentũm, hoc eſt, ſexagies centena millia aureorum ſeu Philippicorum.

Ale-

ALexander senioribus militum in patriam remissis, XIII. millia peditum, & duo millia equitum, quæ in Asia retineret, eligi iussit, existimans modico exercitu continere posse Asiam, quia pluribus locis præsidia disposuisset, nuperque conditas vrbes, quas colonis replesset, res nouare cupientibus obstare. Ceterùm prius quàm excerneret, quos erat retenturus, edixit, vt omnes milites æs alienum profiterentur. Graue plerisque esse compererat. Et quamquam ipsorum luxu contractum erat, dissoluere tamen ipse decreuerat. Illi tentari ipsos rati, quo faciliùs ab integris sumtuosos discerneret, prolatando aliquantum extraxerant temporis. Et rex satis gnarus, professioni æris pudorem, non contumaciam obstare, mēsas totis castris poni iussit, & X. millia talentûm proferri. Tum demum fide facta professi sunt. Nec amplius ex tanta pecunia quam C. & XXX. talēta superfuere. Adeò ille exercitus tot diuitissimarum gentium victor, plus tamen victoriæ quàm prædæ deportauit ex Asia.

CAPVT VI.

ARGVMENTVM.

Seditionem militarem primum frustra conatur oratione sedare, quam mox paucorum nece reprimit. Macedones supplices reijcit, peregrinos spretis Macedonibus alloquitur, admittit, seditiosos mergit aqua, ac tandem popularibus ignoscit.

CETERVM vt cognitum est alios retineri, perpetuam eum regni sedem in Asia habi-

biturum rati vecordes, & disciplinæ militaris immemores, seditiosis vocibus castra cōplent, regemq; ferocius quàm aliàs adorti, omnes simul missionem postulare cœperunt, deformia ora cicatricibus, caniciemq; capitum ostentātes. Nec aut præfectorum castigatione, aut verecundia regis deterriti, tumultuoso clamore & militari violentia volentem loqui inhibebant, palam professi, nusquam indè nisi in patriam vestigium esse moturos. Tandem silentio facto, magis quia motum esse credebant, quàm quia ipsi moueri poterant, quidnam acturus esset, exspectabant. Ille, *Quid hæc*, inquit, *repens consternatio, & tam procax atq; effusa licentia denunciat? Eloqui metuo, palam certè rupistis imperium, & precariò rex sum, cui non alloquendi, non noscendi monendique aut intuendi vos ius reliquistis. Equidem cum alios dimittere in patriam, alios mecum paullo pòst deportare statuerim, tam illos acclamantes video qui abituri sunt, quàm hos, cum quibus præmissos subsequi statui: Quid hoc est rei? Dispari in caussa idem omnium clamor est. Peruelim scire, vtrum qui discedunt, an qui retinentur, de me querantur.* Crederes vno ore omnes sustulisse clamorem, ita pariter ex tota concione responsum est, omnes queri. Tū ille, *Non hercule*, inquit, *potest, vt adducar querendi simul omnibus hanc caussam esse, quam ostenditis, in qua maior pars exercitus est, vtpotè cum plures dimiserim, quàm retenturus sum. Subest nimirum altius malum, quod omnes auertit à me. Quando enim*

enim regem vniuersus deseruit exercitus? Ne serui quidem vno grege profugiunt dominos; sed est quidam in illis pudor à ceteris destitutos relinquendi. Verùm ego tam furiosæ consternationis oblitus, remedia insanabilibus conor adhibere. Omnem Hercule spem, quam ex vobis conceperã, damno: nec vt cum militibus meis (iam enim esse desistis) sed vt cùm ingratis ciuibus porro, agere decreui. Secundis rebus, quæ circumfluunt vos, insanire cœpistis, obliti status eius quem beneficio exuistis meo. Digni hercule qui in eodem consenescatis; quoniam faciliùs est, vobis aduersam quàm secundam regere fortunam. En tandem Illyriorum paullo ante & Persarum tributariys Asiæ, & tot gentium spolia fastidio sunt. Modò sub Philippo seminudis, amicula ex purpura sordent. Aurum & argentum oculi ferre non possunt. Lignea enim vasa desiderant, & ex cratibus scuta, rubiginemque gladiorum. Hoc cultu nitentes vos accepi, & D. talenta æris alieni, cùm omnis regia suppellex haud ampliùs quàm LX. talentorum esset, meorum mox operum fundamenta, quibus tamen (absit inuidia) imperium maximæ terrarum partis imposui. Asiæ ne pertæsum est, quæ vos gloria rerum gestarum dŷs pares fecit? In Europam ire properatis rege deserto, cùm pluribus vestrum defuturum viaticum fuerit, ni æs alienum luissem, nempe ex Asiatica præda. Nec pudet profundo ventre deuictarum gentium spolia circumferentes reuerti velle ad liberos coniugesq́, quibus pauci præmia

 victo-

victoria potestis ostendere. Nam ceterorum, dum etiam spei vestræ obuiam istis, arma quoque pignori sunt. Bonis verò militibus cariturus sum, pellicum suarum concubinis, quibus hoc solùm ex tantis opibus superest, in quod impenditur. Proinde fugientibus me pateant limites; facessite hinc ocyus. Ego cum Persis abeuntium terga tutabor. Neminem teneo: liberate oculos meos ingratissimi ciues. Læti vos excipient parentes liberiq; sine vestro rege redeuntes. Obuiam ibunt desertoribus transfugisq;. Triumphabo me hercule de fuga vestra, & vbicumq; ero, expetam pœnas, hos, cùm quibus me relinquitis, colendo præferendoq; vobis. Iam autem scietis, & quantum sine rege valeat exercitus, & quid opis in me vno sit. Desiluit deinde frendēs de tribunali, & in medium armatorum agmen se immisit, notatisque qui ferocissimè oblocuti erant, singulos manu corripuit: nec ausos repugnare XIII. asseruandos custodibus corporis tradidit. Quis crederet sæuam paullo antè concionem obtorpuisse subito metu, cùm ad supplicium videret trahi nihilo ausos grauiora quàm ceteros? siue regij nominis, quod gentes quæ sub regibus sunt inter deos colūt, siue propria ipsius veneratio, siue fiducia, tanta vi exercentis imperiū conterruit eos: singulare certè ediderunt patientiæ exemplum: adeoq; non sunt accensi supplicio commilitonum, cùm sub noctem interfectos esse cognossent, vt nihil omiserint, quo singuli magis obedienter ac piè facerent. Nam cùm postero die prohibiti aditu venissent, Asi-

aticis

aticis modò militibus admissis, lugubrem totis castris edidere clamorem, denunciantes protinus esse morituros, si rex perseueraret irasci. At ille peruicacis ad omnia quæ agitasset animi, peregrinorum militum concionem aduocari iubet, Macedonicus intra castra cohibitis: & cùm frequentes coissent, adhibito interprete talem orationem habuit. *Cùm ex Europa traÿcerem in Asiam, multas nobiles gentes, magnam vim hominum imperio meo me additurum esse sperabam. Nec deceptus sum quod de his credidi famæ. Sed ad illa hoc quoque accessit, quod video fortes viros erga reges suos pietatis inuictæ. Luxu omnia fluere credideram, & nimia felicitate mergi in voluptates. At hercule munia militiæ, hoc animorum corporúmq; robore impigrè toleratis; & cùm fortes viri sitis, non fortitudinem magis quàm fidem colitis. Hoc ego nunc primùm profiteor, sed olim scio. Itaque & dilectum è vobis iuniorum habui, & vos meorum militum corpori immiscui. Idem habitus, eadem arma sunt vobis. Obsequium verò & patientia imperÿ longè præstantior est, quàm ceteris. Ergo ipse Oxatris Persæ filiam mecum in matrimonio iunxi, nõ dedignatus ex captiuo liberos tollere. Mox deinde cùm stirpem generis mei latiùs propagare cuperem, vxorem Darÿ filiam duxi, Proximisq; amicorum auctor fui ex captiuis generandi liberos, vt hoc sacro fœdere omne discrimen victi & victoris excluderem. Proinde genitos esse vos mihi, non ascitos milites credite. Asia &*

Europæ vnum atq; idem regnum est. Macedonum vobis arma do. Inueteraui peregrinam nouitatem; & ciues mei estis & milites. Omnia eundem ducunt colorem. Nec Persis Macedonum mores adumbrare, nec Macedonibus Persarum imitari indecorum est. Eiusdem iuris esse debent qui sub eodem rege victuri sunt. Quoúsque inquit, *animo tuo etiam per supplicia, & quidem externi moris obsequeris? Milites tui, ciues tui incognita caussa captiuis suis ducentibus trahuntur ad pœnam. Si mortem meruisse iudicas, saltem ministros supplicij muta.* Amico animo, si veri patiens fuisset, admonebatur. Sed in rabiem ira peruenerat. Itaque rursus, nam parumper quibus imperatum erat dubitauerant, mergi in amnem, sicut vincti erant, iussit. Nec hoc quidem supplicium seditionem militum mouit. Namq; copiarum duces atq; amicos eius manipuli adeunt, petentes, vt si quos adhuc pristina noxa iudicaret esse contactos, iuberet interfici. Offerre se corpora iræ, trucidaret.

CAPVT VII.

ARGVMENTVM.

Rex Babylonem reuersus propinato sibi per Cassandrum & Iollam veneno, moriturus salutat exercitum. Perdiccæ tradit anulum, respondet amicis, & suprema mandata edit, atque extinguitur.

INTVENTIBVS lachrymæ obortæ præbuere speciem iam non regem, sed funus eius visen-

visentis exercitus. Mœror tamen circumstantium lectum eminebat; quos vt rex aspexit, Inuenietis, inquit, cùm excessero, dignũ talibus viris regem? Incredibile dictu audituq;, in eodẽ habitu corporis, in quem se composuerat cùm admissurus milites esset, durasse, donec à toto exercitu illo ad vltimum persalutatus est: dimissoq; vulgo, velut omni vitæ debito liberatus, fatigata membra reiecit, propiusque adire iussis amicis, nam & vox deficere iam cœperat, detractum anulum digito Perdiccæ tradidit, adiectis mandatis, vt corpus suum ad Hammonem ferri iuberet; querentibusq; his, cui relinqueret regnum; respondit, ei qui esset optimus. ceterùm prouidere iam se ob id certamen magnos funebres ludos parari sibi. Rursus Perdicca interrogante, quando cęlestes honores haberi sibi vellet, dixi tum velle, cùm ipsi felices essent. Suprema hæc vox fuit regis, & paullo pòst extinguitur.

CAPVT VIII.

ARGVMENTVM.

Luctus omnium immensus per totam Asiam purpuratorum, pratoriæ cohortis, exercitus, Persarum; Sysigambis ex luctu mors.

AC primò ploratu lamentisque & planctibus tota regia personabat. Mox velut in vasta solitudine omnia tristi silentio muta torpebant, ad cogitationes quid deinde futurum esset, dolore conuerso. Nobiles pueri custodiæ corporis eius assueti, nec doloris magnitudinem capere, nec se ipsos intra vestibulum

regiæ tenere potuerunt: vagiq́;, & furentibus similes totam vrbem luctu ac mœrore compleuerant, nullis questibus omissis, quos in tali casu dolor suggerit. Ergo qui extra regiã astiterant Macedones pariter Barbarique concurrunt, nec poterant victi à victoribus in communi dolore discerni. Persæ iustissimum ac mitissimum dominum, Macedones optimum ac fortissimum regem inuocantes, certamẽ quoddam mœroris edebant. Nec mœstorum solum, sed etiam indignantium voces exaudiebantur, tam viridem & in flore ætatis fortunæque inuidia deûm ereptum esse rebus humanis. Vigor eius & vultus educentis in prælium milites, obsidentis vrbes, euadentis in muros, fortes viros pro concione donãtis occurrebant oculis. Tum Macedones diuinos honores negasse ei pœnitebat, impiosq́; & ingratos fuisse se confitebantur, quòd aures eius debita appellatione fraudassent. Et cùm diu nunc in veneratione, nunc in desiderio regis hæsissent, in ipsos versa miseratio est. Macedonia profecti vltra Euphratem, medijs hostibus nouum imperium aspernantibus, destitutos se esse cernebant: sine certo regis hærede, sine hærede regni publicas vires ad se quemq; tracturum. Bella deinde ciuilia, quæ secuta sunt mentibus augurabantur. Iterum non de regno Asię, sed de rege ipsis sanguinem esse fundendum. Nouis vulneribus veteres rumpendas cicatrices. Senes debiles modò petita missione à iusto rege, nunc morituros pro potentia forsitan satellitis alicuius ignobilis. Has cogitationes voluentibus nox superuenit, terroremq́; auxit. Milites in armis vigi-

vigilabant. Babylonij alius è muris, alius è culmine sui quisq; tecti prospectabant, quasi certiora visuri. Nec quisquam lumina audebat accendere. Et quia oculorum cessabat vsus, fremitus vocesq; auribus captabant. Ac plerumq; vano metu territi, per obscuras semitas alius alij occursantes, inuicem suspecti & solliciti ferebantur. Persæ comis suo more detonsis in lugubri veste cum coniugibus ac liberis, non vt victorem & modò hostem, sed & gentis suæ justissimum regem vero desiderio lugebãt. Assueti sub rege viuere, non alium qui imperaret ipsis digniorem fuisse confitebantur. Nec muris vrbis luctus continebatur, sed proximam regionem ab ea, deinde magnam partem Asiæ cis Euphratem tanti mali fama peruaserat. Ad Darij quoq; matrem celeriter perlata est. Abscissa ergo veste qua induta erat, lugubrem sumsit, laceratisque crinibus humi corpus abiecit. Assidebat ei altera ex neptibus, nuper amissum Hephæstionem, cui nupserat, lugens, propriasq; caussas doloris in communi mœstitia retractabant. Sed omnium suorum mala Sisygambis vna capiebat. Illa suam, illa neptium vicem flebat. Recens dolor etiam præterita reuocauerat. Crederes modò amissum Darium, & pariter miseræ duorum filiorum exsequias esse ducendas. Flebat simul mortuos viuosque. Quem enim puellarum acturum esse curam? quem alium futurum Alexandrum? Iterum esse se captas, iterum excidisse regno. Qui mortuo Dario ipsas tueretur reperisse: qui post Alexandrum respiceret, vtique non reperturas. Subibat inter hæc animum, LXXX. fratres suos

eodem

eodem die ab Ocho ſæuiſſimo regum trucidatos, adiectumq; ſtragi tot filiorum patrem. E ſeptem liberis, quos genuiſſet ipſa, vnum ſupereſſe. Ipſum Darium floruiſſe paulisper, vt crudelius poſſet extingui. Ad vltimum dolori ſuccubuit, obuolutoq; capite accidentes genibus ſuis neptem nepotemq; auerſata, cibo pariter abſtinuit & luce. Quinto poſt quam mori ſtatuerat die exſtincta eſt. Magnum profectò Alexandri indulgentiæ in eam, iuſtitiæq; in omnes captiuos documentum eſt mors huius: quæ cùm ſuſtinuiſſet poſt Darium viuere, Alexandro eſſe ſuperſtes erubuit.

CAPVT IX.

ARGVMENTVM.

Laudatio funebris, virtutes, fortunam, famam, gloriam, regis vitÿs extenuatis, complexa.

ET Hercule, iuſtè æſtimantibus regem, liquet bona naturæ eius fuiſſe, vitia vel fortunæ vel ætatis. Vis incredibilis animi, laboris patientia propemodum nimia. Fortitudo non inter reges modò excellens, ſed inter illos quoque, quorũ hæc ſola virtus fuit: liberalitas ſæpè maiora tribuentis, quàm à dijs petuntur: clemẽtia in deuictos: tot regna aut reddita quibus ea deſerat bello, aut dono data: mortis, cuius metus ceteros exanimat, perpetua contemtio: gloriæ laudiſq; vt iuſto maior cupido, ita vt iuueni & in tantis admittenda rebus. Iam pietas erga parentes, quorum Olympiada immortalitati cõſecrare decreuerat, Philipum vltus erat: iam in omnes ferè amicos benignitas, erga milites beneuolentia, conſilium par magnitudini animi,

mi, & quantam vix poterat ætas eius capere solertia: modus immodicarũ cupiditatum, Veneris intra naturale desiderium vsus: nec vlla nisi ex permisso voluptas: ingentes profectò dotes erant. Illa fortunæ, dijs æquare se, & cælestes honores accersere, & talia suadẽtibus oraculis credere, & dedignantibus venerari ipsum, vehementiùs quàm par esset irasci: in externũ habitum mutare corporis cultũ, imitari deuictarum gentium mores, quas ante victoriam spreuerat. Nam iracundiam & cupidinẽ vini, sicuti iuuenta irritauerat, ita senectus mitigare potuisset. Fatendum est tamen, cum plurimũ virtuti debuerit, plus debuisse fortunæ, quam solus omnium mortalium in potestate habuit. Quotiẽs illum à morte reuocauit? quotiens temere in pericula vectum perpetua felicitate protexit? Vitæ quoq; finẽ eũdem illi quem gloriæ statuit. Exspectauere eum fata, dum Oriente perdomito aditoq; Oceano quidquid mortalitas capiebat, impleret. Huic regi ducique successor quærebatur. Sed maior moles erat, quàm vt vnus subire eam posset. Itaque nomen quoq; eius fama rerum in totum propemodum orbem reges ac regna diffudit: clarissimique sunt habiti, qui etiam minimæ parti tantæ fortunæ adhæserunt.

CAPVT X.

ARGVMENTVM.

Vocato principum cœtu Perdiccas perorat apud militem, & agit de rege subrogando, quem nominat Roxanæ filium nondum genitum.

Ceterùm Babylone (indè enim deuertit oratio) corporis eius custodes in regiam principes amicorum, ducésque copiarum aduocauere. secuta est militum turba cupientium scire, in quem Alexandri fortuna esset transitura. Multi duces frequentia militum exclusi regiam intrare non poterant, cùm præco, exceptis qui nominatim citarentur, adire prohibuit. Sed precarium spernebatur imperium, ac primùm eiulatus ingens, ploratúsque renouatus est. Deinde futuri exspectatio inhibitis lachrymis silentium fecit. Tunc Perdicca regia sella in conspectum vulgi data, in qua diadema vestisq; Alexandri cum armis erant, anulum sibi pridie traditum à rege, in eadem sede posuit: quorum adspectum rursus obortæ omnibus lachrymæ integrauere luctum. Et Perdicca, *Ego quidem*, inquit, *anulum, quo ille regni atq; imperij vires obsignare erat solitus, traditum ab ipso mihi, reddo vobis. Ceterùm quamquam nulla clades huic qua affecti sumus, par ab iratis diis excogitari potest, tamen magnitudinem rerum quas egit intuentibus, credere licet, tantum virũ deos accommodasse rebus humanis, quarum sorte completa citò repeterent eum suæ stirpi. Proinde quoniam nihil aliud ex eo superest, quàm quod semper ab immortalitate seducitur, corpori nominiq; quamprimùm iusta soluamus, haud obliti in qua vrbe, inter quos simus, quali rege ac præside spoliati. Tractandum est commilitones, cogitandúmque, vt victoriam partam, inter hos de quibus parta est, obtinere possimus. Capite opus est,*

Hoc

Hoc vno an pluribus, in vestra potestate est. Illud scire debetis, militarem sine duce turbam, corpus esse sine spiritu. Sextus mensis est ex quo Roxane prægnans est. Optamus vt marem enitatur: cuius regnum dijs approbantibus futurum, quandoque adoleuerit: interim à quibus regi velitis, destinate: Hæc Perdicca:

CAPVT XI.

ARGVMENTVM.

Nearchus Barsines filium dicit regem, Ptolemæus aristocratiam suadet. Aristonus Perdiccã conatur coronare, quod Perdicca cupit, nec audet. Meleager ad aurũ properãs mouet seditionẽ. Gregarius Aridæũ fratrẽ Alexandri designat. Phyto dissuadet, concio iubet, adducitur & rex salutatur à milite; refragãtur optimates, & in Perdiccæ sententiam concedunt.

TVM Nearchus, Alexandri modò sanguinem ac stirpem regiæ maiestati conuenire, neminem ait posse mirari: ceterum exspectari nondum ortum regem, & qui iam sit, præteriri, nec animis Macedonum conuenire, nec tempori rerum. Esse è Barsine filium regis: huic diadema dandum. Nulli placebat oratio. Itaque suo more hastis scuta quatientes obstrepere perseuerabant. Iamq; prope seditionem peruenerant, Nearcho peruicaciùs tuente sententiam. Tum Ptolemæus, *Digna prorsus est soboles,* inquit, *qua Macedonũ imperet gẽti, Roxanes vel Barsines filius, cuius nomẽ quoq; Europam dicere pigebit, maiore ex parte captiui. Cur Persas*

sas vicerimus, vt stirpi eorum seruiamus? quod iusti illi reges Darius & Xerxes tot millium agminibus, tantisque classibus nequicquam petiuerunt. Mea sententia hæc est, vt sede Alexandri in regia posita, qui consiliis eius adhibebantur, coeant quoties in commune consulto opus fuerit: eoque quod maior pars eorum decreuerit, stetur, Duces præfectique copiarum his pareant. Ptolemæo quidam, pauciores Perdiccæ assentiebantur. Tum Aristonus orsus est dicere, Alexandrum consultum, cui relinqueret regnum, voluisse optimum deligi. Iudicatum autem ab ipso optimum Perdiccam, cui annulum tradidisset. Neque enim vnum eum assedisse morienti, sed circumferentem oculos, ex turba amicorum delegisse cui traderet: Placere igitur summam imperij ad Perdiccam deferri. Nec dubitauere quin vera censeret. Itaque vniuersi procedere in medium Perdiccam, & regis anulum tollere iubebāt. Hærebat inter cupiditatem pudoremq;, & quo modestius quod appetebat exspectaret, peruicaciùs oblaturos esse credebat. Itaq; cunctatus, diuq; quid ageret incertus, ad vltimum tamen recessit, & post eos qui sederant proximi, constitit. At Meleager vnus è ducibus confirmato animo, quem Perdiccæ cunctatio erexerat, *Nec dij siuerint* (inquit) *vt Alexandri fortuna, tantique regni fastigium in istos humeros ruat: homines certè non ferent. Nihil dico de nobilioribus quàm hic est; sed de viris tantum, quibus inuitis nihil perpeti esse est. Nec verò interest, Roxanes filium,*

quando-

quandocunque genitus erit, an Perdiccam regem habeatis, cùm iste sub tutelæ specie regnum occupaturus sit. Itaque nemo ei rex placet, nisi qui nondum natus est. Et in tanta omnium festinatione, non ista modò, sed etiam necessaria, exactos menses solus exspectat, & iam diuinat marem esse conceptum, quem vos dubitatis paratum esse vel subdere? Si medius fidius Alexander hunc nobis regem pro se reliquisset, id solum ex his quæ imperasset, non faciendum esse censerem. Quin igitur ad diripiendos thesauros discurritis? harum enim opum regiarum, vtique populus est hæres. Hæc elocutus per medios armatos erupit. Et qui abeunti viā dederant, pronunciantē prædam sequebantur. Iamque armatorū circa Meleagrum frequens globus erat, in seditionem ac discordiam versa concione, cùm quidam plerisque Macedonum ignotus ex infima plebe, *Quid opus est*, inquit, *armis ciuilique belle habentibus regem, quem quæritis? Aridæus Philippo genitus, Alexandri paullò ante regis frater, sacrorum cæremoniarumq; consors modò, nunc solus hæres, præteritur à vobis. Quo merito suo? quid ve fecit, cur etiam gentium communi iure fraudetur? Si Alexandro similem quæritis nunquam reperietis, Si proximum, hic solus est.* Conclamant deinde pariter Aridæum vocandum esse, mortemq; meritos, qui concionem sine eo habuissent. Tum Phiton plenus lachrymarum orditur dicere, Nunc vel maximè miserabilem esse Alexandrū, qui tam bonorum ciuium militumq; fructu &

præsentia fraudatus esset. Nomen enim memoriamq; regis sui tantum intuentes, ad cetera caligare eos. Haud ambiguè in iuuenem cui regnum destinabatur, impensa probra, quæ magis ipsi odium, quàm Aridæo contemtum attulerunt: quippe dum miserentur, etiam fauere cœperunt. Igitur non alium regem se, quàm eum qui ad hanc spem genitus esset, passuros pertinaci acclamatione declarant, vocariq; Aridæum iubent. Quem Meleager infestus inuisusq; Perdiccæ strenuè perducit in regiam, & milites Philippum consalutatum regem appellant. Ceterùm hæc vulgi erat vox, principũ alia sententia. E quibus Philon consilium Perdiccæ exsequi cœpit, tutoresq; destinat filio ex Roxane futuro Perdiccam & Leonatũ stirpe regia genitos: adiecit, vt in Europa Craterus & Antipater res administrarent. Tum iusiurandum à singulis exactum, futuros in potestate regis geniti Alexandro.

CAPVT XII.

ARGVMENTVM.

Meleager Aridæum reuocat, qui insignia capit regia. Perdicca cum equitatu & regia cohorte regia cedit. Meleager tendit Perdiccæ insidias, in quas mox ipse incidit. Perdiccas occupat Babyloniæ campos, annonam intercipit. Mittuntur legati ad Perdiccam de concordia. Aridæus deponit insignia regia, meliori porrigenda: iubetur illa recipere. Perdiccas simulat amicitiam ergo Meleagrum. Curtius excurrit in felicitatem sui æui, Meleager circumuenitur & occiditur.

Mele-

MEleager haud iniuria metu supplicij territus cum suis secesserat. Rursus Philippum trahens secũ irrupit in regiam, clamitans suffragari reipublicæ de nouo rege paullo antè recepto robur ætatis: experirentur modò stirpem Philippi, & filium ac fratrem regum duorum: sibimetipsis potissimum crederent. Nullum profundum mare, nullum vastum fretum & procellosum tantos ciet fluctus, quãtos multitudo motus habet, vtique si noua & breui duratura libertate luxuriat. Pauci Perdiccæ modò electo, plures Philippo quem spreuerant imperium dabant. Nec velle, nec nolle quidquã diu poterant, pœnitebatq; modò cõsilij, modò pœnitentiæ ipsius: ad vltimum tamen in stirpe regiam inclinauere studiis. Cesserat ex concione Aridæus principum auctoritate conterritus; & abeunte illo conticuerat magis quàm elanguerat militaris fauor. Itaq; reuocatus, vestem fratris, eam ipsam quæ in sella posita fuerat, induitur. Et Meleager thorace sumto, capit arma, noui regis satelles. Sequitur phalanx hastis clypeos quatiens: expleturã se sanguine illorum, qui affectauerant nihil ad ipsos pertinens regnum: in eadem domo familiaque imperij, vires remansuras: hæreditarium imperium stirpem regiam vendicaturam: assuetos esse nomẽ ipsum colere venerariq;, nec quemquam id capere nisi genitum, vt regnaret. Igitur Perdicca territus conclaue, in quo Alexandri corpus iacebat, obserari iubet. DC. cum ipso erant spectatæ virtutis. Ptolemæus quoque se adiunxerat ei, puerorumque regia cohors. Ceterùm haud difficulter à tot millibus

armatorũ clauſtra perfracta ſunt. Et rex quoque irruperat ſtipatus ſatellitũ turba, quorum princeps Meleager: iratuſque Perdicca hos qui Alexandri corpus tueri vellet, ſeuocat: ſed qui irruperant, eminus tela in ipſum iaciebant, multiſque vulneratis, tandem ſeniores demtis galeis, quo facilius noſci poſſent, precari qui cũ Perdicca erant, cœpere, vt abſiſterent bello, regique & pluribus cederent. Primus Perdicca arma depoſuit, ceteriq; idem fecere. Meleagro deinde ſuadente à corpore Alexandri diſcederent, inſidijs locum quæri rati, diuerſa regiæ parte ad Euphratem fugam intendunt. Equitatus, qui ex nobiliſſimis iuuenũ conſtabat, Perdiccam & Leonatum frequens ſequebatur, placebatque excedere vrbe, & tendere in campis: ſed Perdicca ne pedites quidẽ ſecuturos ipſum deſperabat. Itaque ne abducendo equites abrupiſſe à cetero exercitu videretur, in vrbe ſubſiſtit. At Meleager regem monere non deſtitit, ius imperij Perdiccæ morte ſanciendum eſſe; ni occupetur impotens animus, res nouaturum: meminiſſe eum quid de rege meruiſſet. Neminem autem ei ſatis fidum eſſe, quem metuat. Rex patiebatur magis quàm aſſentiebatur. Itaque Meleager ſilentium pro imperio habuit: miſitque regis nomine, qui Perdiccam accerſerent. Iiſdem mandatum vt occiderent, ſi venire dubitaret. Perdicca nunciato ſatellitum aduentu, ſexdecim omnino pueris regiæ cohortis comitatus in limine domus ſuæ conſtitit, caſtigatoſq;, & Meleagri mancipia identidem appellans, ſic animi vultuſq; conſtantia terruit, vt vix mentis compotes fugerint. Perdicca

dicca pueros equos iussit conscendere: & cum paucis amicorum ad Leonatum peruenit, iam firmiore præsidio vim propulsaturus, si quis inferret. Postero die indigna res Macedonibus videbatur Perdiccam ad mortis periculum adductū, & Meleagri temeritatem armis vltū ire decreuerant. Atque illi seditione professa, cùm regem adissent, interrogare eum cœperunt, an Perdiccam comprehendi ipse iussisset. Ille Meleagri instinctu se iussisse respondit. Ceterùm non debere tumultuari eos, Perdiccam enim viuere. Igitur concione dimissa, Meleager equitum maximè defectione perterritus, inopsque consilij, quippe in ipsum periculum reciderat, quod inimico paullo antè intenderat, triduum ferè consumsit incerta consilia voluendo. Et pristina quidem regiæ species manebat. Nam & legati gentium regem adibant, & copiarum duces aderant, & vestibulum satellites armatique compleuerant. Sed ingens sua sponte mœstitia vltimæ desperationis index erat, suspectique inuicem non adire propius, non colloqui audebant, secretas cogitationes intra se quisq; voluentes: & ex comparatione regis noui desiderium excitabatur amissi: vbi ille esset, cuius imperium, cuius auspicium secuti erant? destitutos se inter infestas indomitasque gentes, expetituras tot cladium suarum pœnas, quandocunque oblata esset occasio. His cogitationibus animos exedebant, cum annuntiatur equites qui sub Perdicca essent, occupatis circa Babylonem campis, frumentum quod in vrbem inuehebatur, retinuisse. Itaque inopia primùm, deinde fames esse cœpit. Et qui in vr-

armatorũ clauſtra perfracta ſunt. Et rex quoque irruperat ſtipatus ſatellitũ turba, quorum princeps Meleager: iratuſque Perdicca hos qui Alexandri corpus tueri vellet, ſeuocat: ſed qui irruperant, eminus tela in ipſum iaciebant, multiſque vulneratis, tandem ſeniores demtis galeis, quo facilius noſci poſſent, precari qui cũ Perdicca erant, cœpere, vt abſiſterent bello, regique & pluribus cederent. Primus Perdicca arma depoſuit, ceteriq; idem fecere. Meleagro deinde ſuadente à corpore Alexandri diſcederent, inſidijs locum quæri rati, diuerſa regiæ parte ad Euphratem fugam intendunt. Equitatus, qui ex nobiliſſimis iuuenũ conſtabat, Perdiccam & Leonatum frequens ſequebatur, placebatque excedere vrbe, & tendere in campis: ſed Perdicca ne pedites quidẽ ſecuturos ipſum deſperabat. Itaque ne abducendo equites abrupiſſe à cetero exercitu videretur, in vrbe ſubſiſtit. At Meleager regem monere non deſtitit, ius imperij Perdiccæ morte ſanciendum eſſe; ni occupetur impotens animus, res nouaturum: meminiſſe eum quid de rege meruiſſet. Neminem autem ei ſatis fidum eſſe, quem metuat. Rex patiebatur magis quàm aſſentiebatur. Itaque Meleager ſilentium pro imperio habuit: miſitque regis nomine, qui Perdiccam accerſerent. Iiſdem mandatum vt occiderent, ſi venire dubitaret. Perdicca nunciato ſatellitum aduentu, ſexdecim omnino pueris regiæ cohortis comitatus in limine domus ſuæ conſtitit, caſtigatoſq;, & Meleagri mancipia identidem appellans, ſic animi vultuſq; conſtantia terruit, vt vix mentis compotes fugerint. Perdicca

dicca puero paucis ... s equos iussit conscendere: & cum firmi... amicorum ad Leonatum peruenit, iam fer...ore præsidio vim propulsaturus, si quis in...rret. Postero die indigna res Macedonibus videbatur Perdiccam ad mortis periculum adductũ, & Meleagri temeritatem armis vltũ ire decreuerant. Atque illi seditione professa, cùm regem adissent, interrogare eum cœperunt, an Perdiccam comprehendi ipse iussisset. Ille Meleagri instinctu se iussisse respondit. Ceterùm non debere tumultuari eos, Perdiccam enim viuere. Igitur concione dimissa, Meleager equitum maximè defectione perterritus, inopsque consilij, quippe in ipsum periculum reciderat, quod inimico paullo antè intenderat, triduum ferè consumsit incerta consilia voluendo. Et pristina quidem regiæ species manebat. Nam & legati gentium regem adibant, & copiarum duces aderant, & vestibulum satellites armatique compleuerant. Sed ingens sua sponte mœstitia vltimæ desperationis index erat, suspectique inuicem non adire propius, non colloqui audebant, secretas cogitationes intra se quisq; voluentes: & ex comparatione regis noui desiderium excitabatur amissi: vbi ille esset, cuius imperium, cuius auspicium secuti erant? destitutos se inter infestas indomitasque gentes, expetituras tot cladium suarum pœnas, quandocunque oblata esset occasio. His cogitationibus animos exedebant, cum annuntiatur equites qui sub Perdicca essent, occupatis circa Babylonem campis, frumentum quod in vrbem inuehebatur, retinuisse. Itaque inopia primum, deinde fames esse cœpit. Et qui in vr-

be erant, aut reconciliandam cum Perdicca gratiam, aut armis certandum esse c censebant. Fortè acciderat, vt qui in agris erant, populationem villarum vicorumq; veriti confugerent in vrbem; oppidani, cùm ipsos alimenta deficerent, vrbe excederent, & vtrique generi tutior aliena sedes, quàm sua videretur. Quorum consternationem Macedones veriti, in regiam coeunt, quæq; ipsorum sententia esset, exponunt. Placebat autem legatos ad equites mitti de finienda discordia, armisq; ponendis. Igitur à rege legatur Pasas Thessalus, & Amissas Megalopolitanus, & Perilaus, qui cum mandata regis edidissent, non aliter posituros arma equites, quàm si rex discordiæ auctores dedidisset, tulere responsum. His renunciatis, sua sponte arma milites capiunt, quorum tumultu è regia Philippus excitus, *Nihil*, inquit, *seditione est opus: nam inter se certantiū præmia, qui quieuerint occupabunt. Simul mementote rem esse cum ciuibus, quibus spem gratiæ citò abrumpere, ad bellum ciuile properantium est. Altera legatione an mitigari possint, experiamur, & credo nondum regis corpore sepulto ad præstanda ei iusta omnes esse coituros. Quod ad me attinet, reddere hoc imperium malo, quàm exercere ciuium sanguine. Et si nulla alia concordiæ spei est, oro quæsoque eligite potiorem.* Obortis deinde lachrymis diadema detrahit capiti, dextram, qua id tenebat, protendens, vt si quis se digniorem profiteretur, acciperet. Ingentem spem indolis ante eum diem fratris claritate suppressam, ea moderata excitauit oratio. Itaq; cuncti instare

coepe

cœperunt, vt quæ agitasset, exsequi vellet. Eosdem rursus legat petituros, vt Meleagrum tertium ducem acciperent. Haud ægrè id impetratum est. Nam & abducere Meleagrum Perdicca à rege cupiebat, & vnum duobus imparem futurum esse censebat. Igitur Meleagro cum phalange obuiam egresso, Perdicca equitum turmas antecedens occurrit. Vtrumq; agmen mutua salutatione facta coit, in perpetuum, vt arbitrantur, concordia & pace firmata. Sed iam fatis admouebantur Macedonum genti bella ciuilia. Nam & insociabile est regnum, & à pluribus expetebatur. Primùm ergo collegere vires, deinde disperserunt, & cùm pluribus corpus quàm capiebat onerasset, cetera membra deficere cœperunt. Quodq; imperiũ sub vno stare potuisset, dum à pluribus sustinetur, ruit. Proinde iure meritoq; populus Romanus salutem se principi suo debere profitetur, cui noctis, quã pene supremam habuimus, nouũ sidus illuxit. Huius hercule, non solis ortus, lucem caliganti reddidit mundo, cum sine suo capite discordia membra trepidarent. Quot ille tum extinxit faces? quot cõdidit gladios? quantam tempestatem subita serenitate discussit? Non ergo reuirescit solum, sed etiam floret imperium. Absit modò inuidia, excipiet huius sæculi tempora eiusdem domus vtinam perpetua, certè diuturna posteritas. Ceterum vt ad ordinem à quo me contemplatio publicæ felicitatis auerterat, redeam, Perdicca vnicam spem salutis suæ in Meleagri morte deponebat: vanum eundem & infidum, celeriterq; res nouaturum, & sibi maximè infestum occupandũ esse. Sed alta dissimu-

latione consilium premebat, vt opprimeret incautũ. Ergo clam quosdã ex copijs quibus præerat, subornauit, vt quasi ignoraret ipse, cõquererentur palã, Meleagrũ æquatum esse Perdiccæ: quorum sermone Meleager ad se relato, furens ira, Perdiccę quę comperisset exponit. Ille velut noua re exterritus, admirari, queri, dolẽtisq; speciem ostentare ei. Ad vltimũ conuenit, vt comprehenderentur tam seditiosę vocis auctores. Agit Meleager gratias, amplexusque Perdiccam, fidem eius in se ac beneuolentiam collaudat. Tum communi consilio rationem opprimendi noxios ineunt. Placet exercitum patrio more lustrari: & probabilis caussa videbatur præterita discordia. Macedonum reges ita lustrare soliti erant milites, vt discissæ canis viscera vltimo in campo, in quem deduceretur exercitus, ab vtraque abijcerentur parte. Intra id spatium armati omnes starent, hinc equites, illinc phalanx. Itaque eo die, quem huic sacro destinauerant, rex cum equitibus elephantisq; constiterat contra pedites, quis Meleager præerat. Iam equestre agmen mouebatur, & pedites subita formidine ob recentem discordiam haud sanè pacati quidquam expectantes, parumper addubitauere, an in vrbem subducerent copias, quippe pro equitib. planities erat. Ceterum veriti ne temerè commilitonũ fidem damnarent, substitere. præparatis ad dimicandum animis, si quis vim inferret. Iam agmina coibant, paruumq; interuallum erat, quod aciem vtramq; diuideret. Itaque rex cum vna ala obequitare peditibus cœpit, discordiæ auctores, quos tueri ipse debebat, instinctu Perdiccæ

ad supplicia deposcens, minabaturque omnes turmas cum Elephantis inducturum se in recusantes. Stupebant improuiso malo pedites: nec plus in ipso Meleagro erat aut consilij aut animi. Tutissimum ex præsentibus videbatur, exspectare potius, quàm mouere fortunam. Tum Perdicca vt torpentes & obnoxios vidit, ccc. ferè qui Meleagrum erumpentem ex concione, quæ prima habita est post mortem Alexandri, secuti erāt, à ceteris discretos, elephātis in cōspectu totius exercitus obijcit, omnesque beluarum pedibus obtriti sunt, nec prohibente Philippo, nec auctore: apparebatque id modò pro suo vendicaturum, quod approbasset euentus. Hoc bellorum ciuilium Macedonibus & omen & principium fuit. Meleager serò intellecta fraude Perdiccæ, tum quidem quia ipsius corpori vis non afferebatur, in agmine quietus stetit: at mox damnata spe salutis, cùm eius nomine, quem ipse fecerat regē, in perniciem suam abeuntes videret inimicos, confugit in templum: ac ne loci quidem religione defensus occiditur.

CAPVT XIII.

ARGVMENTVM.

Perdiccas, summa rerum Aridæo fratri Alexandri commissa, diuidit principibus copiarum prouincias.

PERdicca producto in vrbem exercitu concilium principum virorum habuit, in quo imperium ita diuidi placuit, vt rex quidem summam eius obtineret, Satrapes Ptolemæus

mæus Aegypti & Africæ gentium, quę in ditione erant. Laomedonti Syria cum Phœnice data est. Philotæ Cilicia destinata. Lyciam cum Pamphylia & maiore Phrygia obtinere iussus Antigonus. In Cariam Cassander, Menander in Lydiam missi. Phrygiam minorem Hellesponto adiunctam Leonati prouinciam esse iusserunt. Cappadocia Eumeni cum Paphlagonia cessit. Præceptum est, vt regionem eam vsque ad Tarpezunta defenderet, bellum cum Arbate gereret. Solus hic detrectabat imperium. Phiton Mediam, Lysimachus Thraciam appositasq; Thraciæ ponticas gentes obtinere iussi. Qui Indiæ, quiq; Bactris & Sogdianis, ceterisq; aut Oceani aut rubri maris accolis præerant, quibus quisq; finibus habuisset, imperium obtineret, decretum est: Perdicca vt cum rege esset, copijsque præesset quæ regem sequebantur. Credidere quidam testamento Alexandri distributas esse prouincias. Sed famam eius rei (quanquam ab auctoribus tradita est) vanam fuisse comperimus. Et quidem suas quisq; opes diuisis imperij partibus tuebantur, quas ipsi fundauerant, si vmquam aduersus immodicas cupiditates terminus staret. quippe paullo ante regis ministri specie imperij alieni procurādi, singuli ingentia inuaserant regna sublatis certaminum causis, cùm & omnes eiusdē gentis essent, & à cæteris sui quisq; imperij regione discreti. Sed difficile erat eo contentos esse, quod obtulerat occasio: quippe sordent prima, cum maiora quæq; sperantur. Itaque omnibus expeditiùs videbatur augere regna, quàm fuisset accipere.

CAP.

CAPVT XIV.

ARGVMENTVM.

Proceres septimo post die quàm Alexander obierat, versi ad curandum corpus Alexandri, reperiunt incorruptum, & tantum non spirans, vt pollinctores vererentur manus admouere, pòst purgatum & iniunctum, aromatisque repletum, regio insigni exornant, & in aureo solio seu feretro collocant. Narratur quoque genus mortis, & quam vim habeat stygia aqua. Demum vt tota stirps Alexandri sublata, corpusqúe in AEgyptum translatum sit.

SEptimus dies erat, ex quo corpus regis iacebat in solio, curis omnium ad formandum publicum statum, à tam solenni munere auersis. Et non aliis quàm Mesopotamiæ regioni feruidior æstus existit, adeò vt pleraque animalia, quæ in nudo solo deprehendit, extinguat. Tantus est vapor solis & cœli, quo cuncta velut igne torrentur. Fontes aquarum & rari sunt, & incolentium fraude celantur. Ipsis vsus patet, ignotus est aduenis. Vt tandem curare corpus exanimum amicis vacauit, nulla tabe, ne minimo quidem liuore corruptum videre, qui intrauerant. Vigor quoq;, qui constat ex spiritu, non destituerat vultum. Itaque AEgyptij Chaldæique iussi corpus suo more curare, primo non sunt ausi admouere velut spiranti manus. Deinde precati, vt ius fasq; esset mortalibus attrectare eum, purgauere corpus; repletumq; est odoribus. Aureum solium, & capiti adiecta fortunæ eius insignia. Veneno ne-

catum

catum esse credidere pleriq;: filiũ Antipatri inter ministros, Iollã nomine, patris iussu dedisse. Sępe certè audita erat vox Alexandri, Antipatrũ regium affectare fastigiũ, maioremq; esse præfecti opibus, ac titulo Spartanæ victorię inflatũ, omnia à se data asserentem sibi. Credebãt etiam Craterũ cum veterũ militũ manu ad interficiendũ eum missum. Vim autẽ veneni quod in Macedonia gignitur, talẽ esse constat, vt ferrum quoq; exurat, vngulæ iumenti dũtaxat patiens. Stygẽ appellant fontẽ, ex quo pestiferum virus emanat. Hoc per Cassandrũ allatũ, traditumq; fratri Iollæ, & ab eo supremæ regis potioni inditum. Hæc vtcumq; sunt tradita, eorũ quos rumor asperserat, mox potentia extinxit. Regnũ enim Macedoniæ Antipater, & Græciã quoq; inuasit. Soboles deinde excepit, interfectis omnib. quicunq; Alexandrũ etiã lõginqua cognatione cõtigerant. Ceterum corpus eius à Ptolemæo, cui Aegyptus cesserat, Memphim, & inde paucis post annis Alexandriã translatũ est, omnisq; memorię ac nomini honos habetur.

ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ
ALEXANDRI
M.

HIC ERAT, IMMENSVS CVI NON SVFFECERAT ORBIS:
HIC EST CVI TOTO NVLLVS IN ORBE LOCVS.
QVÆRITE REGNA DVCES PER TELA, PER ARMA, PER IGNES:
VNA DIES SEPELIT PRÆLIA, REGNA, DVCES.

Raderus S.I.

FINIS.

